

20
 2,141

GKW 5076

Aus
 der Bibliothek des Klosters
Fleischhau

95 Bl. es fehlen:

hage b²⁺²⁺²⁺²
 c²⁺²
 d²⁺² d²⁺²

zwischen p 4 n. p 5 n. 0 2⁺² eingeklebt.

XV.F.711

St. u. w.
 II
 86. 28

20
2,141

GKW 5076

Aus
der Bibliothek des Klosters
Heinrichau

95 Bl. es fehlen:

hänge b²⁺²⁺²⁺²

c^{3 2+2}

d^{1 2+2} d^{2 2+2}

vorher p⁴ m. p⁵ ist 0-2⁺² eingeklebt.

XV.F.711

Reuerendissimo in christo patri et dño dño Bertholdo sancte Haguntin. sedis Archiepiscopo Sacri Rhomani Imperij per germaniā Archicancellario ac principi electori dño suo gratiosissimo. Bernardus de Breydenbach dicte ecclesie Haguntin. decanus simul et camerarius obedientiam promptam et deuotam.

Reuerendissime in christo pater et dñe. dñe mi gratiose. Ex tue preter morē meum vsitatum scribere Reuerendissime paternitati audentius solito presumpsi. et rem haud tue dignā grauitati exhibere tentauī. id causē est q̄ tua mihi sepe numero experia probataq; fruor gratia bonitate et humanitate.

qua preter supraq; ceteros cumulatus in presentiarū viens. Reuerendissime pater id obnixius primū omnū precor quatenus nō certe moleste aut indigne. quod ipse encen nū loco tue dñi reuerendissime offerendū paternitati/seras. sinasq; pene tecū iocari. tam et si id alienū prozū a tua maturiori cōditione certo sciam. feram et ego si non satis grauitē pro meo officio a te vel alio quopiam spectato viro. agere. fuero iudicatus. Tentatio si me apprehendit humana et impertinens curiositas. ignosces p̄ tua clementia. haudq; succensebis. Ceterū multipharia humanorū studia ingeniorū neq; nouorū cōdendozum existerē finem librorū (si tamen id nouū dici possit qd̄ alia q̄ prius veste indutū et nouo dumtaxat fūco siue colore superlitum superq; videtur opertū. eadē rei substantia manente sub alio et alio aduenticio modo essendi) qui nō videat sub oculis hac p̄sertim tēpestate. qua nouitātū opido increuerūt adinventiones. et vnusquisq; in suo sensu abundat. inueniri posse arbitror neminē. quandoquidē corq; ventū sit iam pridem vt iuxta vulgati puerbium stilum dumtaxat mutauisse sit fecisse librū. Taceā oportet de grāmaticis. rhetoricis. dialecticis. musicis. geometricis. astronomicis. et philosophis. Diuus dudū Hieronymus testatur quoniā qd̄ medicorū est medici tractant fabrilis fabrilis ita et de alijs parem in modū. Sola scripturarū ars est ipso eodē asserente et diēniū docente experientia. quā sibi passim vendicant omnes. quo fit q̄ scribimus indocti doctiq; poemata passim. hanc garrula anus. hanc delirus senex. hanc sophista verbosus. hanc vniuersi p̄sumunt. lacerāt. docentq; anteq̄ discant. At ego vt meā fallacem in alienā mittā melleū absit. p̄cul. earū haud diues preciosarū merū. opumq; maiorū egenus et pauper. p̄sumpserim minime aurea vel argentea vasa in donaria dñi offerre. sed que mihi sunt ficilia atq; cōmunibus apta vsibus. et si pudet. piget tñ minime exhibere: magna magnis relinq̄s. qui acrior et excellentior p̄diti ingenio. in opti marū studijs disciplinarū a puero et teneris (vt aiunt) vnguliculis cum suis omne cōtriuere vel diuinariū instituti doctrinis rerum. vel ceterarū artium eruditionib; imbui. Hi q̄ quinq; talenta a dño tradita sint eis. alia quinq; merito superlucrant. Ego vero si duo minuta era in gasophilatiū vidua cum paupercula misero. bene belleq; mecum actum existimauerim. neq; tñ ea Reuerendissime pater prius censui in ecclesiā offerenda q̄ tuis acutissimis p̄sentauerim oculis p̄uidenda p̄bandaq; tam et si talis tantq; p̄ceptoris haud digna sint cōsp̄ctione. Mirabere fortassis quid velim. Opusculū habeo quod duplā p̄fert docetq; peregrinationē. altera quarū vsq; Hierosolimā. altera inde ad inclitā virginē et martyzē porrigitur katherinā. quas ipse ego vt tua nouit Reuerendissima paternitas. deo p̄picio et votis meis benignius annuente. anno per feci superioriori zelo tamen bono et optimo fine. quo ceteris christicolis vel tali inferuire mea opera atq; labore eas ambas in cartā traduci decreui. modo prius inuiso. per scripturā videlicet et picturā. quatenus nō modo intellectū res hec oblectaret verū et aspectū. tra heretq; vehementius affectum hominū deuotorū. Et quanq; ipm vile opusculū non magnopere aut necessario veniat corrigendū quasi piculo alicui esse possit. etia; si tuas

Liber B. V. M. in Henrichau
Bibliotheca in scriptis. 1729

Ex
Hereditate
Steinwebriana

Capitulum
a. b. am. m. d.

Mahy
cōdicio

A. b. m. d. c. o. v.
H. o. m. s. i. n. s. i. n. o.
m. o. d. o.

Mira eximio

P. m. o. b. i. c. h. o. m.
i. n. i. o. p. i. s. i. n. i.

doctissimas inciderit manus minime. tunc tamen absq; Reuerendissime paternitatis nuntio et cōiunctia. in publicū. prodeat nolo. quo nō modo tibi detulisse sed et ipi opusculo videar cōsuluisse. Necq; enim adeo usq; desipio vt nō intelligam hac ex deditioe tue me celsitudini nil vel gratiari vel preconiōz intulisse. Scio equidem et certus sum qd ipm potius opusculum dūm ex tua quasi officina egredi videbitur. auctoritatis et splēdoris plurimū accipiet. atq; valoris. maxime qd incōpertum sit nēmīni. nil vnq; tam venisse sublimā (que seoriam omnem eradit) quod nō rectissimacuaferit atq; emendatissimū. Que enī macula. que rubigo. que impuritas. tuos perspicacissimos oculos preterfugere posset. Quid vero tua grauissima iudicatum vnq; fuit censura. aut equa lance examinatū. quod quāvis etiam summoz hominum arguere presumpserit. Vnde sequatur necesse est. vt quod absteperatū fuerit id magnipendatur. Quod vero reiectum id nihili et floccihabeatur oporteat. Eam ob rem operatū impendi qd sollicitū. vt ipm opusculum hac diligentia cōficretur et lucubratione eozq; moderamine vteretur vt cōmunia preteriret et nō nisi cursim ac summis (vt aiunt) labijs prius descripta perstringeret. Que vero digna essent dictū scitūq; ea latius euolueret et differeret copiosius. vt id in processu de mahumeto et alijs quibuscūq; grauibz assertoribus et disputatōnibus haudq; contemnendis orationibus fieri euident magis. Porro quoniam magna beniuolentia maiori dilectione maxima vero gratia tua me Reuerendissima paternitas et serenissima dominatio semper et vbicq; pre ceteris ampliori prosecuta est. fauore (quod nō tam ipse sensi sepissime qd omnes habent perspectum) quinetiā et si tacerem lapides clamarent. haudq; sicerent ipa tua in me plurima collata beneficia officiaq; qd. Ea propter tue me prestatissime colendissime paternitati proficor fore perpetuo obligatissimū. dedatissimūq;. Et quāq; (qd dolco) nō opis mee grates referre condignas. neq; prozsus habeam quod retribuam domino meo obseruandissimo pro omni bus que retribuit mihi. tamen quo propensissimū animi mei in te affectum prodam vt cūq; atq; paratissimā ostendam pplacendi voluntatē. En et incipm totum hoc exile encennium. se quens videlicet opusculū. sterile et incompitum. tue dedo dedicoq; Reuerendissime paternitati. vtere et me et eo vt libet. Et si quādo licebit pre ocio id intueri digneris. Sicq; fiet vt tua longe melius acceptus et clarus euadat approbatione. qd aliterius cuiuspiam vel exacta discussione. qd pernotissimū cunctis iam factum sit et celebratissima vulgatum. qd hūc in terra sicut potestate ita et virtute prestatior testememo. Quis enim omnes preclaras animi corporisq; tui dotes et eximias gratias. paucis explicabit. que sedem sibi quasi ppriam in te vno omnū iudicio collocauere. Quis tuam vel cogitando vel dicendo singularem prudentiā. oculatissimā circumspiciōē. ingentis acumen et facilitatem. grauitatē morum. debita suauitate peruenustam. amorem equitatis et iusticie. clementie legibus haud inculcam. animi cōstantiam et magnitudinē. ac rebz ingerendis industriam et sagacitatē. pauculo emectiatur sermone. Quod et si quis vel et imius orator tentare presumeret. cum nō modo succumbiturū sed et obfuscatōnis qd accessionis siue elucidationis plus allaturum. haud iniuria crediderim. Ne ergo multis morer frustra qd coner. id sensio. id proclamo (non certe assentatoris iacicio sed quo veritati testimonio sum morem qd ei geram) quicquid prozsus in auctissimo et doctis referto amplissimis inuenitur. id tu cumulatissime habes et possides totum. omnū felicissimus et fortunatissimus iure meritoq; reputandus. Eya vero qd probe qd apte qd iuste tua preclara merita. tue responderunt sublimatōni. qua in summū vsq; gradum cōscendisti et apicem. in insigni metropoli maguntinensi. En fides tua integerrima. zelus ardentissimus. infatigabilis labor. casuum perperissio variorum. quibus pro ipsius aline ecclesie et inclite sedis maguntinensis incremento pridem semper decertasti. qd recte. deo ipso volente et patrum omnū vniūssima cōcurrente electione. plēbisq; acclamatione fauentissima. mercedis et premij iusta retributione. te in preclsum hoc fastigium cōstitueret. Supremam ergo gloriofissimā Martini collocatus in arcem Archiepiscopul faustissime diuino prozsus auspicio. eaz adauge semper et exorna. et quam tibi hactenus ebaram pnotamq; habuisti. nūc fac operosius atq; accuratius vt cepisti magnifices.

Scoriam
rr ad p.

Complacendi
Voluntat.

amplifices. et illustres in dies. quatenus se te rectore te duce. te pastore iustis et optimis se gubernatam legibus letetur. gloriatur et gratuletur sibi in eum. tua quoq; reuerendissima paternitas presenti gaudeat felicitate. et eterna in celis iocunditate atq; beatitudinem expleto certamine. cursuq; bonis. presulicōsummato perfruatur. Amen.

Continetiam huius operis subiecta monstrabunt.

In primis prefatio premittitur ciuitatis Hierusalem ac sancte terre finitime. quoniam iam promissionis appellate cōmendaticia. plures eius preclaras ostendendo preter et supra ceteras excellentias et precipuas prerogatiuas. vnde et ex ea veluti termino ad quem motus est profectio in eam eminentior cōvincitur et dignior merito cōprobat. Fructus etiam sancte huius peregrinationis quosdā ipa prefatio prosequitur. intentio nemq; explicat auctoris et operis diuisionē vt patet intuenti.

Deinde processus Hierosolymitane peregrinationis de loco ad locum ordinate et examinis cōmuni et vulgata deducitur narratione. et tum litteris et scripturis. tum imaginibus et figuris. potiores ille ciuitates et loca quibus inter proficiscendū cōmunius applicatur terra marisq; ad intellectum et sensum describuntur videlicet.

Primum omnium inclita ciuitas venetiari tanq; terminus a quo intrantibz mare. Deinde ciuitas parentina que a venetijs leucis cōmunibus siue miliaribus italicis distat centum.

Deinde vrbs Corfona que octingentis.

Deinde Modona que mille et centum.

Deinde Joppen siue Japha que bis millenis. Ubi peregrini ad terram de mari egredientes. per Rama oppidum vsq; Hierosolymā per. xl. leucas in asinis pergunt. Et ita a venetijs vsq; Hierusalem sunt bis millena milia italica et quadraginta. Cetero vero minores vrbes et insule omnes suis in locis. proprijs dumtaxat nominibus designantur. Ex vero insignis et potens ciuitas Ragulina quingentis distans a venetijs leucis suo loco nō est hic effigiata. ad cuius portum etiam cōmuniter solet applicari. Id cause est quia nimio ventorum impetu et vi inde proiecti. ac celeriori cursu alio delati. illac ne quiniūm propinquare. quo accidit vt nostros subterfugerit oculos et obtutus.

Inter insulas vero plurimas quas pretergredi oportet. inter nauigandū tres precipue ceteris preclariores hic habentur figurate et designate. videlicet Landia que a venetijs mille leucis italicis distat. Rhodum que mille quadringentis. et Ciprus que mille septingentis. Relique dumtaxat numerantur et nominantur suis in locis. Porro loca sacra intra Hierosolymā. et que ciuitati deuicino adiacent de quibus crebrius in sacra fit pagina mentio. et in quibus queq; memoratu digna patrata leguntur. specialibus et figiantur figuris cum notulis declaratorijs et remissionibus oportunis ad veteris vel noui testamenti passus.

In secunda parte prime huius partis principalis. determinato de locis. agitur ordine cōgruo de incolarum siue indigenarū locorum eorundem. et presertim sacrozuz moribus. ritibus. legibus. et sectis. Et primum omniū de sarracenis quozū vt magis pateat error et damnatissima secta.

De eozum pseudo propheta et pestifero seductore Mahumeto. longa et propria texitur historia. tractans videlicet.

De eius ortu et natiuitate. De eius detestabili vita et cōuersatione.

De eius prophane legis iniū et pmulgatione.

De eius infelici morte et indubia damnatione. Et tandem cōpendiosa quedam sed notabilis et matura annectitur mahumetice secte et perfidie improbatō. vbi multa haud cōtemnenda inseruntur dogmata. potissimū cōtra illam epicuream paradysum quā ipse mahumet suis predicauit sectatoribus et promisit. Inde agitur breuissime. de Iudeis. Grecis. Sirianis. Jacobinis. Nestorianis. Armenis. Georgianis. Indianis. Maro-

Epistola

nitia. Et eorum omnibus erroribus ceremonijs et ritibus. Adunguntur quoque cui-
libet sue pie littere sine characteribus quibus vtuntur vel scribendo vel loquendo ipse na-
tiones. In fine eiusdem tractatus orationum quaedam additur miserum et miserabile
orientalis ecclesie status modernum deplorans. Sed et disputatio quedam seriosa et gra-
uis contra eos qui vnumquemque in sua fide lege vel secta credunt posse saluari. Postre-
mo de veris catholicis latinis qui per pauci sunt Hierosolymis sit memoria cum lame-
ratione quadam lugubri super desolatione ecclesie dei sancte. et exhortatione ad principes
orthodoxos eos ad ecclesie fidelitatem contra perfidos defensionem animando. Cuius
rei gratia in calce visio quedam terribilis Carolo quodam imperatori ostensa. annota-
tur ex speculo historiali Vincentij beluacensis sumpta.

In secunda huius operis parte principali de secunda agitur peregrinatione ab Hie-
rusalem per vastam solitudinem in montem Synai ad diuinam et inclitam sanctam virginem
et martyrem Katherinam. Cui etiam commendaticia quedam antefertur prefaciun-
cula sicut et prior. Deinde perfectionis ipsius ordo et processus ab Hierusalem usque
in Bazeram civitatem. et inde per desertum usque Syna describitur. ubi et loca sacra sin-
gula in montem dei oreb et Synai ex ordine explanantur et debitis notulis elucidantur.
Tandem regressus ex monte Synai per ortum balsami in Hatharea villa existen-
tem. et per Chayrum babiloniam civitatem sarracenorum potentissimam et maximam. ubi
rex ipsorum Soldanus residet. et inde per Hylum paradisum fluvium nobilissimum usque
in Alexandriam quondam gloriosam urbem. unde et venetias rediit navigio. ubi
etiam de constantinopolitane urbis excidio et expugnatione digressus agitur. ordinata et
opportuna explicatur narratio. Et in fine omnium quedam ponunt scitu necessaria his
qui forte has volent in futuro deuotionis gratia subire peregrinationes. quos fructus mul-
tiplici spiritali baud dubium inde diuinos aliosque saluos conducat et reducat. Amen.

**Prefatio in opus transmarine peregrinationis ad venerandum et gloriosum se-
pulchrum dominicum in Hierusalem eius-
tum laudes tum fructus paucis attollens.
intentionemque exprimens auctoris et ope-
ris diuisionem. Incipit feliciter.**

Ancte et salubris perfectionis atque peregrinationis transmarine Hie-
rosolymitane laudes amplissimas. eximiam dignitatem. et preclaras ve-
ritates cupiens hac commendaticia extollere oratione. ita paucis vt en-
dum censui quo morem geram lectori. vt habeam nihilominus ratio-
nem dicendis quo orthodoxorum deuota pectora in eam prius fortas-
sis inclinata. etiam atque etiam facias inclinatio. Atque in primis hinc

mibi arbitror exordium. quod cum perspicuum sit iuxta philosophicam assertionem a termi-
no ad quem motus accipere specie et ratione atque etiam dignitate. Hinc ex terre sancte su-
per cunctas preeminencia huius peregrinationis laus et conditio nobilis venit. baud du-
bium mentenda primum. quod obrem si vel summotenus attingero magnam excellentiam maio-
rem pre ceteris prestantiam. maximam prerogatiuam sancte illius civitatis Hierusalem
et terre finitime (tametsi suapte pernotissimam) non mediocrem. immo pene vestigio pri-
mam. in eam rem fecisse me accessione. plurimamque absoluisse commendationis partem. baud
iniuria existimabo. Gloriosa sane de ea civitate dicta sunt abolim. psalmista teste. dicis

turque dictum. quoniam ciuitas dei summi est. magni regis et domini virtutum. cuius funda-
menta in montibus sanctis. ita vt diligat dominus ipse portas syon super omnia tabernacu-
la Jacob. Beneficentia quoque testatur liber. quanta promissionum serie terram hanc priori
seculo venerandis patribus ipse omnipotens deus pollicitus sit. unde et terra promissio-
nis appellata est. eius terre viuentium que in celis est typus et multis similitudinibus (quas
breuitatis amore transco) apte preferens. Clareque libro et eodez. quemadmodum
multarum gentium pater abraham. diu ammonitus iussu. paterno derelicto solo. egressus
de terra sua et cognatione sua et domo patris sui. ad terram hanc festinauerit. figens ta-
bernaculum suum Bethel et hay. in gerarum bersabee comoratus et Ebron. Idem de
Isaac Jacob Joseph quoque et fratribus eius liquet. Hoc adiectio quod hi quoniam vini in
terra ista semper esse nequibant. mortui saltem in ea et optabant et magnopere desidera-
bant sepeliri. Id postea suis in mandatis relinquentes. Costat preterea neminemque fu-
git. quod et ipse omnium ministrum hominum Moyses. hanc ob terram non tam visendam quam
possidendam. contemptu regali palatio. preclaris egypti opibus nihil habuit. spectaque
terra inclita. cum fratribus suis longo per desertum tempore affligi maluit. quam tempo-
ralis regni frui iocunditate. Cuius cam dei nutu ingredi non licuit. saltem a longe pspi-
cere et salutare eam loco de sublimi montis abarym habuit per gratiam. Obmitto hoc in
loco recensere et perhibere regum iudicum. prophetarum. historiariusque voluminibus
plurimum. que maiore in modum ad eiusce terre ingentem conducere ostendenda subli-
mitatem. quanto videlicet israelitarum ipsa parta fuerit sudore. quanta hostium sanguine
cede et strage subacta. quam sacratissimis semper gubernata legibus. quam miris a deo signis
et prodigijs sepe numero decorata. quam clarissimis semper exulta patribus. et eorum tum
rebus et factis memorandis. tum doctrinis et exemplis insignibus egregie illustrata.
quam gloriosis referta personis. sacerdotibus videlicet et regibus et prophetis. quorum
est ampla sancta laus in historiis. et memoria in benedictione. apud quos etiam tam sin-
cerus dei cultus diu et diu viguit. ita vt notus in Judea deus dumtaxat tunc in toto es-
set orbis terrarum. et in solo israel magnum nomen eius atque habitatio eius in syon. Si
quidem facta est iudea sanctificatio eius. israel potestas eius. Id potius post omnia ve-
lim adiectum velut precipuum instituti mei documentum. quod homo natus est in ea. et ipse
fundauit eam altissimus. quia videlicet terram hanc vniuersus dei filius. nostram ven-
turus in carnem. in temporis plenitudine sibi vniuerso. delegit ex orbis. quam et sua be-
nedita consecrauit incarnatione. natiuitate. conuersatione. quam preterea doctrina sua et
miraculorum gloria eximie honestauit. illustrauitque morte. resurrectione. et in celos ascen-
sione. Qua ex re id baud ab re intulerim. quoniam si (vt par ratio est) digna putamus lo-
ca ubi petrus et paulus christiani duces exercitus. et dominici gregis pastores sangui-
nem fuderunt pro christo. Si denique martyrum ubique veneramur reliquias. et sanctas
faucibus oculis apponentes. si licet etiam ore contingimus. Terram illam quomodo non
omni prorsus dignissima veneratione existimabimus. in cuius medio salutem nostram
operatus saluator noster. monumentum quoque in quo redemptor ipse noster conditus est
quomodo non magnificemus magis. quomodo non pluris reputabimus. immo vero quo
modo sic a perfidis floccihaberi et nauicpendi. tantis iam retro habitis temporibus sus-
tinemus in iniuriam christi et obprobrium nominis christiani. Scitum est preterea et in-
cognitum extat nemini. quanta antiqui studio et veteres iudei templum Hierosolymis
et sancta sanctorum tum venerabantur tum frequentabant. preterea quod illic erat arca
testamenti cum cherubin et propitiatorio. ubi tabule legis. manna quoque et virga aaron
que frondebat continebantur. que tamen omnia et singula vt vas electionis paulus dis-
scribit. non nisi umbra erant futurorum. At hodie apud nos (vt de ceteris sileam) veneran-
dissimus longe est mediatoris dei et hominum Iesu christi domini nostri sanctum glorio-
sumque sepulchrum. quod quotiens fidelis quisque ingreditur. torrens mentis ac fidei sue
oculis. inuolutum sydone videt saluatorem. paululumque procedens. lapidem con-
spicit reuolutum. angelum quoque super illum sedentem. et sudarium cum lintheaminibus
bus multisque ostendentem. templum exinde preteriens vetustum. quasi in presentiarum.

Promissionum
Syrus.
Promissionum
Vini in terra

Mom Abarim

Memoria in hunc

Arca Testamenti
in hunc finem

mibi a lumen
dum accipit
moly

audire Jesum inibi predicantem. cenatam. post hac in mote syon recolat. discipulorumq;
illic pedes lavantem. ac eis corporis et sanguinis sui sacramenta efficiantem. egressum
tandem in montem oliueti deuotione orantem. defluentem sudore sanguineo. osculo pro
ditum a traditore. captum debinc. tractum. illisum. cōsputum. accusatum. flagellatum.
coronatum. morti adiudicatum. crucem xp̄iam bailantem. cuiusq; sub mole in porta ci
uitatis (cuius rei hodie relicta cernuntur vestigia) deficientem. succedente Symonem
cyrenensem. ac postremo in golgatha amarissime passionis suę mysteria psummantem. O
quanta loca illa sacratissima exundant haud dubium laude et gloria. quanta virtute ac
dignitate prestant. quanta proinde deuotione si via nobis ad ea esset apertior. iure meri
toq; essent. tum honoranda tum visitanda. quanto colenda affectu. que et ipsa mater do
mini Maria. virgo perpetua. eius post mortem atq; resurrectionem. dictarū rerum ob
memoria nō tam incoluit multo post tempore. q̄ ardentissimis desiderioz insignijs ho
norabiliora nobis effecit. Ita et relique mulieres sancte loca ipsa sepnumero deuotissi
me et osculantes. Atq; hinc in modum pleriq; alij vtriusq; sexus homines fecere. suo
nos ad id ex templo prouocantes. Inter quos beatissimus effulget Hieronymus eorum
dem locorum cultor et inhabitator precipuus. qui in diuerso forō marie ad p̄sepe domi
ni in bethlemico tugurio latitare atq; p̄morari r̄omanis p̄tulit delitijs. Ita deuo
tissime paula et custochium. ita venerabilis marella. ex rhoma ornatissimis dictarum
litteris eo aduocata. Ita clarissimi quiq; alij ex omni delectores christianis viri. qui
pro sua crimia fide et deuotione quantumlibet distarent minus se habere christianere
ligionis abolim putauere. in illa loca sacratissima sua perspicillento oculis. osculq; at
ngissent. atq; illic christum dominū adorauissent vbi steterunt pedes eius. et in quibus
euangelium primū de partu choro uscauit. fideq; nostra sumptu exordium.

Adde q; dictorum deuota visitatio locorum. ad emendationis vite propositum cōci
piendum. hauriendamq; suorum cōpunctionem. criminū. nōnihil confert p̄to et fideli
peregrino. ita vt meo quidem arbitratu. atq; plurimozū mecum cōsentientium censura.
nullus p̄ne sit rel perrarus. qui nō melior inde regrediat q̄ ante fuerat ingressus. Ne
q; ob id. hoc in loco. gentili cōcesserim. poete dicenti. celum nō animum mutat qui trans
mare currit. Esto in curiosus id locum habeat. qui vanitatis ductu spiritu. scrutandozū
locorum causa. eo pergunt. nullum referent fructum ex tanto labore et sumptu. nisi q;
veterum more exploratorum. quos Hoxles miserat terre sancte terreq; promissionis
detrahēre nō cessant. Et nō sic in his. qui deuotionis venerationisq; gratia illo proficis
sunt. per varios casus per mille discrimina rerum. Quis equidem christicola has
ingressus terras sacratissimas. nō mox amaras solueretur in lachrymas. quis cōmpun
ctionis nō preferret indicia. etiam si adamantino esset pectore. vbi et petre scisse sunt. et
saxa ingentia diruta (que hodie sub aspectum ibi monstrantur) atq; terra tota funditus
mota christo moriente in cruce. Quis nō alterum mutaretur in virum. perditus quan
tumlibet ante fuisset. quādoquidem (vt de plenissimis illic remissionibus et indulgen
tijs copiosissimis tacam quas consequi quisq; ibi potest mox vbi mare egreditur et pe
dem terre sancte insigit. ac deinceps q̄ sepe multis in locis) quando inquam (quod plu
rissacio) veneranda saluatoris sui vestigia. ac omnium pene passionum seu victoriarū
suarum erecta ibi vetilla. terramq; suo precioso rubricatam et perfusam sanguine. co
pia sibi datur sub oculis cōspicere. deosculariq; ore. terere pedibus. manibus et corpo
re toto complecti. Quando licet in villulam christi ingredi. intrare Marie diuersozū.
atq; p̄sepe illud dignissimū contingere. adorare paruum hoc terre foramen. in quo ce
lorum conditor natus est. in quo deus immetus infans factus vagit. in quo inuolu
tus pannis. visus a pastoribus. stella demonstratus. a magis fuit adoratus. Quinctis
am (vt minora referam) ad iordanis flucta vbi baptizatus fuit christus a Johanne. ad
pastorum quoz; catilas. ad dauidis mausoleum. ad Amos prophete rupem. ad abrae
demq; isaac et iacob eximiorum monumēta patriarcharū in Ebron. Sed et ad trium
illustrum feminarum. yrozum scilicet eozundem tabernacula ac memorias. liber patre
aditus. transitusq; ad riuum Eunuchi a Philippo baptizati. vnde samariam pergas.

Lincos baptiste. Delisei. Abdie mente colligas. videas floridam Nazareth. florem
vitz iuxta nomen suum galilee. villam chana. montem thabor. mare galilee. et secus id
milia populi non pauca agnoscas per dominū satiata. Inde progressus. mente pertra
ctes filium vnicum matris sue in porta Naim resuscitatus. atq; montem suspicias her
mon. vadatq; per torrentem Endor. in quo Zizara superatur. In prospectu tibi sitca
ph. r̄n̄aum. liban. tyrus. sydon. bebel. hay. sylo duplex cesarea. triplex rama. gloriosa
olim ptolomida. Ramathaim sophym. Joppe. Lydia. Jamnia. Robe. ac philistim
ciuitates quinq; et reliqua id genus loca multa. in quibus mira leguntur facta gesta.
Post que omnia pertransita. in montem rursus ascendas oliueti. et inde in montem pro
p̄eres caluarie. atq; in crucifixionis loco adores. noctem debinc in dominico facturus
sepulchro. vbi tua cum magdalena desceas dolenter peccata. Quis in quā cunctis bilce
et locis et monimentis (si tamen deo credat et euangelio) nō magnam sibi hauriat deuo
tionem. Quis ibi melioris sibi vite non imbibat voluntates. viteq; veteris peniteat. vbi
totet tanta ad hec sub oculis habet incitamenta. vbi haud dubium diuina gratia effica
cuis p̄ ceteris locis in animas agit deuotorum. si obex nō ponatur. Sed de his iam
satis superq; fortassis.

Quod reliquum est neutiq; putauerim silentio transeundum. quemadmodū videli
cet dictarum perlustratio terrarum. haud inmodice ad earum sumendā intelligentiam
rerum deseruit. de quibus sacris in historijs q̄ creberrimam mentionem fieri cōstat.
Humum perspectum omnes habemus exploratū. quoniam visa q̄ audita vel lecta
dimittat. amplius mouent. atq; coram videntur sua sub effigie. fortius nobis so
lent imprimi. q̄ si aliena tantummodo imaginie represententur. Hinc in veteribus legim
historijs beato tradente Hieronymo. philosophos quosdam lustrasse prouincias. no
uos adisse populos. maria transisse. vt quos ex libris nouerant. coram quoz; viderent.
Sic pitagoras memphiticis vates. sic plato egiptū et eā oram italie. que quondā ma
gna grecia dicebatur. laboriosissime pagauit. Sed ad Titimiliū lacteo eloquenti fon
temanante de vltimis hispanie galliarūq; finibus. quosdā venisse nobiles legimus. et
quos ad cōtemplationē sui rhoma nō traxerat. vnus hoīs fama perduxit. Sic apol
lonius plurima p̄r̄ insunt regna. atq; (vt hec veluti extranea inuolafaciā) sacra habet pa
gina celebriq; memoria refert. venisse reginā saba a finibus terre. cum comitatu et diu
tijs multis Hierosolymā. vt audiret sapientiā Salomonis. quā pbata obstupuit. ita vt
spiritū vlti vix haberet. p̄clamans q; media pars eorum que audisset et vidisset. mini
me fuisse sibi p̄his nunciata. Quid ergo mirum si deuotus quisq; christianus illaz vi
dere desiderat terram. quā quotidie ecclesie resonant vnuerse. Que enī dies pene per an
ni circulum in qua vel cantando vel legendo vel predicando ecclesie christi nō recolūt.
que hūc in terris. ac locis eius finitimis facta phibentur. Omnibus quidem homi
nibus teste philosopho naturale inest desiderium sciendi. sed hac tempestate perpauci
sunt. qui sese clāris oblectare disciplinis et scientijs volunt. antinūq; suum nobilem.
ingenū optimarum artium pascere doctrinis. q; vel laborem horreant adiunctū. vel
copia sibi delitici familiaris ociumq;. Per plures vero sunt qui melioribus et vicinior
ibus saluti neglectis. superuacaneis studijs pediti sunt nimis. q; videlicet diuitias co
p̄ctuare. augere opes. mundi huius oblectationibus p̄frui. affluere delitijs et volu
ptatibus querunt. studentq; amplissimis officijs et gradibus p̄eminere. nec cogitant
miseri fragilem fortunaz et inanes eorum cōtentiones. que mediocri in spacio sepe fran
guntur et corruunt. vel ante in ipso suo cursu obzuntur. q̄ portū cōspicere potuerūt.
Sicq; omnem mortalium vitaz varius sub sole labor exercet. atq; vt longe ante Iesus
syrach predictit. occupatio magna creata est filijs adam. a die exitus eorum de ventre ma
tris vsq; in diem sepulture in matrem vnuerforū terram. Porro vnum est necessariū.
Iesum vitz scire et hunc cruciatū. Id docuimus in legez. euangelio apostol. paulus
etā postea q̄ in tertiū raptus fuit celū vbi mira vidit. vbi audiuit archana que hoibus
loqui nō licet satis sibi esse arbitrat. atq; etiam precipit vnuerse christiane religionis
professoribus. nō plus sapere q̄ oportet. neq; in alio quoz; gloriari nisi in cruce domi

Flor Galilee

Obrem ponne.

Magna Cyren

Regina Saba

Nazareth

ni nostri Jesu christi. in quo est salus vita et resurrectio nostra: per quem saluati et libera-
rati sumus. Quippe qui factus est nobis via. veritas. et vita. Non ergo gloriatur sapiens
in sapientia sua. neque diues in diuitijs suis. neque fortis in fortitudine sua. sed in hoc glo-
riatur qui gloriatur. scire et nosse me. ait dominus deus exercituum. Quonia hec est vi-
ta eterna vt cognoscant te solum verum deum et quem misisti Jesum christum. ipso id
per semetipsum confirmante. Et quanq ad hanc salutarem assequendam scientiam. euan-
gelica precipue et apostolica satis cōferant documenta. que sanctorū studioſa lucubra-
tione exornantur in dies. ac per diuini verbi declamatores quotidiana eluciduntur ex-
planatione. nō parum tamen vt prefatus sum ad eam ipam cōducit dictorum peragra-
tio. et sub oculis cōspectio locorum: in quibus queq per christum facta dicta aut pas-
sa dictum. aut legimus ipi aut audiuiimus. Sancta profecto esset huiusmodi curiosi-
tas (vt ita dixerim) et salubris euagatio atq exercitatio proſus perunilis homini. pres-
sertim mediocri. sic videlicet exploratum ire atq perſcrutatum. loca vite mortisq Jesu
domini nostri saluatoris. eius ex amore et sincera dilectione. qui mortem ibi nostrā mo-
riendo destruxit. et vitam resurgendo reparauit. At cum Hieronymo sic iam cōcludam
Non Hierosolymis fuisse. sed Hierosolymis bene vixisse. Hierosolymis deuote se et
religiose habuisse. honesteq et sancte cōuersatum fuisse. in medio nationis parue et per-
uerſe laudabile est. et reddit q cōmendabilem peregrinum. ipamq magnificat et exor-
nat peregrinationē. illustratq. Et his iam satis sit super rebus hactenus diſſeruisse.

Intentionis explicatio.

Quidem omnibus et singulis prefatis rationibus alte cōsideratis. pensatis-
q animo. Ego Bernardus de breydenbach insignis metropolitane ecclesie
Maguntine. nunc quidem Camerarius. nunc vero etiam Decanus immen-
ta. fatear necesse est (quo ceteris et cōpulo fiam) postea q diu prochdolor la-
sciniori etate respecti in vanitates et insanias fallas. tandem desuper quasi de graui so-
mno expergefactus. cogitare cēpi vias meas. et cōuertere pedes meos in testimonia dei
atq post multa vana vane exerta. tempus adesse ratus sum. quo quod bonum esset et
saluti accomodum tenerem et amplecterer. Itaq cetera inter multa que mecum ipse re-
putabam. estimabāq efficacius ad vite cōducere emendā. id potissimū in mentem mis-
hi venit. visumq est bonum. eam ipam de qua predixi salutare peregrinationē magno
fortiq animo subire. pio in visendi dominici sepulchri. ceterozq sacrorum cōspicien-
dorum locorum desiderio vehementer affectus. Idq diu desuper gratia et fida appri-
me cōfratrum et cōmilionū fretus comitina perfeci. de quo magnifice deo gratias ago
quā me et socios tali habuit dono dignos. vniq nostri pij effecit cōpotes. atq magnis
de angustijs sepe liberauit. Porro quo hanc meam profecionē siue (vt aiunt) reuſam.
vilem nō solum mihi sed et alijs fidelibus facerem. et maxime generosoz clarorumue
hominum animos in eam ipam magis magisq cōmouerem. operam nauau q exactā
vt inter peregrinandū me de omnibus que scitu necessaria dignaq essent cognitū face-
rem certiorē studioſe singula perſcrutando. nec vllis parcendo expensis. Huius rei
gratia ingeniosum et eruditum pictorem Erhardum sezerich de Traiecto inferiori
opcre precium duxi mecum assumere vti et feci. qui a venetiano portu et deinceps po-
riorum ciuitatum. quibus terre pelagiq transitu applicare oportet. presertim sacrorum
in terra sancta locozq dispositiones. situs et figuras. quo ad magis proprie fieri posset
artificiose effigieret. transferretq in cartam opus visu pulchrum et delectabile. cui de-
claratorias notulas. vel latinas. vel vulgares feci per quendam alium doctum virum
ad votum meum apponi. Quod quidem perfectum opus. impressorie artis amminicu-
lo cunctis habere volentibus cōmunicandum. vti nam atq vti nam. intento optatoq
baud vacuum fructu euadat.

Operis diuſio.

Emum opus ipsum in duas diuſas erat libuit scindere partes. Altera quarſi
Hierosolymitanā. altera vero katherinianam doceret peregrinationē. vti-
liora quedam necessarijs respectibus et optimis. de moribus et tribus erro-
ribusq ac sectis varijs incolarum et inhabitatorū locorum eorundem. prime
huius operis parti adiciendo. inserta nihilominus in fine narrationis huiusmodi se-
ctarum. pulchra quadam diſputatione. ceu antidoto quodam et remedio. ne quis vni-
quens in sua fide lege vel secta credat posse saluari. Alias etiam quasdā exhortatio-
nes et lamentationes. putres exposit ad dēdo bonis et oportunitis moribus. Postremo
omnium. pium opto lectorē. deprecorq deum cunctipotentē. vt veris suis cultoribus
christianis omnibus affectum et amorem infundat ampliorē. zelumq ad terrā illam
sanctam nō modovisendam. sed et aliquando recuperandā. redigendūq sub christi-
ne reipublice ditionem. vti olim fuit. ad sui nominis gloriam et fidelis populi laudem
et honorem. Amen.

Sequitur initium huius peregrinationis a solō natali vsq venetias.

Laudem et gloriā domini nostri Jesu christi. glorioſe genitricisq sue
perpetue virginis Marie. atq totius celestis curie. ob nostrarum salu-
tem animarū. nos tres subscripi videlicet Generosus dñs Johannes
de Solms domin⁹ in Wintzenberg. Ego supra memoratus Ber-
nardus de Breydenbach Camerarius atq Decanus ecclesie Magun-
tine. Itemq dominus Ph ilippus de Bicken strenuus miles. singuli
cum singulis famulis pio ducti zelo et desiderio. iam supra expreſſo. venimus in locum
per nos deputatū et cōdictum. videlicet Oppenheim diocesis Maguntinens oppidū.
ipa die sancti Martii euangeliste Anno salutis. Mcccclxxij. vnde profecti. sub quin-
decim dierum intervallo. venetias diuio itinere sani et incolumites applicuimus. Inter
agendum iter. saluo vſi cōductu vbi expedire videbatur. maioris gratia securitatis. In-
uenimus aut ibidem plures generosos comites et barones. strenuos milites. ac alios
nobiles viros. atq ecclesiasticas quasdā personas. eodem quo nos animo ex diuersis
christianitatis partibus illo cōfluuisse. ex quibus duo barones et tres milites cum suis
famulis. nostre se cōiunxerunt societati. alijs seorsum turmam facientibus singularē.
Erant autem nomina eorum qui in vna nobiscum galea fuerunt et societate. dñs Mar-
tinus de Roppenstein baro. Item dñs Hermannus de Bernarve. Item dominus
Caspar de bulach miles. Dominus Georgius maritimus. Item domin⁹ Nicolaus
maior de kurt miles. Neq hoc in loco necessarium visum est. viam nostram vsq vene-
tias. q omnibus germanis suapte nota sit. pſuſtori stilo designare. Spacium vero qd
interiacet ex prefato oppido scz Oppenheim vsq venetias. centum pene germanica cōi-
ner miliaria. nec vltra protenditur. Ibidem apud Petrum vgelbeymer de Franck for-
dia venetis cōmorantem. hospinio fuimus recepti. et ab eodē legaliter in omnibus atq
q humaniter tractati. rebusq in gerendis. et presertim in cōducenda galea cōsilio suo et
auxilio fideliter adiuti. Multa enim opus est diligentia et sagacitate in cōuentione cū
patrono galee. vnde baud ab re duci eas hic clausulas annotare. quas matura delibe-
ratione preuia. litteratorie nostre cū patrono nostro domino Augustino pterreni. id est
comite rheni. inscriuimus pactioni. quo ceteri hāc eandem fortassis subituri peregrina-
tionem. hinc exemplū sumant itidem faciendi vel certe meliorandi.

De forma cōtractus cū patrono galee.

Rant enim in puentione articuli tales inserti. quos quasi ad alios factos cur-
sum et sub cōpendio hic enarrabo.
In primis q dictus patronus peregrinos de venetis vsq ad terrā sanctam
id est Joppen. et inde de nouo vsq venetias ducat reducatq. ad qd faciendū
immo et preueniendū ad minus. per diē alteram galeā que domino Petro cognomen

Ab anno 14
in anno 156
curat 85.

100.

Linvaloria par

1000.
to landat reatrinebat in qua alij peregrini de secunda societate vehebantur. sub pena
se mille florenorum obligauit. super quo debita fiat prouisio iuxta placitum et votum
peregrinorum.

Item q*uo*d i*ps*i domini peregrini duos inter se ordinent deputentq*ue*. qui in venetiano por-
tu et deinceps in omnibus locis quibus foret applicand*um* prospiciant et inquirant an
patronus necessarios et sufficientes habeat famulos et officiatos. vt moris est vsitati.
et necessitas siue c*on*suetudo hactenus obseruata requirit. Et si aliquem vel aliquos hu-
iusmodi ex famulis quolibet casu deficere aut mori c*on*tingeret. patronus alium vel ali-
os in locum eius vel eorum subrogare teneatur. suis in expensis.

Item q*uo*d patronus teneatur armatur*am* pro. lxx. viris disponere pro peregrinor*um* et gas-
lee defensione. aut hostium si opus fieret inuasione.

Item q*uo*d patronus ad singula loca et portus applicare teneatur. quibus ab olim consue-
tum est applicare. neq*ue* tamen vltra bidui triduiue spacium in aliquo loco immoretur.
nisi forsitan tempestas maris (fortuna appellata) id faciend*um* persuaderet. hoc adiecto
q*uo*d si peregrini in insula Lipro ad Hicofiam ciuitat*em* pergere velint. eos teneatur in por-
tu Liprino expectare. At in reditu de terra sancta biduo vel triduo in quolibet portu.
meritum vel vendendar*um* vel c*on*parandar*um* gratia. poterit immorari et n*on* vltra. Ita ta-
men q*uo*d loca peregrinis deputata. in galea libera mancant. nec mercibus occupentur al-
liquo modo.

Item q*uo*d patronus peregrinis singulis diebus bis ad comedendum et bibend*um* det vt
debet pro viris honestis. Et si ex qualibet causa aliquis peregrinor*um* ad mensam patro-
ni mane aut vespere venire nequiret. aut solus fortasse vel cum sua societate seorsum vel
let manere. nihilominus i*ps*e patronus solitum sibi cibum et potum transmittere teneat-
ur absq*ue* c*on*tradictione omni.

Item q*uo*d patronus peregrinis ex venetijs vsq*ue* ad terram sanctam. et inde vsq*ue* venetias
de bonis panibus. vino bono. recentibus carnibus. ouis. alijsq*ue* huiusmodi esculentis
c*on*petenter prouidere teneatur.

Item q*uo*d patronus peregrinis id petentibus mane vnam refectionem. et vespere colla-
tionem cum malmaseto et alijs tribuat. vt fieri solit*um* est et c*on*suetum.

Item si peregrini plures vel pauci pro recenti aqua aduehenda. et alijs p*er*curandis ne-
cessitatibus. ad litus vell*et* proficisci. patronus nauiculam siue barcam et famulos qui
eos ducant et reducant c*on*cedere teneatur eisdem.

Item q*uo*d patronus semper et vbique i*ps*os tutari debet p*er*grinos. ne ab aliquo hominum
verbis aut factis quoquo modo molestantur siue in mari siue in terra. iuxta suum posse
et nosse absq*ue* fara.

Item q*uo*d patronus i*ps*os peregrinos debito permittat tempore in terra sancta morari. et
eos custodiat atq*ue* cum galea expectet. Itemq*ue* personaliter cum eisdem equitet ad loca
sacra visitanda: vsq*ue* ad Jordanc*um*. et inde de nouo vsq*ue* ad galeam. fideliter quoq*ue* et p*ro*-
be se ad eos exhibeat. tuendo et semper ac vbique defendendo. ne ab infidelibus aut alijs
vltro pacto circumueniantur. siue seducantur dolo et fraude leuonia.

Item si aliquem vel aliquos ex peregrinis (quod deus auctat) mori c*on*tingeret. patro-
nus de derelictis eius vel eorum bonis. nullo modo se impediatur siue intromittat. sed ap-
pud eum vel eos cui vel quibus eiusmodi decedens vel decedentes bona sua legauit
vel legauerint omnino relinquat intacta.

Item q*uo*d si aliquis ex i*ps*is peregrinis anteq*uam* terre sancte applicaret moreretur. patronus
i*ps*e dimidiaz partem dare sibi prius. pecunie restituere teneatur. de qua eius testamenta-
rij ordinabunt iuxta c*on*missa.

Item si aliqui ex p*er*grinis ad sanctam vell*et* pficisci Kaiberin*am* in montem Sinai. pa-
tronus cuiuslibet tali id petenti decem ducatos de data prius pecunia reddere teneatur. et
hoc i*ps*m peregrini patrono quatuordecim studeant insinuare in Hierusal*em*. ne propter eos
diutius ibid*em* expectare oporteat cum galea. Item si peregrini aliqui sibi interprete
siue scium et perit*um* linguar*um* illarum terrarum ad quas pergunt. sibi in venetijs vt fieri

solet voluerint procurare. patronus eidem interpreti vsq*ue* ad terram sanctam. et inde vsq*ue*
venetias de cibo et potu prouidere teneatur. et nauulum recipere n*on* possit neq*ue* debeat ab
eodem. Postq*uam* vero peregrini ad Joppen siue Japha vsq*ue* peruenierint. et iam fuerint in
terra c*on*sueti. quicquid tunc et deinceps interpretes i*ps*e exposuerint siue p*ro* vectigalibus
thelonijs pedagijs salua guardia. aut victualibus. peregrini i*ps*i qui cum conduxerunt
exolucere teneantur absq*ue* damno patroni. C*on*uentio vero cum interprete arbitraria es-
se dinoscitur. et suam propriam s*ed* q*uo*d inter eos conueniam fuerit et conclusum habet
formam.

Item q*uo*d patronus omnia vectigalia omni*um* neq*ue* pecuniam pro saluo c*on*ductu exponenda
siue salua guardia. p*ro*q*ue* iumentis et alijs exactionibus. quibuscunq*ue* nominibus cen-
seantur. aut vbicunq*ue* exponere oportebit. i*ps*e solus pro peregrinis totum solucere et ex-
pedire absq*ue* eorum sumptu vel damno teneatur.

Item quilibet peregrinus i*ps*i patrono pro huiusmodi omnibus p*er* eum vt p*re*fertur
faciendis vel exponendis. quidraginta duos ducatos de tzecka dictos. id est nouiter mo-
netatos d*are* teneatur. ita tamen q*uo*d illius summe dimidia partem in venetijs exoluat. res-
liquam vero in Japha siue Joppen absq*ue* fara.

Item q*uo*d si peregrini omnes vel eorum aliqui postq*uam* Hierosolymam peruenierint t*er*re
ad montem Synai aut alio i*re* voluerint. i*ps*e patronus eisdem auxilio esse teneatur atq*ue*
c*on*silio in c*on*ueniendo cum infidelibus iuxta suum posse et nosse. ac si causa i*ps*a suam c*on*-
tingeret personar*um*. Q*uo*d si qui peregrini quidpiam rerum suar*um* quas secum ferre opor-
tuit n*on* possent. in galea decernerent derelinquendum. reducendumq*ue*. i*ps*e patronus id
venetias vsq*ue*. secum reducere omni*um* absq*ue* contradictione teneatur. iuxta eorum disposi-
tionem eis ibidem seruandum et hoc iterum p*ro*p*ri*is sub expensis.

Item q*uo*d patronus peregrinis aptum in galea assignet locellum pro pullis siue gallinis
lignis. aqua. sale et huiusmodi rebus necessarijs inibi reponendis. Et q*uo*d p*er* eor*um* si ha-
beant e*or*um aut seruam omnia eis coquenda disponat.

Item q*uo*d si aliquid in hac c*on*ventionis formula neglectum aut sufficienter n*on* esset p*re*ui-
sum et exp*re*ssum quod tamen iure vel c*on*suetudine i*ps*i patrono c*on*grueret faciendum
Id p*ro* exp*re*ssio in hac formula p*re*sentat*ur* tenore p*ro* inserto debet haberi.

Huiusmodi omnia et singula puncta p*re*scripta. articulos et clausulas p*re*notatas.
patronus cum quo peregrini taliter paciscuntur sub bona fide loco veri iuramenti p*re*-
stiti. se solet obligare fideliter firmiterq*ue* obseruari iuratum. nec c*on*tra ea se facturum aut fie-
ri siniturum. p*er* se vel alios suo nomine quomodocunq*ue*. q*uo*d si in aliquo puncto vel ali-
quibus i*ps*e patronus c*on*trauenire p*re*sumeret. quicquid inde damni allat*um* fuerit p*er*e-
grinus siue in venetijs siue in transitu vel reditu totum i*ps*e patronus exolucere teneatur.
scdm q*uo*d a peregrinis arbitratum fuerit vel iudicatum. ita vt i*ps*i p*ro*fus maneat sintq*ue*
indemnes. Solet quoq*ue* huiusmodi c*on*uentio necessarijs fideiussionibus et alijs muni-
mentis roborari. quo firmit*us* sit et diligentius obseruetur.

De reliquijs p*re*ciosis et venerandis que ha-
bentur venetijs.

Consequenter deuotis peregrinis venit considerandum q*uo*d in ciuitate
i*ps*a venetiarum. plurime p*re*ciosae reliquie conseruantur. que ab eis-
dem videri et visitari. tempore intermedio quo ibidem vsq*ue* ad galee
preparationem et expeditionem expectare coguntur. possunt et meri-
to debent. Nam et nos vigintiduo diebus illic traximus causa
ex p*re*dicta moram.

In primis in monasterio sancti Georgii quod in mari iacet prope sanctum Marcum.
est brachium cum manu integra i*ps*ius sancti Georgii in quodam altari. Sed et in a-
lio quodam altari eiusdem ecclesie sancti martyres Cosmas et Damianus requiescunt.

Ar. b. r. v. a. i. a.
C. m. i. n. t. h. o.

42.

22.

Item in monasterio sancte Helene iuxta castella. ipsa sancta requiescit helena tota in quadam capella. que crucem dominicā Hierosolymis legitur inuenisse. Ibi etiam duplex crux cōseruatur. in quarū altera frustum quoddam ipsius viuifici ligni. In altera vero Constantini magni. ipsius sancte Helene filij pollex. ac sancte marie Magdales ne os quoddā de pectore cōtinetur.

Item in monasterio sancti Nicolai de elio dicto. est vna de sex idrijs quarū aquas dominus in euangelio legitur cōuertisse in vinū. Ibi etiam est baculus pastoralis sancti ipsius pontificis Nicolai. quo dum viueret in presulatu suo utebatur. Multe ibidem alie reliquie reseruantur quas omnes enumerare nō est necesse.

Item aliud quoddā monasteriū est in venetijs quod acruschirij appellatur. in quo corpus sancte Barbare requiescit in quadā capella marmoreo quodā sarcophago nunc studiosē reconditū. quod prius in quodā altari in ecclesia reseruabatur. In alio quodā altari est os quoddam magnū sancti Cristofori.

Item in alia quadā ecclesia venetijs que ad sanctā Marinā vocatur sancta ipsa Marina tota. in quodā requiescit altari. de qua mira in vitas patrū leguntur.

Item in alia quadam ecclesia sancte Lucie venerabile corpus eiusdem sacre virginis ac martyris Lucie requiescit. adeo integrum et illesum. vt mammille eius videri et recognosci proprie valeant et distincte.

Item in ecclesia sancti Zacharie venetijs. corpus ipsius venerandi sacerdotis patris sancti Iohannis baptiste iacet humanū. Atq; cum eo duorum quorundā corpora sanctorum. quorum nomina sunt in libro vite.

Ibi etiam preforibus ecclesie eiusdem. est sepulcrum domini instar eius quod est hierosolymis formatum.

Item venetijs in ecclesia parrochiali vbi et patriarcha residere cōsuevit. multe sunt reliquie preciose et indulgentie maxime a pena et culpa. presertim singulis per quadragesimam dominicis diebus.

Item ad sanctum Marcum eiusdem euangeliste corpus venerandū requiescit. Estq; ibidem thesaurus venetozū in testudine quadam. summa cum diligētia reclusus.

Item duodecim corone. et xij. pectora de auro. margaritis. saphiro. atq; smaragdīs et.

Item sex magne et preciose valde cruces de auro.

Item pilcus ducis quo quilibet dux venetozū. singulari priuilegio siue prerogatiua coronatur. et est precij inestimabilis.

Item duo candelabra aurea et magna. decem lapides preciosos habentia.

Item cornu vnū cuiusdam vnicornis. et alias multa et varia preciose ornamenta. opesq; infinite. de quib; nō est presentis temporis per singula disserere.

Item prope venetias ciuitas quedam est Duranū nuncupata. vbi vitra sunt. Ibi in ecclesia parrochiali in duobus altarib; multa iacent corpora sanctorum innocentū.

Item vltra memoratā ciuitatem aliud est quoddā oppidum dortzellan appellatū. vbi in quadam ecclesia corpus sancte Justine virginis et martyris fertur cōseruari. quod multo prius tempore in castro bulfeno nō longe a viterbio quicuit. vbi et ipsa martyrium suscepit.

De reliquijs in Padua.

Pero cum antiqua et insignis vrbs Paduana magna et populosa. modico a venetijs distet intervallo. si quempia peregrinorū illucisq; pia traxerit curiositas. inueniet que quātinū suum possint oblectare. etiam reliquias preciosas. Nam sub vnus spacio noctis. de venetijs illucisq; nauigio veniunt.

In primis padue in cōuentu fratrum minorū. sanctus requiescit Anthonius. eiusdē religionis quondam professor et obseruator precipuus. qui magnis dictū miraculis claret.

Item ibidem in monasterio sancte Justine virginis. corpus venerandū sancti requiescit apostoli Matthei. excepto capite. quod in Treueri seruatur in monasterio insigni ab eodem sancto Mattheia nomen et gloriā habente apud germanos singularem.

Item in quodam altari eiusdem ecclesie corpus sancti euangeliste Lucerequiescit. Et ibidē in alio quodā altari corp⁹ est reconditum eiusdē sancte virginis Justine. in cuius honore etiā ipsa ecclesia est psecrata. Itē corpus sancti profodaci epi. Item corpus sancti maximi episcopi. corpus quoq; sancte virginis Felicitatis. Item multa corpora sanctorum innocentū. Item in eo altari in quo est corpus sancti Luce. tabula quedā ingens et preciose superposita extat. In qua venerabilis illa imago gloriose virginis marie puerum Iesum habens in brachijs. quā ipse sanct⁹ dicitur depinxisse Lucas in honore magno habetur. Fertur etiam q; quicunq; imaginem illam semel cum deuotione et cordis cōpunctione inspexerit. nunq; a visione faciei sue dulcissime. eius interuentus separabitur in eum. Nemo tamen frivole aut temere se huic cōmittat incerte narrationi. audita enim q; credita narro potius.

Item in eadem ecclesia est corpus sancti Urini qui dicta sanctorū matthei et luce corpora in prefatum monasteriū deportauit. Tuncq; idem sanctus dicta corpora de locis suis accepta per mare venetias transferret. rogatus a collega suo. sancto quodam viro. qui sibi adiutorio in huiusmodi fuerat corporū translatione. quatenus ei aliquā tanto de thesauro particulā conferret. caput sancti Matthei. preciosum vtiq; munus. partibus germanicis tradidit inuehendū. reliquam ipse Bazam in loco reposuit memorato. merito proinde multa habendus veneratione apud paduanos atq; deuotione. q; tantis eos opibus locupletari.

Sequitur oratio cōmendaticia ciuitatis et domus nationis venetiarum.

Um antiquissima clarissima et florentissima ciuitas venetiarū. sancte huius peregrinationis perinde atq; terminus a quo pergentibus per mare extet et principii. atq; hic sub aspectum cōsequenter effigietur. haud ab re fuisse fecit: immo q; decens q;ue decorū eius hoc loco amplissimas laudes. atq; singularem preter et supra ceteras ciuitates preeminentiā et prestantiā decusq; maximū. tum in potentatus magnitudine. tum in eiusdē optima administratione stilo paulo venustiori et accuratiori designauisse. Verū id hac potissimū ratione haud sum ratus necessarium. missumq; feci. q; et dicendorū copia maxima est. meis nō equa sed grauissimā la viribus et humeris. nec otij atq; sciētie mihi satis. q; eiusce vrbs immortalis et immensa fama et gloria per se totū notissima extat vrbi. nec quēq; p sue claritudinis luce et cumulo fugere potest. Ut in pollicito a principio ordini morigerus sim. et saltē paucis eam videri videar cōmendauisse. si apte q; cōmendatissimā (nam velle mihi adiacet et si perficere sit pcul) ab eius vetustate et ordium sumā. hinc ad alia que occurrēt descensurus. Sane vā veteres tradunt historie. Anno ante Rhomanam urbem cōditam. cccc. xxiij. Ante vero christi saluatoris nostri natiuitatē. Delcxiij. nō lōge videlicet post Troianum decennale bellum famosissimū. troyeq; excidium. Euolutis iam a mundi exordio. Annis circiter bis millenis septingentis octoginta. bec insignis et summis cōferenda laudibus ciuitas. a troianorū reliquijs. et nequaq; a pastoribus vt rhoma) nā et in hodiernā vsq; tempestate nobiliū industriorū et clarorum semper est ferax viroz) primum fuit exstructa in adriatici maris sinu. vbi hodie gloriose cōsistit vrbs antiqua. iamq; multos dominata per annos. Diues opum. armis potens. studijs sat aspera belli. Neq; in inficiale q; ipsa cōplures post annos a sua prunega cōditione emensos. cū tā incarnati verbi annus curreret scz quasi quadringentesim⁹ sexagesimus. ciuitas ipsa venetiarum a potentioribus. ac ditioribus puinciaz aduenis. illuc ob seuissimā Attilē tyranni (qui et dei se flagellū recte equidē cognominauit) persecutionē cōfugientib; ob loci inextinguibile munitiōne. ampliata quidē fuit. et ex parua maior effecta. q; eo quod dictum est tempore. humili satis initio fuerat fundata. Et pfecto dictū mirabile est. cre: ditūq; pene difficile. atq; summo preconio dignū potuisse a tot tamq; diuersis urbium et oppidorū populis cōditam ciuitatē. sub nō paucorū discursu annoz. cum tali rēpū: blice incremento. ac glorie splendore. vnanimiq; ciuiū sagacitate et cōcordia cōseruari. sic exaugeri. sic exornari deniq; vrbe. q; ex paruulis piscatorū tugurijs et mansuētis

Maritima 2

420.

1178.

2780.

Sing Adich'n'm

460. a qro

1560. rarrat

108.

ultè primum omnium. Trapezinorū cōsensu cinium (qui iam pridem sue subduntur di-
tioni) locatio in tantā surrexit sublimitatē. Inq; tantū cōscendit fastigiū. vt inter notis-
simas. famosissimas. et potentissimas in orbe vniuerso ciuitates. nō modo vna. sed p̄ci-
pua extet nulli fortasse secunda. Eya (vt paulo plus ipius fiat cognitū. euidentior mire
dominationis potētia) q̄longe q̄late sue olim potēstatis alas per imēnsos terre ma-
risq; tractus. Dum id fata sinunt iam tum tenditq; fouetq;. Nam germanorū nō tam cō-
tingit. q̄ occupat fines. et in longobardorū late se effudit regiones. vbi (vt cetera silentio
transcam que obinet terrarū spacia) preclaras illas et egregias cū latissimis terminis
habet sibi subditas regiones et ciuitates. Paduam videlicet magnā. et sibi cocuam vr-
bem. nō tam nobilissimo pado fluuiio qui cam p̄terfluit. q̄ archiepiscopali sede et anti-
qua ac famosa vniuersitate. ceterisq; rebus et multis insignem Vincentiam dehinc. ast
Uclonā. Brixiamq; atq; Pergamū vrbes. tum populosas. tum opulentas. tum pluri-
mis comitatibus terrisq; finitimis viniferis. fructiferis. et vberē valde glebe. piscuosiss-
q; aquas superbas. Quis gardelacū magnū et nobilē vidit et nō obstupuit. vtpote qui
vndiq; fortissimis et amenissimis castris. castellis. et oppidis. et his multis circūseptus
refulget. presertim firmissimo castro p̄sthera munitus. et insula tūssima pulcherrimāq;
Serrione. vbi veterū adhuc latibula et cōfugia subterranea vident. In quibus q̄ lo-
cus nō tam secretus q̄ firmissimus atq; defensionis aptissimus sit. se inter bellosū strep-
tus vt fertur receperūt interdum. In pontū autē fretumq;. eius rimaturus dominū am-
plitudinē. si cūcharis. o q̄tum mirabere. o quozsum fereris. nam hīstriam mox attingit
et dalmaciā sua potēstas. atq; Schlauoniā. Inde in greciāq; se porrigena. et Lan-
diam Liprumq; regales insulas. multas inclitas maritimas possidens vrbes. et prepo-
tentes insulas alias. portus et sinus quos numerare longū nimis foret. sed eos sequens
descriptio fortassis pandet magis. Credo. p̄fecto neq; vana fides q̄ regnū aut domini-
um huic par per omnia. in mari p̄sertim. nō reperiatur vllum. vnū videlicet et solū sum-
ptum toto in vrbe. Facile est venetis et parū sexcentas armatas galeas ex suo produce-
re archinali. bidui dumtaxat spacio in mare. O classem insignem et terribilē hostibus.
si solo venetiano noīe 2 signo vexillosq; fuerit illustris. Nam subymis horule interual-
lo. ducenta milia virozum et peditozum ad pugnam vel terrestrem vel naualem. omni-
bus necessarijs et oportunis armis a planta pedis vsq; ad verticem munire et prout
dere possunt. ad insiliendum subito in hostes. et congregiendum animose si necesse fue-
rit cum eisdem. Et quod magnum est sue argumentū puidētie. preter alias copiosissi-
mas in victualibus p̄uisiones. semper mille ad minus habent in archinali suo viros. de
uictarū mechanicarū artium. et presertim faciendarū nauium scios et gnaros. armozū
q; fabros. et alios artifices perdoctos cum quibus iuniores quosdā eisdem instituē-
dos artibus. cōgruis enutriunt stipendijs. ne obliuione intercidēt. inuenta argute ars
deperire possit. Mulieres vero quinquaginta omni habent tempore p̄ solis velis fa-
ciendis. debito precio in eodem loco cōductas. Omnia vero hec ipse ego meis perspeti
oculis. que rix credidissim prius narrantibus mibi. et probauī q̄ maior est potētia et
circumspectio venetozū q̄ rumor: quem aliquādo audiui Adde q̄ per singulos annos
ip̄a dominatio venetiana. in omnia regna et loca. quibus nauigio applicari potest suas
armatas galeas vel naves onerarias pro mercibus aduehendis. vel alijs deferēdis ne-
cessitatibus transmittit. potissime sex in Alexandria. duas in Damascum. duas in Ba-
rutum. duas in Barbarozū regiones. duas in Cōstantinopolim. duas in Joppen siue
Iapha. in quibus et peregrini in terrā sanctam pergūt. duas in Angliam. duas in por-
tum flandrensem suū nuncupatum. Id quoq; q̄ magnificū. q̄ue maximi sui domini
per belle ostensū. q̄ in omnes puincias suas et ciuitates ac terras rite administrādas
probeq; gubernandas. singulis annis ad sexcentos aut septingentos magnanimos. et
ruditos. probatos. expertosq; viros. venetis natos. qui 2 gentiles hoīes suo trito et vul-
gato appellantur cognomine transmittunt. quos et annue mutant. quo equa sit honorū
oncrūq; distributio et pax firma. iugisq; inter eos perseueret. Redcuntes autē expleto
huiusmodi p̄fecture tpe. potēstates. aut capitanei p̄dicti. sue villicationis corā inclito

Est autem Parentium ciuitas quedam in Histria prouincia sita. cōstituta sub domi-
nio venetozum. distans a venetis centum miliaribus italicis diuit. x. Et q̄ illic epis-
copalis sedes. sunt quoq; in ecclesia maiori multe recondite reliquie p̄ciose. quas et vi-
sitauimus vt deuit deuote. In primis in maiori altari sancti martyres requiescunt De-
metrius et Iulianus. Item in alio quodam altari ante chorsū. eiusdem ecclesie corpora
sanctarum sunt virginū Berthe et Alcolite. In eadem etiam ecclesia ante pauca tempora
sanctorum Bauri et Eleuterij corpora quiescunt. sed per Januenses inde asportata
Januam translata fuere. Narratūq; nobis fuit de certo. q̄ cum iudem Januenses ali-
ud quoddam altare tentassent effringere. animo quedā sanctorū corpora inde recipien-
di. mox sanguis miraculose ex eodem profluxit altari (cuius hodie ibi cernuntur vestis-
gia derelicta) vnde territi a cepto desierunt.

Præfata ciuitas Parentina in amenissimo versus terram loco sita est. ita vt inde in vnga-
riam aliq; regna per terrā transiri possit. Nam et inde Hierosolymā vsq; per terrā pos-
set veniri quanq; id factū difficile esset et periculosum. eo q̄ saluus conductus nō facile
posset haberi. sine quo tantum iter per eas infidelū terras nulli est temere tentandū ne-
q; cōsulendum vt faciat. Dictum preterea nobis fuit et certa assertum relatione q̄ Pa-
ris Trojanus cum Helenā grecie reginam Menandri regis contibozalē raptum per-
geret (que res Troiani excidij exordium fuit. vt ip̄a Trojana hystoria late narrat) om-
nem suam classem in hac aptari fecit ciuitate. Et cum ip̄a Helena rapta illuc de grecia
reuerfus votoq; potitus. a nomine suo ciuitati imposuit nomen Paridinum. sed ab ita-
lis hodie Parentium appellatur.

Sequitur vrbs Parentina hic subsequenter effigiata.

Parus

30

200.

50.
10.
Cara Poly.
Tandem filius suus qui hac tempestate eius loco dominatur regi reddidit Neapoli-
tano ipsam prefatam Idruntinam civitatem que quinquaginta distat duntaxat miliaribus
a Corfuna ad sinistram manum. et greca videtur lingua. Ex opposito illius per transversum
ultra mare est provincia Apulie predicta que per primogenitum regis prefati Neapo-
litani administratur. Prope Corfunam antequam illic applicet ad decem et octo miliaria est
portus quidam et oppidum destructum ubi nullus hominum moratur nisi fratres qui-
dam ecclesiam beate Marie virginis que ibidem est custodientes. ubi et virgo ipsa glo-
riosa multis et crebris miraculis locum illum venerabilem facit. unde et a turcis casa po-
li id est domus celi appellatur.
Ex autem locus ille ab hominibus mansit incultus id cause fuit quod draco quidam mire
magnitudinis ex marino quodam scopulo illuc dictum natando venit et plurimos ho-
minum interfecit suo flatu. Et ita tandem habitatores loci illius fugere compulsi alibi man-
sionem sibi fecere. Ipse tamen draco per quandam industriam videtur postea occisus
fuit ab eisdem.

180.
Civitas Corfuna sepe iam memorata in grecia sita est duobus satis eminentibus ca-
stris supra in monte positis firmiter munita. illic peregrini in suburbio manere duntaxat
sunt vel apud fratres minores qui ibi conventum habent. Porro civitas ipsa et
insula adiacens que ab ea nomen trahit centum octoginta miliaria occupat in longum
et latum. etque tota sub dominio venetorum.

Je. xxij. Junij ex Rhodo ceptam viam per mare prosequentes. vento vehes-
mentius impellente. per golfum sancte Helene dictum navigavimus. lo-
cum utique periculosum. tantumque fuit maris et fluctuum commotio. quod plerique ex
peregrinis metuentes plurimum pro timore pene infirmarentur. Postera vero
die secundiori fruebamur vento. unde tribus expansis velis in crastino. id est in festo san-
cti Johannis baptiste regno et insule applicuimus Cipri. transiitque per quosdam civi-
tates. quarum una Bassa vocatur. magna quondam et potens ut ruine eius testantur. sed
hodie desolata et destructa. ubi et mansimus ipso die sancti Johannis. Ibi aer est pessi-
mus. sicut et in tota fere insula Cipri. Ibi vestigia adhuc cernuntur egregiarum quondam
ecclesiarum. que olim illic fuerunt sed et mirum fortissimarum. in colle quodam in medio
eiusdem civitatis quondam positarum. Ibi etiam subitus ecclesiam que antiquitus fuit ordi-
nis fratrum minorum. carcer quidam magnus septem foraminibus distinctus ostendit.
ubi sanctus Paulus aliquanto fertur fuisse tempore in vinculis detentus. cum ibidem
euangelium predicaret. una cum sancto Barnaba coapostolo sibi adiuncto. Ibi etiam
am sub alia quadam ecclesia. fons quidam reperitur bonam et hauritu dulcem aquam sca-
turientem. que febribus dicitur remedio esse et cure. propter quod et in longinquas aqua
ipsa terras deferretur. Ibi etiam sub terra septem parve camere demonstrantur. in quibus se-
ptem quidam dormientes. non illi qui in monte celio. sed alij. multo iacuisse tempore referuntur.
De prefata civitate Bassa. in aliam etiam destructam venimus civitatem. cui vocabulum
est Pilescopia. quam rex quidam Anglie cum cooperisset sororem suam Hierosolymam pergen-
tem. ibi a rege Cipri fuisse violatam. dicitur penitus destruxisse et totam illam patriam va-
stauisse. Inde ad quinquaginta miliaria de Bassa. est alia quedam civitas portum habens
ubi communiter applicatur Limisina appellata. quam Soldanus quidam funditus ante
tempora evertit. Ibi ubique effodiatur in litore maris dulcis emanata aqua. Ibi in
crastino sancti Johannis baptiste. id est die. xxvi. Junij in portum ipsum venimus Cipri.
Si autem Ciprus insula a Cipro civitate. que in ea est sic appellata. Ipsa est et
paphos. que quondam fuit veneri consecrata multum autem quondam fuit famo-
sa et maxime metallis eris abundans. cuius etiam usus primo ibi dicitur fuisse
se repertus. Terra est vinifera. et fortia sunt valde loci illius vina. Civitates
habet multas et nobiles. inter quas caput et metropolis dicitur Nicosia. Terra est mar-
ri undique clausa. sed interius silvis/campis/pratis/vincis/et frugibus nimis plena. For-
tibus et omnibus irrigua. et multis divitiis. pariter et delitijs opulenta. hec insula voca-
tur sepius Cethim in scriptura. Spacium eius in longum tenet centum et lxxv. milia pas-
suum. In latum vero mille passuum centum. lxx. Caro tamen ovina non est magni in ea pre-
cij. sed neque multe bonitatis. unde contingit interdum oves. xij. pro uno comparari ducato.
Distat autem Cyprus a Rhodo miliaribus trecentis. Etque hodie sub venetorum ditione.

Je. xxvij. Junij navigantes de Cypro. vento satis optato. pervenimus tridui
pene spacio in locum unde sanctam. prospicere terram poteramus. Qua ex re
ingenti affectu leticia et exultatione. a longe eam salutavimus. ut par ratio erat.
iocundas prumpentes in laudes atque canentes. Te decum laudamus etc. cum
antiphona Salve regina. et collectis atque orationibus opportunis. pauloque post eodem
die ante Iapha siue Joppen venimus civitatem. modico inde intervallo. iactis anchoris
galeam nostram figentes. Nos inde patronus ex more quosdam ex suis. pro salua guardia
in Rama usque Hierusalemque transiit. ac pro patre Gardiano fratrum minorum mon-
tis Syon. et conductore peregrinorum qui trutzschelmannus communi vocabulo appellatur
Eius rei gratia. per sex dies continuos. in loco expectavimus memorato. Ubi interna-
nendum alter patronus Petrus landarve dictus. cum sua galea et peregrinis fratribus
nostris superuenit. et iuxta nos quantum est iactus arcus consedit. mittens et ipse mox pro
conductu ut supra. Nos etiam infra dies quidam ex galeonis galearum vitrarumque pisca-
tum cunctes. ac deprehensi ab infidelibus plagas pro temeritate reportaverunt indignas.
In terram etiam aliquando descendimus cum patrono nostro in quadam navicula. bo-
tros et vias precoquas. aliasque necessaria a paganis comparantes. Quinta tandem Julij

50.
Ciprius portus

Cyprus.
175.
125.
300.

Salva guardia
Hans Scholman

Viz proquin

Mammolucij.

Cincha

10.

41.

corpore
purgatorij

100.

10.

Venerunt in Japha equites Soldani. qui apud eos mammoluci vocantur. habentes in comitibus sua patre Guardianum predictum. duobus suis ordinis fratribus associatum. qui etiam litteratorum a domibus de Hierusalem et Rama ad nos pertulerunt productum. Eodem die Petrus landarve. suos ad litus applicans peregrinos. in spelunca quandam veterem cum communiter fieri solet introduxit. ubi triduo manserunt inclusi. Hos vero patroni nostri vni prudentia et humanitate. in galea maluimus expectare. Unde contigit a nos nostros coperegrinos tribus vtriximus diebus et noctibus in spelunca manere. in qua nos non nisi per vna reclusi fuimus noctem. Est enim consuetudo paganis. ut illuc aduentantes peregrinos christianos nominatim vocant noibus patrum suorum designatos describant. et conscriptos in quandam laceratam testudinem siue speluncam veterem de qua dictum est extrudant. donec ipsi cum patronis de pecunia pro salua guardia concutiant pro suo libitu. et paciscantur. Ad ostium autem spelunce predictae christiani de cintura. id est de fide sancti Pauli de Hierusalem et Rama concutientes merces varias venales sed et victui necessaria. puta carnes coctas. pullos. oua. panes. fructusque et huiusmodi solent copare. unde peregrini emunt quod libet. quodque volunt.

In vii. Julij. omnibus nobis peregrinis asini fuerunt adducti. quibus insidentes. usque in Rama que ad decem miliaria distat a Japha peruenimus. trium sub spacio horarum. Fuit autem Japha ante tempora grandis ciuitas et famosa Joppe appellata. vel Japha a Iaphat filio Noe qui eam construxit. et ex suo nomine eam appellauit. et fuit vtridicatur octaua inter eas vrbes. que in mundo contra diluuium quod nunc tempore extitit fuerunt edificate. unde et hodie vestes ferrei et magni ex quadam rupe videntur pendere. quibus naues fuerunt affixe. ubi etiam mire magnitudinis cathena quedam apparet. qua gigas quidam Adromadus nomine detinebatur captiuus. cuius costa quadraginta vni pedum longitudine penditur. ut hodie cernitur.

Cum autem ad Rama vnus iugis spacio peruenissemus. descendere de asinis et pedes discere ire cogebamur. singulis res suas in humeris portare. Quod iecirco non parum nobis fuit molestum. quia calor erat intensus. et puluis hinc inde agitabat. Nullum ibi christianum sinunt pagani introire in asino vel equo. Ibi iterum in vetusta quadam annumerati et reclusi fuimus domum. Sumus ibi testudinem edificia multa. et fons bonas saxis continens aquam. hanc domum Philippus quondam dux Burgundie bone memorie in hospitium coparauit peregrinorum. ac fratribus montis Syon commendauit. unde et hospitale peregrinorum nominatur. De Japha associatus se nobis dominus ipse de Rama nobiscum equitando propria in persona. cum multis mammalucis. id est (ut dicunt) apostatis christianis. Sed et trutzelmannus de Hierusalem nobiscum venit. habentes ambo equos per centum. ut saluos nos conducere et custodirent a paganis. et eorum filios qui in vellis et locis illis se conglomerantes. lapidibus solent impetere peregrinos. et adeo ferociter quandoque inuadere quod vix etiam adiuncta comitantibus illis possint peregrini perire quin et aliquando aliquos interimunt lapidibus obruendo. sicut vni ex nostris pene accidisset. unde periculosum valde est illud conficere iter de Japha. usque Rama ob huiusmodi insidias. et insultus paganorum. Est autem in Rama estuarii quoddam siue balneum miro ingenio et modo edificatum. quatuor inclusum turribus. quod defutur ex fornace per pavimentum stratum pulchro et a vario marmore calorem transmittit. Transimus autem in Rama per triduum. hac prepediri occasione. quia duo domini pagani capitanei in se mutuo versi copugnabant. quorum vnus Amor cognominatus. albo vrens vexillo decem et octo suorum amiserat clientum. Alter vero Aballatus vocatus. rubeum ferens vexillum victoria potius. obtinuit triumphum. qui et ductor noster fuit et custos.

In nona Julij iussu et dispositione Guardiani. vnus ex fratribus eius missus in Rama coram nobis celebravit. qui vbi ad offertorium venit. conuersus ad nos. informationes nobis dedit de modo nos habendi in terra sancta. subiectas nobis tradens regulas. lingua latina. italica atque germanica. Ita inquit ens. Dilectissimi in christo Iesu necessarium vobis sciri indicans. vos facio amicos de quinq; articulis bene considerandis. ne frustra tantis laboribus et sumptibus buculis

veneritis peregrinatum.

Primus articulus est. si qui inter vos essent. qui absque summi pontificis licentia huc loci venissent. ac per hoc excommunicationis sententiam incurrisent. sciant apud nos et presertim patrem nostrum Guardianum auctoritate summi pontificis quo ad hoc esse. quia ab huiusmodi sententia possint absolui. Et si idem pater noster a quoque vestro super hoc fuerit requisitus siue rogatus. ipsam animo volenti communicabit auctoritatem. unde gaudeat. sed et ob id maxime exultate. quod hac a deo gratia estis secuti. ut has sacratissimas terras. in quibus salutem nostram ipse oim saluator operatus est. visitare per vos lustrare possitis. Secundus articulus est. ut veram et indubitam christianissimi fidem vnusquisque habeat atque peregrinorum. alioquin frustra venisset.

Tercius articulus. ut puram habeat conscientiam. et veram peccatorum suorum contritionem atque propositum in antea cauendi.

Quartus. ut quanta potest seipsum exercitet deuotione ad videndum et perambulandum ipsa sacratissima loca.

Quintus articulus est. quod vnusquisque sibi precipuo studio caueat. ne super paganorum vniuersum gradatur sepulchra. aut ea contrectet calcando. quia id molestissime ferunt. immo si vnus fieri viderent periculum vobis vite immineret. His ita dictis et traditis monitionibus. idem frater cepta misteria sacra prosequatur. Finita vero missa. vnusquisque in sua se recepit societate et mansionem. mox christiani de cingulo. id est de fide sancti Pauli. coctos nobis afferbant cibos venales. Vinum autem nemo ibi potest comode habere. nisi de galea ipse attulerit secum. Die itaque illo quia dominica erat quieuius ibi.

Onsuequenter considerandum venit deuotis peregrinis. quante indulgentie et remissionis loca sacra visitantibus. Primum omnium a papa Siluestro ad instantiam Constantini christianissimi imperatoris. ac sancte Helene matris sue sunt processu. et deinceps per successores eius summos pontifices continua

tect et confirmate.

In primis vniuersis et singulis christifidelibus hanc peregrinationem transmarinam sub cunctibus contritiis et confessionibus. et ob huiusmodi consequendas gratias illuc aduentantibus moris vi galeam egrediuntur. et sanctam contingunt terram. omnium peccatorum suorum remissio (ut dicitur) a pena et culpa vigore indulgentiarum apostolicarum est communicata.

Item in eo loco communiter peregrini sancte applicant terre. Jonas propheta nauim intrauit. ut fugeret a facie domini in Tharsis. ut habetur Ione primo. Item in Japha quod et Joppen dicitur. princeps apostolorum Petrus Tabitam resuscitauit. ut in actibus legitur apostolorum.

Inde non longe locus est ubi sanctus Petrus piscationis officio vacabat. ubi et indulgentia est septennis et totidem carene.

Item de Rama per viam. procedendo. ad aliam quandam venit ciuitatem ad duo miliaria. quod et Lidia dicitur. ubi usque in hodiernum diem ecclesia quedam est in honore sancti Georgii martyris dedicata. ubi et ipse suus celebravit martyrium. capite truncatus. In eodem oppido sanctus Petrus Enca paraliticum sanauit. et est ibi indulgentia septennis et totidem carene.

Auius autem de Rama die. xi. Julij circa horam noctis secundam. et ascendimus.

Hierosolymam in asinis nostris. Distat autem Hierusalem a Rama triginta miliaribus italica non paruis. Eundo vero de Rama ad manum dextram. est castellum Emaus ex euangelio satis notum. distans a Rama ad miliaria viginti ab Hierusalem vero stadiis. lxx. ubi et Cleophas vnus ex lxx. discipulis christi requiescit. Illic prope oppidum est sanctorum machabaeorum Dodon appellatum. unde originem traxerunt. et est ibi indulgentia septennis.

Inde non longe versus Hierosolymam in cuiusdam montis cacumine. sanctus propheta Samuel est sepultus. Oibus his in locis prestat e indulgentia septennis et totidem carenarum. Ibi prope ad dexteram est villa Ramatha. unde Samuel fuit oriundus et Ioseph ille de Arimathia. cuius fuit monumentum illud nouum excisum in petra. quo sacratissimum christi corpus reconditum fuit.

c ij

Sacratissimum

30.

Emant

20.

10.

De ingressu in Hierusalem.
Multa quidem sunt loca sacra in ciuitate sancta Hierusalem. nec dies sufficit una ad pa-
grandū singula. Inter ea tñ dñici sepulchri templū obtinet principatum.

Te igitur memorata. xi. Julij. hora sexta post meridiē in sanctā venimus ci-
uitatem Hierusalem. descendentes vt iustum est de asinis nostris. et pedibz il-
lam ingredientes. in cuius introitu plenaria est remissio omnium peccatorum.

Nec aliquis peregrinorū illic permittitur equitare.
Primum autē omnium peccatum et venimus ante dñici sepulchri templū gratia indulgē-
tiarum cōsequendari. Inde in hospitale ducebamur peregrinorū. Ego vero cum con-
fratribus meis qui mecū per mare venerant domū intrauimus Calini minoris. iuxta
hospitale predictū. qui vt cōmuniter interpretis fungitur officio. et cum peregrinis ad
sanctā pficiuntur Katherinā. hic assignata nobis camera hospicio suscepit. vbi die illa
quicquid. longi itineris fatigati cōfectione.

De locis sacris que sunt inter hospitale peregrinorum et montem
Syon inclusiue.

A crastino autē id est. xij. mensis Julij. que et dñica erat. cōuenientes in vni-
uersos peregrini in montē ascendimus Syon. in via intermedia quedā nihilos-
minus loca sancta visitantes. Et primum in eum venimus locū. vbi iudei cor-
pus gloriose virginis Marię quādo ab apostolis in vallē Josaphat fereba-
tur. sepulture tradendū. vi conabant afferre. Inde mox illū accessimus locū vbi sanctus
Petrus post trinā negationē suā. egressus foras atrij Cayphe. speluncā quandā intrās
amarissime fletu. Paulopost ecclesiā intrauim⁹ sanctorū angelorū titulo prenotatā. vbi
quondā domus fuit Anne pontificis. in quā xps dñs de monte oliueti primū ductus.
grauē pertulit iniuriā. alapa sibi a ministro in facie data. Inde in aliā perauimus eccle-
siā. ad sanctū Saluatōrē appellatā. vbi quondā Cayphe domus magna et angula-
ris stetit. in qua et dñs noster christus illusus fuit. et vclatus. facies percussus. ac tota no-
cte grauiter afflictus. vbi etiā ostendit locus angustus. in quo xpm recluserūt donec eos
filio inito. seniores iudeorū. quid de ipso faciendū esset deliberarunt. Et appellatur locus
ille carcer dñi. Et quāquā id in euangelij nō reperit. expresse. qz nō oīa scripta sunt
que circa christum cōtingerunt. tñ ppter loci illius existentiā et testimonia q de hoc perhi-
bentur. nemini id absurdū videat tanqz a veritate alienū. Ibi etiā est lapis ille magnus
valde. quē ab angelo legimus rēuolūtū a monumento. et est hodie mensa altaris magni
in ecclesiā supradicta saluatoris. Ibi in curia que est ad sinistram. est arbor quedā lapidis
bus circūdata. vbi ministri iudeorū et Petrus cū eis calefaciebāt se ad ignē. Exeundo
autē de dicta curia in plateā ad manū dexterā. est lapis quidā in angulo. q in loco virgo
maria stetit. qñ Petrus fletus amarissime. exiit de atrio principis sacerdotū. vnde p fletu
nec virgini gloriose de filio inquirētū potuit rēdere. Ibi etiā ipa bñdicta virgo anida sci-
endi de filio expectabat vsqz mane. qñ vincitū cū duxerūt ad Pilatū p̄sidiē. quo et cū se
quebat ipa mellissima haud dubiū mater. Inde ad modicū spaciū. quedā desolata appa-
ret ecclesiā lapidibz dumtaxat circumsepta. in qua gloriose virgo post mortem filij sui
xpi. annis vsqz in diem assumptionis sue morā traxit. et est ibi remissio omnium peccatorū.
Nec ex defectu aut culpa fidelium eadē ecclesiā sic manet neglecta. sed qz pagani in eodē
loco edificari nō patiunt. In oibus vero supra memoratis locis et singulis est indulgē-
tia septennis et totidē carentis. Ibi ppe iuxta locū vbi virgo maria mortua fuit et assump-
pta in celū. est vestigiū cuiusdā capelle. que quondā ibi fuit. in qua sanctus Iohannes
euangelista tanqz virginis gloriose capellanus. eidē post christi ascensionē septennium
ro missas celebravit. apparetqz ibi pars quedā illius lapidis. sup quē idem diuina misce-
ria perfecit. Ibi etiā locus ostendit vbi sanctus Bartholomaeus in apostolū loco Jude fuit
electus. et est locus ille lapide rubeo designatus.

Inde pergendo in montē Syon prope ecclesiā est locus vbi virgo beatissima suas dñi-
sim deuotissimas psoluit orōes. Ibi etiā duo lapides demonstrant. in quorū altero xps
suis predicans discipulis seorsum sedebat. In altero vero mater sua dignissima sedens

quidēbat verbum illius. Sub ecclesiā vero montis Syon partim. et partim extra est lo-
cus sepulture prophetarū et regū Israel. puta David Salomonis et reliquorū. Quorū
hec sunt nomina. Reboā. Abia. Asa. Josaphat. Jorā. Dchozias. Athalia regina. Joas.
Amasias. Ozias. Joathan. Acham. Ezechias. Manasses. Amon. Josias. Joacham
Eliachim. Jechonias. Sedechias. qui tamen nō omnes eodē loco sepulti. vt pa-
tet in scriptura sacra.

Ad huius sepulchra regū hodie xpiani nequaquā sinunt introire. Sed sarraceni qui lo-
cum illū colunt et venerant muschkeā. id est ecclesiā siue capellā sibi illic cōstruxerunt.
Quē in locū cum ego et quidā ex cōfratribus meis nobilibz descendissemus. nisi quia
dñs adiunxit nos paulominus a paganis improvisē aduenientibz interempti fuisset.
Inde nō longe est locus ille. vbi secūdo sanctus p̄bomartyr Stephanus sanctus Ba-
malic Pauli apostoli informator. et Abibas filius eius. Nicodemus quoqz fuerit tu-
mulat. Ibi etiā ppe locus demonstrat qd tunc erat cenaculū grande vbi discipuli para-
uerunt pascha xpo iubente. vbi scz agnus pascalis quē in vltima cena christus cum di-
scipulis comedit dicit fuisse assatus siue igni coctus. Vbi etiā aqua illa fertur calefacta.
cum qua discipulorū suorū dñs pedes lauit.

Illic in primo est locus vbi dauid penitentiā agēs. p occisione Urię. quē in bello in aci-
em vt interficeret iusserat cōstitui. septē psalmos quos penitēntiales appellamus. spiritu
haud dubiū reuelante diuino dictauit. vbi mō Indiani claustrū sibi fecerūt. Omnibus
his in locis supra assignatis est indulgētia septennis cum totidē carentis.

Quibus peragratis. in monasteriū intrauimus montis Syon. vbi satis pulchra et tes-
tudinata est ecclesiā. et atqz ob nostrū vt reor aduentū accuratius solito pparata et orna-
ta p̄ciosis tapetis parietibus affixis et alijs ornamentis. que dux quondā Burgundie
Philippus vna cū annuo mille ducatorū subsidio dū vixit. p sua ad loca illa cōtulit de-
uotione. ac fratū inibi deo famulantū sustentatione. Quod et filius suus karolus dñ
fuit in humanis etiā fecit. Nam et successor eius modernus dñs illustrissimus atqz vi-
ctoriosus dux burgundie Harimilianus. ipm idē suorū imitat exemplū predecessorū.
Dox illuc ingressus nobis peregrinis. solenne officiū misse fratres ipi celebrare. quo
expleto sacris omnes induit ornamentis. p̄cessionē quandā fecerunt. quā nos ex more
sequebamur. Ducebamur autē inter pcedendū ad hec loca.

Primum ad locū vbi nunc est altare maius. vbi xps cum discipulis suis vltimā cenā fe-
cit. et post agnū typicū corpus suū instituit in sacramento. a suis deinceps sumendū. si-
mul et sanguinē suū p̄ciosum bibendū. Ibi est remissio plenaria oīm peccatorū.
Ibi prope ad dextrū cornu altaris supradicti. est locus vbi christus discipulis suis pe-
des lauit.

Deinde venimus in locū extra chorū vbi spiritus sanctus in linguis igneis die pen-
thecostes super discipulos venit.

Ibi subitus est capellā illa de qua supra habitū est. in quavicz est regū et p̄phetarū israel
sepulchri. in quod per fenestraz quandā introspeximus. nam ingredi nemini licet chri-
stiano phibentibz paganis. In ipso loco iterū plenaria est remissio.

Inde paululū pgressi. venimus in locū vbi christus post resurrectionē suā discipulis
suis ianuis apparuit clausis. et post octo dies dū iterū essent discipuli cōgregati et Tho-
mas cū eis. iussit thome inferre digitū suū. et manus afferre et mutere in latus suū vt Jo-
hannes scribit. Ibi est indulgētia septēnis cū totidē carentis.

Finis p̄cessionē inuitati fuimus a Gardiano et fratribz illius vt est de more manduca-
re cū eis. p quo et alijs eorū officiis et obsequijs nobis crebro et humaniter exhibitis.
refusione sponte p̄pria secum cōdignam.

Deinde redeuntes ad hospitū nostrū. in via quandā intrauimus ecclesiā quā Iacobus
te inhabitat. quo in loco Herodes sanctū fecit decollari apostolū Iacobū maiore. Ibi
iterū est indulgentia septennis cū totidem carentis.

Inde nō longe est locus vbi xps post resurrectionē suā marie magdalene et alijs deuot-
is mulieribus apparuit in via. quādo de monumento reuerunt. dicens eis Aue. que

*Indiānu
Claustrū*

1000

14

c. iij

acceserunt et tenuerunt pedes eius. ubi iterum est indulgentia septennis.
Et quia nocte subsequenti in templū dominici sepulchri eramus intromittendi iuxta
veterem consuetudinem paululum nos dedimus quieti. in hospitali manentes prefato
ad paucas horas.
Et nota quod civitas Hierusalem sita est in loco multum eminenti. et de ea videtur tota Ara-
bia et mons Abarim et Hebo. et phasga planities Jordanis et Jericho et mare mor-
tuum vsq; ad petram deserti. Nec vidi civitatem siue locum qui pulchriorem habet pro-
spectum. Ad ipsam autem ascenditur ab omni parte. quia sita est in loco altiori qui est in
terra illa preter q̃ Sylo que distat ab ea per duas leucas.

De ingressu in templum dominici sepulchri. et processione inibi facta
ad loca sacra.

Je. xij. Julij hora vespertina in ipm venerandū dñici sepulchri templū a pa-
ganis id est rectorib; ip̄i civitatis sancte Hierosolyme suūm? admitti et nu-
merati. ostijs p̄ eos ap̄tis. p̄ qua re vnusquisq; nostrū quinq; exoluit ducatos
nec vnq; alias hoc aperit templū ab eis. nisi vel ppter aduenientes pegrinos
vel fratres mutandos qui ibi p̄ custodia depurant. Vnde nobis intromissis templū
clausit. Intrauerūt autē nobiscū Gardianus ip̄e et plures suoz cōfratrū. Quāprimū

autē deuotus quisq; christianus vel peregrinus in templū hoc pedem posuerit. plena-
riam cōsequitur remissionem.

Est autē hec dispositio templi eiusdē sacratissimi. Ecclesia ip̄a rotunda est. et habet per
diametrum inter columnas. lxxij. pedes. absidēq; q̄ habet per circumitū a muro exte-
rio ecclesie decē pedes sup̄ sepulchri dñi. sup̄ quod in mediū eiusdē ecclesie est apertura
rotunda ita vt tota cripta sancti sepulchri sit sub diuo. Galgathana autē ecclesia adhaeret
isti. et est oblonga loco chori ecclesie sancti sepulchri adiuncta. sed parū dimissior. sunt
tū ambe sub vno tecto. Spelunca in qua est sepulchrum dñi habz in longitudine octo
pedes. in latitudine similiter octo vndiq; tecta marmore exteriū. sed interius est rupes
vna sicut fuit tempore sepulture. N̄ stium ad hanc speluncā intrat ab oriente demissum
valde et parū. Tumba vero sancti sepulchri est ad dexteraz intrantis iuxta parietē ad
septentrionē de marmore gr̄eci coloris. alta a superficie pavimenti tribus palmis. longa
pedib; octo. sicut est interius ip̄a cripta siue spelunca. et ex omni pte clausa nec lumē pō-
test haberi intrinsecus ab extrinseco. qz nulla fenestra est mittens lumē intus sed pendēt
nouē lampades sup̄ sepulchri dñi ministrantes lumen intus. Alia etiā spelunca est an-
te speluncā istā scz sepulchri eiusdē longitudinis et latitudinis et dispositiois int? cetera
et vidēt iste due extra existenti esse vna. sed cū interius fueris videbis eas ab inuicē pa-
riete p̄ mediū separatas. Intrat autē prima ista et deinde alia in qua est sepulchrum. in istā
exteriore intrauerūt mulieres qñ dicebāt. Quis reuoluet nobis lapidē? Et iste lapis
erat aduolutus ostio spelunce interioris et iacet hodie magna ps eius ante ostiū spelun-
ce interioris. cui fuerit aduolutus in medio istius. Alia ps eius translata est in montē
syon p̄ lapide supponēdo altari quē etiā ibi vidi. Mons caluarie in q̄ dñs crucifixus est
distat a loco sepulchri p̄ septingētos pedes. et ascendit ad locū ubi crux infixa fuit rupi
decē et octo pedes a superficie pavimenti ecclesie. scissio petre eiusdē in qua crux fuit fixa.
tante capacitatis est vt caput hoīs recipiat. Nā ego in ea imposui caput meū et descen-
dit longitudo eius de loco crucis infisionis vsq; ad pavimentū ecclesie infert? post decē
et octo pedes. et color sanguinis dñi nostri Jesu xpi apparet hodie in ip̄a scissione pe-
tre. et scissio ip̄a erat sub manu ei? sinistra. Altare etiā edificatū est iuxta eundē locū ma-
nus sinistrae valde decorū et pulchrū. De marmore pavimentū hui? capellule strātū est
totū et parietes de marmore sunt tecti et ope musino decorati de auro purissimo. Locus
vero in quo crux fixa est. est fossa pfunda duabus palmis et ita capax q̄ in ea posui ca-
put meū. De caluaria p̄tra orientē viginti quatuor pedib; est altare quoddā sub quo est
pars columnę sup̄ quā dñs fuit flagellatus illuc translata de domo pylati. et sub lapide
altaris est tecta ita vta fidelibus possit tangi et videri et osculari. Est autē de lapide por-
fyriceo sub nigro habēs maculas quasdā rubeas naturaliter. quas credit vulgus tinctu-
ras esse sanguinis Jesu christi. Alia pars columnę dicit translata esse in Constantinopo-
lim. De altari columnę huius cōtra orientē ad decē pedes. descendit p̄ gradus quadra-
ginta octo. ad locū ubi ab Helena fuit crux inuenta. Et est ibi capella. et duo altaria lon-
ge infra terrā. Ille locus in quo crux fuit defossa videt mibi fuisse vnū de fossatis ciuita-
tis. in qd cruce depositis corporib; misse fuerūt. et desup̄ sordes ciuitatis p̄portate do-
nec per Helenā loco mūdato crux est inuenta. Prope ciuitatē enī erat loc? passionis. et
ortus in loco illo. Locus vero ubi stetit beata virgo cū mulierib; alijs iuxta crucē non
fuit sub ip̄o brachio crucis ad aquilonē sicut volūt quidā. sed ante faciē filij fere ad oc-
cidentē. Vnde strāt? enī locus stationis eius p̄tra faciē filij pendētis in cruce sub monte
et rupe. in qua crux fuit fixa. et venerationi habet a fidelib; quē locus etiā pluries vidi.
Ip̄e etiā xps in cruce pendens faciē vertit cōtra occidentē vt volūt quidā. qd p̄ter eo.
qz vorago illa magna de qua dictū est supra. q̄ fuit ab occidēte p̄ fossata ciuitatis erat re-
tro crucē. et in ip̄a erat crux picta et postmodū inuēta. vt dictū est paulo ante. Vltia al-
taria sunt in ecclesia ista et decēter. posita et ornata. Ante ostiū occidentale huius ecclesie
foris. est locus ubi maria egiptiaca orans ante imaginē beate virginis cū diuinitus re-
mota fuisset volēs intrare templū cōsolationē p̄ responsū beate virginis recepit. Reliq̄
loca tēpli huius q̄ noctē hāc p̄cedentib; fratribus minorib; et demonstrantib; p̄cessio
naliter circūcūtes. deuote visitauim? sunt hec vt magis in specie exp̄licent.

73.
10.

8.
8.

9.

700.
18.

24.

10.
40.

e iij

In primis capella dñici sepulchri de qua iam habuimus.

Deinde capella quedā in honore virginis gloriose Marie cōsecrata quā Gardianus et fratres sui ingressi. sacris se vestibz induerūt. et iterū solenne pcessionē cū lctania inchoauerunt. quos nos sequēbamur euestigio. ad summū altare eiusdē capelle accedentes. Est enī ibi loc⁹ ille ubi xps primū oīm sue dilectissime post resurrectōz apparuit matri. Item in eadē capella est frustū quoddā siue ps columne ad quā xps ligatus fuit in domo pilati flagellatus. et est indul. ibi ple. 22. Aliud quoddā eiusdem columne frustum equalis magnitudinis est Rhome ad sanctā Praxedē. Item aliud simile frustū est lugduni in ecclesia maiori. Item aliud est altare in dicta capella ad sinistram maioris altaris. ubi longo tpe sancta crux stetit integra et tota postq̃ a sancta Helena fuit inuenta. Estq̃ ibi pars quedā eiusdē sancte crucis reseruata. Ibi est indul. septen. Item in medio illius capelle est lapis quidā rotundus ex marmore. et est ibi loc⁹ ubi dñica crux superposita cuiusdā mulieri defuncte per eius resuscitationē a ceteris fuit discreta. que ibi etiā reperte fuerunt. et est ibi indulgentia septennis.

Item ipsam egressi capellā duos alios ex marmore reperimus lapides albos et rotundos. in quoz altero est locus ubi xps post suā resurrectionē apparuit marie magdalene in specie orulani. in altero vero locus ubi ipsa stetit quando noīe suo vocata respondit. Raboni 22. Ibi iterū est indulgentia septennis.

Inde pcedendo in templo. aliā quandā intrauimus capellā in rupe quadā edificatā. vñū habentē altare dumtaxat. ibi est locus ille ubi christus mansit detentus donec crux sibi pararetur. Ibi iterū indulgentia est septennis 22.

Inde p̃e alia est quedā capella vñū habēs altare. ibi est loc⁹ ille ubi crucifixores xpi diuiserūt sibi restumēta sua. forte mīnētes sup ea. Et est iterū septennis indul.

Inde per triginta gradus lapideos. in aliā quandā descendimus capellā sancte Helenae titulo pnotatā. ubi etiā ipsa suas exegit deuotōes ibi manēs post sancte crucis inuentionē. Ibi etiā est locus quē ipsa fecit effodi ubi sancta crux latebat. et fuit ibidē pri⁹ indulgentia septennis dūtaxat. sed Sixtus papa. iij. dedit ibidē plenariā remissionē 22.

Inde adhuc p̃ vñdecim gradus descendim⁹ in rupē quandā. et est ibi spelunca vñū duos in longitudine habēs pedes. et illic crux sancta lancea q̃ et clauis atq̃ corona spinea reperta fuerūt. anno post xpi passionē tricenisimo septimo. et est ibi plenaria remissio 22. Ex hoc vñō lacu ascendimus atq̃ pcedendo accessimus ad quoddā altare in templo. sub quo lapis quidā est ad modū columnę. sup quē xps seduit i priorio pilati. qñ fuit coronatus spinea corona. derisus et oblit⁹ spūis 22. et est ibi indul. sep.

Inde adhuc ascendētes per gradus decē et octo. in montē venimus Caluarie. ubi xps fuit crucifixus. et est ibi pulchra quedā capella testudinata. et sunt ibi semp. xi. lampades ardentes. eo q̃ locus valde sit sacer et venerabilis.

Ibi etiā est foramen in quo crux stetit in petra ex cūsum. habēs triū palmar. pfunditatē latitudinē vero hodie nō nisi palme vñū. eo q̃ lamina quadā cuprea circumdatū sit ne aliqd inde subtrahi possit. Ibi etiā spacio septē palmarū de loco sinistri brachij xpi pendens in cruce. et scissura magna in petra ita vt homo in eam possit locari. q̃ scissura per ipsam petrā vsq̃ subtus terrā facta fuit. xpo moriente in cruce. Ubi etiā gloriofa virgo Maria. sanctus Iohannes. et sancta maria magdalena vñā cū ceteris sanctis mulieribus steterūt paulo inferius tpe xpi passionis et mortis. et est ibi plenaria remissio 22.

Sub monte caluarie descendendo ad sinistram est alia quedā capella in honore virginis marie et sancti Iohannis cōsecrata. in loco golgatha dicto. ubi etiā p̃dicta videt scissura descendēs a sursum vt dictū est per petrā totā vsq̃ infra terrā deorsum. Ibi etiā inuentum fuit caput p̃thoparentis nostris Ade. et est ibi indulgentia septennis 22. Nec cū p̃cessionē descendit vsq̃ ad illū locū. De mōte vero caluarie ad locū illū. p̃cessimus albo quodā lapide designatū. ubi virgo maria mater dolorosa seduit. habēs in gremio mortuum filij sui corpus depositū de cruce. mox sepulture tradendū. et est ibi ple. remissio.

Tandem cum pcessionē in supra memoratā venerabilē intrauimus capellam. amplā et rotundam. in cuius medio gloriofum est dominicū sepulchrum. et lapis ille quo ipsum sepulchrum claudebatur est in ecclesia sancti Saluatoris. vt supra est habitum. Sunt

autē in dñico sepulchro. xviij. lampades semp ardentes. et ante sepulchrū ubi est quam quedā paruula capella semp tres habent accense lucerne. et est ibi plenaria omnium peccatorum remissio.

Inde egressi reuertebamur in priorē capellam virginis marie honore celebrē. et vñde initium huius fuit pcessionis. ibi et finis.

Postea ipsa finita pcessionē. quisq̃ corpus suū cibo et potu reficiēs. per reliquā noctis partē iuncta votū suū et libitū ibat hincinde ad loca sacra intra templū visitatū. Et de p̃tatis cōfessoribz cōfitebant singuli peccata sua. illucescente die in auroza cōmunicaturi. Erat autē dies hec. xij. Julij. quādo sub missa solenniter cantata in monte caluarie peregrini cōmunicabant. Ego vero vñā cum nobilibus comitibz et baronibus in nocte ipsa intra dominicū cōmunicauimus sepulchrū 22.

De egressu ex templo dñici sepulchri et locis alijs sacris intra Hierusalem.

Is omnibus peractis orto iam sole et clarius resurgente die vicē terciadecima Julij. apertis templi ostijs per paganos qui nos intrōmiserāt euocabamur. exeuntes ergo vidimus sepulchra christianoz regū versus meridiē in templo vicē regis Belchisedech. et regis raldani. Item ducis Gotfridi de bulion primi regis Hierosolymitani. cui septē alij in eodē regno immediate successerūt qui et ibi sepulti sunt oēs honorifice satis. Quippe qui Hierosolyma et terra sancta recuperata gloriose claruerūt victorijs et triumphis. regnū ipm Hierosolymitanū creptum de manibus perfidorū per. lxxvij. annos. et. xij. dies successiue administrātes. donec sub eozū vñmo videlicet Buidone iterum in ditionē redactū fuit vt hodie est sacracorum vt infra latius patebit.

Item in templo in medio chozi. quidam ostenditur lapis modicū eleuatus a terra. rotundum habens foramē. latitudinis palme vñū. vel paulominus. ubi dicitur esse cernitrum habitabilis terre.

Sunt etiam intra templum diuerse hominū nationes. in locis hincinde distinctis habitantes. habentes alios et alios ritus et mores. atq̃ obseruationes ac ceremonias diuersas prozsus. qui omnes se christianos gloriānt. pluribus tamē inuoluti erroribus et heresibus. de quibus plenius infra disceremus. Sunt autem ante templū tres capelle. quarum prima in honore omnium angelorum. altera sancti Iohannis baptiste. tertia marie magdalene est cōsecrata. et est in qualibet earum indulgentia septennis cum totā fidem carentis.

Item prope templum retro montē caluarie. petra quedam lata ostenditur. super quam dicitur Abraam filium suum Isaac voluisse immolare. et illic prope est oliua quedam p̃uetausta. in qua Abraam circumspiciēs. vidit arietem berentē cornibus. quem accipiens. ad iussū angeli immolauit loco filij sui Isaac.

Inde nō longe in muro templi monstrat altare immuratū. sup quo Belchisedech obtulit sacrificiū suū. p̃signās qñq̃ per christū. verū illic sacrificiū in cruce offerendū.

Item ante templū ad decē passus. est lapis quidā positus in signū q̃ christus ibi crucē baiulans. p̃e amonitā et debilitate cecidit in terrā sub cruce. alius quoq̃ lapis ostendit prope murū qui adhuc sanguinis christi vestigia et insignia p̃fert.

In crastino id est die. xij. Julij. sacra visitauimus loca. p̃cedentibus et ostendentibus nobis Gardiano et aliquibus fratribz eius. audita prius missa in hospitali sancti Iohannis. itaq̃ p̃cedentes per viam illā longā. per quā et christus de domo pilati vsq̃ ad crucifixionis locū ductus est. ad subscripta et ordine deuenimus loca.

Item ad domū sancte Ueronice que ad passus quingētos et quinquaginta distat a domo pilati. ubi xps eius peplo imaginē faciei sue impressit q̃ hodie rhome habet.

Item ad domū diuini epulonis qui sepultus est in inferno.

Item ad quoddā biuiū ubi multe mulieres stabant. que dominū lamentabant dum diceretur ad mortē. quibus et dixit. nolite flere super me filie Hierusalem. sed sup vos ipsas flete et super filios vestros.

Item iterū ad quoddā biuiū. ubi est loc⁹ in quo iudei angariauerūt Symonē cyrenē

17.
3.

88.

crux habit

30.

11.

22.

anno 307 im
anno 1568 chr
anno 261

18.

11.

550.

venientem de villa ut tolleretur crucem post Jesum.

Item ad locū ubi beata virgo stetit quā filio suo obuiauit crucē portanti. ubi et p̄ nimio dolore amens fuit effecta. In eodē loco sancta Helena ecclesia quandā edificauit. que omnino desolata hodie cernit et destructa. Nec in aliquis paganorū in eodē loco edificare p̄t. diuino ut credit miraculo. nam id sepius attentatū est. et semp̄ cōpertum q̄ nulla ibi potest manere structura.

Item ad quandā strata siue vicū. ubi arcus lapideus stat superpositus vie. sup̄ quē duo vident lapides albi et lati. in quorū altero x̄ps stetit quā mortui fuit adiudicans. In altero vero pylatus quādo in eum sententiā tulit ut crucifigeret.

Item ad domū pylati in qua x̄ps fuit flagellatus. ligatus. percussus. coronatus. et multis alijs iniurijs et obprobrijs affectus. nec aliquis peregrinorū in domū illā intrōiuit. nisi forte ex gratia et fauore speciali. et seorsum atq̄ occulte. quo mō et ego cū paucis nobilibus intrare fuimus p̄missi pecunijs datis.

Item ad domū Herodis q̄ est ad sinistram dicitur domū pylati ascendēdo. in qua x̄ps inductus herodi fuit p̄sentatus. et a iudeis accusat. ac tandē ab herode sp̄ritus. et veste alba indutus. Et est ibi scola puerozū infidelium. Item ad domū in qua marie magdalene dimissa fuerunt peccata.

De templo Salomonis.

Item ad locū ubi forinsecus vidim⁹ templū Salomonis. operotundo. et grecō labore fabricatū. altū valde et amplū. plumbosq̄ tectū magnis sectis et politis lapidib⁹ edificatū. Sup̄ ambitū illius templi eclipsim lune posuerūt pagani. sicut solēt face. in suis ecclesijs cunctis. in quarū ingressū cōter dimidiā locant lunā. Et est ante templū illud quēdā lata planities maris moris lapidib⁹ strata. Prope illud templū est quēdā lōga ecclesia. plumbo desup̄ tecta. quondā dicta porticus Salomonis. s̄ dū Hierusalē sub diuine fuit xp̄ianorū. ecclesia ip̄a a beata virgine maria nomē fuit sortita. ita q̄ templū marie virginis vocabat. et habet in eo Sarraceni octingentas lampades semp̄ ardentes. In templo vero Salomonis septingētas. Hāc et porticus in magnitudine templi Salomonis excedit. Juxta illud templū modernus Soldan⁹ nouā edificauit ecclesiā siue muschkeam. in qua et ego fui ip̄a die sancte Braxedis virginis. et semp̄ lxxvij. lampades in ea habent accense. Et q̄ mire magnitudinis ecclesia ip̄a. Sub ip̄a ecclesia beate virginis q̄ et porticus dicit Salomonis est structura quēdā subterranea. mirabilis et lata. sic q̄ sexcenti equi cōmode ibi possent locari. Hanc ecclesiā inhabitat pagani. nec facile permittūt xp̄istianos introire.

Item Sarraceni templū Salomonis in magno habēt honore. nullas in eo immundicias sustinētes. Hāc et nudis pedib⁹ illud ingrediunt. et rupem sanctā appellāt nō templum dñi. et id hac rōne. q̄ in medio illius templi rupes est quēdā gua. ferro vndiq̄ cancellata. et sicut nobis retulerūt apostate xp̄iani. quos nos mammelucos cognouimus. nullus sarracenoꝝ aut infidelū eidē rupi aliquatenus audet vel p̄sumit appropinquare. Veniūt tū ip̄i a longinquis p̄tib⁹. rupem illā deuote visitantes. Multa enī magna mirabilia in rupe illa legunt facta.

In primis nāq̄ Belchisedech sacerdos dei summi sup̄ eā panē obtulit et vinū. Item iuxta illā Jacob patriarcha dormiuit. viditq̄ in somnis sup̄ eā scalā stantem. cū summas celū tangebāt. et angelos ascendētes et descendētes per eā. Item dauid. vidit sup̄ eam angelū dei habentē gladiū euaginatū. Item sup̄ illā sacerdotes templi holocausta ponebant. que ignis diuinus totaliter absumpsit.

Item in illā rupē fertur Jeremias p̄pheta arcā federis miraculose inclusisse t̄p̄ captiuitatis Babilonice. et dixisse sp̄ritu p̄phético. locus iste manebit incognitus donec miserebit dñs p̄pulo suo. Hinc arbitrant multi arcā eandē adhuc ibi esse inclusam.

Item sup̄ illā rupem x̄ps fuit oblat⁹ quā Symeon iustus accepit eum in vlnas suas.

Item sup̄ eandē ip̄e Jesus adhuc duodennis sedit in medio doctorū audies et interrogans eos. atq̄ postmodū cū esset triginta annorū. sepius sup̄ eā sedēs. populo p̄dicauit. De ip̄o templo Salomonis multa egregia refert scriptura. que nō est necesse hic p̄ singula explicare.

Deinde venimus ad portam sancti Stephani per quā ip̄e eductus nō longe ab ea. usq̄ ad lapidatus. Ibi etiam videtur locus ubi sanctus Paulus tunc quidem Saulus stetit quādo iudei Stephanū lapidantes. vestimenta sua deposuerunt secus pedes eius. Ibi etiam porta aurea fuit nobis demonstrata. per quam christus in die palmarum sedens in asino Hierusalē introiuit. Nec aliquis xp̄istianorū accedere eam propius permittitur. sed quicūq̄ peregrinorū illam. prospiciens versus eam orauerit. omnium peccatorū suozū plenariā cōsequatur remissionem.

De descensu in vallem Josaphat.

In eā vallem Josaphat descendimus ad torrentē Cedron. qui estiuo quādo dem tempore aquis caret. sed verno tempore et p̄sertim circa tempus quadragesimalē copiose illis abundat. Pontem habet lapideū in eo loco quem sancta Helena cōstruifecit. ubi lignū illud iacuit ex quo crucis christi facta fuit. Dicitur q̄ lignū illud fuerit via siue yta per ripam illam quodq̄ regina Saba noluerit transire. neq̄ pedibus suis ip̄m cōtingere. eo q̄ cognouisset in sp̄ritu redemptorem mundi in eo passurum.

Inde nō procul venimus ad quandā ecclesiā beate virginis titulo et sepulchro insignem. grandem et testudinatā. estq̄ descensus in ea per gradus quadraginta octo. et ibi sepulchrum virginis gloriose ex albo marmore factum paulo latius christi sepulchro. potestq̄ ibi celebrari sicut et super sepulchro christi. Et habet duas ianuas p̄ quas ingreditur vel egreditur. Illic intemeratū virginis gloriose corpus. eius post mortem ab apostolis honorifice traditū sepulture. sed tertia post die ut pie creditur assumptus fuit in celum. anime virginis beate resurrectione vniū. Est ibi plenaria remissio.

De monte oliueti et locis sacris in eius ascensu.

Ante egredi ecclesiā pergentes ad sinistram. venimus ad pedē montis oliueti. vnde paululū ascendentes accessimus locum illum sub rupe quādā cōcaua. ubi christus orans positusq̄ in agonia factus est sudor eius tanq̄ gutte sanguinis decurrentis in terrā. Ibi etiam videtur lapis super quē angelus stans cōfortabat eum. Inde descendentes q̄sum iacuis est lapidis. venimus ad locū ubi x̄ps Petrus Jacobum et Johannē reliquit dicēs eis. sedete hic donec vadā illuc et orem.

Inde ascendimus denuo in locū illum ubi sanctus Thomas apostolus fertur cingulum virginis gloriose accepisse dum ip̄a assumeretur in celum. Inde p̄cedentes intrauimus ortum in locum ubi christus fuit captus. et ubi Petrus abscidit malcho auriculā. Ibi prope ostendit locus signatus lapidibus ubi Judas osculo x̄pm tradidit iudeis. ubi et iudei ip̄i resupini cadebāt. x̄po eos interrogante et dicente. quē queritis.

Adhuc amplius ascendētes in eum puenimus locū. vnde christus vidēs ciuitatē Hierusalē in die palmarū fletu sup̄ illā dicens. Si cognouisses et tu rē.

Inde altius scandentes illo perrexi. ubi angelus dñi palmam dicitur virgini gloriose detulisse. atq̄ diem mortis eius sibi p̄nunciāse rē.

Unde paululum progressi inter ascendendum venimus in collem quendam cui nomen est galilea. Et est locus ille de quo angelus christi annuncians resurrectionem. dixit discipulis. p̄cedet vos in galileam ibi eum videbitis sicut p̄dixit vobis. Nam et ante passionem suam christus eis promiserat dicens. postq̄ autē resurrexero p̄cedat vos in galileam. id est locum iam memoratum. non regionem galilee que longe distat a loco isto.

Tandem in cacumen montis venimus. ubi est ecclesia quēdā in eo fabricata. loco vnde christus videntibus discipulis eleuatus est in celum et nubes suscepit eum ab oculis eorum. In eadem ecclesia prope ingressum est lapis quidā super quem christus stans ascendit in celum. in quo adhuc pedum eius relicta vestigia cernuntur et p̄sertim pedis dextri. Distat autem locus ascensionis christi ab Hierusalē leucis cōmunib⁹ tribus. et illic prope locus est vnde mare mortuum prospici potest. ubi quondam ciuitates quinq̄ videlicet. Sodoma et Gomorra et alie stabant. cum adiacente prouincia. postmodum in vltione peccati cōtra naturam submerse. Distat vero ip̄m mare mortuū

Porta aurea

+ 8.

Porticus Salomonis

800.

700.

88. Lampades

600. r̄q.

Rupes sancta

Colles Galilee

ab isto loco miliaribus septem. et tamen vi ad dimidium distare videtur.

De locis in descensu montis Oliueti.

Sicut per aliam viam descendentes de monte oliueti. Primum in quandam venimus ecclesiam ubi sancta Delagia requiescit. ubi etiam dum viueret rigidissima penitentia et arduissima exegit. Inde paulo post venimus in villam Bethphage vnde xps misit duos discipulos Hierosolymam die ipsa palmarum dicere eis.

Ite in castellum quod contra vos est. et statim inuenietis asinam alligatam etc.

Inde haud procul venimus in ecclesia sancti Marci euangeliste. quo in loco apostoli post christi ascensionem symbolum fidei condiderunt. singuli singulos articulos spiritum haud dubium dictante diuino depromentes.

Inde iterum non longe est alia quedam desolata ecclesia in eo loco quondam constructa. ubi christus discipulis suis modum orandi tradidit dicens. Cum oratis ita dicite. Pater noster qui es in celis etc. Inde paululum descendentes ad lapides quandam venimus. super quo virgo gloriosa maria solita erat quiescere. quando loca ista sacra frequenter peragrasset atque deuotione visitans sepius fatigabatur.

Postmodum ad ecclesiam sancti Jacobi minoris primi Hierosolymorum episcopi descendimus. In eo loco christus post suam resurrectionem eidem apostolo apparuit. in quo etiam loco post mortem suam sepultus fuit. licet postea inde fuerit translatus. Nam iudei ipsum ostendentem christum esse filium dei. de pinnaculo templi precipitauerunt. et cum adhuc constanter christum predicaret. quidam cum partica fullonis cerebrum eius excussit.

Inde non longe sepulchrum extat Zacharie prophete. vnde profecti in locum venimus ubi quondam erat villa Bethsemani.

De locis in valle sub monte Oliueti.

Andem in vallem usque descendimus ubi turris quedam stat. in qua Absolon dicitur fuisse sepultus. et ibi est magnus acerrimus lapidum. quia pagani via illa transcentes. lapides per fenestram quandam in turrim projiciunt. quasi exprobrantes et vindicare volentes eius inobedientiam et rebellionem aduersus patrem suum dauid. quem fugatum de ciuitate persequeretur et habebatur. Regum. xv. et tribus sequentibus capitulis. Inde venit in vallem Siloe. In pede vero montis oliueti ad leuam locus ostenditur ubi Judas laqueo se suspendens. crepuit medius. In huius vallis syloe introitu. fons quidam satis clarus reperitur aliquantulum sub terra scaturiens. ubi virgo gloriosa pannos illos sepe numero lauit. quibus filium suum adhuc infantulum inuoluit. Inde venimus ad natatorium Syloe. ad quam christus cecum natum cum fecisset lutum ex spuito et inde limauisset oculos eius misit dicens. vade et laua in natatorio syloe. Qui abiit et lauit et venit videns. que historia per longum textum. Iohannis nonno capitulo.

Inde pergentes locum illum vidimus iuxta arborem quandam. ubi Elaias propheta lignea ferra per medium sectus fuit iussu Sedechie regis. Et est ibi ortus oleorum etc. Ibi etiam multe sunt caverne et latibula siue receptacula. in quibus apostoli et alii sancti plures ob metum iudeorum latuerunt.

Inde digressi ad agrum peruenimus Achaldemach. id est agrum sanguinis. qui emptus fuit triginta argenteis mercede scilicet christi traditionis in sepulturam peregrinorum. et valent tres ex illis denarii vnum ducatum. Est autem ager ille predictus quatuor muris inclusus in modum turris. superius testudine coopertus. habens foramina de super distincta septem. per que defunctorum corpora christianorum intus projiciuntur. fecitque cum sancta Helena in hanc redigi clausuram. Est autem latitudinis quinquaginta pedum. longitudinis vero septuaginta duorum.

Omnibus his visitatis locis Hierosolymam reuertebamur ex itinere tanto nonnihil fatigati. iam enim refectionis hora instabat. qua expleta quieti fella dedimus membra.

De transitu in Bethleem et de locis adiacentibus.

Esperet itaque factio. die qua supra id est. xlvij. Julij que festum erat diuisionis apostolorum. in monte Syon perreimus ad fratres. ubi paratos inuenimus asinos. quibus ascensis in Bethleem usque peruenimus. que quinq. leucis ab Hierosolyma distat. Exeuntes autem Hierosolymam ad duo miliaria. venimus ad locum ubi stella reapparuit magis. quam disparuerat ipsis Hierosolyma intrantibus. de qua Mattheus dicit. Ecce stella quam viderat magi in oriente antecesserat eos. usque dum videntes staret supra ubi erat puer. Deinde ad quandam venimus ecclesiam constructam in loco ubi propheta Delias natus fuisse perhibetur.

Inde non longe locus ostendit ubi angelus domini Abacuc prophetam circummo capitis sui sublatum. transtulit in Babiloniam. deposuitque iuxta lacum leonum in quo erat Daniel. propheta quem Abacuc allans cibis et potu aquae refocillauit. Ibi prope locum est in quo patris archa Jacob moratur dicitur. ubi et sepulchrum est Rachelis siue cothorialis sub quercu etc.

Inde in Bethleem usque pergentes. ad ecclesiam mire pulchritudinis peruenimus in honore virginis consecratam. longitudo eius ducentorum viginti octo pedum. latitudo vero octoginta septem. Por ubi illo venimus. fratres minores. processionem ordinauerunt. quam nos accensas gestantes in manibus candelas. euestigio sequebamur. Primumque venimus per ambitum monasterii ad quoddam altare. ibi est locus ubi christus est circumcisus.

Inde processimus ad aliud quoddam altare. ibi est locus ubi tres reges munera sua aptabant et dona domino offerenda.

Inde per gradus quosdam lapideos descendimus in quandam capellam pulcherrimam sed parua. secus cuius altare maius est locus christi natiuitatis quondam diuersorum. locus vti quod sacratissimus. ubi puerpera beata virgo maria sole iusticie regem peperit supremum.

Inde procedentes venimus ad aliud quoddam altare sub rupe quadam excelsum. ubi magister domini auri. thubus. et mirba obtulerunt. Ante dictum altare est locus ubi erat prope in quo beataissima virgo et mater nati filium reclinauit. vilius panmiculis inuolutum. Retro vero dictum altare multa sanctorum Innocentium ibidem ab Herode intersectorum corpora multo tempore incognita iacere. Unde in ambitum monasterii reuerentes. in aliam quandam per gradus lapideos descendimus capellam in honore gloriosi Hieronymi dedicatam. ubi et corpus suum multo iacuit tempore humanum. donec tandem Rhoma ad sanctam mariam maiorem fuit translatum. In eodem loco ipse gloriosus et laboriosus doctor ecclesie bibliam de hebreo transtulit in latinum. et grecum. et mansionem illuc multo tempore habuit. suamque eximia peregrinationem simul et quiescentiam. Illic non longe aliud est quoddam altare. ubi sanctus Eusebius eiusdem Hieronymi discipulus et imitator studiosus fuit sepultus. Inde exeuntes in ambitum sepelicti venimus monasterium. ubi terminata processione illic quicquid manducauimus. et bibimus. mansimusque usque post mediam noctem. et tunc enim fratres missas celebrauerunt in locis supradictis donec illucesceret. Latior ipsius Bethleem et locorum ei adiacentium descriptio infra habetur.

De reditu ex Bethleem in Hierosolymam.

Anne igitur factio die. xv. Julij regressi sumus ex Bethleem in Hierosolymam per aliam viam. Insidiantibus autem nobis paganis haud infinis nostris conducto. nec obstante salua guardia. inuasit nos Arabes et viginti quatuor ducatos exegerunt a nobis. quos et soluimus ut viam rediremus.

Venientes autem inter redeundum venimus ad quandam ecclesiam desolatam dictam ad sanctum Nicolaum. quam distat a Bethleem per leucam vnam. ibi sanctus Paulus primus heremita. et sanctus Eustachius perhibent fuisse sepulti. Illic prope alia est quedam ecclesia ad beatam virginem nuncupata. in eo loco ubi christo nato angelus ad pastores ait. Annuncio vobis gaudium magnum. quia natus est vobis hodie saluator mundi. Et eadem ecclesia nullus lapis a paganis quacumque potest subtrahi virtute aut ingenio vel arte auferri. Qui vero id presumunt vel subito piculantur vel etiam moriuntur. sed nec iumenta puta equi vel asini illi pro loco absque piculo propinquare certa coperimus relatione. Ibi etiam prope sunt grandes quedam oliue in loco ubi facta est angelo priori multitudo celestis exercitus laudantium et dicentium nato iam christo. gloria in excelsis deo.

Inde non longe est quedam capella in eo loco ubi angelus domini in somnis apparuit Ioseph

dicēs. Surge et accipe puerū et matrem eius et fuge in egiptū. et esto ibi vsq; dū dicā tibi.
Ibi etiā est sepulchrū duodecim pphetarū. Ibi etiā mons quidā est in quo dauid go-
liath fundit et lapide pstravit. Ibi et ager Loos vbi idē dauid lenē interfecit et vrsū.
Inde ad domū venimus Zacharie. in quam post salutationē angelicā et christi cōce-
ptionem virgo abiens in montana cum festinatione intravit et salutavit Elisabeth. can-
ticūq; illud dulcissimū dictavit. Magnificat anima mea dominū. In superiori eius-
dem domus loco. quondā fuit ecclesia hodie penitus destructa in eo fundata loco vbi
Zacharias repletus spiritu sancto pphetavit dicens. Benedictus dominus deus israel
quia visitavit et fecit rē. Vbi etiā postulans pugillare. scripsit de filio suo Johannes
est nomen eius. Ibi ppe ostenditur locus natiuitatis ipsius christi pcursoz Johannis
Fuitq; ibi quondā ecclesia q hodie desolata stabulum prestat iumentis asinis et equis.
Postea ad Symeonis iusti et timorati habitationē venimus. qui christum presentatū
in templū. in vlnas suas accepit dicens. Nunc dimittis dñe seruum tuum in pace rē.
Paulo post ad duas leucas ab Hierusalē ad quoddā venimus claustrum ad sanctam
crucem appellatū. quod greci monachi inhabitant. in quo iuxta maius altare olim ar-
bor quedam dicitur stetit. de cuius ligno crux christi dicitur facta fuisse. Prope illud
monasteriū dicit quondā fuisse ortus egregius et cōclusus Salomonis.
Inde pergentes Hierosolymā. vidimus in valle claustrum. quoddā quod ad sanctam
Saba dicitur. qui illic quondā abbatīs officio functus. plurimis presuit monachis.
quorum numerus ad. xiiij. milia dicit interdum excreuisse.
Igitur die qua supra scz. x. Julij Hierosolymā rediimus circa horam prandij. facta
q; refectione quicūq; paululū. eo q nocte subsequētī in templū dominici sepulchri
secundo dicebamur admittendi. Nam ter in ipm peregrini ex more veteri intromittunt.
Adueniente ergo hora septima noctis. apertis templi ostijs ingressi. illic mansimus per
noctem totā. et quisq; pzo voto sancta visitauit loca. In auroza dici crastine. id est. xvi.
Julij ex nostris cōperegrinis nobilibus pleriq; cingulū accipientes militāre. et cōsue-
tas cerimonias de more obseruantesq; peragentes clam ipis paganis qui. id nō bene-
fecerunt. gloriā adepti sunt militarem. Quibus tūc ex plenis. frates sepe dicti missas in do-
minico celebrauerunt sepulchro in loco crucifixionis christi mōte scz caluarie. quo facto
uerū templū egressi. in nostro nos collegimus hospitio. quieti rēfectioni cōgruam ope-
ram dantes. eo q eodē sero in Bethaniā equitare oportebat rē.

De transitu ex Hierusalē in Bethaniā.

Igitur die qua supra id est. xvi. Julij circa horā vespertinā pfecti de monte
Syon. venim⁹ in asinis nostris in Bethaniā. q est retro montē oliueti. distās
ab Hierusalē quattuor leucis. Illic ecclesiā ingressi. monumentū vidimus in
quo Lazarus iacuerat quatrduanus. quē Iesus a mortuis suscitauit. Inde
nō longe est domus Symonis leprosi. qui rogauit Iesum vt manducaret cū eo. Et eo
ibi discumbente maria magdalena afferens allabastrū vnguētū. secus pedes dñi astans
incessanter crine soluto diua vestigia eius osculabatur. lachrymis plena atq; irrigabat
detergebatq; officio capillorum.

Ibi prope est domus Barthe hospite dñi. domus quoq; marie magdalene. quib⁹ vi-
sis Hierosolymā denuo repcedimus.

In crastino id est. xvij. Julij. cōtractum fecimus cum dñis in Hierusalē sup pductū
et salua guardiā vsq; in montē Synai. et inde vsq; in ortum balsami. de quo infra pate-
bit in secunda huius operis parte latius.

De transitu ex Hierusalē ad Iordanem.

Postea die. id est. xvij. Julij arripimus iter versus Iordanē. licet multe no-
bis occurrerēt difficultates. perrexerūtq; nobiscum aliqui ex fratribus mon-
tis Syon cōcomitantibus simul et conducentibus nos quibusdam paga-
nis. propter Arabes ne in eorum manus incideremus. vnde et multam satis
erogauimus pecuniā. Transiuimus autem per montem Diuētū versus Bethaniā
et tandem venimus ad quandā habitationē vbi quondam fuit claustrum. hodie vero

italico sermone terra russo. id est latine terra rubea appellatur. distans a Bethania milia
ribus octo. Ibi est locus in quem Joachim secessit postq; ab Abiathar pontifice cum
sua oblatione a templo tāq; in lege maledictus vtpote sterilis repulsus est. vnde tali no-
tatis obprobrio. et erubescens cōtribulum suozū. oculos domū redire noluit. sed cum
pastoribus suis per dies aliquot remāsūt. donec ad angeli iussū tandem fuit regressus.
Deinde per montana iter. xij. miliarū fecimus versus Jericho. et est via illa de qua in
euangelio dicitur. Homo quidā descendeat ab hierusalē in Jericho. et incidit in latro-
nes rē. Est enim hodie transitus ille satis periculosus. In Jericho multa leguntur dñs
fecisse. presertim in domo Zachēi in qua et hospitio fuit receptus. ipso Zachēo de hoc
plurimū gaudente. q talem et tantū hospite meruit habere.

Item ante Jericho locus ostenditur vbi cecus clamabat. licet phibitus a turbis. Iesu
filii dauid miserere mei. et mor visum recepit.

In Jericho nocte vna pnoctantes mane facto. ad Iordanē perrexit Iesus qui est in spacio
sex leucarū ab Jericho. et venimus ad eum locū vbi christus fuit baptizatus a Johanne.
ne. ibi aquis ipis Iordanicis nos abluentes et balneantes. a peccatis oibus mundari ex-
optabamus. nā et ibi est plenaria remissio omnū peccatorū.

Est autē Iordanis iudee fluius a duobus fontibus. quozū vnus Jor alter Dan vo-
cantur. Iordanis nominatus. nascitur autē sub libano monte. diuidens Arabiā et Iu-
deā. qui per multos circumitus iuxta Jericho in mare mortuū influit. quod ipm ab-
sorbet penitus et cōsumit. Hic fluius tempore messis triticee que solet in palestina ver-
nali tpe iā maturefcere. consuevit plus solito abundare. quod accidit ex imbris serotini
inundatione. et ex nimij resolutione vt dicit Iosue. iij. vbi sic habet. Iordanis ripas alui
fui tempore messis implerat rē. Hic fluius in multis est privilegiatus. qz in primis
regione fidelium iudeoz a regione incredulozū paganozū scz ab Arabia separauit.
Deinde quia coram filiis israel se aperuit. et eis ad terrā pmissionis transiūm prebens.
in arce dñi et populi pntia se diuisit. vt habet Iosue. iij.

Item quia lepra Naaman syri abluit et mundauit. vt habet. iij. Regum. v.

Item quia per sui diffusionē sanctitati Delie et Helizei testimoniū perhibuit. qz vtriusq;
imperio obediuit vt habetur. iij. Regum. ij.

Item quia ferrū cōtra naturā aliarū aquarū nō abscondit in fundo suo. immo ad sus-
pensionem illud remittens. prophete qui perdidit ipsum vt reciperet eleuauit. vt patet
iij. Regum. vi.

Item qz ex tactu mundissime carnis dñi sanctificari meruit. quo mediante dñs vim ge-
neratiuā aquis cōmilit et humane salutis sacramentū in aqua fieri ordinauit.

Item quia in Iordane Johannes baptista. et celos apertos videre et vocem patris au-
dire meruit. immo totius trinitatis misterium baptizando dominum cōgnouit. patrem
in voce. filium in carne. spiritum vero sanctum in columbe specie. vt habet Luce. ij.

Inde ad ecclesiā sancti Johannis baptiste properauimus et tractam in eo loco vbi
ipse quondam in deserto morabatur. Fuit ibi ante tempora ista monasteriū quod greci
monachi inhabitabant. sed hodie est omnino desolatum. Ibi sanctus ipse Johanne
nes videns ad se venientē Iesum vt baptizaretur ab eo. dixit digito demonstrās. Ecce
agnus dei qui tollit peccata mundi.

Ibi etiā locus est vnde Helias in curru igneo raptus fuit in paradysum.

Inde nō procul ad leuam est claustrum quoddam in eo loco vbi sanctus Jeronymus
rigidissimā leguntur penitentiam fecisse. Illic paululum quiescimus. postea profecturi ad
mare mortuum. prius tamen vallem illam inquisiuimus et intrauimus vbi quondam
sanctus abbas Saba monasterio presuit. in quo quattuordecim milia monachorum
feruntur fuisse vt supra etiā habitum est. Et quanq; nulle sint ibi indulgentie. tamen
quia claustrum ipm nō longe aberat illuc accessimus.

Et inde ad mare mortuum perrexit Iesus. vbi quondā Sodoma et Gomorra
aliquē fuerunt ciuitates. nec est ibi aliqua indulgentia. Sed de hoc mari et ce-
teris locis supra memoratis infra latius suo loco dicitur.

Terra rubra

Iordanis.

Messia Hieronimus

Gregori Monachi.

Sy Abbas non.

4000

M. L. M. C. C. C. C.
Gloria militaris

4.

Arabes pagani
h. b. infest.

Mare mortuum

Mare Tinnim
Christi

18.

34.

5.
2.

Locus Mariæ
gloriosæ Virginis

In hoc mari mortuo Tyrus serpens inuenitur unde tyriaca conficitur. Est autem serpens ille longitudinis dimidic vlnæ. spissitudinis vero ad modum digiti vnius. diuersis et cõmixtis inter se coloribus respectus. Estq; cecus et tam noxio plenus venenorum nullo ei possit remedio mederi. nisi præcisione eius membri quod illo fuerit infectum. Proponitur autem serpens ille cum fuerit capiendus ad miram indignationem. virgule cuiuspiam percussione. unde et caput eius intumescit. et cauda ex cõcursu veneni de toto corpore in membra dicta. que subito vno dumtaxat ictu sibi amputantur. alioquin venenum extratum nil valeret.

De mandato Soldani nullus Tyrus alio duci potest nisi ad Chayrũ ubi ipse manet Soldanus ubi et venalis reperitur tirus dumtaxat.

Deinde reuersi Jericho. ad montem venimus quarencena cognominatus. et ascendimus in eum locum ubi christus ieiunauit quadraginta diebus et quadraginta noctibus. Ibi capella quedam est in rupem quandam incisa. estq; periculosus satis ascensus ille et descensus. et pro sui altitudine difficilis. unde et peregrini rarissime in eius usq; summum cõscendunt. nos vero in cacumine eius fuimus. nõ absq; labore ingenti et periculo. Quem descendentes. venimus ad flumẽ Delisei cuius ipse sanauit aquas steriles et amaras qui est ad pedem montis. Iuxta quem cõsedentes manducauimus et bibimus fatigati ex labore ascensus et descensus. Hic fuit iuxta locum galgale a parte australi usq; Jericho et ibi tandem insiuit in iordanem. Inde recreati paulisper Hierosolymam sumus regressi.

Reliqua huius itineris loca et alia mari mortuo vel Jericho cõtermina infra latius habentur descripta.

Hoc autem iter nequaquam est peregrinis absq; tutoribus siue cõductoribus paganis agredi tentandũ. eo q; arabes his in locis desertis latitantes frequenter spoliant boies.

Omnibus igitur locis superius assignatis per nos visitatis atq; perlustratis plures ex nostris cõperegrinis ad recessum se paraucrunt. pauci vero id est xvij. dumtaxat ex omni illa multitudine quorum deus tetigerat corda. ne besci manere decreuerunt ad virginẽ gloriosam et inclutam martyrem Katherinã nobiscum pariter profecturi.

Adueniente ergo iam die. xxi. mensis Julij. que erat solennitas sancte marie magdalenæ. sole ad occasum vergente. alij in Rama usq; redierunt et inde Japha ubi quisq; in suam se recepit galeam. Quorum post recessum trigintaquatuor diebus nos Hierosolymis mansimus. quo ex pleto tempore omnibus necessarijs paratis. datisq; vic ductoribus. iter illud grave et laboriosum. aggressi fuimus versus montem sanctum Synai. Verum inter manendum Hierosolymis crebro et pluribus sacra visitauimus loca singula queq; diligentius perspicientes perq; scrutantes. Nam et bina adhuc vice in sanctum templum dominici sepulchri prece et precio suum admisi. ita q; quinquies ipsum intrauimus. Sic et ad domum pilati datis muneribus clam et occulte bis peruenim. et diligenter loca illa vidimus ubi christus fuit flagellatus. coronatus. et cruci adiudicatus. Est q; ibi plenaria remissio omnium peccatorum.

Sic et alia pleraq; loca sancta illo tempore perlustrauimus a cõfratribus nostris inuisa. Nam pre nimio estu qui tunc erat ire per deserta loca versus Synai nõ poteram. et ob id morã traximus in Hierusalẽ longiorẽ. Imminente autem festo sancte Anne quod sub diem. xxi. Julij currebat. industria et patrocinio cuiusdam pagani. occulte in domum sancte Anne ingredi fuimus pmissi. ubi quondã pulchra fuit ecclesia eius in honore fabricata. quã pagani hodie p suo habent usu. et muschkeam et illa fecerunt. nec permittuntur peregrini illam introire nisi forte valde occulte. Ex illa ecclesia venimus in ambitum ei cõtiguum. et inde in criptas quasdam descendimus subterraneas et tenebrosas quas accensis candelis ingressi venimus ad locum ubi beata Anna diem clausit et terminum. Deinde in locum ubi ipsa gloriosam virginẽ peperit Mariam. ubi et plenaria est remissio omnium peccatorum.

Ibi de lapidibus particulas quasdam assumpsimus eo q; pregnantibus mulieribus

consolationi et medele fore dicantur.

Eodem die in probaticam piscinam que prope dictam est ecclesiam venimus. ubi christus infirmos plures curauit. de qua et in euangelio Johannis. v. habet. q; angelus domini statuto tempore descendebat in eam et mouebatur aqua et sanabat vnus languentium et expectantium illic aque motum qui primus in eam descendisset. Et est ibi indulgentia septennis cum totidem cærenis.

Illis etiam diebus in alia pleraq; loca perrexi mus que sunt propinqua Hierusalẽ et in circumiui eius. de quibus iam nunc latius disseretur.

Sequitur cõpendiosa terre sancte descriptio. et singulorum locorum quorum habet nomina sequens pictura.

Ad pleniorẽ habendã noticiã et intelligentiam locorum illorum Hierusalẽ ciuitati sancte adiacentiũ de quibus sacra in pagina cerbro fit mentio. potissimũ in libris historicis veteris testamenti scz Josue. Iudicũ. Regũ. Paralipomenon. et ceteris. sed et noui testamenti pene singulis voluminibus. etiã ad declarationẽ euidentiorẽ picture et descriptionis terre sancte que hic habetur. subscriptam inserui terre sancte diuisionẽ que valebit nõnihil immo q; multum deserviet predicanibus et legentibus frequenter scripturas præsertim memoratas.

Tiendum autem in primis q; terra ista quam sanctã dicimus. que cecidit in sortem duodecim tribuum israel pro parte aliqua dicebatur regnum iudee. que erat duarum tribuum scz Jude et Beniamyn. Pro parte altera dicebatur regnum Samarie ciuitatis scz. que nũc Sabeſte dicitur. Eterat caput decem tribuum reliquarum que israel dicebantur. Alijs tamen res

gnum istud cum tota terra Philistim. quondã dicebatur Palestina que erat pars syrie sicut Saxonia et Franconia partes sunt theutonicæ. et Lombardia et Tuscia partes italicæ. Ad hoc autem plenius intelligendũ. Nota q; plures sunt Syrie diuersis scz nominibus nuncupate. Tota enim terra a nigri flumio usq; ad egiptũ generaliter Syria nuncupatur. pars tamen eius prima que est inter flumios Eufraten et Tigrim. et protendit per longum ab aquilone in austrum. hoc est de monte Tauro usq; ad mare rubrum appellatur Mesopotamia syrie. quasi media inter aquas. Et habet gentes multas videlicet Persas et Medos. quibus ab austro cõiungit Chaldeæ. in qua est Babilonia scz magna iuxta flumem Chobar. vt patet Genesis. et illi ibidem ab austro adiacet Arabia usq; ad mare rubrũ. quod in locis illis synus arabicus dicitur.

Prima tamen pars totius huius mesopotamie que aquilonẽ respicit. in qua est ciuitas Edissa que antiquitus Arath vel rages medoz. nunc autẽ rase dicitur. specialiter mesopotamia syrie nuncupat et hec est prima syria. Secunda est syria Choeleth siue Teles que incipit a flumio Eufrate. et terminatur in riuo valanie qui fuit sub castro Dargad et cadit postea in mare magnũ. In hac ecclesya erat insignis illa et famosa quondã ciuitas Antiochia cum alijs urbibus ad eam pertinentibus scilicet Loodicia Hispania et alijs multis.

Tercia est syria phenicis. que incipit a predicto flumio valonie ab aquilone. et extendit versus austrum usq; ad petram incisam siue desertaz sub monte Carmeli qui postea vocabatur. et erat castrum munitissimũ peregrinorũ sub dominio quondã fratru de milinia templi cõstitutum. In ista syria erant nobiles olim et magne ciuitates atq; multe scilicet Dargad. Anthrandũ. Tripolis. Barutum. Sydon. Tyrus. Accon. Lapharnaũ. Et appellatur syria phenicis a phenice filio Agenonis fratre Carhini qui tyrũ instaurauit. et eam metropolim huius terre cõstituit. atq; terrã ipsam suo noie appellauit.

Quarta est syria damasci. in qua est ciuitas Damascus metropolis huius predictæ que et tercie syrie phenicis scz ab oriente cõiungit. Dicitur tñ ista quarta syria etiã syria libanica q; mons libani in ea pclarus habet. Post istã quartã syriã sequit Palestina que Philistim. pprie nuncupat. Unde nota q; tres sunt Palestine que tñ omnes sunt syrie magne ptes. Prima palestina est cuius metropolis est Hierusalẽ cũ oibus montanis

Probatica piscina

Regnum Iudee
Regnum Samarie
Palestina

Metropolis Syria
Edissa
Arath
Rages Antiochia
Rase.

Syria phenicis

Syria damasci
Palestina

1.

2.
3.
Tres Arabie.
1.
ii.
iii.

suus usque ad mare mortuum et usque desertum cades barne. Secunda est cuius metropolis est Cesarea palestine siue cesarea maritima cum tota terra philiistin. incipiens a predicta petra incisa. siue castro peregrinorum. et se extendens usque basan contra austrum. Tercia est cuius metropolis est Bethsan sita sub monte gelboe iuxta iordanem. Ista palestina dicitur proprie galilea. siue campus magnus esdrelon. Sunt etiam similiter tres Arabie. similiter maioris syrie partes. Et est prima cuius metropolis est Bosron que nunc bufereth dicitur. olim tamen bozora dicebatur. Huic coniungitur traconitidis regio. et iuxta ab occidente. Damascus vero fere ab aquilone. quia ob causam syria damasci aliquotiens Arabia vocatur. Unde aretha rex de arabia dicitur. qui in reuerentia erat rex damasci. Secunda est cuius metropolis est ciuitas olim kabath dicta super torrentem arnon sita. Ista arabia erat terra filiorum Amon. licet ciuitas fuerit de moab. Item fuit de regno Seon et includebat regnum basan et montem galaad. et coniungitur prime arabie a parte australi. Tercia arabia est cuius metropolis est mons regalis. qui carath dicitur. olim tamen petra deserti dicebatur. sita super mortuum mare. et continet sub se terram moab que proprie syria scbal dicitur. et tota ydumeam siue montem Seyr. et totam terram circa mare mortuum usque ad cades barne. et usque ad seongaber et aquas contradictionis versus mare rubrum per latissimas solitudines usque ad flumen Eufraten. Hec est arabia magna in qua est Becha ciuitas. ubi est sepultura detestabilis Zabumeti. Hucusque de situ terrarum terre sancte adiacentium dicta sufficiant. que per maiori parte de dictis venerabilis patris domini Jacobi de vitriaco sancte Rhomane ecclesie quondam legati in terra sancta sunt assumpta. Ceterum ad particularem descriptionem ipsius terre. que in possessione decem tribuum cessit. stilum vertamus.

Protonida
Asaniz.
Torrer Ciron.
asra puerorum.
Pueri aquarum
venerabilis.

Iudicatur autem terra sancta in plures partes respondentes diuersis plagis ceteris incipiendo semper a ciuitate Acconensi. que antiquitus Ptolomeida dicebatur. et erat urbs gloriosa et insignis. sed hodie penitus desolata cernitur. Ab ea tamen ob situm eius congruentius lince penduntur ad omnes terras alias. que hic sub copendio describuntur quibus ab aliqua aliarum ciuitatum. Primum igitur descriptionis initium sumit ab ipsa ciuitate Acconensi. per directam lineam procedendo versus tyrum. et inde ad alias ciuitates sequentes de quibus suo loco dicetur. Sciendum tamen quod hec ciuitas Accon nunc fuit de terra sancta. nec a filiis israel possessa. licet autem in distributione terre. tribui Aser fuerit assignata. aserite tamen nunquam possederunt eam. Est autem in puincia phenicia sita. habens ab austro carmelum montem ad quatuor leucas et ciuitatem Taypham ad pedem montis eiusdem ultra torrentem zylon. ubi Helias propheta sacerdos baal interfecit. ut habetur. iij. Regum. xviij. Phenicia vero regio siue syria phenicia adhuc extenditur ultra. contra austrum ad tres leucas usque ad petram incisam. que castrum peregrinorum dicitur. qui locus terminus est phenicie contra austrum. Accon autem ciuitas munita valde erat muris mirabilibus turribus et fossatis et barbaricis fortissimis. triangularem habebat formam ut clipeus. cuius due partes iungebantur magno mari. tertia pars campum respiciebat qui ipsam circundabat. habebat quoque duas leucas latitudinis et plus in partibus aliquibus vel etiam minus. fertilis valde erat tam in agris quam in pascuis et vineis et ortis. in quibus diuersi generis fructus crescebant. sed ob frequenter terrarum illarum vastationes etiam ipsa deperit destructa penitus. Inde contra aquilonem ad quatuor leucas est casale lamperti iuxta mare vineis similiter et ortis. aquis fluminibusque abundans sub monte saron constitutum. Inde transverso monte saron ad tres leucas est castrum Laudaleon quod Alexander obsidens tyrum dicitur construxisse. Sed Balduinus rex postea Hierusalem illud denuo instaurauit et quibusdam nobilibus qui inde cognominabantur tradidit possidendum. Inde modicum amplius quam per leucam unam est puteus ille ammirabilis aquarum viuentium iuxta viam ad tyrum quibus iacere possunt arcus. Cuius aque sicut dicitur in canticis fluunt impetu de libano. Quamuis autem singulariter dicatur puteus. sunt tamen quatuor eiusdem dispositionis

sed disparis quantitatis. Unus enim qui precipuus est habet quadraginta cubitos latitudinis et longitudinis et est quadratus. alij tres circa. xxv. omnes muris fortissimis de lapidibus durissimis de opere insolubili ad altitudinem haste vel amplius circumdati. In quibus ita colligitur aqua et exaltatur quod ad omnem partem aqua fluit ultra muros. Sunt tamen nihilominus inde aqueductus facti per riuos descendentes tante profunditatis et latitudinis. quanta est statura virtus hominis. Deducunt autem aque istae per totam planiciem tyri et rigantur inde orti. et terra adiacens vberem satis glebe. Distant autem fontes isti a mari magno paulo amplius quam iacere possit arcus. et in illo modico spacio impellunt se rotas molendini satis magnas. et statim in mari absorbentur. Fonti istius ad litteram videtur conuenire illud Ecclesiastici. xxiiij. Rigabo ortum plantationum et inebriabo partem mei fructum et ecce factus est mihi trames abundans et fluuius meus appropinquabat ad mare. Multas comoditates conferunt incolis aque istae.

Cor.
mays.

De isto fonte minus quam vna leuca est Tyrus ciuitas in litore maris sita. de cuius preconiio satis habetur in Esaiam et Jeremia. et ceteris sacre scripture libris. habuit autem de predicto puteo aquarum viuentium venam unam per tracones et pyramides mirabiles (quarum vestigia et ruine adhuc videntur) illuc ductam. Ciuitas Tyrus dicitur a filio Japhet constructa post diluuium. sed a phenice reducta est supra. instaurata metropolis phenice est effecta. in gyrum habebat muros ambium et maior fuit ciuitate Acconensi. formam habebat rotundam sita in corde maris in rupe durissima et vndique mari circumdata. nisi in fronte ciuitatis contra orientem ubi eam primo Nabuchodonosor et postea Alexander fecerunt conuallam terre quantum iactus est lapidis. cincta erat muro forti et alto. et ad. xxv. pedes spisso. qui etiam murus munitus erat turribus duodecim fortissimis quibus etiam turribus continuabatur arcus ciuitatis siue castrum munitissimum. et in rupe et in corde maris situm. munitum etiam turribus et propugnaculis que expugnare totus mundus vix debuerat. Vultus erat in ciuitate ista reliquie sicut legitur in Ecclesiastica historia de martyribus sub Diocletiano ibi passis quorum numerus est soli deo notus. Origenes ibidem in ecclesia sancti sepulchri requiescit in muro conclusus. fuerunt ibi columnae marmoreae et aliorum lapidum tam magne quam stupor erat videre. Sedes archiepiscopalis erat in ista ciuitate et fuerat metropolis phenicie. habebat suffraganeos baruten. sydonem. acconem. epos. Et extendebatur ista metropolis usque ad petram incisam sicut dictum est siue castrum peregrinorum. Ante portam eius orientalem ad iactum duarum sagittarum inter arenas ostendit locus predicationis Iesu christi. ubi eo loquente ad turbas. Extollens quedam mulier vocem de turba dixit. Beatus venter qui te portauit et vbera que suxisti etc. Et est lapis ibi magnus in loco in quo tunc stabat Iesus. qui locus nunc arena operit. cum tamen arena copiosa tenuissima ibi sit et volatilis sicut in partibus occidentis et aquilonis nix volare consuevit tempore hyemis et cumulos facere circa sepes et loca similia impulsu venti. Iste enim locus in medio arenarum semper nudus permanet et estate et hyeme. De tyro ad tres leucas modicas contra aquilonem fluuius Eleutherus intrat mare magnum ad quem usque Jonathan persecutus est regem Demetrium. sicut habetur. i. Machab. xij. Iste fluuius venit de tyrea siue galilea gennu de confinio illo quod dicebatur antiquitus terra roob et postea zabul. et fluit sub castro belisford. quod fuit militie templi iuxta horum usquequo Josue persecutus est quinque reges. sicut dicitur Josue. x. De isto fluuiio ad duas leucas est sarepta sydoniorum. ante cuius portam australem ostenditur capella in loco ubi Helias propheta ut habetur. iij. Regum. xviij. venit ad mulierem sareptanam ubi et manavit et eius filium suscitauit. et ostenditur ibidem cenaculum in quo quieuit. Sarepta vix octo domus habet hodie cum tamen ruine eius ostendant eam fuisse gloriosam valde. Inde ad duas leucas est sydon vix olum magna phenicia. cuius magnitudine adhuc ruine eius testantur que etiam vix crederent. Fuit autem in campo per longum disposita tendens ab austro in aquilonem sub monte anelibano inter ipsam et mare speciosa et spaciola valde. De ruinis tamen eius alia est edificata parua quidem sed munita si haberet defensores. et est ex parte una in corde maris sita. habens hinc inde duo castra satis munita. vnum ab aquilone in rupe quadam in corde maris situm. quod ibidem edificauerunt peregrini qui

40.
25.
Aquag. j. j. j.
Mars magnus.
Tyris.
12.
Long. predicationis.
3.
Cratige. j. j. j.
2.
8.
~

de theutonia venerant. Aliud ex parte australi in colle siti firmū oppido. Que castra cū
ciuitate milites tenuerūt templi olim. Terra adiacens fertilis valde est et abundans o-
mnibus bonis et aere saluberrimo. eam sunt ibidem canne mellis. etiā vince ibi erant
quondā valde bone. que tamen a sarracenis nō modo hic sed et vbiq; in terra pmissio-
nis negliguntur. neq; coluntur quidem ab eis. quippe qui vina bibere nō debent sed ne-
q; ab alijs coli sinuntur. Ante portā orientalem ciuitatis antique que nūc est deserta est
capella edificata in loco vbi ad dñm venit rogans p filia demoniaca mulier chanaan
in via. que versus ynnecam et cesareā philippi ducit. De hoc habet Matthei. xv. vbi di-
citur. Egressus Iesus secessit in partes tyri et sydonis. et ecce mulier chanaan a finib;
illis egressa clamauit zc. Bons antelibanus distat a sydone ad vnā leucā contra orien-
talem plagam. Incipit autem mons iste super fluuiū cleutherū de quo dictum est ante
et protenditur vltra vsq; tripolim ad quinq; leucas fere per quinq; dictas et nusq; rece-
dit de mari per duas leucas nisi iuxta tripolim vbi fere distat a mari per tres leucas. In-
terdum tamē ita accedit ad mare qđ locus est immeabilis omnino. abundat autem vi-
neis optimis fm illud. Demoziale eius vt vinū libani. Vltra sydonem ad quinq; leu-
cas est nobilis illa et antiqua ciuitas Barutū vbi dicitur dñs predicasse vbi iudei facta
imagine de pasta ei illuserūt et tandem crucifigentes sanguinem ab ea in magna quanti-
tate extraxerūt que vsq; hodie in multis locis venerationi habet. Episcopus huic ci-
uitatis sicut et sydonis suffraganeus erat olim. archiepiscopi tyreni. et terminabatur ibi
metropolis tyrenens. Et vltra ad tres leucas in fluuiū qui passus canis dicitur qui ibi-
dem magnū mare ingreditur. terminabat similiter patriarchatus Hierosolymitanus.
Et incipiebat patriarchatus antiochenus et comitatus tripolitanus qui locus passus ca-
nis dicitur. et est locus immeabilis per terrā nisi de sarracenoꝝ volūate. paucienim ibi
viri phibere transiitū de facile toti mundo. De baruto ad sex leucas super mare est bi-
b. ium ciuitas prima de patriarchatu quondā antiocheno habens episcopū. de ista dicit
in Ezechiele. xxv. ca. in cōmendatione tyri. Scies biblij et prudētes eius habuerunt
nauigas ad ministerium varie suppellectilis tue. nunc ciuitas ipa biblith dicit. et est satis
parua. De biblio ad quattuor leucas est bonum ciuitas opulenta quondā in vino val-
de nobilissimo et omnib; bonis mundi. sed nunc fundū est destructa. Inde ad tres leu-
cas est castrum neptim in mari situm fere totum. quod erat principis antiocheni. in quo
fuerunt duodecim turres bone. et locus munitus valde. vinum huius ville magis nomi-
natum erat inter omnia vina partiū illarum.

De neptim ad duas leucas est ciuitas tripolis nobilis valde. et fere tota in corde ma-
ris sita sicut tyrus et populosa multū. De serico multo sunt in ea opere. Terra illi adia-
cens dici potest absq; dubio paradysus. ppter amenitates infinitas in vineis oliuetis. si-
cens. canamellis quibus omnib; in alijs partibus similes vix reperient. Campus an-
te ciuitatē cōtinet in longitudine leucam vnā. in latitudine dimidiā. In quo spacio sunt
orti multī. in quibus fructus diuersi crescunt. et in quantitate magna atq; copia. Liba-
nus distat a ciuitate ista ad tres leucas. ad cuius pedē oritur fons ortozū fluens impetu
de libano sicut dicit in canticis. Fons iste humiliter nasci videtur. sed subito inualefcēs
fluuiū facit vehemētē et magnū valde. Ister rigat omnes ortos et planiciem inter tri-
polim et libanū. et cōmendat mirabiliter regionē. Aque eius optime sunt frigide et dul-
ces. et plura loca religiosa pstructa erant quondā super riuos eius. et ecclesie multe. Ve-
nit autē sicut dictum est de radice montis. et pro parte circūit montem leopardoz. et po-
stea per ortos deducitur rigans ipos. Tribus autē fluminibus bene magnis mare ingre-
ditur preter riuos alios qui in locis diuersis similiter in mare fluunt. et pro certo de isto
fonte verū est quod dicit in Hester. quia fons paruus creuit in flumen magnū et in a-
quas plurimas redundauit. De tripoli ad duas leucas est mons leopardoz. rotundus
in aspectu et satis altus. distans a libano ad vnā leucam. In huius pedē a quilonari
spelunca est in qua erat monumentū habens duodecim pedes longitudinis quod sar-
raceni deuote frequentant. dicentes illud esse sepulchrū Josue quod nō credo verū esse.
Quia testis dicit eum sepultum esse in thamnathare Josue ultimo. qđ est iuxta sychem

in latere montis effraim. Sed creditur potius istud esse sepulchrū chanaan filij cam fi-
lij Hae. vel alicuius filij filioꝝ eius qui ad litteram circā locum illum habitasse pro-
bantur vt infra dicitur.

De spelunca illa ad tres leucas cōtra aquilonē fere est finis antilibani et libani similiter
et vbi vterq; terminatur ostenditur hodie castrū archas quod arathcus filius chanaā
edificauit. et suo nōmine appellauit sicut dicit glosa Genesis. x. capi. Et gloriofa et pul-
chra et fertilis est terra ista vbi libanus terminatur. de cuius situ et longitudine infra di-
cetur cum de cesarea philippi. et iordanis ex orto fecero mentionē. De castris archas ad
dimidiā leucam est Syn oppidum quod syneus filius chanaan frater arathci edifica-
uit post diluuiū nō p ocul ab archas sicut dicit glosa Gen. x. Hestorianus tamē quidē
ibidē habitans requisitus dixit mihi oppidum illud appellari synochim. Et idem mihi
dixit quidā sarracenus.

Ibidē sub castris archas et oppido synochim ē planicies magna et amena. et fertilis val-
de vsq; cōtra castrū Trach qđ fuerat hospitalis sancti Johannis fere per leucas. xi. lō
gitudinis et p sex leucas latitudinis vsq; ad Anterandū qđ nunc Tortosa dicitur. Pla-
nities ista multa habet casalia. et pulchra nemora oliuarū et ficū et arborū aliarū diuer-
si generis et ligna multa. Preterea abundat fluminib; et piscibus pinguib; supra mos-
dum. vnde nircomanū et madianite et bodzini ibidem habitant in tabernaculis cum
vtoribus et filijs et pecoribus suis et camelis vidi ibidem gregem maximū cameloꝝ.
Planiciem istā circūdant quedā montana ab oriente nō multū alta. que incipiūt iuxta
archas et protendunt vsq; in Trach. In his montanis habitabant quidam sarraceni
qui dicunt yanninigeri et effert et malitiosi et christianis infesti. Iterum ab Accon proce-
dendo ptra aquilonē occurrit primo castrū qđ dicebatur mons fortis. quod fuit hospi-
tale teuthonicoꝝ. sed nunc penitus est destructum. Inde quattuor leucas cōtra eandem
plagam est Choron castrum munitū valde qđ dñs tyberiadis cōtra tyrum edificaue-
rat cum tēgeteam sarraceni. distans a tyro septē leucas.

Inde quattuor leucas est ciuitas antiq; Alor dicta in qua habitauit rex ille potens Ja-
bin qui cum viginti quattuor regibus pugnauit cōtra Josue et israel ad aquas maron.
de qua etiā dicitur Josue. xi. qđ solam Alor munitissimā vocat flamma cōsumpsit. De
huius pconio ciuitatis ruine eius testantur vsq; in presentē diem. De ea per sex leucas
cōtra aquilonē est fere belenas ciuitas in pede montis libani. que sicut in libro Iudiciū
dicit capitulo. xviij. Lays primo dicebatur. Et cum esset paula sydonie hoc est fere. xi.
leucas. et cum nemine societatis quicq; haberent homines illius sita in regione Roob
ceperunt eam filij Dan et vocauerunt eam Lezen dan nomine patris sui dan. sepe tamē
simpliciter dicitur dan. lezen etiā Josue. xix. fm illud. cōgregatus est vnūuersus israel a
dan vsq; berfabee. Est enim hec ciuitas cōtra septentrionē terminus terre sancte. Ber-
fabee vero cōtra austrum fm illud. iij. Regū. Venit belias in berfabee iuda. et infra. et
abiit in desertum qđ absq; dubio ciuitati illi est cōtiguū. et nunc giblyn appellat. Phi-
lipus autē cum esset tetrarcha yture et traconitidis regionis istam ciuitatē belenas si-
ue dan suo nomine cesareaz philippi voluit notari. a grecis autē paneas appellatur. Sed
hodie omnia nomina hec cessauerunt et cōmuniter belenas appellatur. Supra hanc
ciuitatem hinc inde oriuntur duo fontes Jor et dan et in pede montis libani quē est ante
portam ciuitatis cōuenientes in vnū. iordanē fluuiū efficiunt. Nota tamē qđ in rei ve-
ritatē iste non est verus ortus iordanis. Dicit enī Josephus et verum est qđ ab isto loco
cōtra austrum fere sexcentis stadijs est fons qui appellatur phiala semp plenus et nūq;
effluens. sed sub terraneo meati vsq; ad istum locū fluit ibi effluit scz dan quod per pa-
leas in phialam fontem missas et in fonte dan receptas sepūs est pbatum. Sarraceni
autem fontem illum nō phialam sed medan vocant. id est aquas dan. quasi dicant. iste
sunt aque dan. De enī aqua arabice dicit. dan vero fons est vnus de supradictis. Est
autē nō longe a fuenta ciuitate iuxta piramidē sepulchrū beati Job in traconitide regio-
ne. de hoc aut planius infra dicitur. Iordanis autē fluuius vtdictum est ante portam
ciuitatis belenas cōgregatus. de duobus illis fontibus post longos circūitus quos fa-
cit iij

Campy mollior

Mons antiliban

et Vinū Libani.

Passus canis.

Biblin
Biblith.

Bohām.

12.

tripolis.

Terra Paradys
cōgruina

3. 2.

arrarenora
pūbro Josue
inoh signum.

Turcomani
Madianite
Bodwini.

24. R.

Turcomani
ranchi
Septentrione

600.

Medan.

11. 2.

Camp maxim
rim.

Mons fortis

Panneas.
Belinas.

Septentrione
ubi

cit traconitide et yturea separado tandē inter Lapharānū et Corozaim mare galilee ingreditur quattuor leucis a Cedar ciuitate que est supra in monte sita. Medio tamen loco inter belenas et mare galilee quandā vallem ingrediens in stagnum colligit tempore resolutionis niuium de libano. diciturq; hodie ad aquas maron vbi Josue cum iabin rege Asor et alijs. xxiij. regib; dimicauit. victorq; existens persecutus est eos vsq; ad aquas mafreth. et vsq; ad sydonem magnā fere per octo leucas. Hec aqua tempore estiuo exsiccat pro magna parte. vnde crescunt ibi arbuta et herbe densē valde in quibus latitant leones et vrsi et bestialie. et sunt ibi venationes regie. Valles autem in ipo libano et antilibano fertiles sunt et bene culte. abundantes pascuis vineis ortis et pomerijs. habitantes in ea gentes multe.

Iterum ab Aicon cōtra vultū occurrit castellum ad quattuor leucas Indin dictū in montanis saron. qd fuit olim domus teuthonicoz. sed modo est destructū. Inde ad tres leucas est castellū regium in valle. quondā domus eiusdem. abundans omnib; bonis et fructibus qui etiā in terra illa rari sunt nisi ibi. Inde leucis quattuor cōtra aquas maron est vallis senym vbi hebercine? tetenderat tabernaculū nō longe a ciuitate asor cuius vtor nomine Jabel syfaram principem militie Jabin regis asor duas leucas culi transfixum p tēpora interfecit. sicut dicit Indicu. v. Ab ista valle ad duas leucas est kabal quod sarraceni kabal vocant. terra illa terra kabal est appellata qd displicentiam sonat vt dicitur. iij. Regum. Inde cōtra austrum ad duas leucas est ciuitas et castrum zephet firmū situm in monte altissimo quod quondā fuerat militie templi.

Inde cōtra aquilonē quattuor leucis iuxta vallem senym est cedes neptalim. de hac fuit Barach filius abinocn qui cōtra sizarā pugnauit in monte thabor. Hec videlicet cedes fuit ciuitas fugitiuoz in tribu neptalim. abundans omnib; bonis mundi. et monstratur ibidem adhuc ruine magne et sepulchra pulcherrima antiquoz. De castro zephet ad duas leucas secus mare galilee est ascensus montis illius in quē totiens ascendit christus Iesus in quo fecit sermonē illum longum et preclarū de octo beatitudinibus et alijs virtutibus qui habetur Matth. v. capit. In quo etiā saturauit quinq; milia hominū de quinque panibus et duobus piscibus vt habetur Matth. xxiij. Illuc dimissa turba ascendit solus orare. fugit in ipm cum vellent eum facere regē Johānis. v. Ibi docuit discipulos orare Luce. xi. In eo erat pernoctans in oratione Matth. viij. Ibi eo descendente supplicauit Centurio p puerū paralitico. Ibi ad eum venit multitudo languentū. et qui vexabantur a spiritibus immundis Matth. viij. Ibi tetigitle prosum et sanauit eum. Ibi stetit in loco campestri et turba discipulorum eius. De isto monte videtur totum mare galilee et yturea et traconitidis regio vsq; ad libanū montē. Insuper sanir et hermon. terra zabulon et neptalim vsq; Cedar et alia loca multa.

Est autē longus herbosus et amenus atq; abilis ad predicandū. Ostenditur adhuc ibi lapis in quo sedit pdicans dominus Iesus et apostolorū sessiones. In pede montis huius iuxta mare ad triginta fere passus oritur fons viuus muro circumdatus quē dicunt esse venam nili. quia tzoanū piscem nutrit qui nusq; alibi inuenitur. Iosephus fontem hunc appellat capharnaum. quia totus campus qui est ab isto fonte vsq; ad iordanem per duas leucas capharnaum appellatur. De fonte isto ad viginti passus supra mare galilee est locus vbi post resurrectionē suam stetit Iesus in litore. septē discipulis piscantibus dicens eis. pueri nunquid pulmentariū habetis. vbi etiā in lapide videntur triare stigia a dño Iesu lapidi impressa. Inde ad decē passus est locus vbi egressi discipuli de nauī viderūt priuā et piscem superpositū et etiā panem vt habetur Johannis. xxi.

De isto loco ad vnam leucā cōtra orientem est capharnaū ciuitas quondā gloriofa. sed nunc est valde rilis vix habens septē domos pauperū piscatorū. Et est vere in ea impletum illud vbi dñi Iesu. Et tu capharnaū si exaltata fueris vsq; in celū. vsq; in infernum detrahēris. Mat. xi. De isto loco ad duas leucas mare galilee iordanis fluit in greditur. in cuius vltiori litore vident adhuc ruine ciuitatis Corozaim supra mare galilee quondā site. De loco isto scz corozaim ad vnam leucā incipit ascensus montis sanir siue seyr fm quosdā et introitus ydumec. Inde ad tres leucas est cedar ciuitas glo-

riosa et firmo loco sita in monte Sanir ad orientem. et per hanc ciuitatem transit via p litus maris galilee ducens ad occidentem. In Esaia autem via ista vocatur via maris trans iordanem galilee gentium. Via maris dicitur quia omnino procedit in litore maris. trans iordanē additur q; tras iordanē ducit in regionē que dicit aram. Galilee gentium dicit quia galilea ibidē in iordanē terminatur. qui iordanis per mediū huius vallis transit. De ciuitate Corozaim et ostio fluij iordanis quattuor leucis cōtra aquilonē est Suitha ciuitas. vnde in Job dicit Baldach fuites. Iuxta eā est pyramis beati Job ad orientē i planiorib; locis. Sub ciuitate ista versus ciuitatē cedar. pluerūt cōuenire sarraceni de Aran et mesopotamia syrie de moab amon et tota terra orientali circa fontē phialā. de quo dictum est supra et habere nundinas toto tempore estatis. ppter locorū amenitatē. et erigere tentoria diuersorū colorū. que in ciuitate Cedar existunt in monte pulchrū generant prospectū valde. que tabernacula cedar in canticis appellatur. De ciuitate Corozaim quattuor leucis contra orientē est ciuitas Cedar in monte alto sita. quā Iosephus appellat Camelā. p eo q; mons in quo sita est ad modū cameli dispositus est. In principio longior ad modū colli et capitis cameli. In medio gibbū habens vt dorsum. incipiens in fine in modū caudę declinare. Hic nota q; sicut dictū est supra tota terra circa iordanē in litore eius orientali appellat traconitidis regio siue planities libani vsq; ad montē hermon et bosra. Litus vero iordanis occidentale apellatur galilee gentium siue yturea siue kabal siue decapolis. et via maris transit per medium eius ab Aicon scz pcedendo per vallem terre Aser que nunc sancti Georgij apellatur. in sinistro habes ciuitatē sephet et p litus maris vsq; cedar ad mōtana scz traconitidis regionis supraquā est terra aram. vñ dicit quedā glosa. vir erat in terra hus noie Job. glosa. Aram pater syroū qui cōdidit Damascū et syriam. cōdidit hus cōditorem traconitidis regionis. hic intra celestīam et palestīnā tenuit principatū que terra ab eo terra hus est dicta. vnde vir erat in terra hus siue in regione traconitide. hanc habuit Philippus tetrarcha sicut et ytuream que est circa regionē iordanis ad occidentem vsq; ad montes sydoniorū et tyroū et accōnensum.

Iterū ab Aicon pcedendo directe cōtra orientē occurrūt he ciuitates. Prima est casa le qd dicit Sangeor. vbi idē sanctus Georgi? dicit fuisse nauis. et est situm inter montana in valle pingui. et est fertilis et amena que amenitas pnditur vsq; ad mare galilee et fuit vallis fontis Aser vsq; iuxta sephet per decē fere leucas. Et ppter eius amenitatē ad litterā dici de ea poterat illud Gen. xlij. Aser pinguis panis eius et pbens delicias regibus. qd vtiq; verificatū fuit in sorte tribus huius.

Inde ad quattuor leucas cōtra austrū fere declinando aliquantū cōtra orientē est villa Haason de tribu neptalim in valle sita. de qua legitur in Thobia. i. capitulo. Inde ad tres leucas cōtra austrum est dothaym Gen. xxxvij. vbi Ioseph inuenit fratres suos situm sub monte bethulie ad vnam leucam oppidū valde amenū in vineis oliuetis et ficetis. abundans etiā pascuis pinguib;. Ibi adhuc in campo ostendit cisterna Ioseph in quā missus fuit Ioseph. que est ibidē iuxta viam que degalaad veniens cōiungitur in bethsaida cum via que de syria ducit in egiptū ascendens de dothaim iuxta montem bethulie et inde per campū esdrelon pcedens sub monte Thabor ad sinistrā per campum mageddo ascendit montē effraym et venit in Ramathaym sophym per gazam ducit in egiptū. Per hanc viam venerunt hysmabelite qui emerunt Ioseph. De ista villa legitur. iij. Regū. vi. capitulo. q; syri in ea vallauerūt heliseum qui eos inde duxit ad medium samarie. que distat inde fere per vnam dietam.

Nota tñ q; dothaym nō solū est villa sed etiā cōtrata ab ipa villa dicta. que illi ab antiquo adiacet. sita in terra campestri inter montes hincinde nō multū altos irrigua fontibus et ideo pascuosa atq; alendis pecoribus apta.

De Haason ad duas leucas cōtra orientē de dothaym cōtra aquilonē est ciuitas neptalim de qua fuit Thobias. in firmo loco valde sita. habet etiā ab occidente montē altū valde et penitus inaccessibilē. nisi a parte orientis per breue spaciū. Hanc puto tpe excidij Hierosolymitanū fm Iosephū iolapata dictā. in qua idem Iosephus obsessus fuit f. iij

Monte Sanir
Via Maris

Suitha.

Tabernacula
Cedar

Traconitidis
Regio

Hus.

Casa le.

Haason

Josaphat

Agias
Maron.

Indin olim
Domus Teuthonicoz.
nicoru.

Kabal.
Cephaz.

30. p.

Regum list

ndar.

Dothaim

Syrin.

Bmsian.

Parins Torbani

Caprindm.

Magdala.

Bethania

Torona

Cadybarm.

Torinpi.

Cripta

a Rhomanis captus et ipse testatur nunc syrin dicit. Et distat de sephet paulo plus quam leucam una. De neptalim per duas leucas in angulo maris galilee ubi idem ab aquilone curuari incipit contra austrum sita est Bethsaida civitas Andree et Petri et Philippi. nunc habet rix sex domos iuxta viam que de syria ducit in egiptum. habuit antiquitus aqueductus de fluvio quem Josephus vocat parvum iordanem. qui medio loco inter ipsam et capharnaum ingreditur mare galilee huius vestigia adhuc apparent. Inde per duas leucas contra meridiem est Magdala castellum marie magdalene. cuius domus adhuc ibi videtur. situm est in litore maris distans a bethulia tres leucas fere contra vulturnum. et habet a parte occidentis et aquilonis planiciem magnam pascuosam. Et ista divisio non habet villas aliquas amplius circa mare galilee. sed in alio eius litore sunt civitates et castella plura ad hanc divisionem pertinentia in terra ierusalemorum que huic directe est opposita. In hac sunt civitates plures ut Jerasa Badera Pella Guittha a qua fuit Baldach suites. Thema a qua de phas themanites et plures alie. Jerasa in civitate est in litore maris sita galilee sub monte Seyr contra tyberiadem fere sed modicum declinans ad aquilonem. Et erat de tribu manasse dimidia que contra iordanem forte acceperat. Et nota quod tota terra ista ultra mare galilee montuosa est valde. Et erat in regno Og regis basan. per partem aliquam dicitur mons seyr. quia Esau ibi habitavit ut statim dicitur. Dicebatur insuper alibi mons sanir quia ille erat in ea. Item dicebatur mons hermon qui similiter illic erat. et ita a diversis locis et montibus. diversis erat terra ista nominibus appellata. tota tamen cessit in partem dimidie tribus manasse. sed nunquam eam totam possedit. Quia filii Esau habitant in ea pro parte versus in presentem diem. appellant autem communiter sarraceni. quia nec ritu nec lingua discrepant ab eis nisi forte tonsura et vestitu. Hic tamen sciendum quod adhuc est alius mons seyr siue edom contra desertum maris rubri de quo dicitur Gen. xiiij. quod Chodorabam et alij reges cum eo percusserunt chozreos qui habitabant in monte seyr. qui tunc versus non dicebatur mons seyr. quia Esau qui et seyr dictus est a quo et mons iste appellatur nondum erat natus. unde per anticipationem creditur esse dictum. Item Deutro. iij. transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum Esau qui habitant in seyr et timebunt vos. hoc primo dictum fuit filiis israel venientibus de egipto cum essent in cadesbarne venturis ad montem seyr qui est iuxta cadesbarne ubi tunc erant. sed certum est quod terminos huius montis seyr qui est supra mare galilee nunquam acceperunt filii israel cum exiret de egipto. quia iste mons seyr coniungitur cum damasco quo nunquam pervenerunt. Alius autem seyr mons de quo ibi loquitur coniungitur cum deserto pharan. quem longo tempore circumierunt filii israel prohibiti a domino ne cum tangerent. Et de illo monte seyr dicitur Deutro. iij. in monte Seyr olim habitaverunt filii israel. In isto autem monte Seyr qui est iuxta mare galilee et montem galaad habitabat Esau illo tempore quo Jacob rediit de mesopotamia syrie cui occurrit iuxta vadum Jabbath ubi dicitur Genes. xxxij. Et adhuc tertius mons Seyr in finibus azoti et astalonis qui ascriptus fuit tribui Juda in distributione terre. sed quare sit sic dictus non recolo me legisse. habitatores tamen loci illius ydumei dicti sunt sicut et alij posterii Esau ab edom ydumei dicebantur. Item ab Acon contra austrum ad quatuor leucas est chana galilee ubi dominus puerit aquam in vinum ubi habet Joannis. iij. et ostendit ibidem hodie locum ubi steterunt setidrie et tridinium in quo erat mensa. Sunt tamen hec loca sicut omnia alia fere in quibus dominus aliquid operatus est hodie sub terra. Et descendit ad illa in cripta per plures gradus. sicut etiam est locus annunciationis ubi natus est Christus. et iste locus in chana galilee et plura alia que ostenduntur sub terra. Cuius rei aliam non invenio rationem nisi quod per frequentes destructiones ecclesiarum in quibus erant loca ipsa ruine sunt super terram et alate et sic eis qualitercumque coplanatis alia edificia desuper sunt constructa. Christiani vero devotionem habentes visitandi loca ista et volentes ad vera loca ubi res est gesta pervenire. necesse habuerunt loca emundare ad gradus facientes deorsum sic ad ea pervenire. Et ideo fere omnia loca ista quasi in cripta videntur. Chana galilee ab aquilone montem habet altum et rotundum. et est in declivio lateris eius sita. sub se vero contra austrum habet campum et planiciem valde pulchram. quam Josephus appellat Carmelcon versus in sophorum fertile nimis et amenam. Inde non longe sunt civitates ille quorum

dam prepotentes et preclare Tyrus et Sydon. de quibus etiam supra mentio est habita In quartum partes cum secessisset Iesus ecce mulier chanaanica a finibus illis egressa clamat dicens ei. Miserere mei domine fili david filia mea male a demonio vexata est. quam et ipse sanavit habet Matth. xxiij. Et est ibi indulgentia septennis. Multe etiam alie civitates et oppida in eodem sunt districtu. in quibus legit dominus miracula multa fecisse ut euangeliste tradunt. Inter quas maritima quedam prestat civitas quatuor distans ab Hierusalem diebus. que hodie baruti est dicta. portum habens maritimum. Et est ibi non longe civitas que Lapidocia appellatur. ubi sanctus Georgius draconem interfecit. Et est ibi indulgentia septennis et. Item de baruto ad septentrionalem plagam est civitas quedam que tripolis nuncupatur ubi est locus ille in quo sancta Marina in habitu virili monachali de crimine accusabatur quasi cum filia cuiusdam bubulci carnis pertrasset peccatum. Inde procedendo est civitas quedam Leodocia dicta hodie destructa et desolata. ubi tamen inter alias ecclesias quedam est ceteris pulchrior ad sanctum Salvatorem appellata que remansit. Estque in ea indulgentia septennis cum totidem carenia. Adhuc ulterius perendo venit ad Antiochiam civitatem. ubi sanctus Petrus verbum vite predicans plurimisque miraculis coruscans infra septem dies plusquam decem milia hominum baptizavit. ubi etiam constituta sibi cathedra multitudo populi ad eum conveniens quotidie audiebat sanam doctrinam quam sanitatum efficaciam confirmabat. ubi et per septennium presuit. ubi etiam primum omnium christianorum nomen fuit exortum. Sunt autem ibi plures ecclesie. nam et sedes patriarchalis illic plurimo tempore perseveravit. Et est ibi indulgentia septennis cum totidem carenia. Inde procedendo est civitas Acon dicta siue ptolomida. de qua supra habitum est. unde etiam omnes he divisiones incipiunt ad alias finem diversas plagas procedendo. Ibi sanctus Paulus verbum vite diu predicavit. Et fuit hec civitas quondam sub dominorum Rhodensium dominatione. Inde venit in civitatem Damascenorum inclitans et insignem. itinere sex dierum ab Hierusalem distantem. in qua sanctus Paulus baptismum suscepit. non enim longe ab ea locus est ubi subito circumfusus eum lux de celo et cadens in terram audiuit vocem de celo dicentem sibi. Saule saule quid me persequeris et. et cum dixisset. Domine quid me vis facere. ait ad eum dominus. Surge et ingredere civitatem seych damascum et dicetur tibi quid te oporteat facere. Ad manus autem viro introductus damascum erat ibi tribus diebus non videns et non manducavit neque bibit. Tandem post baptismum accepto cibo confortatus est et mansit cum discipulis qui erant damasci per dies aliquot. et continuo ingressus synagogas predicabat iudeis Iesum affirmans quia hic est christus. Tandem conspirantibus in eum iudeis. et notificatis insidiis eorum per discipulos noctu in porta per murum submissus est. ubi habetur Actuum. ix. per totum. Est etiam ibi domus Ananie qui iussu domini Paulum baptizavit. et in hodiernum versus diem locus ostenditur in muro civitatis. ubi a fratribus in porta fuit dimissus querentibus eum iudeis interficere. Et est ibi indulgentia septennis et. sicut et in loco sue conversionis de quo supra. qui ad dimidiam leucam distat a damasco. Sed harum civitatum pretermisimus huiusmodi descriptionem. quia non venerunt in sortem tribuum filiorum israel ad cepta revertamur. Igitur de chana galilee ad duas leucas contra meridiem fere in via que de Sepharo tyberiadem ducit est villa quedam Rama nomine in qua Jonas propheta dicit sepultus fuisse. villa ista est sub monte sita qui de nazareth veniens includit predictam valem Carmelcon a parte australi. De Rama ad unam leucam. et fere dimidiam contra orientem. est villa grandis quondam ubi videtur nomine Abeline. de qua legitur Iudith. vij. ca. quod Holofernes vadens contra bethuliam venit secus eam. et sic oportebat quod propter difficultatem locorum via alia illuc esse non poterat. De hac villa creditur oriundus fuisse Heliseus propheta. sicut dicitur. iij. Regum. xij. ca. et est in contraria illa que dicitur dothaym distans de ipsa villa per mediam leucam contra occidentem. Sunt in ea columnae multe marmoree et ruine magne que omnia ostendunt eam fuisse gloriosam. et est in loco alto et firmo sita. De Abilina ad unam bonam leucam est mons bethulie ubi Judith occidit holofernem. qui mons per totam fere galileam videtur pulcher valde et munitus. Sunt in ea adhuc plura edificia et ruine plures. sed et in fine montis adhuc castellum per tuitionem montis factum. Ibi etiam adhuc sunt edificia castrorum holofernis in campo prope dothaym. et vallis in qua

Cappadocia

Tripolis.

Antiochia

10000.

Ptolomida

Damascus.

Rama

Abilina

Judith se lauit et quā girauit in bethulia redeundo. De Bethulia ad duas leucas, bos
nas supra mare galilee inter orientē et austrum est ciuitas tyberias, a qua mare galilee
mare tyberiadis dictū aliquotiens inuenitur ut habet Iohannis. vi. hec antiquitus di
cebatur zennereth que postmodū ab herode tetrarcha galilee instaurata ad honore ty
berij cesaris tyberias est appellata. Ibi christus cū transiret uidit publicanū noie leui.
qui et mattheus sedente ad theloniū et ait illi. Sequere me Qui relictis omnibz surgēs
secutus est eum. et fecit ei cōuinuium magnū in domo sua et. ut habetur Matthei. ix. et
Luce. v. Et est ibi indul. septennis. Ibi in primo est locus ubi christus filiā archi
synagogi a mortuis resuscitauit. et pellens prius tibicines et turbam tumultuantē et. ut
habetur Matthei. ix. Est autem longa valde iuxta litus maris per longū sita et sunt in
eius australi parte balnea medicinalia. et ruine multe et magnae. Palme autē multe cres
cunt ibi. et sunt ibi vinee et oliueti et terra pinguis valde. Hic nota q in hac ciuitate ty
beriadis scz terminat regio que decapoleus appellatur. cuius fines sine extremitates sunt
mare ab oriente. et sydon magna ab occidente. et hec est latitudo eius. In longitudine ve
ro protendit a ciuitate tyberiae et toto litore aquilonari maris galilee vsq in damascū
Et dicitur decapolis a decē ciuitatibz principalibus sitis in ea que sunt Tyberias. Se
phet. Cedus. Heptalim. Asor. Cesarea philippi. Lapharnaui. quā Iosephus iulīā ap
pellat. Iacopata. Bethsaida. Corosaym. Bethsan. que satopol dicebat. Sunt tamen
adhuc in ea plures alie pter istas. Hic nota tñ q terra ista diuersis noibz appellat. Dicit
enī ut supra dictū est nūc yturea. nūc regio traconitidis. nūc planicies libani. nūc tero
ra roob. nūc kabul. nūc galilea gentiū. nūc galilea superior. et est semper eadē regio
licet diuersis noibz appelletur. et nō cōtinet multo amplius q dicta et dimidiā in lon
gum et in latum. neqz videtur mihi q longitudine excedat latitudinē nisi forte in modica
quantitate. Post territorū autē sydonense et montanavsqz baruti est pte yturea regio
in valle q dicit bakar et quia ad radices libani extendit in longū saltus libani appellat.
De tyberiae redeundo cōtra occidentē ad sex leucas et de chana galilee ad duas leu
cas cōtra austrū est Sephorū oppidū et castrū desup pulchrū. de quo Joachim pater
beate marie virginis dicit oriundus fuisse. De sepboro ad duas leucas cōtra austrum
fere sed modicū declinando cōtra orientē est Hazareth iunere dicitū tñ ab Hierusalē
ciuitas galilee illaric bñdicta in qua virgo de radice yesse exorta ad eā facta angelica sa
lutatione de spiritu sancto cōcepit ventris fructum benedictū Iesum xpm. Distat autē
ab Accon leucis septē. Et hodie in ea permanens locus ecclesia scz quedā in honore
virginis gloriose cōsecrata olim quidē in veneratione multa habitata. sed hodie valde de
solata. In eadē ecclesia paruula quedā est cappella exstructa in loco dñice annunciatio
nis. ubi etiā hodie marmorea quedā manet columna cui virgo ipa fuit appodiata quā
do angelus gabriel missus a deo sibi attulit nuncium salutare dicens. Ave gratia plena
dñs tecum benedicta tu in mulieribus.

Tria altaria sunt in capella et est excisa de rupe in petra sicut et locus natiuitatis. passio
nis. et resurrectionis. Magna quoqz pars ciuitatis Hazareth erat antiquitus excisa in
rupe que adhuc apparet. Ibi etiā quondā fuit synagoga. in quam cum post baptisimū
dñs venisset nazareth ubi erat nutritus. intrauit fm cōsuetudinē suam in die sabbati et
surrexit legere. Et traditus est ei liber Esaię pphete. Et ut reuoluit libz inuenit locū in
quo scriptum erat. Spiritus dñi super me. ppter quod vnxi me. euangelizare pauperibz
bus misit me. sanare cōritos. predicare captiuis remissionē et cecis visum. dimittere cō
fractos in remissionē peccatorū. predicare annū acceptum dñi et diem retributionis. Et
cum cōplicuisset libz reddidit ministro et sedit. et omniū in synagoga oculi erant inten
dentes in eum. et omnes mirabant in verbis gratie que procedebant de ore ipsius. ut ha
betur Luce. iij. capitulo.

Est insuper in fine ciuitatis ubi quondā erat ecclesia sancti Gabrielis nuncupata fons
quidam sine puteus qui ab incolis venerationi habetur de quo hausit aquam sepe ut
dicitur puer Iesus ministrans dilecte matri sue. Extra ciuitatem cōtra austrum forte
quantū quater potest arcus iacere est locus qui vocat saltus domini in monte. in cuius

supercilium iudei duxerunt Iesum ut precipitaret eum. Ipe autem transiens per medl
u. n. illoz ibat. ut habetur Luce. iij. et est ibi indulgentia septennis. Hic autem in
uentus est christus in latere montis oppositi ad iactum arcus et videntur ibidē adhuc
linamenta corporis et vestium lapide impressa. De monte isto videtur fere tota latitudo
campi magni eldrelon. De Hazareth ad duas leucas ptra orientem est mons Thabo
zor. in quem assumpsit Iesus Petrum et Iacobum et Iohannē fratrem eius. et transfi
guratus est ante eos. et resplenduit facies eius sicut sol. vestimenta autē eius facta sunt
alba sicut nix. ut habetur Matthei. xvij. In huius montis cacumine est murus ambi
ens locum transfigurationis dominice. Intra quem est ortus arboribus cōstitus et fon
tibus irriguus. nemo tamen in eo habitat. sed in pede montis multi morantur pagani.
Neqz enim aliquem hominē dignum arbitrantur. ut in eo monte maneat quem valde
venerantur et cognominant pro reuerentia loci montem dei. Estqz plenaria ibi omniū
peccatorum remissio.

Ibi etiā hodie ostenduntur ruine trium tabernaculorū siue claustrorum fm desiderii
um Petri cōstructorum. Sunt preterea ibidem ruine maxime palatiorū turrium. et res
galium edificiorum in quibus nunc latitant leones et bestie alie. et sunt ibi venationes
regie. Difficilem ascensum habet mōs iste et est altus valde sed aptus pro castro cōstru
endo. In pede eius australi cōtra villam Endor in via que ducit de syria in egiptum est
locus ubi dicitur Helchiselech occurrere Abraę reuerenti a cede quattuor regū. ut
habetur Genes. xij. de cōfinio damasci. Ad pedem vero eius ex parte occidentis con
tra Hazareth est capella cōstructa in loco in quo dominus de monte descendens dixit
discipulis suis. nemini dixeritis visionē hanc Matthei. xvij. In pede eius orientali de
scendit torrens cyson ille in quo barach pugnavit cōtra zylaram et vicit eum et fugauit.
Torrens iste cyson collectus de aquis pluuiaribus montis thabor et hermon descen
dit cōtra mare galilee. et intrat illud iuxta castrum bellifort. quod fuit fratū hospitalis
sancti Iohannis. De monte thabor ad dimidiā leucam cōtra curum est villa Endor in
monte sita hermonio scz modico. qui hermonius non est mons per se. sed quasi tumor
quidam veniens de monte hermon cōtra montē thabor.

Et in eo est villa Endor sita. de qua dicitur in ps. Disperierunt in endor. In hac villa
mansit mulier habens phitonē que ad instantiā Saulis Samuelē suscitauit. ut dicit
i. Regū. xvij. qui sepultus fuit in Ramathaym sopherim fere ad duas dietas de illo lo
co. De nazareth ad duas leucas de monte thabor plus vna. cōtra austrum est hermon
maior mons in cuius latere aquilonari est ciuitas Haym. cuius cum appropinquaret
portē christus. ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris sue quem et a mortuis
suscitauit. ut habetur Luce. vii. Et est ibi indulgē. septennis. Et extenditur mons iste in
longitudine fere quattuor leucis cōtra mare galilee. et terminatur non longe a loco isto
ubi iordanis fluius egreditur de mari galilee.

Terum ab Accon cōtra notum occurret prima pars mōtis carmeli ad quat
tuor leucas de Accon ubi locus est in quo helias ppheta occidit sacerdotes
baal in torrente cyson. ut dicitur. iij. Regum. xvij. qui etiā ibidem post mo
dicum spaciū mare magnum ingreditur vna leuca a ciuitate Caypha. sed
fere ad tres leucas a ciuitate Acconensi.

Et nota de isto torrente cyson q licet in rei veritate videatur et dicatur vnus esse. dupli
citer tamē accipitur. quia dupliciter currit. Aliqua enim pars eius currit cōtra orientē
ad mare galilee. aliqua vero currit cōtra occidentē ad mare magnum. Et hec diuersitas
cursum huius ex eo cōtingit. q quia mons thabor et mons hermon nō longe distant ab
inuicem transmittunt ad se inuicem tumorē quendā ut videantur quasi cōtinuari in pe
de montis vtriusqz. qui tumor maior est ex parte montis hermon. et vocatur hermonius
de quo dictum est supra. in quo sita est villa Endor. et iste tumor impedit ne aque plu
uiales que cadunt in vtroqz monte descendant ad plagā vnam omnes. Sed pars vna
descendit cōtra orientem et ingreditur mare galilee nō longe a ciuitate bethsan. In hoc
torrente cyson pugnavit barach cum zylara ut dicitur Iudicum quinto.

Thabor

Mons dñi.

Regij Vnionis

Endor

Haym

Barach cum zylara

Balnea medicinalia

Decapolis

Sephorū
Traconitidis

Sephorū

Monte domini

Alia pars descendit contra occidentem ad mare magnum. Et in hoc torrente cyson he-
lias interfecit sacerdotes baal ut dicitur. iij. Regu. xvij. Ad istam tamen partem que contra
occidentem fuit colliguntur aque multe de monte effraym et de locis samarie propin-
quis. et de toto campo magno esdrelon et maggedo. De loco interfectionis sacerdotum
baal ad tres leucas contra austrum est castellum montis cayn in pede extremo montis car-
meli. ubi lamech cayn sagitta interfecit. ut dicitur Gen. iij. Occidi virum in vulnus meum
et cetera. De cayn monte ad sex leucas contra austrum est maggedo quod nunc subube dicitur.
ubi mortuus fuit ochozias rex iuda que iehu rex israel vulneravit iuxta israel in ascen-
su gagaber. quando etiam ipse iehu ioram regem israel sagitta interfecit et proijci fecit in agrum
naboth israelite. ut habetur. iij. Regum. ix. In hac eadem maggedo occisus est ozias rex
iuda a pharaone rege egypti. quando pficisceretur contra regem assyriorum ad flumen eufrat-
tem. ut dicitur. iij. Regu. xxiij. Et nota quod campus maggedo et esdrelon et planicies ga-
lilee unum sunt et idem sed nomina alia acquisierunt. et appellatur nunc communiter campus
sabe a quodam castello sabe dicto. quod distat a civitate affeth quodam ter potest iacere ar-
cus. Est autem in rei veritate campus galilee qui cingitur ab oriente mari galilee et iorda-
ne ab austro monte effraym et samaria. ab occidente partim monte effraym partim mon-
te carmelo. Ab aquilone montibus phenice et libano. Et videtur hunc campus iste in longi-
tudine decem leucas fere in latitudine sex vel amplius. in partibus aliquibus fertilis su-
pra modum. in frumeto vino et oleo. et abundans omnibus bonis mundi. ita quod videtur
mibi quod terra non viderim meliorem si demeritis et peccatis nostris non impedientibus eam
possent colere christiani. De monte cayn contra orientem ad duas leucas et amplius casa-
le mestrha est in torrente cyson. per unam leucam a pede montis hermon. De mestrha una
leuca contra austrum est castellum quod dicitur faba. ad cuius latus occidentale extra viam
que ducit israel ad dexteram ostenduntur ruine civitatis affeth ubi syri pugnauerunt contra
achab regem israel quando dixerunt dominus montium sunt dominus eorum. pugnavimus contra eos in
campestribus et obtinchemus eos ut habetur. iij. Regu. xx. capitulo. De affeth ad unam
leucam contra orientem ad sinistram ostenditur quam frequentare solebat beliseus vadens de carme-
lo ad galgala vel iordanem. Erat enim planior via eunti in iericho. ubi cum filiis propheta-
rum morabatur vadens de carmelo per sinum in bethsan. et inde per campestria iordanis usque
ad galgala. ideo. iij. Regu. iij. dicitur quod cum vellet ire ad iordanem oportebat eum trans-
sire per sinum. et hac occasione eam frequentabat. De ipsa etiam civitate eadem mulier mor-
tuo filio suo. venit ad eum in monte carmeli. qui distat per quatuor leucas de loco isto.
huius filium Heliseus ipse suscitavit. iij. Regu. iij. Ibi castrametati sunt philistinim quan-
do Saul venit in gelboe. i. Regu. xxvij. et i. Paralip. x. De ista civitate suna fuit abisag
sunamitis. que senem regem David calescit dormiens in sinu eius. iij. Regu. i. De suna
duabus leucis contra orientem fere sed parum declinando ad austrum est bethsan civi-
tas inter montem gelboe et iordanem dimidia tantum leuca a iordane remota. in cuius sepi-
uitatis bethsan muro philistinim suspenderunt cadavera saulis et filiorum eius in mon-
te gelboe occisorum. i. Regum ultimo. Dicebatur aliquando Satopol ut dicit Iosephus
sed nunc ab omnibus bethsan appellatur. et est locus delicatus valde. Supra hanc con-
tra orientem est mons gelboe extendens se usque Ierusalem ad duas leucas. De bethsan ad
duas leucas contra occidentem. oritur fons magnus ad duas leucas super bethsan. qui di-
citur fons israel. i. Regum ultimo. ubi philistinim posuerunt castra sua cum esset Saul
in gelboe. inter ipsum fontem et bethsan. De fonte isto ad modicum fere quantum bis potest ia-
cere arcus est civitas israel in loco aliquantulum elevato sita. quondam una regalium ci-
vitatum in israel. sed hodie vix habet triginta domos. et dicitur hodie Sanachim. et est
in pede montis gelboe ad occidentem sita. ante cuius introitum adhuc ostenditur ager
naboth israelite. de quo. iij. Regu. xxi. et distat duabus leucis modicis a civitate suna
que est ab ipsa contra aquilone in latere australi montis hermon. Isti duo montes scilicet mons
hermon et mons gelboe ita sunt dispositi ut mons gelboe sit ab austro et hermon ab aquilone
et duarum modicarum leucarum spatium sit inter eos. longitudo vero eorum. pendit ab oriente

in occidentem. et terminantur ambo in iordane longi duabus leucis vel plus. In plani-
cie vero intermedia multi et magni habitus sunt confectus. Ibi enim pugnavit Sedcon
contra madian. Iudici. vi. Item Saul contra philistinim. Item Achiob contra syros. ubi
etiam tartari confecerunt cum sarracenis superioribus temporibus.
Nota autem de isto monte hermon quod adhuc est alius mons eiusdem nominis supra regio-
nem traconitide iuxta montem samir qui est multo maior et altior isto. et ille est de quo scri-
ptura in multis locis loquitur non iste. In planicie vero que est inter montes istos inci-
pit conuallis que dicitur illustris propter sui amenitatem et fertilitatem. Et extendit a loco isto
per totum descensum iordanis usque ad mare mortuum. Antequam enim subverteret dominus Sodo-
mam et gomorrā erat conuallis hec illustris que irrigabat sicut paradisus et sicut egyptus
ut dicitur Genes. xij. Ierusalem autem pulchra habet prospecta per totam galileam usque ad
carmelum et montes phenicie montesque thabor et galaad et ultra iordanem et totum montem
effraym usque carmelum. Ierusalem autem de monte galaad versus ierusalem est in latere australi mon-
tis gelboe per viam valde planam de iordane per hermon et salim ubi erat Iohannes ba-
ptista. et per hanc viam venit iehu de ramatha galaad. quando dixit speculator. video
ego globum iehu venientis. iij. Regum. ix. Nec verum est quod dicunt quidam quod nec ros
nec pluvia veniat supra montes gelboe. Verum est tamen quod in quibusdam locis petrosi
sunt aridi et steriles sicut alij montes israel. De ierusalem quatuor leucis contra austrum est
gymin oppidum munitum quidem. sed collapsum suum in pede montis effraym. a quo op-
pido incipit samaria. et terminat galileam. De gymin usque iordanem sunt fere septem leuce
contra orientem. et illi parti ab austro coniungitur terra taphne que habet montes valde al-
tos. De gymin contra austrum ad quatuor leucas est civitas Sebas. que quondam sa-
maria dicebatur. cum caput esset et metropolis decem tribuum. In qua subscripti regnave-
runt reges israel successorie videlicet Jeroboam. Nadab. Baasa. Dele. Zamri. Amri.
Achab. Ochozias. Joram. Iehu. Joachas. Joas. Jeroboam. Zacharias. Sellu. Da-
nabel. Phaceia. Phacee. Dile. In hac civitate postmodum precursor domini sanctus Iohannes
baptista ab Herode vincens missus fuit in carcerem et ob puellam saltatricis roga-
tus. immo matris sue adultere pessime missus spiculatorum in carcere ipso decollatus ut ha-
betur Marci. vi. Et est ibi indulgentia septennis cum totidem carentis. Fuit autem civitas
hec abolim maiorem modum insignis et potens atque munitissima. sed hodie nec unam ha-
bet domum nisi duas ecclesias desolatas. de quarum una que principalis erat sedes cathe-
dralis. sarraceni fecerunt sibi manerium. et maxime de sepulchro eiusdem beati Iohannis
baptiste quod de marmore fuit factum ad instar sepulchri domini ubi idem sanctus inter
Heliseum et Abdiam prophetas fuerat sepultus. Ista ecclesia est in latere montis sita
in descensu. Alia ecclesia est in supercilio montis ubi erat palatium regis. hanc inhabi-
tabant quondam greci et quidam monachi christiani. Samaria autem ipsa ad tantam
miseriam nunc devenit ut in reiveritate sit ortus olorum effecta. sicut Achas rex eius fa-
cere voluit de vinea Naboth israelite. eo quod esset prope domum suam. et revera nunc iusto
dei iudicio non solum vinea ipsa sed et palatium ipsum regis est in ortum olivum commutatum. Si-
tus huius civitatis valde pulcher erat. Erat enim prospectus eius usque ad mare Joppen
et antipatrida et cesaream palestine. per totum quoque montem effraym usque ramatha so-
phym et ad carmelum marces iuxta Accon. abundabat fontibus ortibus olivis et omni-
bus bonis mundi istius.
De samaria quatuor leucis contra orientem sita est Tarsa civitas in monte alto. in qua re-
ges israel ante constructionem samarie aliquanto tempore regnauerunt. et erat in sorte ma-
nasse. De tarsi sex leucis contra orientem in via qua itur ad iordanem est terra tophne. que
inter ceteros montes habet unum valde altum. hec similiter fuit in sorte manasse. et pros-
tenditur usque ad campestria iordanis contra macheronta. De samaria ad duas leucas con-
tra austrum iuxta viam que ducit sychem in monte alto ad dexteram est bethel mons in quo
Jeroboam filius naboth posuit unum de vitulis aureis quibus peccare fecit israel.
Inde ad dimidiam leucam ad sinistram super viam est alius mons altior priore qui vocatur
dan supra civitatem sychem. in quo dicunt quidam quod alius vitulus aureus positus fuerat

Salim.

Gerizim.

Sinai.

Samaria horis oliv.

Bethel.

Dan.

Casarna
Philippi.

Napoli.

Fons Jacob.

Garisim.
Ebal.

Thoby.

Crabian Saulis.

Emon.

sed alij tradunt q in ciuitate dan que nunc belenas siue Cesarea philippi dicitur. et hoc videtur Hieronymus potius velle. Eligat quis qd voluerit. certum tamen est q mons iste dan vocatur. Inter istos duos montes sita est ciuitas sichem hodie napolis. siue ut alij dicunt napolosa vocata. amenitate nimia et delitijs abundans sed munita non est. nec munire potest illo modo nec aliquid restat. nisi q hostibus accedentibus ad portam vna habitatores fugiant per alia si fuerint eis pauciores et inferiores. Est autem in valle media sita inter montes altissimos ita vt intus iacere possit aliquis cum lapide manuali. De porta eius australi qstum fere bis p arcus iacere est fons Jacob in via que ducit Hierusalem vbi dñs fatigatus et itinere sedens super puteum aquam petiuit a samaritana. Supra fontem istum ad dexteram est mons excelsus habens duo capita quorum vnum garisim. aliud ebal appellatur. In monte garisim edificato altari Josue scripsit Deutro nomium. et benedicentes stabant et maledicentes. Et de monte ebal respondebatur preceptum fuit Deutro. xxvii. Supra monte garisim ostenditur adhuc pbanum antiquissimum Iouis. olim piaci hospitale quod ad instar templi Hierosolymorum edificauerat sarabalach vel saraballa tempore Alexandri macedonia. Dux regionis trans humum genero suo manasse qui voluit esse summus pontifex. et permansit idem templum ibi vsq ad destructionem factam per romanos. et vestigia eius et ruine adhuc videntur. et hunc montem et hoc templum creditur demonstrando. Joba. iij. innuisse. mulier samaritana quando dixit. patres nostri in monte hoc adorauerunt. Ad sinistram fontis huius est oppidum quoddam magnum valde sed desertum quod credo fuisse sichem antiquam. quia ruine eius magne sunt distans de fonte et mansione Jacob qnum bis potest iacere arcus. in amenissimo loco situm. nisi q aquis caret. nec vidi alias locum tam fertilem et secundum. Distat autem de ciuitate que nunc napolis dicitur siue napolosa iactu duorum arcuum. et hanc napolim quidam putant fuisse thebas. Huic fonti adiacet predium quod dedit Jacob Joseph filio suo extra fratres suos vt habetur Genes. xlvij. et est vallis longa et fertilis et amena nimis. Et nescio eque magna valem sibi similem in delitijs. In sichem sepulta sunt ossa Joseph allata illuc de egipto.

De sichem quattuor leucis contra austrum iuxta viam euntibus Hierusalem ad dexteram est Lepna casale pulchrum valde. Est tamen alia ciuitas in tribu Juda Lepna dicta. sed ista fuit de tribu Ephraim. De lepna quinq leucis contra austrum est oppidum magnum satis. quod fuit terminus tribus ephraim contra austrum. nunc dicitur Dyra. et fuit quondam fratrum militum templi. Juxta latius eius australe sunt termini inter tribum ephraim et beniamin. De magnas contra austrum ad vna leucam est gabaa Saulis. vbi oppressa fuit vxor Leuite que venit de Bethleem. p qua fere tota tribus Beniamin deleta fuit. Judicii. xix. De ista ciuitate gabaa fuit oriundus Saul filius Is primus rex israel. De gabaa ad vna leucam contra austrum est villa Rama in monte sita ad sinistram euntibus in Hierusalem extra viam non longe. De hac creditur dictum illud Jeremie. xxi. Vox in rama audita est. De rama ad duas leucas contra austrum est ciuitas illa gloriosa Hierusalem ciuitas summi locus vtiq sanctus que elegit dñs vt esset nomen suum ibi. et. Nota tamen prius q plures sunt ville in terra sancta que dicunt Rama vna iuxta theciam circa viam que ducit in Ebron. Alia in tribu neptalim non longe a castro Zephet Tercia est ista de qua hic dicitur. Quarta sylo que similiter Rama dicitur. Rama autem excelsum interpretat. et reuera omnes iste ville in collibus excelsis sunt sitae. De sichem igitur procedendo ptra austrum ad iordanem primo ad quattuor leucas est Emon oppidum valde bonum in ameno loco situm. abundans quondam omnibus bonis. Et fuit de sorte ephraim. De emon ad quattuor leucas contra orientem in descensu montis ephraim ad duas leucas a iordane in campestribus est Zephet casale vbi torrens carib descendit de monte. iij. Regum. xvij. in quo mansit Helias quando corui deserebant cibum mane et vespere.

De zephet ad vna leucam ad sinistram versus terram tophne est castrum Doch in quo ptolomeus filius Abobi insidiosus cepit simonem. i. Machabeo. xlii. In loco isto multum plane videtur terra galaad et duarum tribuum et dimidie. Terra esebon et motana moab mons abarym et

phalsa et nebo. et descenditur hic in campestria Jordania. et sunt loca plana vsq in Jericho et ultra per totum descensum iordanis vsq ad mare salinarum. montes etiam abarym et phegor et phalsa et nebo sunt directe contra locum istum ultra iordanem. Sciendum etiam q ab ortu iordanis sub montelibano vsq ad desertum pharan fere p centum miliaria et amplius ipse iordanis in vtroq litore campos latos et amenos habet. et postea idem campi circumdant montibus altissimis hinc inde vsq ad mare rubrum. De zephet fere contra austrum sed tamen declinando parum contra orientem ad quinq leucas est locus galgala vbi longo tempore castrametati sunt filij israel transito iordane. et fuerunt ibidem quidam et eis circumcisi. De galgalis ad dimidiam leucam cundo in Jericho ad dexteram ultra via est mons quarentena dictus vbi dñs quadraginta diebus et noctibus ieiunauit altus mons et difficilis ad ascendendum. sed tentatus est dñs ipse in alio monte. qui per tres leucas distat ab isto supra in deserto a latere bethel et hay australi. Subter quarentena fere qstum bis potest iacere arcus. oritur fons helisei et effluit cuius aquas sanauit heliseus. quia amare erant et steriles. Hic fuit iuxta locum galgala a pte australi. et impellit ibidem magna molendina. et postea diuisus in riuos plures rigat canamellas et ortos vsq Jericho et infra. et influit in iordanem. Juxta galgala ad dimidiam leucam contra austrum est vallis Achor sub monte vbi lapidatus fuit idem achor p furto anathematis. De galgalis contra orientem ad vnam leucam Jericho ciuitas sita est quondam gloriosa. sed nunc vix octo habet domos. et sunt ibi vix vestigia ville. et omnia monumenta sacrorum locorum in ea penitus sunt deleta.

De Jericho ad duas leucas post iordanem est cappella in honore sancti Iohannis baptiste facta. vbi creditur dñs baptisatus. credunt tamen quidam iuxta salim hoc factum esse. sed ecclesie sollemnitas contradicit. Que facta sunt in Jericho satis sunt nota. De Jericho ad duas leucas iuxta mare mortuum est bethagla vbi filij israel planxerunt patrem suum Jacob mortuum quando cum tulerunt de egipto Genes. l. Distat autem ad vnam leucam de iordane et habitabant ibi quondam monachi greci. De Jericho tribus leucis de iordane est cappella sancti Iohannis et mare mortuum quod lacus asfalti id est bituminis vel mare salis dicitur. Istud diuidit arabia et iudea. et est in litore eius orientali terra moab et amon et mons seyr. et extenditur vsq ad caeser barne et desertum pharan. Ostenditur circa medium eius in litore orientali mons roob qui antiquitus petra deserta dicebatur. nunc vero Crach dicit. castrum munitum valde qd Balduinus rex postea Hierusalem edificauit p regno Hierusalem dilatando. Sed nunc Soldanus tenet illud et reponit ibi thesaurum totius egipti et arabie. De Crach ad duas dietas contra vulturum est areapolis nunc petra dicta. metropolis totius arabie secunde. olim tamen Ar dicebatur. et erat in torrente Oron sita in confinio Moabitum et Amonitarum et Amorreorum. In eodem litore est locus vbi Balaam fuit ductus in montana moab vt malediceret filiis israel. De Jericho quinq leucis contra affricum est Segoz oppidum sub monte Engaddi inter quem et mare mortuum est statua salis. in quam vxor Loth fuit versa. Genes. xix. pro qua videnda multo labore opus est. Habet autem mare mortuum in latitudine que protenditur ab oriente in occidentem sex leucas. In longitudine que protenditur ab aquilone in austrum dicunt sarraceni q habet quinq dietas summe tenebrosas sicut est caminus inferni. multa dicuntur et scribuntur a diuersis de mari isto que pertranseo tanq multis nota.

Hic tamen nota q de vapore huius maris tota vallis illa que dicebatur quondam illustis et vere dico q a fine huius maris qui est in deserto pharan vsq supra Jericho ad dimidiam dietam fere reddita est inutilis. ita vt nec gramen proferat nec germen aliquod omnino per totam latitudinem suam. que quinq vel sex est aliquando leucarum. nisi iuxta ciuitatem Jericho vbi canamellis et ortu rigant de fonte helisei. Et o tremendum p certo dei iudicium qui per tot secula annorum peccatorum adeo persequitur sodomorum q etiam terras penas ipas luit p tot milia annorum. A dextris insuper et a sinistris montes steriles sunt et aridi. vel barbare habitatores p stadia longa terrarum. vbi vapor idem pingere pot vnto impellente. Dicitur quidam iordanem aquas suas non miscere. sed priusq illuc veniant

100.

Crabian.

Mos Quarentena

Jericho.

Mare salis.

Mari mortui.

Engaddi.

a terra absorberi. Sed sarraceni pro certo dicunt q' intrat et exit. sed post modicum spaciū
de exitu suo a terra absorbetur. Excreuit autē mare istud interdum de resolutione niuiū
de libano et alijs montanis. de inundatione iordani et torrentis iaboth et hermon. et
sarch. de pluuijs cadentib' in galilea monte galaad. terra moab. et amon. et seyr. de qui
bus omnibus aque descendunt per iordancem ad mare istud. Inuenitur etiam in eo bi-
tumen collectum de fundo ipsius quod vento agitante adheret sibi mutuo. et appulsum
litoribus tollitur in magna quantitate. et est medicinale. et forte nō soluitur nisi menstruo
sanguine. et appellatur gluten iudaicum. Unde et lacus idem asphalti et bituminis appel-
latur. Dicitur enim Genes. xiiij. q' vallis siluestris que nunc est mare salis. habebat pu-
teos multos bituminis. et hodie sunt plures in litore eius. Et hec de isto mari dicta suf-
ficient. De galgale loco de quo dicitur est supra tribus leucis de fonte belzei tantum-
dem p'tra aquilonem in montanis a latere aquilonari quarenitene. est Hay ciuitas quā
expugnauit Josue rege interfecto. vt dicitur Josue. vi. De hay ad vnam leucam fere cō-
tra aquilonē sed aliquantulū declinando ad occidentē est Bethel ciuitas que quondā
Lusa dicebatur. in tribu beniamin vbi Jacob vadens cōtra occidentē quando fugit a
facie Esau fratris sui lapidem capiti supponens obdormiuit. et vidit scalam stantem su-
per terram et cacumen eius tangens celos. Genes. xxv. et erexit lapide in titulum. et
appellauit nomen eius Bethel. De Bethel ad vnam leucam contra aquilonem versus
Rama que de sylo dicitur. est palma Delboze vxoris Lapidoth. que iudicauit israel. et
Barach misit ad pugnandū cōtra Zizaram in monte Thabor. Iudic. iij. De bethel
ad duas leucas de Hierusalē tribus nō longe a Rama beniamin est Anathoth viculus
sacerdotum modicus. a quo Jeremias propheta exiit oriundus. Juxta anathoth inter
orientem et austrum. incipit desertum illud quod est inter Hierusalē et Jericho. quod
nunc desertum quarenitene dicitur. et extenditur vsq' supra Balgala vsq' ad desertū cō-
tra Thēciam et Engaddi iuxta mare mortuum. Supra mare mortuū in litore eius oc-
cidentalit de Segor ad vnam leucam est ascensus montis Engaddi. in quo aliquando
inuenitur David latuisse cum Saul persequeret eum. In circumitu montis illius et in
ipso erat quedā vinea balsami. sed tempore Herodis magni Cleopatra regina egipti in
odium ipsius Herodis. fauente sibi Antiochio. transiit eam in Babiloniā egipti. et
cultores balsami dicunt q' a meridie sabbati vsq' ad diem lune boues nullo mō trahere
possunt aquā illam etiam si in frustra cōsiderentur. Quis habet in longitudine quantū
bis potest facere arcus. in latitudine iactum lapidis. et nunc nō colitur vinea balsami in
egypto nisi a christianis. et rigatur de quodam fonte in quo dicitur betha virgo sepe pue-
rum Iesum baptisasse. sunt tamē fureculi vinearū valde nobiles in engaddi sed nō colit
eos sarraceni. et christiani non habitant ibi qui colere possent eos. Sub engaddi iuxta
mare mortuū sunt arbores pulcherrime. sed fructus earū quādo decerpitur interius fa-
uilla et cinere plenus inuenitur vt supra habitū est.
Montes engaddi alti sunt valde et sunt mirabilis dispositionis praecepti rupibus et val-
libus. qui etiam videtibus incutiant horrorem.
De Jericho ad quatuor leucas cōtra occidentē via q' ducit in Hierusalē ad sinistra
quarenitene est castrum Adomyn vbi ille qui descendit ab Hierusalē in Jericho inci-
dit in latrones. Luce. x. quod modernis temporibus multis cōtingit ibidem. et ab effu-
sione frequenti sanguinis locus ille nomen accepit. Est enim horribilis visu et pericu-
losus valde. nisi aliquis vadat sub cōductu.
De adomyn ad duas leucas cōtra occidentē est bathurim de tribu beniamin. de quo fu-
it Semel filius gemini. qui maledixit David quando fugit a facie Absolon. vt dicit. ij.
Regū. xvi. Et est castrum satis pulchrum et in monte alto situm. Subtus vero in valle
cōtra orientem in via regia de Adomyn est lapis qui vocatur beon filij ruben magnus
in modū clibani. et videtur esse marmor. De bathurim p'tra occidentē quantum bis po-
test iacere arcus loco procliuiori est Bethania castellū marthe et marie. ante cuius in-
troitum minus q' sit iactus lapidis iuxta cisternam in campo ostenditur locus vbi dñs
bethaniam venienti primo occurrit martha. et postea maria ab ea vocata. Jobā. xi. In

Silmon.

Erbin.
Jadec.

Hay.

Lusa.

Anathoth.

Vinea balsami.

Mare mortuum.

Adomyn.

Bethania.

bethania adhuc ostēditur domus Symonia leprosi. in qua recubuit dominus Iesus
quādo maria magdalena venit ad eum afferens alabastrum vnguenti. et stans retro se-
cus pedes eius lachrymis cepit rigare pedes eius. et capillis capitis sui tergebat. et oscu-
labatur pedes eius et vnguento ungebat. vt habetur Luce. vii. Ista domus Marthe
in qua fuit sepius hospitatus dominus est hodie ecclesia in honore ei' et marie magda-
lene fabricata. Sepulchrū autē Lazari de quo resuscitatus fuit nō longe est ab illa ec-
clesia. vbi etiam est facta capella valde decens et pulchra. et monumentū eius marmo-
re tectum. Sarraceni itulū honozant sepulchrū istud ppter miraculū resuscitatiois
ibi factum a dñs. Recedendo de bethania nondum videtur Hierusalē propter mons-
tem olueti interpositū. sed ostenditur primo tumor quidā terre. et videtur pars quedam
ciuitatis dilecte cum monte syon. Descenditur igitur de monte et iterum ciuitas dilecta
occultatur.
Item sub latere orientali montis oliuete iuxta bethphage que ad iactum lapidis dimittit
tur ad sinistram sub monte offensionis in valle. viculus valde paruus ascenditur per
latus australe et giratur mons oliueti. veniuntq' ad locū vbi dominus asinum ascendit
et cōtinuo respiciet ciuitas cum templo et ecclesia sancti sepulchri et sanctis locis cete-
ris. Venitur ergo ad descensum montis oliueti vbi turris precedentibus et sequentibus
clamantibus q'z osanna filio dauid. et letantibus super benedicto eius aduentu ipse vi-
dens fletu amarissime super illas. Inde pcedendo venitur inter locum orationis eius
in agonia et locum captiuitatis eius in getsemani. Transitoq' torrente cedron venitur
in golgatha vbi crucifixerunt eum etc.
Eterum ad descriptiones partis terre que adhuc restat redeam'. De Hieru-
salem igit' pcedendo duas leucas cōtra angulū qui est inter occidentē et septē-
trionem est mons sylo qui et distat de gabaā saulis vnam leucā et plus. et de
rama beniamin similiter. In hoc loco fuit arca domini longo tempore. et ta-
bernaculū federis quod fecerat moyses in deserto. De ista ad vnam leucam parua est Ba-
baon ciuitas de tribu beniamin sita in eodē monte. vnde et ibi dicit' fuisse excelsum ma-
gnum. Istius ciuitatis incolae miserunt ad Josue in galgala nuncios audientes cuncta
que fecerat Josue iericho et hay. callideq' cogitantes tulerunt sibi cibaria. saccos veteres
asinis imponētes. et vtres vinarios scissos atq' cōsutos. calciamenta q' perantiqua. que
ad iudicium vetustatis scissos erant. induti veteribus vestibus. Panes q'z quos portar-
bant obuiaticum duri erant. et in frustra cōminuti. et ita venientes ad Josue omnesq' si-
mul israel dixerunt. De terra longinqua venimus. pacem vobiscum facere cupientes etc.
vt habetur Josue. ix. c. De Hierusalē ad quatuor leucas contra occidentē est Emaus
castellum vbi dominus ambulans cum duobus discipulis in specie peregrini agnitus
in fractione panis. hec villa hodie Nicopolis appellatur.
De Hierusalē tribus leucis sub monte sylo p'tra occidentē est Bothoron inferior de
quo fit mentio in libro Josue et Machabeor. et est de tribu beniamin. De Hierusalē
ad quatuor leucas et dimidiā cōtra occidentē cunctibus Dyopolim siue liddam est Ca-
riathiarim que fuit vna de vrbibus gabaonitarū. in qua viginti annis mansit arca do-
mini postq' de philistim est reducta. De cariathiarim ad duas leucas fere cōtra occi-
dentem est Lachis similiter vna de vrbibus gabaonitarū. cuius mentio fit. iij. Regū.
xv. quam obsedit sennacherib tempore Ezechie. et fuit de tribu beniamin. De caria-
thiarim ad duas leucas cōtra austrum fere est Bethsames oppidum quod ad differen-
tiam alterius bethsames que in neptalim est dicitur bethsames Jude. Atamen in rei
veritate erat de tribu Dan que fuit circa sortē Jude iuxta mare. In campo huius ville
que vacce de accaron redierunt arcam domini quādo bethsamite mercabant triticū in
valle et mortui sunt de ipsis lxx. viri et quinquaginta milia plebis eo q' vidissent arcam
dei nudam. vt habetur i. Regū. vi.
De Hierusalē ad duas leucas cōtra occidentem est Ramatha saphym partim de tribu
beniamin et partim de tribu effraym erat sita tñ in monte effraym. Planities enī illa sic
appellat. licet mons nō sit sed campus planus. Dicta etiam fuit Aromathia de qua fuit
g

Golgatha.

Mons sylo.

Gabaon.

Emaus.
Nicopolis.

Cariathiarim.

Bethsames.

Aromathia.

Joseph nobilis decurio qui sepeliuit dñm Iesum christus. Samuel ppheta fuit de ca
oriundus et in ea sepultus. hodie dicitur ramula. De ramula vel ramatha ad tres leu
cas cōtra occidentē est Joppe ciuitas que et Japha dicit. vbi Jonas intravit nauē vo
lens fugere a facie dñi in tharsis. hoc est ad insulas maris vt habet Jone. i. In ea quon
dam erat princeps apostolor. Petrus hospitio detentus apud symonē coriariū. cuius
domus erat iuxta mare. In qua etiam ipse petrus hospitio recepit viros quos ad angeli
monita Cornelius centurio de cesarea miserat ad accersendū cum ad se. vt habet Act.
x. Ex eadem domo sub rupe posita facta est postmodū cappella in honore sancti Petri
cōsecrata hodie desolata. Sunt etiam ibi scopuli in mari ad quos fm fabulas Andre
moda filia Thephei religata fuit deuoranda a belua marina. sed a rege perseo liberata.
Sub ea est iaminia portus alius quondā indee ad duas leucas cōtra austrum. quē por
tum cepit Judas machabeus et succendit cum nauibus. ita vt ignis in Hierusalē vide
retur. vt habetur. ij. Machabeor. xij. De Hierusalem ad duas leucas cōtra austrū sita
est Bethleem ciuitas illa veri dauid oru insignis in sinistra parte vie que ducit Ebron
extra viam tamē ad iactum arcus vnus. prius tamen occurrit sepulchrū Rachelis ad
dexterā iuxta viam cui pyramis pulchra imminet quā edificauit Jacob intitulum mor
numenti Rachelis. superponens eidem super tumbam duodecim lapides grandes fm
numeri filiorū israel. qui hodie ibidem sunt. Juxta sepulchrū inueniuntur quidā lapidē
ii nigri omnino sicut cicera dispositi. quos ibidē solent colligere peregrini propter mira
ra quedam que ibi dicuntur fuisse facta. Cōtra vero clustatē bethleem est turris Ador
siue gregis vbi Jacob dicitur aliquāto tempore post mortem Rachelis mansisse et pes
cora sua pascisse.

De Bethleem ad quinq; iactus arcuum fere est locus vbi pastores custodientes vigi
lias noctis super gregem suum in hora natiuitatis christi videntur et audierūt angelos
cantantes. Gloria in excelsis deo. Qui etiā nunciauerunt natum esse mundi saluatore.
Bethleem vero sita est in monte alto sed arto. qui ab oriente in occidentē in longitudinē
se extendit. Ab occidente habet introitum et ibi est cisterna iuxta portam de qua dauid
desiderauit bibere cum esset in p̄sidio et statio philistinor in Bethleem. et tres fortissimi
per media castra philistinor perreperunt et hauserūt aquam de cisterna bethleem que
erat in porta et attulerunt ad Dauid vt biberet. vt habetur. i. Paralip. xi. ca. In fine ve
ro orientali ciuitatis eiusdem sub rupe quadā que erat iuxta murum ciuitatis et vides
tur fm morem terre illius fuisse locus pro stabulo. habens presepe ex cistum in perra vt
ibi moris est facere presepia. ortus est huic mundo de virgine matre sol iusticie christus
Iesus deus noster. Q̄ stendens se sua natiuitate sordes et tenebras mūdi ablaturū eo q̄
in sordibus nasci et oriri voluit talis loci. Juxta predictā vero rupem est alia capacio
quatuor tñ pedib; distans. sub qua erat presepe in quo dulcis puer ille mox natus co
ram bone et asino pannis inuolutus fuit reclinatus. videtur mihi p̄ certo vna tantū ru
pes fuisse. sed factum est ostium in medio per rupem per quod in choru de cappella illa
est ascensus. Ad locum autē dulcissime natiuitatis descendit ab ecclesia in cappellā per
decem gradus cuius cause superius assignate sunt. Est autē cappella illa tota interiori fas
cta de opere musino et strata marmore et sumptuose valde facta. Super locum illū vbi
beata virgo peperit potest dici missa super tabulam marmoreā que strata est ibi. De la
pide etiam nudo videtur ibi pars vbi natus est christus. Similiter etiā pars quedam
presepis in quo iacuit christus relicta est nuda. que loca fideles deuotissime osculant.
Non vidi nec audiui aliquē qui dixerit se ecclesiam vidisse tam deuotā in toto orbe ter
rarum sicut est ecclesia bethleemita. Sunt enim in ea columne marmoree per quat
tuor ordines dispositę nobilissime. nō solū multitudine sed magnitudine stupende. pre
terea nauis ipa ecclesie desuper columnas vsq; ad trabes facta est de opere musino pul
cherrimo et nobilissimo de oibus historijs a creatione mundi vsq; ad aduentū dñi ad
iudiciū. Totū etiā superpauimentū ecclesie stratum est marmore diuersor. colorū. qd
mira varietate pictura decorat. quarū precū fm opinionē multor nō potest estimari.
Saraceni quidē omnes ecclesias beate virginis honorant. sed precipue istā que est in

bethleem. Soldanus vero vidēs in ecclesia ista ornatū et tabulas et columnas omnes
preciosas valde. precepit omnia deponi et portari in babiloniā. volens inde palatium
sūū edificare. Vira res artificibus cum instrumentis accedentib; ipo adhuc Soldano
astante cum multis alijs. de sano et integro pariete quē nec acus videbatur posse pene
trare serpens mire magnitudinis exiit. priusq; tabule que occurrit dedit morsum. ta
bula per transuersum crepuit. secundā adiit. terciā et quartā. deinceps vsq; ad tricesi
mam. et sic omnib; accidit oibus stupentibus. etiā ipo Soldano cōtinuo. positum re
uocante serpens disparuit. Remansit igitur ecclesia et remanet vsq; hodie sicut prius.
vestigia tñ corporis serpētis apparent vsq; hodie in singulis tabulis quas trāsunt qua
si cōbustio quedā igne facta. Et super omnia mirabile videtur quō serpens ille ponerit
sic transire in pariete quē erat planus et politissimus sicut vitrū. In exitu huius ecclesie
cōtra aquilonē est ambitus claustrī qd fratres aliqui minores hodie inhabitant. Lo
ca sacra huius ecclesie et claustrī superius sunt etiā designata et descripta vnde hic trāseo.
De ecclesia ista q̄tum iactus est lapidis fere cōtra orientē est ecclesia sancte Paule et eu
stochium filie eius. vbi sunt etiā sepulchra earundem. De bethleem ad dimidiā leu
cam est villa quedam cōtra occidentē noīe Bezech que abundabat quondā optimovi
no ita q̄ in terra illa nō inueniebatur melius. In hac villa captus est Adombezecch a fi
lijs israel cecis summitatibus manūū eius et pedum qui dixit. lxx. reges amputatis ma
nuum ac pedum summitatibus colligebāt sub mensa mea ciborū reliquias. Sicut feci
ita reddidit mihi deus. Adduxeruntq; cum filijs israel in Hierusalem et ibi mortuus est
vt habetur Iudici. i. capitulo.

De bethleem ad sex leucas p̄tra orientē supra mare mortuū est mons Engaddi de quo
dictum est supra. De engaddi tribus leucis cōtra austrum est collis Achile qui postea
edificato ibidem ab Herode castro inexpugnabili Desida est appellatus. In hoc lo
co Dauid saulem fugiens dicitur aliquotiens latuisse. vt habet. i. Regū. xxiij.
De bethleem ad duas leucas contra collem achile est ciuitas Thecua in monte sita. de
qua fuit Amos. ppheta qui etiā sepultus ibidem est. quē Ochozias rex israel vecie per
tympora transiitum interfecit. huic ciuitati adiacet desertū thecūe. Inter thecuam et en
gaddi est vallis benedictionis. vbi Josaphat rex Iuda pugnavit cōtra ydumeos et si
lios Amon et vici eos. Juxta hunc locum ad vnā leucam ad sinistram cōtra desertum
quarentene est castrum quoddā ab herode magno edificatum. quod herodium dicit in
alto loco situm. vbi idem est sepultus vt dicit Iosephus. De thecua ad quinq; leucas
inter orientē et austrū est Ziph oppidū iuxta desertū qd etiā ziph dicitur. vbi legitur da
uid similiter latuisse. vt habet primi Regū. xxvi. Huic cōtra austrum adiacet desertum
maon in quo est mons carmelus vbi habitauit Abal carmelus. vt dicitur. i. Regum
xxv. qui nuncios Dauid repulit. Cuius etiam vxorē Abigail duxit dauid eo mortuo.
vt habetur ibidem. Deserto maon inter austrum et orientem adiacet mons seyr alius in
ydumea quam terram longo tempore filij israel iussu sunt circūire. Deutro. iij.

Deserto maon cōtra austrum adiacet terra Amalech quam iussus est Saul subuerter
re. i. Regum. xv. interfectis habitatoribus eius. Ante terram amalech cōtra maris mor
tui linguam est cadesbarne. de quo loco Moyses misit duodecim exploratores ad cōsi
derandum terram chanaan. et dixit ad eos. Ascendite ad meridianā plagam. Cūq; ve
neritis ad montes considerate terram. qualis sit et populum qui habitator est eius et
cōfortamini et afferite nobis de fructibus terre illius. Erat autē tempus quando iam
precoque vne vesci poterant. vt habetur Numeri. xij. Ibi etiam longo tempore manse
runt filij israel et inde iussu sunt montē seyr circumire et redire in desertū per viam maris
rubri. De bethleem ad tres leucas cōtra austrum in via que ducit ebron est bethzacha
villa in alto loco sita cui ad austrum adiacet alia villa Rama noīe excelsa valde in qua
in colle sublimi stans potest videre totā terram Arabie vsq; ad montē seyr et omnia lo
ca circa mare mortuū et loca latibuloz dauid iordanem insuper vsq; scythm et vsq; ad
montem abarim. Cōtra occidentē vero totum litus maris magni ab Joppe vsq; gazā
et bethabec vsq; desertum seyr. totam insuper terram philistinū a ramathalophym per

fratres minores.

Adombezecch.

12.

Terra Arabie
vbi cōspiciuntur

89

Beth et Acharon et Azotum et Jamniam et Ascalonē cum omni planicie sub monte iuda. De Rama plus q̄ leuca una ad dexterā prope viam regiam que ducit Ebron est mambre. vbi habitabat Abrahā longo tempore. vbi sedēs ad radicē mambre in ostio tabernaculi sui. vidit tres viros descendentes per viam quos etiam recepit hospicio. vt dicitur Gen. xxiij. Ilex illa hodie ibidē ostenditur ante ostium tabernaculi Abrahā. Vtrum illa vetus aruit. sed de radice eius alia nata est. et habet folia paulo maiora q̄ lentis. sed fructū omnino sicut quercus. De illic mambre per dimidiā leucam ad dexteram iuxta viam est Ebron illa vetus ciuitas que hodie omnino est destructa. et sunt rui ne eius magne valde et videt fuisse satis gloriosa. De ista ciuitate q̄tum arcus potest iacere cōtra austrū fere et tamē declinando ad orientē est Ebron noua edificata in loco illo vbi erat spelunca duplex in qua sepulti sunt Adam et Eua. Abrahā et Sara. Isaac et rebecca. Jacob et Lea. Sarraceni circa hanc speluncā duplicem que erat quondā ecclesia cathedralis edificauerunt munitionē firmam valde.

De spelunca duplici cōtra occidentē q̄tum iacere potest arcus bonus est ager Damascenus. in quo loco plasmatus fuit Adam. Ager iste in reueritate rubeam valde habet terram que est omnino flexibilis sicut cera quā sarraceni portant in camelis in egiptū. in ethio piam et indiam et ad loca alia. pro speciebus valde charis vendentes eam. et tū modica apparet fossio illo in loco. Dicit enī q̄ semp anno reuoluto q̄tumcūq; magna facta sit fossio semper miraculose repletur. Dicit etiā q̄ quicūq; terrā istā secū portat nulla bestia eum offendit. hominē insuper dicitur a calu cōseruare. Vallis ista circa Ebron fertilis est nimis et amena supra modū et delectabilis ad manendū.

De fossia ista cōtra austrum ad iacum arcus est locus vbi cayn fratrem suum occidit si cut dicitur Genesis. iij.

Item de fossia eadem cōtra occidentem q̄tum bis potest iacere arcus in monte quodāz a latere ebron veteris australi est spelunca quedā in rupe in qua Adam et eua intersecti Abel filium suum lacerū centum annis. Sunt hodie in spelunca lecti singulorum et fons intus scaturiens de quo bibebant. Et habet fere pedes triginta in longitudine et latitudine spelunca ista.

De ebron ad duas leucas cōtra austrum est dahir que est caria thesper id est ciuitas literarū quā cepit ottoniel filius zenon frater calceph iunior et dedit ei axam filiam suam vxorem et iugum superius et inferius. vt habet Josue. xv.

De ebron ad duas leucas cōtra aquilonem fere sed declinando partim cōtra occidentem est Accelischol id est torrens botri vel vallis lachrymarū. vnde exploratores nulerunt palmitem cum vna sua quē portabant in vecte duo viri. de malis quoq; granatis et de ficis loci illius vt habetur Numeri. xij.

Ad leuam huius vallis per dimidiā leucam descendit riuus in quo Philippus baptisauit virum ethiopem eunuchū candacis regine ethiopum qui erat super omnes gazas eius: veneratq; adorare in Hierusalem et reuertebatur sedens super currum suum etc. vt habetur Actū. viij.

De ncelischol quattuor leucis cōtra Hierusalē est domus Zacharie in quam intrauit beata virgo et salutauit Elizabeth. Vbi etiā natus est sanctus Iohānes baptista.

De domo illa ad duas leucas contra aquilonem est Hobe ciuitas sacerdotū que nunc bethenopol dicitur in via que ducit dyopolim et ramatha vbi dauid ab abimelech sacerdotē accepit gladiū goliath gethei. vt habetur. i. Regū. xxi.

De Bethleem ad vnam leucam et plus via que ducit thectum sepulchrū est sancti karioris abbatis cum suis monachis qui omnes eo migrante migraverunt. et fuit quondā cōcurfus magnus ad locum istum.

Iterum pergendo cōtra austrum quattuor leucis de Azcon occurrit ciuitas cayphas sub pede montis carmeli aquilonari.

De caypha ad tres leucas cōtra austrum est peregrinorū castrum munitissimū. situm in corde maris. quod quondā fuit fratrum militie templi.

De caypha ad vnam leucā est spelunca Helie et mansio Helisci. et fons vbi habitabat

filij prophetarū in carmelo.

De castro peregrinorum ad quattuor leucas est Cesarea palestine metropolis/ que quondam fuit sedes archiepiscopalis. hec primo dicebatur Dor postea Pirus straconis. Sed Herodes magnus eam instaurauit et cesaream appellauit in honorem cesaris. de cuius structura et munitione Iosephus multa scribit. Atingitur ab occidente mari magno. ab oriente palude quadā vici et profunda. in qua est multitudo cocodrillorum. Situm quidē habuit firmū cesarea. sed hodie penitus est destructa. Mansionem in ea habuit Philippus et filie eius quattuor virgines pphetisse Actū. xxi. Petrus etiā in ea baptisauit Cornelium centurionē. Actū. x. qui primus in ea fuit episcopus. Paulus etiā in ea corā rege agrippa et felice preside cōtra terculum oratorē elegantissime disputauit. Actū. xxij. De cesarea ad tres leucas cōtra austrum est villa quedam hodie Assur dicta. quondā tamen antipatrida dicebatur. ab antipatre patre herodis magni que fuit quondā fratrum hospitalis sancti Iohannis. De assur ad quattuor leucas cōtra orientem est manerich nunc katho dicta. et fuit de tribu Danasse in planicie sub monte Effraim sita nō longe a monte Saron. In hac presidium militū posuerunt sarraceni cōtra castrū peregrinorū quādo ipm expugnaverunt.

De katho quattuor leucis cōtra austrum est mons Saron et oppidū sarona. cuius mētio fit in actibus apostolorū.

De Assur sunt quattuor leuce vsq; Joppen que est super mare sita. De hac dictum est supra. De Joppe quattuor leucis est Beth nō longe a mari sita quondā vna de ciuitatibus philistinorū. sed nunc modicū casale est et vocatur ybilyn in colle situm. ab ea p̄prie incipit terra philistinorum.

De geth ad duas leucas cōtra austrū est bethsames iuda. de qua dictū est supra.

De bethsames ad duas leucas cōtra austrū in monte iuda videt mons modyn de quo oriundi erant Zachabei. et monstrant hodie sepulchra eorum illuc etiam pcul ita vt videantur in mari. quia altus est situs loci. De bethsames fere ad quattuor leucas cōtra austrum nō longe a mari est Accoron ciuitas secunda de quinq; vrbibus philistinorum nunc modicū est casale tū adhuc antiquū nomen retinet.

De accaron ad quattuor leucas cōtra austrū est Azotus tertia de quinq; ciuitatibus philistinorū per vnam leucam distans a mari. et est nunc similiter casale satis parū.

De ioppe ad duas leucas est Lydda siue diospolis de qua dictū est supra. Inde ad duas leucas cōtra orientē fere sed tamen aliquantulū cōtra aquilonē est lebna nō longe a lachis quā cepit Josue et obsedit sennacherib. sicut dicitur. iij. Regū. xviij. Inde tribus leucis via que ducit in gabaon est Azcha oppidū et maceda q̄ ambo cepit Josue cum liberasset Sabaonitas vbi se in spelunca absconderūt quinq; reges. vt habetur Josue x. Inde tribus leucis cōtra orientē nō longe a Hobe est Sochor iude iuxta vallem thebinthi. vbi dauid puer in funda et lapide interfecit Goliath getheum. vt habetur i. Regum. xvij. De nobe que nunc bethenopol dicitur sunt tres leuce vsq; in Emaus que hodie Nicopolis appellatur. De emaus vna leuca et dimidiā ascenditur per vallem raphaym a latere domus zacharie que relinquitur ad dexterā cunctibus in hierusalem. Et de eadem domo per vnam leucam et dimidiā est castrū valde munitū Bethsur dictum. situm in latere montis cōtra bethleem qd edificatū fuit tempore machabcorum et per fraudem cepit illud Antiochus adolescens. Distat autē per dimidiā leucam et parum amplius de hierusalē.

De azoto sex leucis cōtra austrum est astolona quarta ciuitas philistinorū in litore maris sita formā habens semicirculi munita valde. et est quodammodo robur sarracenorū in illa. De astolona quinq; leucis cōtra austrum est Gaza ciuitas in litore maris sita. que nunc cōmuniter dicitur gazera. et est sita in via que ducit in egiptū. de qua infra in secūda parte dicitur.

De Gaza sunt quattuor leuce vsq; bethsabee que nūc gallyn dicitur. et est terminus iudee et terre promissionis cōtra austrum. In hac multo tempore habitauerunt Abrahā et Isaac sicut dicitur Genesis. xij. Et distat ab Ebron vltra vnam diem sicut et Gaza. Has partes terre promissionis q̄ cesserunt in forte tribus iude sequitur desertum illud

magnum quod extenditur vsq; in flumen egipti. in quo multo tempore filij israel manserunt de loco ad locum transcurrentes. de quo deserto infra latius agetur in secunda huius parte. Et hoc de terra ista et locis eius dicta sufficiant.

Cum vero ciuitatis Hierosolymie fundamenta in montibus sanctis teste dauid collocata dicantur. non incongruum duxi de montibus israel. p[er]tinet q[uod] crebro de eis fiat mentio in sacra scriptura paulo amplius disserere. Et primum quidem in genere. deinde in specie de aliquibus.

De montibus Israel in genere.

Montes israel dicuntur montes generaliter totius terre p[ro]missionis siue fuerint ultra iordanem siue circa. sepe etiam sumuntur p[ro] terra decem tribuum que fuit montuosa. precipue in tribu Dan et Ephraim. Nam et decem tribus nomen israel sibi vindicauerunt sub Jeroboam filio Naboth qui fuit de ephraim. et regnavit primo in samaria super decem tribus. ut habetur iij. Regum. xij. Di montes multum erant pascuales. vberes. fructuosi et frugiferi oliuis et alijs arboribus fructiferis cōstiti. erant etiam medicinales herbas et specieb[us] aromaticis pleni ut dicit Isidorus libro. xiiij. capitulo. iij. Nam et tota terra illa quondam variorum opum dives erat. frugibus fertilis. aquis illustris. optima balsamis. adeo q[uod] ob gratiam alimentorum iudei hanc terram melle et lacte fidenter iudicabant. In eius enim montibus propter pascuarum abundantiam. innumerabiliū ovium et pecorum greges et armenta pascabant. Apes etiam innumerales in eisdem mellificantes herbarum et florū suavitatem dulcissima nutricebant. Fructus et fruges propter aeris temperiem et roris abundantiam citissime ad maturitatem in illis montibus ducebantur. Aurum argentum et cetera metallorum genera in illis montibus fodiebant. Deniq[ue] fontes et flumina de venis montium superius p[ro]grediebantur. Loca munitissima in illis montibus edificabant. Fere siluestres sicut tigrides et leones in illis nemorosis montibus cōversabantur. Uerum quemadmodum reliqua terra illa propter peccata inhabitantium et frequentes eius vastationes vilis admodum effecta est et pene sterilis atq[ue] infructuosa. Ita et montana illa longe a pristina perierit vberitate et fecunditate. Quia tamē frequens de eis fit memoria facta in pagina aliqua vel breuiter de eis dicere haud ab re erit.

Sequitur nunc de montibus Israel in specie.

De montibus Israel in specie et primo de monte Syon.

Syon mons erat in Hierusalem. super cuius verticem erat arx siue turris David ibi posita pro decore et defensione ciuitatis. In vno autem latere montis Syon erat templum quasi medium inter arcem et inferiorē ciuitatē. ut scilicet munio arcis defenderet templū et templū cū arce p[ro]tegeret ciuitatē. Et ideo sepe scriptura vocat Hierusalem filiam syon. quia sicut filia protegitur a matre et subditur ipsi matri. sic ciuitas inferior templo fuit subdita atq[ue] arce. Tante autē auctoritatis et nobilitatis inter ceteros montes fuit mons Syon. q[uod] non solum ciuitas Hierosolyma atq[ue] etiam ipsa iudea. verum etiā vniuersalis ecclesia tam ex iudeis q[uam] ex gentibus cōgregata sepius in p[ro]phetis nomine syon designetur. sicut ibi fundantur exultatione vniuersae terre mons syon. latera aquilonis ciuitas regis magni. Nam mons syon fuit mons magne altitudinis et sublimitatis. magne fortitudinis et firmitatis. magne plenitudinis et vberitatis. magne pulchritudinis et amenitatis. maxime cōfidentie et securitatis. maxime opulentie et locupletatōis. maxime leticie et exultationis. perfecte iusticie et sanctificationis. mons doctrine et eruditionis. sicut scriptum est. De syon exiit lex et verbum domini de Hierusalem. mons prophetie et reuelationis. ut ex multis scripturis et eius cōditionibus gloriosis late posset ostendi sed breuitatis gratia bis obmissis ad alia reseranda pergendum est.

De monte Moria.

Moria est mons in Hierusalem in quo edificatum est templum Salomonis. sicut dicitur. iij. Paralip. iij. Hunc enim montem emittit dauid ab ozan iebuseo sexcentis siclis auri purissimi. ut in eo edificaret altare domino. quando pro numeratione quā fecerat populus est percussus. ut habetur primi Paralipomenon. xxi.

In hoc monte immolauit domino et orauit. et exaudiuit illum dominus de celo in igne super altare holocausti.

In hoc monte obtulit Abrahā holocaustum pro Isaac. quē dominus precepit ibidem immolari. ut habetur Genesis. xxi. vbi dicit glosa Hieronymi super illud verbum. vade in terram visionis et offer filium tuum super vnum montium etc. Hunc montē hebrei dicunt esse illum in quo postea templū cōditum est in arca ozan iebusei in monte moria. qui iccirco illuminans et lucens interpretat. quia ibi est dabitur hoc est oraculum dei. et lex. et spiritus qui inspirat p[ro]phetas. et docet homines veritatem. hucusq[ue] Hieronymus in eodem loco creditur Jacob dormiuisse et ascendentiū angelorū per scalam vidisse visionem. ut patet Genesis. xxv. vbi dicit glosa super illud verbum. Non est hic aliud nisi domus dei etc. hoc dicitur quia p[re]vidit templū et dei cultum ibidem futurū. Fuit autē iste locus collis a latere montis Syon vbi edificata est postea turris David. unde p[er] ex p[re]dictis q[uod] mons moria fuit mons visionis et reuelationis. mons sacrificij et orationis. mons p[ro]phetie et instructionis. mons luminis siue illuminationis. mons angelice frequentationis. mons diuine apparitiōis. mons misericordie et p[ro]piciationis.

De monte Oliueti.

Ons oliueti est mons in iudea iuxta Hierusalem sic dictus. propter copiam oliuarum que in monte illo maxime abundant. Et ideo ab Augustino vocatur mons crismatis et vncionis. mons luminis. mons pinguedinis et refectiois. et mons medicaminis et curationis. Et hoc dicit p[ro]pter oliuarum ibi crescentium abundantiam. quarū fructus est vinctuosus. luminosus et delitiosus. quia ut dicit Isidorus. Oleum oliue ex radicis amaritudine surgit in pabulum luminis. in medicamentum vulnerū. et in refectio[n]ē esurientis. In huius montis oliuarū radice siue pede fuit riuius qui dicitur torrens cedron. inter cuius montem et ripam fuit ortus. quē dominus orationis et quietis gratia sepius frequentauit et subintravit. unde et ibi captus fuit primo in orto qui getsemani dictus est. ut dicitur Jo. xix. Ibi enim sc[ilicet] in pede montis fuerat quondam villula dicta getsemani. cuius ortū tunc temporis adhuc ibi erant ut dicit Augustinus. Et illorū locum ortorū dominus ex cōsuetudine frequentabat. Dicit autem mons fuit ad orientalem partē templi. et ideo mane illuminabatur sole oriente. de vespere vero et de nocte illustrabatur ex fulgore a luminaribus templi resplendente. Et ideo merito mons luminis dicebatur. tum quia a celo et a templo lumen recipiebat. tum etiā quia lucis materiā olei sui abundantia alijs impendebat. ut dicit Augustinus. In hoc monte erat quidam viculus nomine bethphage. qui sacerdotum erat. in cuius montis latere erat ciuitas dicta Bethania. que fuit ciuitas Barthet lazari et marie. ut dicit glosa super mattheū. xxi. De hoc monte dñs celos ascendit. et super eundē montem ad iudicium apparebit. ut patet in actibus apostolorū primo capitulo. In hoc monte edificauit Salomon delubra excelsa ut patet. iij. Regum. i. Et ideo vocatus est mons oliue et p[ro]piciationis. mons offensionis. iij. Regum. xxiij. sc[ilicet] quia in illis idolis offendit Salomon deum suum.

De monte Ebron.

Ebron mons est in iudea. in quo sita erat vetus ciuitas olim quidem famosissima. hodie autem desolata. ab eiusdem montis nomine Ebron dicta. cuius vallis dicitur Dambze. iuxta quā est alia ciuitas dicta noua Ebron secus speluncam duplicem exstructa. Mons autem iste et ciuitas Ebron iure meritoq[ue] vniuersis solennis habetur et percelebris ratione sanctorū patriarcharū quorum

corpora ibidem quasi a mundi principio requiescunt. Est etenim ciuitas ipsa antiquissima. Nam ebron septem annis ante thamni urbem egipti cōdita est. ut habet Numeri xij. Illum q̄q̄ montē potentissimi et fortissimi viri iure hereditario possederūt. ut patet Josue. xv. ubi inter cetera ita dicitur. Deleuit ex ea caleph filius Enach Sezei et Achi man et Tholmay de stirpe enach &c. In hoc monte tanq̄ in loco tutiori dñs principū regni dauid instituit. et ei illac ascendere post mortē saulis iussit. ubi septem annos spacio regnans. tandē ad totius regni Hierusalē fastigiū assumptus fuit. Iste mons ab antiquis Lariatbarbe fuit primus nuncupatus. id est ciuitas quattuor q̄ nominatissimo rum virozū quattuor corpora ibidem requiescūt. scz Adam Abraam Isaac et Jacob. ut dicit Hieronymus. Ibi et virores eoz famose mulieres sepulcie sunt vcz Eua Sara Rebecca et Lia. In spelunca hi omnes reconditi duplici que respicit mambze. quam emittit Abraam a filiis seth. ut habet Genesis. xxiij. Illuc sarraceni sepe vadunt peregrinatum. muschkeam insignē ibi habentes. nec aliq̄e siue christianū siue iudeum ingredi illā sinunt. Verū per quandā fenestrā sepultura illa cōspici potest.

De monte Bethel

Montes Bethel sunt in iudea vicini Hierusalē. ubi dom⁹ dñi fuit sub Salomone edificata. Sunt autē montes Bethel nemorosi arboribz cōstiti. fertiles et secundi. gramīnibus et herbis aromaticis pleni. et ideo ceruicapree et hyenoli. frequētare illoz montiū cacumina sunt cōsueti.

De monte Sylo

Mons sylo qui hodie ad sanctū Samuelē dicit. altior est omnibus montibz in terra sancta existentibz per circumitū. et quantū ad sinum supereminet vniuersis. et ibi multo fuit seruata tempore arca federis dñi. Atq̄ crebro populus israel cōuentiones in eo celebrare pro diuersis causis ut in plurisq̄ veteris testamenti locis habetur.

De monte Garisim

Garisim ut dicit Hieronymus est mons iuxta Jericho cui vicin⁹ est mons hebal ex aduerso respiciens. In his duobus montibz benedictōes et maledictōes populo intranti terrā pmissionis pmulgebantur. ut per benedictiones prouocarent ad bonū legis amatores. per maledictiones vero terrentur decalogi transgressores. In garisim vero sex tribus nobiliores cum sacerdotibz proclamabant benedictiones. ut habetur Deutro. xxxij. capitulo. Et ideo inoleuit cōsuetudo ut mons ille haberet in veneratione a posteris. et frequētare causa sacrificij et orationis. Unde inter iudeos et samaritanos fuit cōtentio de loco adorationis. samaritani pferentibus montē garisim cōuentionē esse ad orandū q̄ templū in Hierusalē. iudeis cōtrariū asserentibz. ut patet Jo. iij. tam in textu q̄ in glosa.

De monte Hebal

He bal est mons trans iordanē in quo steterunt sex tribus post iordanis transitum ad maledicendū illis qui precepta decalogi nō seruarent. ut patet et Deutro. xxxij. Et est mons ut dicitur cauernosus et voraginosus. patiens sepius terremotū cui cōcordat interpretatio eius. nam hebal vorago interpretatur. Fuit itaq̄ mons maledictionis et interpretationis. in quo mala transgressoribus imprecabantur. Reputabatur etiam mons vilitatis et abiectiois. vnde et sex tribus ignobiliores scz ancillarum filij super montem hebal fuerunt ad maledicendum populo deputati. Deutro nomij. xxxij.

De monte Quarentena

Quarentena est mons excelsus valde iuxta Jericho. ad dimidiā leuicā eundo de galgalis in Jericho. In cuius superciliū fm aliquos christus a diabolo fuit ductus. ubi ei ostendit omnia regna mundi et gloriā eozum dicēs. Hec omnia tibi dabo si cadens adoraueris me. ut habetur Matthei. iij. Alij autē tradunt q̄ in alio quodam monte fuerit christus tentatus qui per tres leucas distat ab isto. existens in deserto a latere Bethel et Bay australi. Sed id certum habetur q̄ in isto

monte fuit christus quando ieiunauit quadraginta diebus et quadraginta noctibz. dñs etus in desertum illud a spiritu post baptismū ut tentaretur a diabolo. ut habetur ibidē. In huius pedemontis effluit flumius Helizei. de quo habetur. iij. Regū. ij. capitulo. q̄ viri ciuitatis Jericho accedētes ad helizeum dixerunt. Ecce habitatio ciuitatis huius optima est. sicut tu dñe ipse pspicias. sed aque pessime sunt et terra sterilis. Et ille iussit sibi afferri vas nouum et mitti in illud sal. Quod cum allatū fuisset egressus ad fontem aquarū qui est in pede montis huius et misso in illum sale sanauit aquas ut nō esset in eis vltra mors neq̄ sterilitas. et ita sanate sunt aque ille vsq̄ in diem hanc. iuxta verbum helizei quod locutus est. Est autē flumius amēnus valde et delectabilis. iuxta quē peregrini illo venientes cōquiescere et pauare solent.

De monte Hermon

Hermon est mons modicus super iordanē situs. qui herbis et pascuis est fecundus. Nam circa radices eius siue circa pedem fluentis iordanis imbuit. circa verticem vero eius seu cacumen copioso rore perfunditur. et ideo virores et rores et aque influentia decoratur et insignitur. ppter quod et ibi nutriebantur pecora que in templo debuerunt immolari dño et offerri. Et quia animalia ex rore fluminis et herbis impinguata. in monte syon id est in atrio templi offerebantur. Ideo dicitur fm hebreos per prophetam q̄ ros hermon descendit in montē syon: quod ad litteram fieri nō potuit. q̄ mons syon monte hermon altior existit. Insuper et ab eo valde remotus fuit. p tanto igitur ros montis hermon dicit descendisse in syon. q̄ pinguedines et adipēs animalū que in illo monte pascabantur ad pastum ignis altaris in Hierusalē in sacrificio offerebant. propter quod et hermon lumen et alta tū interpretat sicut dicit glosa super ps. quia lumen in altari augebatur qñ ignis sacrificij tali pabulo fouebatur.

De monte Carmelo

Carmelus est mons iudee in qua est ciuitas dicta Carmela. Et est duplex carmelus. vnus in superiori parte cōtra meridiē in quo Habal legitur pausse greges. i. Regum. xxi. Alius est carmelus in inferiori parte terre respiciens mare. vterq̄ mons fertilis est in pascuis fructibus et herbis.

De monte Ziph

Ziph mons est squalidus et vmbrosus. in quo latuit dauid qñ fugit a facie saulis. et est iuxta carmelū in quo nabab carmelitus quondā habitabat. qui fuit de stirpe caleph ut dicit Hieronymus. Est autē mons multū nemorosus. dumis et arboribus infructuosus cōstitus. et saluosus feris et ibicibus peruius. speluncis et antris plenus et plurimū cauernosus. et ideo fugitiuis et latere volentibus cōgruus est. et ignotis transeuntibus periculosus.

De monte Thabor

Tabor est mons in medio cāpo. et est mons mira rotunditate sublimis. distās a cesarea decem miliaribz ad orientāle plagā et fuit in cōfinio zabulon Issachar et neptalim. Hic mons inter totius terre pmissionis montes maxime est famosus ratione sinus. fertilitatis amenitatis fortitudinis. et firmitatis. Bleba enī illius montis est fertilis vineis. oliuis. et alijs arboribus fructiferis et herbis. Aer ibi est salubris. ros frequens et dulcis. imber tam temperancus q̄ serotinus mediocris. Ibi arborum proceritas que nō deponūt hyeme vel estate comam vel virozū suum. Ibi autē multaz genarum canorus sonitus et sonora suauitas. quarum voce afficitur auditis. pennarū varia dispositione ad earum aspectum prouocatur visus. in carniū suauitate delectatur gustus. Et ideo multi sunt ibi aucupes auiculis locum istum frequentantibus. rbe tia et tendiculas imponētes. sicut dicit Hieronymus super illum locum Osee. iij. qu. si rbe te impansum super montem Thabor &c. Super omnia autem montē istum redit cōmendabile pntia saluatoris qui in hoc monte docuit. In hoc monte gratia orationis pnotant. In hoc monte aliqñ parit populū. et tam spiritali q̄ corporali pabulo recreauit. In huius montis etiā supcilio corā discipulis suis se trāfigurare voluit

et future claritatis gloriam in suo corpore discipulis reuelauit.]

De monte libano.

Libanus est mons phenicis altissimus. cuius sepe meminerunt prophete et scripture. Dicitur est autem libanus a thure ut dicit Isidorus. quod ibi colligitur cuius pars ad orientem respiciens libanus appellatur. ut dicit Isidorus. Libanus etiam id est candidatio vocatur. quia perpetuis niuibus semper hyeme segetate candidatur. Nullo enim tempore ita nix totaliter eliquescit quin in aliqua sui parte in eo valeat inueniri. Est autem libanus fluviorum et fontium principium et origo. ex eius enim radice oriuntur duo fontes scilicet Jor et dan. qui simul iuncti iordanem efficiunt. Libanus igitur est mons redolentis et summe aromaticitatis. nam ibi herbe odoris rificrescunt. ibi etiam arbores thursifere coalescunt. quarum gummi electum olibanum a medicis nuncupantur. Item mons est sufficientie et fecunditatis. Nam propter rosis abundantiam et plumarum frequentiam herbis abundat. precipue pascuis vberum et fructibus optimis et maturis. Et ideo in monte libani nutrebantur animalia que offerrebantur in templo: et in ipsius pascuis fouebantur. Item mons erat eminentie et maxime sublimitatis. quoniam omnes alios montes illius regionis altitudinis sui libanus excedebat. Et ideo venientibus tyrum per remota valde maris navigia. se navigantium oculis offerebat. et quos deberent navigantes petere portus: sua altitudine ostendebat. Item mons erat indeficientis influentie et sempiternae humiditatis. nam quous siccitate preerat in sua superficie. nobilissimis tamen abundat intrinsecus venis aque. ut patet in puteis aquarum viventium. que iuxta Salomonis sententiam in canticis solent continue cum impetu de libano emanare. ut dicitur Cantico. iij. quasi puteus aquarum. Item mons confidentie et securitatis. nam in libano quiescentes tui sunt a venenosis serpentibus quos sua aromaticitate et virtute fugant tam herbe quam arbores ibidem continue coalescentes. nam cedri ibi crescentes suo odore fugant omnia venenosa. et ibi venenosa reptilia vivere non permittunt. Item mons est pulchritudinis et amenitatis. Nam cedrorum et aliarum virentium arborum mira proceritas graminum. et herbarum continua viriditas. aurum siluestrium sonora suauitas. riuulorum et fontium multiplicitas libanum amenum faciunt et iocundum. Item mons est medicine et sanitatis. ibi enim species aromaticae crescunt. que sunt contra morbos innumerabiles remedia et medele. Ibi etiam pressi et oliue quorum liquores. et resine sunt contra diuersarum infirmitatum incommoda. precipue medicine. Item mons leticie et iocunditatis. nam in collibus libani quondam creuit abundantia vini optimi. quod precipue leticie et hilaritatis maxime est inductiuum. Item mons honorificentie et dignitatis. nam inter omnes montes arabie phenicis et syrie. mons libani in sublimitate. in fecunditate. in amenitate. et aeris salubritate. obuius principatum. ut dicit Hieronymus et Iosephus.

De monte Semeron.

Semeron est mons de quo dicitur. ij. Paralip. xij. Mons in quo est modo sebasti. ubi reliquie Johannis baptiste requiescunt. In eodem quidem monte prius edificata est samaria a qua et tota regio postea samaria est vocata. Nec ciuitas ratione montis fuit fortissima. et ad expugnandum difficilima. unde et reges assiriorum miris sumptibus et bellorum maximis apparatibus eam tribus annis continue obsederunt. Et vir propter angustiam contra ipsam prevaleare viribus potuerunt. immo ut dicit Hieronymus et Iohannes. nunquam eam expugnassent si ipsius habitatores deum israel ad iracundiam prouocantes plenam fiduciam in eo habuissent. et ipsius legem nullatenus reliquissent.

In secundam partem prime huius partis principalis de moribus ritibus et erroribus eorum qui sanctam inhabitant terram prefaciuncula incipit.

Ostea quod in superioribus sancte peregrinationis Hierosolymicane loca descripta sunt figuris pariter et scripturis. superest ordine congruo iuxta pollitatum. incolarum et indigenarum locorum eorumque. leges ritus et mores. immo perfidiam detestabilem. pestiferos errores. heresesque damnatas. prouta nobis inter peregrinandum tracta indagine et inquisitione studiosa potuerunt deprehendi. in medium adducere. atque hic sub compendio annotare. ad laudem et honorem vnice vestre fidei nostre orthodoxe. sancteque rhomane ecclesie catholice. que absque macula et ruga sponsa permanet decora. sponso suo christo fideliter coniuncta. qui semetipsum tradidit pro ea ut illam sanctificaret mundans eam lauacro aque in verbo vite. ut exhiberet ipse sibi eam gloriosam sanctam et immaculatam. Ad ignominiam vero et confusionem illorum perfidorum superborum et obstinatorum. siue sarracenorum qui pseudo sui prophete Mahumeti. sacrilegas imitantur leges. immo fabulas inanes siue scismaticorum eiusdem in terris existentium. qui se falso christi cognominant cultores. ore quidem confitentes se nosse deum. quem tamen factis negant. ab obedientia sancte rhomane ecclesie pro sua superbia et arrogantia pertinaciter segregant. Proinde etiam longe a salute effecti. eo quod omnis qui est extra arcam. Hoc id est ecclesiam sanctam catholicam et apostolicam. pereat necesse est. Longe profecto ab his peccatoribus salus. quia iustificationes domini non recte exquisierunt. suorum dogmata heresiarcharum pure et simplici quam nos amplectimur (feliciter sane) veritati preferentes. Generatio porro peruersa est et infidelis filii. gens absque consilio et sine prudentia. vti nam sapienter et intelligeret quod inobedienti Samli regi dixit Samuel propheta. Nunquid vultis holocausta aut victimas et non potius ut obediat voci sue. Nam et ipse dominus dicit. qui ecclesiam non audierit (intelligens proculdubio eam quam ipse supra petram fidei edificauit atque fundauit Rhomanam scilicet) sit tibi tanquam ethnicus et publicanus. maior est enim obedientia quam victimis. et auscultare magis quam offerre adipem arietum. Quoniam quasi peccatum arrolandi est repugnare. et quasi scelus idolatrie nolle acquiescere. Sola est perfectio que fidei meriti possidet obedientiam. sine qua quilibet infidelis coniungitur. etiam si fidelis esse videatur. Sed hac de re infra latius disseret. Hoc vnum adieci velim. promittamque fore cupio eius rei lectori. quod nequaquam mihi in presentiarum desumpsi contra hos quos narrabo errores cogredi aut confingere disputando. Id enim longe supra meas esse vires. id longe mea supergredere facultate. Id quod ante nos diu actum est per patres et maiores nostros tum eruditissimos tum etiam sanctissimos viros. multoque ea super re labore est sudatum in sacris generalibus conciliis et synodiis. In quibus tum multum graves sunt editi canones contra eosdem. Leperunt autem ut omnibus notum est huiusmodi generalia celebrari concilia a temporibus Constantini. In precedentibus namque annis persecutione feruente. docendarii plebi minime dabatur facultas. Vnde christianitas in diuersas hereses scissa est. quod non erat licentia episcopis in vnum conuenire: nisi tunc superadiuncti imperatoris. Ipse enim dedit facultatem christianis libere congregari. Sub hoc etiam sancti patres in concilio Niceno de omni orbe terrarum conuenientes iuxta fidem evangelicam et apostolicam. secundum post apostolos symbolum tradiderunt. Inter cetera autem concilia quatuor esse scimus venerabiles synodos que totam principaliter fidem complectuntur. quasi quatuor euangelia vel totidem paradisi flumina. Primum nicena synodus. cccc. xviij. episcoporum constantino augusto imperante facta est. In qua arriane perfidia condemnata est blasphemiam quam de inequalitate sancte trinitatis idem arrius asserbat contra substantiamque deo patri deum filium eadem sancta synodus per symbolum diffiniuit.

Secunda synodus. c. l. patrum sub Theodosio seniore constantinopoli congregata est que macedonium spiritum sanctum esse negantem condemnans consubstantiali patri et filio spiritum sanctum demonstrauit. dans symboli formam quam tota grecorum et latinorum confessio in ecclesiis predicat. Tercia synodus ephesina prima ducentorum episcoporum sub iunioris Theodosio augusto edita est. que Nestorium duas personas in christo asserentem iusto anathemate

Nicena Synodus
318.

Constantinopolitana
381.

Ephesina
431.

Calixtus papa
630.

Magnus labor
torum
sarrorum.

condemnavit. ostendens manere in duabus naturis vnam dñi nostri Jesu christi psonā.
Quarta synodus chalcedonensis. dc. xxx. sacerdotū sub Marciano principe habita est. in qua Euticen constantinopolitanū abbatem verbi dei et carnis vnam naturam pronunciantē et eius defensorē Dioscorū quondam alexandrinū episcopū et rursū Nestorū cum reliquis hereticis vna patrū sententia predamnauit. pdicans eadē synodus christum dñm de virgine sic natum. vñ eo substantiā diuine et humane cōfiteas. n. ur nature. De sunt quattuor synodi principales. fidei doctrinā plenissime predicantes. Verum nō solū in istis sed et in alijs multis cōcilij temporū successu. varijs in locis celebratis. nō modo acerrime disputatum fuit cōtra illos heresum inuictiores et sectatores. De quibus infra suis dicitur locis. sed et tremendis ac terribilibus sententijs et grauibz censuris in eos est fulminatū. Ergo his pmissis et p̄suppositis tanq̄ prius et abolum studiosissime ventilatis animus est mihi dūtaxat eos quos inter lustrandum terras illas et perscrutandū incolarū mores et obseruādas. cōperi errores. pura recitare veritate et simplici stilo designare. Eo potissimū fine vt talibus cognitis erroribz quibus sancta illa fedatur terra. orthodoxorū animi magis ac magis inardescant. cōcitantur. cōfortenturq̄ cōtra pessimos et pphanos locorū illorū sacrorū nō tam inhabitatores q̄ maculatores. Ita vt si vnq̄ deo volente. ac sancta disponente ecclesia vlla ardeat oportunitas. p̄fidos illos exturbandi et exterminandi. ipi veri christi cultores. ac christiane religionis zelatores. more fortissimorū quondā et zelosissimorū machabeorū. p̄mptiores paratiores feruentioresq̄ inueniantur. p̄ christo. proq̄ eius vlciscenda iniuria. pro fide deniq̄ et sacratissime terre illius expurgatione. animas suas ponendi. morēq̄ subeundi tum honestam tum etiam sanctam.

Leterū vt ordinatius in rem veniam. primū omnium de sarracenis et eorum legibz differere institui mei est. Postea de aliorū varijs sectis ex ordine dicturus. verū quo sarracenorum error et pphana lex amplius elucescat fiatq̄ cognitū euidentior. In primis de iporū sarracenorū maledicto seductore scilicet Mahumeto pauca duxi premittenda videlicet.
Primo ortu et origine siue natiuitate.
Secundo de eius secte pestifere introductione.
Tercio de eius misera et infelici morte.
Quarto de articuloz in alkorano siue lege eius cōtentorum enumeratione. et iporū cōpendiosa improbatione siue sugillatione. ppter rudes quosq̄. ne fabulas illas. diuina oracula putent. q̄ nil prozsus habent fundamenti.

De ortu et origine Mahumeti.
Primum capitulum.
Tempore quo Bonifacius papa quartus ecclesie romane presidebat. et focas imperiū administrabat. qui regnare cepit Anno dñi. dc. quinto. vt tradit historie. quo videlicet tempore Cosdroe rex persarū. grauissima bella ecclesie mouens. multas rhomanorū puincias et ipam etiam Hierosolymam inuasit. ac destruens ecclesias. sacraq̄ loca. pphana. inter cetera que rapuit. etiam crucem sanctam pro parte ibi ab Helena relictam asportauit. natus fuit ille perditionis filius Mahumet. corrente iam dominice incarnationis anno dc. sexto. sub die viciesimatercia mensis Aprilis. Cuius natiuitatis exordium. vite quoq̄ et cōuersationis mortisq̄ seriem omnē. libellus quidam qui in transmarinis partibz habetur famosus. sed et Vincentius beluacen. in speculo suo historiali. li. xxiij. ca. xxxij. et sequentibus multis. diffuse tradit ad modum et copiose. ex quibus que sequuntur cōpendiosius sunt extracta. atq̄ in ordinē historie redacta. Fuit siquidē vir quidā in arabia. cui nomē abdimenech. sarracen⁹ genere siue agarenus. Flā sarraceni p̄rie sunt agareni. vipote nō ex sara legitima consorte et cōthorali Abzæ. sed ex agar eius concubina

Ismael.
Mahumet
2d sign

Assunta Reinhardt

26.

descendentes. ex progenie scz Ismaelis. vnde et ismaelite etiam dicuntur. cuius manus vt liber Benecios testatur cōtra omnes et manus omnīū cōtra eum. Dic ergo Abdimenech vxorem sui ritus et cultus accepit (nam venerē vñ ceteri arabes colebat.) ex qua filium genuit nomen illi imponens Mahumet. quod interpretatū cōfusionē faciens preloqui. cōgruo certe presagio et impostū qui sibi suisq̄ perpetuā cōpararet cōfusionem. Hunc diem natiuitatis mahumeti solennē habent sarraceni. et per dies septem cōtinuos venerantur. crapulis et cōmessationibus rebusq̄ vnerijs vacantes singulis annis. Leterum natus mahumet. paulopost vtroq̄ orbatus parente. pupillus et orphanus mansit. cuius misertus patruus suus cognomento abdimutalla. in tutela et curam cum suscepit. educauitq̄ in arabia in loco quodam cui nomen Salingua. Coluit et ipse mahumet idola cum omni domo et generatione sua. Cūq̄ iam infantē excessisset etatem iuuenis factus. cuiusdā nobilis et p̄ditiu matrone vidue nomine Ladigan famulus effectus est. cum camelis eius et alinis in syriam et alia loca finitima merces deferens. donec tandem eam suo capram amore et calliditate seductā duxit vxorem. Verum etiam legitur q̄ a p̄metia sua etate mercator fuerit. atq̄ cum camelis suis in egiptū et palestina cum iudeis et christianis pergens. ab eis vtus et nouū didicerit testamentū. atq̄ magus perfectissimus euaserit. Et dum sic discurrens corozainā ingrederet. p̄uinciam. cui Ladigan que supra dominabatur. et diuersas species aromaticas ad ea crebro afferret. cepit ei mulier ipa familiarius adherere. quā ipse incantationū suarū p̄strictam fantasmate cepit paulatim in errozē inducere. asserens quia ipse esset summus ppheta et nuncius dei. Suffragabant autē verbis eis tam incautionū prestigia q̄ sue calliditatis ingenia copiosa. Qua opinione potens mulier adeo decepta fuit. q̄ cum viua esset cum sibi assumpsit maritū. et omnia sua ei tradidit bona. De hoc ipse mahumet in alkorano suo testatur. scribes deū sibi dixisse in hec verba. Nonne tu fuisti orphan⁹ et collectus es. in erroze et iustificatus es. pauper et ditatus es.

De detestabili vita et cōuersatione mahumeti.
Secundum capitulum.
Quo vbi se mahumet locupletatū euisce mulieris opibus vidit. elatus animo. cogitauit super omnē gentem et patriam illā regnū sibi vsurpare. Sed dum hoc effectui dare facile nō posset p̄sertim cum paucos adhuc haberet fautores. arte et ingenio vt poterat vtēbatur. simulans se dei pphetam et nuncium. quo vel sic regiam tandē nancisceretur dignitatē. Cūq̄ sibi hoc modo p̄phete nomen falso assumpsisset. ingressus est ad homines qui tanto facilius qualibet astutie machinatione decipi poterant. q̄to longius ab omni sapientia et vsu ciuitatis. totiusq̄ humane prudentie honestate per agros et villulas sequestrati. quid dei nuncijs vel ppheta esset. aut in quo cognosci deberet. deniq̄ quid inter veritatē et mendaciū. inter famulatē distaret et prudentiā. discernere prozsus nesciebant. Ad hos seducendos quorundā (de quibus postea dicemus) ope et cōsilio nō mediocriter cōfortatus. In primis homines ad se pestiferos et viarū insidiatores fugitiuos. homicidas. predones. raptores. latronesq̄ attraxit. quos ad deuia siluarū cacumina montiū atq̄ p̄ma fontibz loca circūquaq̄ mitebat. Insidiari scz negotiatoribz et iter agentibus. occidere et p̄dare eos. atq̄ diripere omnia que vel negotiationis vel necessitatis causa bona portassent. Nam et ipse q̄z met cū primo pphetic sue tpe. de ciuitate veniret ad mecha. camelū pauperi cuidā abstulit. atq̄ cū iam quadragintatriū esset annorū. tali beneficio. p̄dicationis sue primordia dedicauit. Hi autē qui in mecha erāt magno cum odio p̄sequēbant. eo q̄ oia eius maleficia nossent. Quippe qui cū latro esset et predo. pphetam se dei stultis hominibus mentiebat. Abijt ergo inde in quandā ciuitatē destructā. quam ex maiori p̄te paupes inhabitabāt iudei. i quā ingressus vt iusticie sue regulā. modūq̄ sue pphetic ostenderet pupillis cuiusdā carpentarij filijs domū vi abstulit. sibi in ea templū p̄stitues. Ex hac ciuitate quot et quāta mala. damna et bella. et viatoribus et locorū incolis intulerit. quot etiam ex suis socijs amiserit. longū esset euoluere. maxime tamē insidiarū insulatus die et nocte agens. viginti sex numero conflictus siue cōgressus hostiles in pauperes. eo

tempore gessit. nouem per se. reliquos per socios. Nec sue prophetie exordia fuisse. Et quod deterius longe erat. si quis ei in huiusmodi maleficijs contradicere aut eum redarguere presumisset. mox cum vel per se vel per suos proditorie iugulabat. sicuti (quod certum est) senem quendam indeum in lecto dormientem ideo preter ceteros fecit iugulari. quia se ab eo vituperatum dicebat. Animaduertat quisque rationis compos. si hec ad dei prophetas pertineant. in quibus nil aliud quam fraus et violentia. atque humani sanguinis effusio (quod latronum est proprium) apparuit. Quis vniquam non dico propheta. sed qui vel modicam dei noticiam haberet talia fecisse auditus est. An non poterat se de illo iudeo (ut reliqua sileam) aliter vindicare nisi dormientem confoderet. quod audiri horrendum est. Sed unde hoc ei nisi a diabolo qui et ipse homicida extitit ab initio. Aut ubi est id quod de seipso in alkorano suo tradit. missum videlicet se cum pietate et misericordia. quod quo modo verum ubi tanta in homines feritas. tanta crudelitas agebat. Cetera plurima eius detestanda transco facinorosa. que ipsum fuisse pseudo prophetam et vas omnis iniquitatis euidenter comminuerent. si pre ocio in medium adducere liceret. sed rationem habendam pio lectori censui magis. Hoc vnum ex multis velim adieci. risu profecto dignum. quod cum ipse quadam vice cum suis satellitibus pergeret. contra eos qui sibi pro sua malicia obedire contempserant. victus et vulneratus. labro superiori percussus. confractis genis. dentiumque inferiorum medio percussus. ac vultu miserabiliter dilacerato. vix a socijs defensus euasit. Et cum se penumero diceret semper se decem habere angelos custodes sibi a deo datos ne vniquam lederetur. liquido apparuit. quia mentita est iniquitas sibi. Virum profecto videri cuiusque potest. quo pacto is dei nuncius et propheta haberi potuerit. cuius ut breui verbo omnem describamus vitam. alia non fuit actio quam homines interficere et aliena diripere. ut ostensum est. atque stupra incestus et adulteria perpetrare. quod nunc paucis absoluiemus. Erat siquidem ipse Mahomet preter tantam tyrannidem omnium hominum sui temporis impudensissimus atque impurissimus qui etiam suo alkorano tale non erubuit dedecus inscribere ut diceret (sicut patet legenti) tale donum a deo retribus suis datum ut quadraginta viros in coitum quantumlibet potentissimos posset adquare. ubi quoque inter cetera rebus se odoriferis et potissimum mulieribus asserit delectari. Pudet profecto hoc in loco ad specialia descendere que tamen illum porcum sue inferere prophetie puduit minime. Quid enim turpius quam quod ipse de suavitate que Aissa vocabatur legitur fecisse. Nec enim cum pulchra esset et dedita libidini. a quodam cui nomen Zaphagan amabatur. qui et consuetudinarium cum ea adulterium. ipso Mahometo sciente et consentiente agebat. Tunc super hoc a quodam argueretur. qui diceret mulierum copiam esse. nec decere tantum hominem a muliercula dehonestari. dignamque eam fore repudio. Respondit Mahomet. nullam sibi ex omnibus quas habebat uxores illam esse chariorem. neque se vel de aliorum verbis vel de eius adulterio curare aut sibi dilectam dimittere velle. quin etiam in alkorano suo eam affirmat innocentem fuisse et hoc sibi diuinitus reuelatum. De huiusmodi vero suis turpitudinibus plura iam dicerem. nisi libellum hunc inhonestissimis verbis sordidari formidarem. per omnia similis factus est equo et mulo quibus non est intellectus. Sed et sarraceni (ut hodie est cernere) cum in hoc imitantur. homines omnino carnalcs et bestiales. ut latius infra patebit.

De tempore et modo quo Mahomet sectam suam incepit. Tercium capitulum.

Radunt historie que regnate iam Eraclio. post focam imperatorem. sub quo natus fuit Mahomet. sectam suam ipse incepit. Nam Eraclius iste cepit regnare Anno domini. de. terciodecimo. et. xxx. annis imperium rexit. Bene quidem a principio fausteq; pro ecclesia agens et probe. sed male concludens. Nam heretici pessima monachelitarum qui vnam tamen in christo naturam dogmatizabant deprauatus. post multas victorias et gloriosos triumphos (de quibus etiam partim in historia sancte crucis habet) a catholica fide aberrauit. An diuina haud dubium promissione. ei tempestate sarraceni ipso Mahometo pseudo propheta eis ductum pbenite a sedibus suis exeuntes. Eraclii imperium

641. graviter deuastare ceperunt. Sic et Domarus Mahometi discipulus ut dicit Hugo Floriacensis circa finem imperij Eraclii. Damasceni et regionem phenicis et Hierusalem. totamque Syriam et antiochia per sarracenos occupauit. In quibus omnib; locis erant tunc temporis multi deuoti christiani in cenobijs. numero etiam centenarij et ducentenarij et interdum ampliori domino famulantes. qui ipsorum sarracenoꝝ gladijs ad celestia regna perueniunt. Circa finem itaque eiusdem Eraclii vertente iam anno salutis. de. xli. Mahomet prius nequaquam contentus malitia. nisi etiam velut alter draco tartareus sue phane doctrine aut legis cauda. terciam stellarum partem de celo deiceret. ipsam suam nephandissimam sectam incepit atque auctore diabolo perfecit hoc modo. Nam ut superius memoratum est cum se cerneret regnum arabie per vim consequi non posse. per simulatam sanctitatem id tentauit. fingens se prophetam et nuncium dei. Sed quoniam rudis et illiteratus erat. prouidit ei diabolus mille artifices. ac animarum nostrarum hostis perpetuus. perditissimos quosdam sed eruditos et doctos. tum ex iudicis. tum ex christianis qui eadem tanquam omnis impietatis instrumenta assisteret. atque instructum. in erroribus iugiter foueret. At inter christiana nos precipuus fuisse legitur monachus quidam apostata vir belial nomine Sergius. qui cum in nouo informauit testamento. De hoc Sergio scriptum reperitur. quod cum in monasterio suo grauiter deliquisset et ob id excommunicatus et expulsus fuisset. eiusceri confusus pudore aufugit et ad Mahometum se contulit. Alibi quoque legitur quod quidam multarum literarum clericus qui etiam Antiochie archidiaconatus fungebatur officio. cum Rhomam venisset et dignitatem quandam quam ambiebat obtinere nequiuisset. indignatus plurimum et graui contra ecclesiam ira et odio permotus. se huic Mahometo coniunxit in regione Libenne in qua comitum et gentiles et iudei comorabantur. Mahomet vero artem magicis intentus adhuc idola colebat quando hi ad eum venerunt. Nam horum prauo consilio ab initio sectam illam incepit. Volens igitur Sergius predictus aliquid facere. unde monachis illis qui cum et pulerant reconciliari mereretur (erant enim heretici nestoriani. qui dicunt virginem gloriosam mariam non deum. sed hominem tantum peperisse) omnino conatu et studio Mahometo persuadebat. ut ab idolis recedens. fieret christianus nestorianus. quod dum astutia sua perfecisset discipulus eius Mahomet effectus est. et Sergius se ob id nestorium nuncupauit. Cognito vero iudei quod multi etiam Mahomet ipse ad qualemcumque quasi umbram christianitatis monachum illum sequerent et pene id quod positea per Mahometum effectum est per ipsum nestorium iam fieri incepisset. inuidentes timoribus et ceteris astutioribus submisserunt. quorum vnus Audias alter vero Cabalahar vocabatur. qui maliciose calliditate socios se eius esse fingentes. multa eum de veteri lege coplicum Mahomet doctus magisterio. alkoranum suum legem suam. vtriusque testamenti colorata auctoritate inebus coposuit. Veris quibusdam. falsa multa et omnino absurda commiscens. atque venerum et moris est oibus hereticis sub melle abscondens. Quo sic ut profertur confectio. Mahomet potrectiori iam fronte. hysce videlicet armis munitus et socijs se esse prophetam et dei nuncium ad eorum salutem missum diuinitus. audenter populo memichatur. gloriens maxime ideo se missum ut christianorum et iudeorum legem. que rigide nimis essent ac seueri. mitius. et preceptorum temperaret promulgatione. Ut autem eius missioni instar Moysi. prodigia que da attestari viderent. assignata die populum ad certum conuocauit locum. ut legem suam in signis et prodigijs susciperet qua deceret deuotione. Tunc eo sermocinante ad plebem. columba quedam alba que in vicino erat ad hoc ipsum fallaciter edocta. super humerum eius aduolauit. et grana quedam in aure eius reposita ut erat solita comedens. quasi spiritus sanctus legis et verba que loquebatur suggerere videbat. Taurus quoque ut fertur simili inductus consuetudine. ut de manu eius pabulum acciperet. ad vocem eius coram oibus aduenit. et quasi noue legis mandata celitus missa. que ipse cornibus eius alligauerat detulit. omnium cum stupore et admiratione ingenti. Sed et cyphos quosdam aureos et argenteos lacte et melle plenos. quos ipse certis in locis terre late ter infoderat. quasi per diuinam reuelationem ibidem fecit effodi. ac populo velut in signum future abundantie

100.
200.

Draco Tartarus

Ingenitum Viri Bui

Archidiaconus Antiochie

Umbra Christiani

Alcoranum inuenit
in Christianorum manibus

Umbra sub melle

Prodigia
Mahometi

S. I. p. m.
Turci
Adulterium

40.

Porc.

consuetudinarium
adulterium.

omnino obo
reperit

quam per eiusdem legis obseruantiam mereri deberet: ostendit. Sicq[ue] quasi miraculis
et magnalibus diuinis cōgratulantē et acclamantes, rudes illos seducit. ac ad legem
suam quasi diuinam recipiendam pertinaciter animauit. Inde arabes ei adherentes re-
gnū periculis ut supra habitū est infestare. ac demum orientalis imperij fines vsq[ue] ad
Alexandriā inuadere super eraculum ceperunt. Porro propter huiusmodi sceleratissi-
ma fore facta sua Bahumet adeo percussus. cepit frequenter cadere epileptica passio-
ne. que vulgo morbus caducus appellatur. vnde crebro prostratus in terram miserabili-
ter caput collidebat. ac spumans abhominabiliter sedum ac visu horrendū spectaculū
de se prebuit. ita q[uod] etiam ad tempus omnino insaniret amens affectus. Quod cernens
cadigan vxor eius prima opido tristabatur. eo q[uod] impurissimo homini et epileptico nu-
pserat. Sed et ceteri hoc comperto in eo scandalizabantur. Quos ille cōciliare sibi stu-
dens. talib[us] eos callidissimus nequā sermonibus demulcebat dicēs. Quotiens Bahie-
lem archangelum mecum cōtemploz loquentē: totiens claritatem atq[ue] splendore vul-
tus eius ferre nō sustinens rēpote homo carnalis et mortalis. deficio et cado et rapioz
nonnūq[ue] in extasim. a sensibus prozsus alienat[ur]. Credidit mulier. sed et arabes omnes
vsq[ue] hodie in eo perseuerant errore q[uod] seductor ille ex archangeli Gabrielis (qui ei sepi[us]
apparuerit) ore. illas quas eis tradidit suscepit leges. Sed excecavit eos. p[er]culdubio
malitia eorum. et demeritis suis obscuratū habentes intellectum. iusto dei iudicio mise-
ri errant atq[ue] perditum cunt.

De misera et infelici morte Bahumeti.

Quartum capitulum.

Eterum postea q[uod] ille pseudo propheta Bahumet. primogenitus saihane
multop[ar]es suis diabolicis legibus mancipatos populos percutit. q[uod] vñ
q[uod] aliquis heretarcha seduxerit. ac sanctus quisq[ue] cōuertit. tandem infelici
morte. actibus tamen suis dignissima a quodam emulo suo vt in quibusdā
reperitur historijs toxico infectus interijt. Vel vt alibi legitur morbo pleurítico per ses-
ptem dies egrotauit. sensibus amissis. Septimo vtro die resumptis paululum viribus
tratus est in eum grauit[er] halay fili[us] abythalib. princeps inter suos. eo q[uod] sic sensum ami-
sisset. et idip[su]m ei significauit. Tunc ille rubore perfusus iussit nullum alium secum ma-
nere in domo. nisi alababa filium ab demutella patris sui. Redcunte autem egritudine
septimo post die infelicem exalauit animam. oris mox tartareis dandam Intumuitq[ue]
venerit eius et minimus suus digitus incuruatus est. Fuit autem obitus eius die lune.
duodecima mensis primi. qui apud eos appellatur Rabeg anno vite sue sexagesimoter-
cio. die quartadecima postq[ue] ceperat egrotare. Vita ergo ipsius. lxij. extitit annorum.
quorum vigintitres in pphetia sua execrabili expendit. Sed id haud pretermittendum
censui. verū quidem sed ridiculosum. q[uod] cum ipse adhuc viuens. precepisset discipulis su-
is et amicis ne eum mortuū mor sepelirent. quoniam die terci[us] post mortem suam assu-
mendus esset in celū. Ibiq[ue] eo defuncto preceptis parentes a secunda feria in qua obie-
rat nō modo per triduum sed per duodecim dies prestolarentur si quis eum in celū de-
ferret. longaq[ue] fatigati expectatione. nū aliud in eo quam intolerabile cernerent superex-
crescere fetorem. tandem nudum corpus sine honore indignantes sub terram proiecere
Talis ergo fuit vita mahumeti. talisq[ue] finis profecto miserabilis. Porro seductore illo
et pseudo ppheta sic mortuo. omnes facile eius deprehensa falsitate (nam omnia que di-
xerat irrita et inania cernebant) reuersi sunt vnusquisq[ue] ad suam quam ante tenuerat ses-
ctam. paucis de sua cognatione exceptis. qui se in regno succedere sperabant.
Eo quidem tempore fuit Ebubeer vir callidus et prudens. qui nō multo post regnum
adeptus est. Et quanq[ue] id filio abitalib nomine halay principi inter discipulos et ami-
cos mahumeti vehementer displicuisset. adeo tamē eum rex obsequijs delinuit et blana-
dijs. vt sponte ei regnum post se delegaret. Hic ergo eos qui auersi fuerant a lege ma-
humetica. omni ingenio ad eam reuocans. iterum eos errori et stulticie mancipauit.
Quidā enī metu penarū. quidā spe honoris. aliq[ui] alterius cuiuslibet lucri causa. omnes
tamen simulatoz. non ex animo rediere. Iste quoq[ue] successor Bahumeti iam dictus.

calypha a suis cognominatus. postea q[uod] in regno cōfirmatum se vidit. predecessori suo
templum equidem satis preciosum in mecha fieri fecit. et sumptuosam artificiosamq[ue]
maiorē immodū in eo sepulturā. Nam fertur q[uod] sarcophagū i quo ossa mahumeti erat
recondita. vndiq[ue] per circumitū circūdedit ferro. ac repositus clanculo magnis de ada-
mante frustis in superiori parte templi. et sarcophago per virtutē lapidis illius in ferrū
agentis. paulisper a terra eleuato. suspensum quasi miraculose in aere cernebat. quo ar-
tificio delusi populi. credebant eius corpus ob sanctitatē suā sic eleuari. atq[ue] in eo erro-
re sic dementati semper p[er]sisterunt. Vt anno dñi. Mcccc. lxx. vti certa et veridica cō-
peri relatione. subito horrenda venit tempestas (diuina haud dubiū dispositōe) mica-
bant fulgura. tonitrua terribilia resonabant. ignis descendit de celo: et grando ingens. in
mecham et templū presertim. atq[ue] sepulchrū illius maledicti seductoris cū corpore ei[us]
in pfundum terre vel certe inferni demiserunt. ita q[uod] nullo deinceps modo aut studio p[er]
inueniri. Magna q[ue] templi pars corruens. igni cōsumpta est. atq[ue] ita pseudo sui pphete
re reliquijs et corpore sarraceni priuati sūt et si intelligere vellent vehemēt[er] valde cōfu-
si. Sed indurati habentes cor in iniquitatibus. suum nequāq[ue] possunt agnoscere er-
rorem: ira dei manente super eos. Et quia sic rebelles sunt luminis iusta dei sentētia. tene-
bris obscuratū habentes intellectū. et alienati a vita dei per ignorantia que est in illis.
propter cecitātē et duriciā cordis ip[s]oz. vt apostolus dicit. in tenebris ambulāt. in te-
nebris tandē exteriores ad suū damnatissimū pphetam pellendi.

De articulis in alkorano seu lege mahumetica cōtēntis. cum eorum cōpendiosa im-
probatione ppter vulgares.

Quintum capitulum

Alkoranū mahumeti siue legem execrabilem et pphanam. si quis (tantū nactus
ocij. vt possit diu et diu legerit relegeritq[ue] q[uod] sepe. p[ro]prio profecto cōpertum ex-
ploratūq[ue] habebit experimento. q[uod] tota illa scriptura adeo cōmixta est et cō-
fusa. vt quicquid ibi est: totum sine cōtinuatione. sine cōpositione. absq[ue] omni
verborum aut sententiarum ordine vel colore. postremo absq[ue] vilo sensu et ratione po-
situm videtur. ita vt nihil ibi sit. quod homini placere possit aut animum oblectare.
Nam si eloquentia cōsideretur. nemo tam turpiter aliquid arabice scripsit. Quantum
enī ad sapientes arabicos scriptozes quid est tota alkorani litera vel scriptura. nisi dig-
na risu barbaries. Ego ibi nihil video (si tamē esse potest aliqd) boni. Nam mala illic
reperiri multa dubiū non est. que vel stultus quilibet similiter aut certe multo elegātius
fungere posset. Esto tamē. bona ibi vidēt[ur] esse aliqua. vt verbi gratia. q[uod] aliquādo ieiun-
etur. oratur. et elemosine alique fiant. Nunquid primū talia inuēta sunt a mahumeto.
Quanto sanctius. quāto honestius. quāto rōnabilius. Moyses. helias et aliq[ui] ppheta-
rum plurimi. Johannes q[ue] baptista. atq[ue] ipse omnīū dñs saluator noster et ieiunauerūt
et orauerunt et misericordias impenderūt. et nos q[ui] ieiunare orare et elemosinas dare
ante monstruosam mahumeti pphetiam longis ante temporibus docuerunt. Lasset ces-
set mahumet earū rerum velle videri magister primus. quarū nec dignus fuit discipu-
lus esse vel vltimus. et de his infra latius. Ceterū si quis forte obijciat in alkorano scri-
ptum esse et ab ipso mahumeto predicatū legem hanc tales esse qualis nec ab hominib[us]
nec a demonib[us] fieri potest. Respondem[us] ip[s]m in primis tales certe elegisse quibus eam
daret rusticissimos videlicet atq[ue] rudissimos et prozsus aggresses. qui et nouit[er] de di-
uersis sectis venerant ip[s]amq[ue] adhuc linguam arabicā ad plenū ignorabant. qui omni-
no nullius essent discretionis vt eam diiudicare aut discernere nossent. Deinde cōcedi-
mus profecto per oia et libera p[er]stentur voce. q[uod] vere tam stulta tam inhonesta tāq[ue] ir-
rationabilis scriptura. nec ab hominibus nec a demonibus fieri potest. Puto enim q[uod]
etiam demones talia scribere erubescerēt. Idq[ue] in p[er]cessu patebit magis magisq[ue].
Sunt etenim in alkorano duodecim articuli ceteris principaliores cōtēnti. quozū suc-
cinctam narrationē et improbationē quoad sub cōpendio fieri potest ex quodam libel-
lo excerptam his inserere opere precium duxi optimo respectu. quē quidē libellum. Pe-
trus quondā alfonsi iudeus cōfecit qui licet inter sarracenos nutritus fuerit. tamen iu-
b

Ep. bolter
simil.

Dignu risu barba

Huiusmodi

plurimū

Rabeg

Ep. bolter
simil.
Cognominatus
Calypha

422
100
daismo relicto ad fidem christi conuersus est circa annum dñi millesimū centesimū sextū in quo libello sarracenum quendam introducit cum redarguente hunc in modum. **D**ic rari nō desino petre. cur paternā fidem relinquens (quod optime feceris) christianorū fidem delegisti et nō potius sarracenorū. cum quibus semper cōuersatus atq; nutritus es. linguā intelligis. libros legisti. **L**ex enī illa probatur esse larga. de presentis vite delictis: multa cōtinens mandata. gaudiaq; repromittens suis cultorib; ineffabilia. paucis deniq; et nō multis onerans eos preceptis. **P**rimus articulus. Namq; in die tantū eos iubet quinquies orare. **S**ecundus. At anteq; orent: ut pfectā habeāt mundiciā. pceptū preputiū. manus. brachia. os. nares. aures. oculos. capillos decentissime. et ad vltimū pedes lauare. quo facto. publica voce precantur. vnum cōfiteentes deū: qui nullum similem sibi habeat aut equeles. eiusq; pphetam mahumetū. **T**ercius. Mensē preterea integrum in anno ieiunant et ieiunantes nocturno tempore comedunt. diurno abstinent. **Q**uartus. Semel aut per singulos annos propter solam recognitionem ad domum dei que est in mecha iubentur ire. et ibi adorare. eamq; in cōsultibus tegumē tis circumire. Itemq; lapides per media femora retro pro lapidando diabolo iacere. **H**anc domū dicit Adam cum de paradiso exulasset. dñō extruxisse. et omnibus filiis suis (donec Abraam venit) locum orationis fuisse. Qui vix Abraam eam instaurauit atq; in ea vota vouens dñō sacrificia obtulit. Quā et filio suo Ismaeli post mortem reliquit. eiq; et omnibus filiis eius per multa annorū curricula. donec mahumet natus est orandi domus permansit. Quo nato: deus eam sibi cunctisq; generationib; suis et seque quacibus. hereditariam promissit.

Quintus. Amplius dei aduersarios et eorum pphetas. iubentur predari. captiuare et interficere modis deniq; omnibus persequi ac delere nisi respiscere. et ad eorum fidē conuertere voluerint. aut indicū seruitutis censum persolvere.

Sextus. Absoluta deniq; est eis et pfecta omnis caro preter porci carnē et sanguinē vel morticinū: ad vescendū. respuitq; quicqd in dei noie nō fuerit cōsecratum.

Septimus. Licet preter hoc illis eodē tempore quatuor legitimas habere vxores. et repudiata qualibet aliā semper accipere. ita tamē vt nunq; quaternariū numerū transcedant. In repudio q; id obseruatur vt eis vsq; tercio. quamlibet repudiare et eam rursus liceat recipere. **E**mpicias vero et captiuas quot quis habere voluerit et nutrire poterit. licitū erit. et easdē vendendi denuo: emendiq; liberā habet potestātē. sic tamē vt postq; semel grauidā fecerit: nequaq; eā vltius iugo seruitutis stringere possit.

Octauus. Cōceditur insup eis vt de pproa cognatione vxores accipiant. quatenus sanguinis sui proles accrescat. et fortius inter eos amicitie vinculum rigeat.

Nonus. De possessionibus recuperandis. iudicia talia sunt inter eos qualia et apud hebreos. vt scz penior testibus cōprobet. ac negator semenipm expurget. **E**sses autem nullos nisi valde probatas personas suscipiunt. quibus scz credere fidemq; possint adhibere sine iuramento.

Decimus. In alijs plerisq; iudicialibus mosaice legis custodiūt morē. vt qui hominis sanguinē fuderit. eadem pena plectat. Et quisquis in adulterio deprehensus fuerit. cum adultera pariter lapidetur. Qui autē cum aliā qualibet fornicatus fuerit. octoginta sustinet plagas siue flagella. **P**ari mō si q; de furto cōuincatur primarice et secunda. verberibus castigetur. pro tertia vice manū. pro quarta aut pedem amittat. sed p quinta suspendat. Et qui homini cuiuslibet membrū abstulerit: dño redimat precio. In alijs lex talionis obseruetur. oculū scz p oculo. dentem pro dente et.

Undecimus. a vino semper abstinere iubentur. quoniam seminariū et fomes omnia peccati esse probatur.

Duodecimus. Promissit tandem deus sibi et fideli suo prophete credentibus. legisq; illius obseruantibus mandata. paradysum id est ortum delinarum preterfluentibus aquis irriguum. In quo sedes perpetuas habentes. arborum vmbis protegentur. nec calore affigentur nec frigore. sed omnium ciborum et fructuum generibus vescantur. Quicquid appetit? cuiq; suggeret. inueniet coraq; se cōfestim. Induentur sericis vestibus

omni coloribus. in delicijs accubabūt. current angeli. pincernarū ministerio inter eos cum vasīs aureis et argenteis vinum offerentes atq; dicentes. **C**omedite et bibite in omni leticia. quoniā quod deus vobis. promissit. ecce cōpleuit. **J**ungenturq; virginibus speciosissimis quas nec humanus nec demoniacus violauit cōtactus. iacincti et coralli splendore forma prestantioribus. **H**ec bona credentib; dabuntur. **N**on credentibus ro peccatis colligatus quisq; fuerit. si in die mortis sue. deo et mahumeto eius prophete ab ipis pene cunabulis nouisses scripta. et ab omni sarracenorū gente maxima celebratione habita. **T**ur christianā et nō potius sarracenicā religionē es sectatus:

Responsio Petri alfonfi ad hec. **Q**uāq; inquit orationis tue cōtextus: plurimū de coris habeat. dulcedinisq; apud eos scz qui summum bonum in delicijs esse putant. de metamen id sperare te mirum est. vt ad id persuadendū insteteris: in quo me nullatenus falli posse sciebas. **C**ertum est enim mihi nec incōpertum. quis mahumet fuerit. quomodo callida se simulatione pphetam cōfingit. et ad hoc machinandū quis ei cōsiliarius extiterit. **Q**uā autē dicis me libros sarracenorū legisse. linguam scire ac semper inter eos fuisse nutritum. nō iccirco cōuenit vt etiam legem sequar eorum. quam si per singula que narrasti mandata discurrimus. quantum rationis habeat aut fundamenti facile poterimus inuenire.

Primus. q; enim quinquies in die mahumet orandū precepit. ideo vtiq; fecit quia suorum cōsilio et eruditione doctorum (de quibus supra mentio facta est) mediatricem inter iudeorum et christianorū legem. suam voluit esse. non quidem probitate sua. neq; iussu aut adiutorio dei. sed propria dumtaxat et suorum temeritate et iniquitate. **J**udei namq; fm legem ter in die orant. **C**hristiani vero septies. sed iste mediū ponens inter vt trunqs. nec ter nec septies sed quinquies iussit orare.

Secundus. q; autem priusq; orent manus et brachia ceteraq; corporis mēbra ablunt. id nequaq; ad orationē noscitur pertinere. **N**am ad orationē quidem mundari oportet intrinsecus: nō extrinsecus. **M**undicia vero de membrorū abluione ptebat ad stelle veneris cultores. qui eam adorare volentes. ad modū semine se aptabant. orationesq; tergentes et huiusmodi. **Q**uia vero in puncto stelle veneris (vt aiunt) mahumet rex effectus est. et per omne vitam suam impudicissim? fuit. ideo hoc in veneris honorem fieri precepit. **I**gitur dum sarraceni frequētū corporum lotionē se credunt purificare. apte sane hoc illis dici potest quod et iudeis similia facientibus dominus noster dixit. **E**le vobis hypocrite. qui mundatis quod de foris est: intus autē pleni estis rapina et iniquitate. **Q**uid enim prodest toniens lauare manus et pedes. extergere caput et ita orationibus insistere. vbi cor et animus occupata sunt in effusione sanguinis diripiendis substantijs alienis. vxoribus quoq; aliorū et filiis captiuandis.

Tercius. Per mensem etiā ais integrum. in anno precepit mahumet suos ieiunare. quo vicia carnis restringant. **S**ed dic queso mihi. quid prodest per diem ieiunare et p noctem terq; quaterq; comedere: optimis replere epulis. libidinosisq; abuti mulieribus. **H**ec certe carnem nō debilitant. nō minuunt cōcupiscentiam. sed augent sed corroborent potius. **E**rgo monstruosum ieiunium. Absit absit a nobis talis predicator ieiunij post quod in die expletum sic omni libidini. ingluuici. crapulis et comestationibus per noctem operā impendere precipit vt nō ob aliud ieiunium infamasse videatur. q; vt postea voluptuosius et appetentius. oim turpando libidini exercetur.

Quartus. q; vero semel in anno dicis eos ad domū dei que est in mecha propter recognitionē ire peregrinatū. ibiq; circumire. lapillos pñcere. et tandem orare et domū q; illā fuisse Ade et Abzac. scias. nō eos id ex aliqua auctoritate habere. sed quasi cōmentum quoddam finxisse. **A**ntea enim q; legem suam Mahumet predicasset. idolis plena erat domus illa. **D**ic ergo gradū siste et ego tibi aperte monstrabo. qualis illa domus prius extiterit. quod ibi fuerit sacrum. et cur illic ire et que dicta sunt mahumet facere iussit. **D**uo filij Loth Amon scz et Moab hanc domū honorabant. ibiq; duo colebant

Mahometa
shimmi bonu
delicijs.

S. M. Y. Y. Y.
c. 11. 11. 11.

M. S. Y. Y. Y.

idola. vnum et albo factum lapide. quod mercurium. alterū et nigro quod tamos ap-
pellabant. Et istud quidem et nigro lapide: in honorez saturni. alterum et albo: in mar-
tis honorem venerabant. Et bis in anno ad hec idola adoranda: eorum ascendebant
cultores. Ad martem quidē quando sol primum intrat arietis gradum. quoniam aries
honor est martis. In cuius discessione vt mos erat lapides iaciebantur. Ad saturnum
vero quando sol primū gradum libe ingrediebatur. quia libra honor erat saturni.
Sicq; nudi ac tonsis capitisbus thurificabant. Arabes quoq; cum amonitis et moa-
bitis hec idola adorabant. Longissimo post tempore veniens mabumet. pristina gen-
tis consuetudinem nolens tollere. quasi mutato quodammodo more incōsultis operis tes-
tamento domum circūire permisit. Sed ne videretur idolis sacrificare p̄cipere. Sa-
turni simulacbrū in pariete in angulo domus cōstituit. cui? ne appareret facies: dorsus
tantum extra posuit. idolū vero martis quia vndiq; erat sculpsit. subtus terram misit
lapidemq; superposuit. Dominibus autem qui ibi ad adorandum cōueniunt. lapides
illos osculari precepit. et humiliatis tonsisq; capitisbus inter crura lapides retro iacia-
re. qui et dorsa denudabant quod est signum pristine legis. et ad effugandū demones. se
hoc modo lapides iacere dicunt. quos clam in eo ritu potius venerantur. Et hec est il-
la preclara mabumeti industria. immo malicia vt cum a ceterorum cultu idolorū suos
inbibuerit. Istud tamē in honorez veneris apud meham suū fieri permisit: quin etiā
precepit. Ne ipsam dominā suam venerem in qua se potentissimū iactabat penitus re-
linqueret sine honore. Cuius etiā rei gratia: diem veneris quā nos sextam appellamus
scriam. voluit a suis lege perpetuā celebrem obseruari (quod et sarraceni vsq; hodie fa-
ciunt) quomāmodū nos diem dominicā festiuamus. et sabbatum iudei. longe tamen
alia et alia ratione.

Sextus. Amplius cur mahumet porci comedi vetuit. ego quidē ob aliud nō arbitror. nisi forte ob aliquā inter eos et christianos differentiā habendā. Nā q̄ iudicia porci et liberā alij carnibus phibiti sunt. ratio certa apud eos est. qđ licz nos christiani ad hunc nō seruemus. implemus tñ miscē. quibus in nouo testamento oīa p̄ xpm sunt reuelata. qui cōditōr vtriusq; est testamenti. qui ⁊ p̄ apostolū suū dīxit. Q̄ia munda

mundis et nihil reiiciendū quod cum gratiarū actione percipitur. Pudet hic fatuam illam et fallam omnino adducere rationē. ob quā porcū suis prohibuit. quia vicz vt ipse in alkozano dicit: porcus post diluuiū et fumo cameli fuit percutus. et ideo immundū animā estimauit. cuius in cōtrariū habet in dialogo suo ad Abdiam iudeuz. sed hec quoniā fabulosa prozsus sunt transco.

Septimus. Ceterū illam turpitudinem quis nō et horreat mox audiam quam non
ertubui mabumet in alkozano ponere. de habendis videlicet quattuor vxoribus tpe
vno et eodē et repudiari qualibet: et qualibet causa de alia ducenda. Hanc certe legem
etiam bruta animalia si loqui possent turpissimā pclamarent. Sed quid mirum si alijs
quattuor habere vxores indulsit qui tpe vxore canis inmundissimus quindecim ha-
buit ingenuas. Ancillas vero et cōcubinas sine numero. quas omnes zelotipie amans
spiritu. inclusas custodiebat ne ab alijs viderent rē. negs his erat cōtentus. sed et alioz
vxores sibi placitas adulterio polluere nō verebatur. Et cum de hoc a multis arguer-
tur. aiebat sibi soli hoc privilegiū a deo fore cōcessū. vt prophetas et virtutis filios ad dei
cultum ppararet. rezoquens bestia impudentissima suam luxuriā in deum. vt ptz in al-
kozano legenti. Ex etiam empiciās et captiuas quaslibet et quocūq; habere. emere qz
et vendere permisit manifestus est id omnino fore adulterinū. quia multoties emit pa-
ter stupratam a filio et ecōtra.

Octauus. Quid vero mirum q̄ incestum nequaq̄s phibuit. sed de cognatione ppria
 v̄pores ducere annuit. qui et sodomiam admisit nō modo circa masculos aut feminas
 sed etiā cum bestijs vt liquido patet in alkozano capitulo. ij. vbi ita habet littera in for-
 ma. Cōtineatis vos a mulieribus in menstruis et nō accedatis ad eas donec munden-
 tur: dum: mundate fuerint accedite ad eas parte qua volueritis. Et iterū ibidē dicit. Vro-
 res vestre sint vobis tanq̄s vinca. excolite ergo eas qualitercūq̄s libuerit. Et adiungens
 venenum pessimū dicit. quia re propria ad omnē voluntatē et volupiatē suā quibet
 potest vt. Et iterum in alkozano capitulo. xliij. dicit. Deus conuulsi vobis animalia vt
 ex eis quedam equitatis quedā comedetia. et ex eis iuuamēta haberetis. et vt per ea
 exequere mini ea que in cordibus vestris pponeritis. Et licet vos sarraceni testus istos
 et similes passus in alkozano. extoris quibusdā expositionibus palliare et fucare cone-
 mini. tamen apud sapientes vestra expositio merito floccipenditur. Cum etiā de ip̄o ve-
 stro seductore legatur. q̄ cum quodā tempore iter faceret mulierē que sibi casu obriam
 venit in via opprimere voluit. que quonā facinus horrens restitit. asinam suam ꝛ oculus
 ille impurissimus sodomitāq̄s fedissimus est aggressus. dicens pro sui exculpatione ad so-
 cios q̄ mulier illa coitum sibi negando amplius peccauisset q̄ si centum homines oc-
 cidisset. p eo q̄ ip̄e eam cum ppheta dei impregnasset. vnde et vsq̄ in hodiernū tempus
 sarracenoꝝ fatue mulieres. peccatū illud ab illa cōmissum muliere. deslere feruntur. que
 prophetā dei hoc modo impediunt. Quis scemodi autē insanias et nephandissimi ma-
 homet vestri flagicia fateor ob honestatem et sibi vercundiam silentio transissem. ni tibi
 ip̄e me reddere rationē cogisses. cur legem vestrā a tali datam legislatore nō eligissem
 potius q̄ christianoꝝ. que castissima. que omnibus virtutibus. omni quoq̄ honestate
 refertissima. sacratissimaq̄ existens. vtpote a deo ip̄o data. longe alia est a vestra. Lex si-
 quidem dñi psalmista teste immaculata. cōuerrens aīas testimonii dei fidele. sapientiā
 p̄stans puillis. Ac vestra porcina et nec digna dici epicurea. omniū spurcissima facile
 cōprobat̄ur dinosciturq̄. Jamq̄ vltra pergā.

Non? id qd postea de iudicijs et iusticijs vris adieceras. haud impſentiaz ipugno.
Decimus. Laudo qz qz tantis multatis penis adulteros et fures. sed ⁊ addam. vnū
hoc solum. quia si cuncti apud vos adulteri lapidibus deberent obrui. pauci et vobis
superstices in vita essent mansuri. quippe qui nulla recta lege matrimonia cōtrahitis. sed
potius adulteria habetis. Ad rapinas qz et furta estis promptissimi. et ideo cōsulte sa-
tis. Nabumeneus vester simili assuetus vicio vt supra habuū est. mīiores censui penaf
adhibendas ne a sua maledicta lege diffugeretis.

Undecim. Ex autē a vino suos exceptis ieiunioꝝ diebus abstinere voluit. in p̄mptu

causa est. q. et regio ipsa vestra calidissima omnino sit. et ob id frigida appetibiliora ma-
gis. q. d. q. ipe vester pseudo ppheta cuni sue timuit. ne vicz sui vino estuantes. insulcu in
eum fecissent aut occidissent. quemadmodu et alie gentes aduersus suos sepe insurrex-
re tyrannos. Nam sarraceni facillime ex ipo vino inebriant. moderamine nullo seruato
Preterea hic p pudore atq. ptermitto phibitionis vim causam illam fabulosam et fa-
cissimam proferre in medium. qua ipe in dialogo ad Abdiam iudeum assignauit scz de
duobus angelis. qui aroth et maroth appellabant. qui inebriato vino et muliere quan-
dam cognoscentes in pena. in puteo bebil vsq. in diem iudicij sunt suspensi. capitibus
demissis. Ego enim cofundor talia etiam scribere recitando. que delirus ille asserere ve-
ritus no est.

Duodecimus. ita et que de paradiso predicauit. vana omnino sunt. neq. vlla possunt
ratione coprobati. vt infra diffusius patebit.

Sequitur de sarracenis deq. eorū moribus et erroribus.

Is nostris temporibz etiam pridē morantur Hierosolymis diuersi cultus et
ritus homines videlicet Sarraceni Iudei et Christiani. Verum sarraceno-
rum triplex est differentia pnotanda: premittendaz. Quidā enim vocantur
thurcomanni. et hi morantur ad plagam aquilonarē ciuitatis Hierusalē sub impera-
tore thurcoz. Et hi multa ecclesie sancte rhomane crebro inferūt mala. Quidā vero ap-
pellant marrochiani. et hi inhabitāt Affricā magnā. suntq. ad australem partē vrbis
Hierusalē sub dominio et ditione regis eoz. Marrochij. et ex his duabus nationibus
nemo est Hierosolymis hodie. Sed neq. in terra sancta. nec aliquam ibi habent po-
testatem aut iurisdictionem. Alij vero nuncupantur Soldani. et hi proprie moran-
tur Hierosolymis. Quia hac tempestate: ciuitas ipsa Hierusalem. et terra tota promi-
sionis est sub ditione regis soldani. qui communiter residet in magno Layro. Omnes
he nationes sub pphana lege maledicti mahumeti viuūt et omnes nolant se sarracenos
Vel quia ex fara se genitos predicāt et gloriānt. vel sicut gentiles aiunt q. ex origine sy-
rorum sint quasi syrigene. ipe et cedareni a cedat filio Ismaelis. sed pzie ismaelite sunt.
et agareni censendi potius q. sarraceni. vtpote ab agar et eius filio ismaele origine du-
centes nō a fara. Horum sarracenoꝝ mores et obseruantiē in credendis agendis et spe-
randis inferius late satis habentur in articulo tercio. ideo hic trāscō. Hi hierosolymis
in sua habent possessione templū Salomonis: ipm plurimū venerant. q. licet primo
a Nabuchodonosor destructū fuerit et postmodū a rhomanis p Titū et Vespasianū
et iterū ab imperatore Helio adriano qui et Hierusalē totā funditus euerit atq. denuo
instauratā a se anno imperij sui. lxx. ex nole suo Helia appellauit. A viris tñ fidelibus.
subtili postea et rotundo opere templū artificiose fuit reedificatū. Aliud qz habet tem-
plum in suo vsu sarraceni. in honore virginis gloriose edificatū. in eo loco. ppe templū
Salomonis. in quo ipa post p̄sentationē sui in templū predictū in cella quadā manēs
diu deuotissime vixit donec sancto Ioseph fuit desponsata. Nam templū Salomonis
predictū cū atrijs suis vsq. ad locū illū quondā porrigebat. Et in viroꝝ templo dicto
sarraceni nullas proꝝus immundicias sustinet aut sordes. sed neq. patiunt xpianos in
aliq. eoz introire. Innumeras pene habet lampades in tēplo salomonis die noctuq.
ardētes. Quemcūq. ibi inueniūt xpianum indilate vel fidē abiurare cogūt vel occidūt
Postremo ipi sibi viā precludētes salutis. nullū cōtra suā sectā predicantē admittūt aut
disputantē. s. solo eā gladio materiali defendūt. Apostatēs etiā ab ea mox interimūt.

Circa sectā sarracenoꝝ et ei⁹ sacrilegū actorē quedā occurrūt attendēda que ad ma-
lorem informationē fidelū p̄sertim simplicū sunt studiose notanda.

Primū de eius secte initio seu inchoatione.
Secundū de falsis et ficticijs huius secte fundamentis.
Terciū de erroribz et vicijs multiplicibz in ea cōtentis.
Quartū de rōne et cā quare multitudo tāta gentiū ad tales tantosq. errores cō-
Quinū diuturnitate durationis eius.

Circa primū sciendum q. licet omnes historiographi cōueniāt in hoc q. tem-
pore craclij imperatoris circa finē vite sue. hec secta nephanda habuit initū
vt supra habitū est. nō tamen omnes cōueniunt de modo. causa et occasione
huiusmodi initij. Videtur tamē mihi q. hoc tradatur sufficienter in quadaꝝ

historia breui fratris Bartholomei de luca q. de historijs Isidori et Ricardi et Mar-
tini multa collegit ad hoc p̄tinentia. In qua quidem historia habetur q. causa seu occa-
sio ex qua huiusmodi error sumpsit principij fuit magna tyrānis craclij imperatoris q.
post victoriā de Persis habitam in superbiā eleuatus. et nimia cupiditate accensus ni-
mis premebat Persas et Arabes et Caldeos et alios cōfines eisdem in tributis et alijs
exactionibus grauibz et inordinatis. Ex quo populi illarū regionū inclinati fuerunt
ad resistendū exactoribus imperatoris. quod tamen nō audebāt cōmittere timentes ei⁹
tyrannidem et magnā potestātē. Sed mahumetus qui maxime audacie et versucie erat
et etiā magicis artibus eruditus se eis adiunxit. qui inueniens dispositionē gentiū pre-
dictarū ad rebellandū rhomano imperio eos incitauit ad cōmittendā predictā rebel-
lionem. specialiter in denegandis tributis sub colore liberandi illas gentes a predictis
exactionibus. Unde et gentes ille acceperunt eum ducem et capitaneū sub quo sepe de
bellauerūt collectores imperij. de q. bus p̄dict⁹ mahumetus obtinuit multas victorias.
et vt firmius hmoi principatū seu ducātū sibi vrsuparet. conatus est dare eis nouū cul-
tum et ritum sub quo in dicta rebellionē perseverarent. Unde p̄silio seu suggestionē cu-
iusdam heretici monachi Sergij nomine accepit quedam quasi prima sacramenta le-
gis mosaice et quedā euangeliū christi vt supra patet vt sic crederetur a rudibus popu-
lis esse cōseruator vtriusq. legis seu testamenti. Unde recte p̄siderant hec secta nephan-
da. p̄zie assimilatur secte seu idolatrie Jeroboam in suo initio de quo agitur. iij. Regū
xij. vbi habetur q. p̄pter fatuitatē Roboam qui respiciens cōsiliū seniorū et iuuenum ac-
quiescens deliramentis minatus est populum aggravare in suis exactionibz. Jerobo-
am accepit occasionē rebellandi regi. et deinde peruertendi populū a cultu diuino. qui
quidem error perseverauit in decez tribubz vsq. ad earū totalem transmigrationē seu
perditionē. vt planius habetur. iij. et. iij. Regum libris.

Post vero hmoi initium in predictis regionibus habitū multe alie gentes sunt com-
mote ad adherendū predictis sub colore predictę libertatis. et specialiter de radice mon-
tis caucasi egressa est gens perfida p̄tra craclijum que quidem gens nobothea vocatur.
que fm Hieronymū a habaioth primogenito ismaelis descendit. que gens deuastauit
regiones imperij vsq. in Syriam et Iudeā. Deinde permittente deo et malicia huma-
na crescente totam Affricam et deinde Hispaniā fere occupauerunt. Et licet ab hi. pa-
nia diuina miseratione opitulante et p̄bitate regum hispanie pro deo militante pro ma-
iori parte sint eieci. adhuc tamen hodie ad exercitiū bonozum aliqua radix germinās
remanet.

Circa secundū scz de falsis et ficticijs huius secte fundamentis.

Tendū q. seductor predictus attendēs q. tpe illo iam idolatria fuerat ab oz-
be exclusā p doctrinā apostolorū et discipulorū xpi. pur. pphetatū fuit Esaie. ij.
capitulo de tempore xpi vbi habet. et idola penitus cōterentur. Similiter et
Loldroe qui se fecerat vt docum adorari cum eius sequacibus. fuerūt per era-
clium denicti et suppressi. nō inuenit aliū modū introducendū ritū et cultum nouū nisi
fingendo se legis diuine hactenus approbate cōseruatorem et executorē. Et quia lex di-
uina edificata est super fundamentū apostolorū et pphetarum. ideo fingit se esse pphetā
et apostolū. Unde his duobus noibz cōmuniter apud omnes qui hunc errorē faten-
tur seductor ille appellat. Vocant enim eum. pphetam simpliciter quasi anthonomatice.
vt intelligat ex imius pphetarū. Vocant etiā eū nunciū seu apostolū dei cōmuniter in
suis oratorijs et ceteratis. vt vtriusq. legis cōseruator atq. eruditor estimef. P̄phetam
scz respectu antiqui testamenti. apostolū vero respectu noui. Recte igitur in reuelatione
facta beato Johanni q. habet Apocalipsis. xij. figurat per bestia ascendētē de terra.
q. bestialiter viuēs de gentibz et p̄gnationibz terrenis ad sublimem potentiā mundanā
b iij

ascendit. Dicitur etiam habere duo cornua similia agni. quia sicut veritas euangelica per
duo cornua fuit divulgata. scilicet prophetica et apostolica. sic falsitas sarracénica fuit am-
pliata per dictum seductorem. fingentem se habere predicta duo cornua simul ut dictum est.
Unde notatur dicitur duo cornua similia agni. ad ostendendum quod non erant vera cornua
agni scilicet eius prophetia et apostolatus. sed similia. id est ficta seu simulata. Et notandum quod
sarraceni hec duo cornua falso nituntur fundare in dictis utriusque testamenti. De cornu
enim prophetico allegant illud Deuteronomio. capitulo. Prophetam suscitabo eis etc. quod di-
cunt de predicto adimpleri. De secundo vero allegant illud Iohannis. xiii. capitulo.
Paracletus autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo ille docebit vos omnia.
Sed falsitas utriusque allegationis euidenter hic prope potest. Nam in prima manife-
ste habetur de medio fratrum tuorum. quod non potest de predicto seductore intelligi quod ipsi
cōfiterentur fuisse ismaelita. In secunda autem manifeste habetur quod ille qui mittendus erat
habebat docere omnem veritatem et suggerere omnia que christus precepit. Cōstat autem quod do-
ctrinam euangelicam predictus seductor quodam in se fuit subuerit. unde de illo non potest ali-
quo modo verificari verba predicta. Similiter illud quod legitur Luce. xxi. ca. Ego enim
dabo vobis os et sapientiam cui non poterit resistere omnes aduersarii vestri. non potest
intelligi de predicto seductore. qui nullo modo docuit veritatem. nec ipsi et eius sequa-
ces per sapientiam resistunt. sed solum per violentiam et potentiam armorum. ut per experien-
tiam patet. et in suo alkorano habetur expresse quod deus mandauit sibi ut per gladium co-
geret populos ad recipiendum fidem suam. Ad designandum autem seu fingendum quod ipse
esset utriusque testamenti cōseruator et sic haberet tantum prophetam et apostolum precepit ser-
uari primum sacramentum veteris testamenti scilicet circumcisionem. et primum noui scilicet baptismum.
Omnes enim sub predicta secta errantes masculi circumcidunt et tam viri quam femine
baptizantur aqua. In utroque tamen errant manifeste ab utroque testamento. Nam circum-
cisio que octaua die precipitur fieri. ut Leviticus. xii. capitulo patet. In etate adulta iuueni-
li et ultra per ipsos fit. et sic predicta circumcisio non est mosaica prout voluit fingere. sed
ismaelitica seu nabaotica. Baptismus autem qui secundum veritatem apostolice doctrine non iter-
atur. quia cum sit generatio spiritualis. correspondet generationi carnali que non est nisi
vnicuique. Unde ad Ephesios. iiii. Unus dominus. vna fides. vnum baptismum. Nam secundum
glossam vna christi mors vnum baptismum cōsecrauit. ipsi vero fatuantes. sepe et sepius
baptizantur seu aqua abluunt. per immunditatem tamen corporalibus. Nam de spiritualibus im-
munditiis minime curant et sic dicentes se cōseruare etiam legem. utriusque se manifestant
corruptores. et sic patet quod huius secte fundamenta sunt falsissime fictiones et inania des-
tituta.

Circa tertium articulum de varijs erroribus et vicijs multiplicibus in lege mahumetica contentis.

Notandum quod summam alkoranum perstringendo. inuenimus quod Mahumet quod periculose errauit. et circa credenda et circa agenda et circa speran-
da. In primis equidem circa credenda ut in plurimum famosorum heretico-
rum errores est secutus quod hinc manifestum est. Nam diuinarum personarum
trinitatem. sed et in christo Iesu deitatem negat. licet concedat ipsum creaturam ces-
teris omnibus supereminentem. et sanctissimum atque virtuosissimum inter omnes homines fuisse. inter-
um quod ipsum notat verbum dei et spiritum dei et animam dei. his vocabulis equiuoce utens. Ne-
gat etiam humanitatem in christo. ipsi verbo hypostatice fuisse unitam. quamque concedat quod fuit
de virgine sine patre natus. Tradit quod ipsum nequaquam a iudeis occisum. sed quendam alium
similem eius. quod deus ipsum ad se transfulerit. et quod apparebit de nouo circa finem mundi. et oc-
cidet antichristum. et postea faciet eum deus mori. Cōmendat virginem gloriosam mariam mul-
tum. ut causa absque virili semine ipsum affirmat cōcepisse. virginemque permansisse in partu et
post partum. non autem deum genuisse. sed hominem dumtaxat. Sarraceni quod eam plurimum ve-
nerantur et honorant beatissimum etiam ipsi precursori Iohanne baptista. eo quod ipsum bapti-
saauerit et sanctissimam duxerit vitam. Ea que habent in libro apocrypho de infantia sal-
uatoris miracula. omnino vera fuisse credunt. De alijs veris miraculis eius parum

Duo Cor-
nua sarraceni
fingunt

Circumcisio
baptismus

1. magis
in R. d. 1.

turantes. Afferit etiam mahumet in alkorano quod per legem suam etiam demones saluari
possint. quod multi ex diabolis facti sunt sarraceni.

Preterea in deo et in angelis corporalitate ponit ut ex multis fabulis suis facile fit cre-
dita cognitio. Possimum tamen id narrat. quod cum ipse iussit ad deum qui eum vocauerat per
gabrielem. imposuisset deus manus. et sensu tantam frigiditatem tactus a deo inter humeros
quod vix ad dorsum spinam frigiditas ipsa peruenit. Sed hec omnia eadem utique sunt facilitate
cōmenda quia ponuntur. neque enim aliquid habent rationis aut fundamenti. utpote
quo ad aliqua non solum euangelice veritati. sed et philosophie naturalis aduersa et rōni.

Circa agenda vero quod errauerit Mahumet. et superioribus liquido patet. Pre-
ter ea tamen id etiam notandum. quod sarraceni circumcisionem obseruant anno tercio decimo
filios suos circumcidentes. quo etiam anno ismael pater eorum legitur fuisse circumcissus
Genesim. xxi. capitulo. Sed circumcisio quid ad eos pertineat scire non possum. cum nec
mahumet ipse circumcissus fuerit. nec in alkorano aliquid de ea dixerit nisi forte Abrah-
am in hoc seque dicant. Sed cum se ismaelis lactentem filios. et abrahā a deo dicatur. Non
in ismaele sed in Isaac reputabit tibi semen. quid ad eos de semine Abrahā qui ad Isaac
nullo pertinent modo. Si dicant christum fuisse circumcissum. quid ad eos qui christiani
non sunt sed neque iudei. Ceterum preter superiorum memorata. sarraceni id euidentissime ob-
seruant quod in singulis oppidis et villis ter in die ter in nocte per deputatos quosdam et al-
tis turribus hoc faciunt. pelamari. Et mahumet sancta et iusta est. et ipse summus pro-
pheta a deo in salutem populorum missus. Omnesque id audientes respondent amen vel ita
est. et id eis sufficere dicunt ad salutem. Dant nihilominus elemosynas quibusdam ex suis
quos reputant sanctos. Sanctus autem apud eos existimat qui ab viro matris fatuus
nascitur. et in ipsa fatuitate usque in senectū perseuerat. vel qui post multos longo tempo-
re patras nequicias paupertate assumit. Hi autem libera omnium licentia. per domos va-
dunt. comedunt et bibunt. atque ad mulieres ingrediuntur. quarum si aliquam impregnauer-
int. credunt ipsi sarraceni quod puer ille sit sanctus antequam natus. Ieiunant non nisi semel in
anno modo superiorum et positum. Alias nec cōfiterentur peccata sua. nec aliquid habent sa-
cramentum. nec decimas dant. nec aliquas faciunt oblationes. nec aliquid diuinum of-
ficiū habent. Sed dumtaxat breuem in die exoluunt orationem. versus meridiem ter se
profunde inclinantes usque ad osculum terre. et iterum se leuantes. Ante orationem autem pre-
mittunt lotionem. et superius declaratum efficitur aqua pura. quod si aquam habere non possint. terra
se abstergunt. credentes miseri per hoc se a quolibet etiam quantumlibet enormi crimine
mundatos. quo errore ad omnia mala pecciores redduntur. dum ad artiozem se putant
penitentiam minime obligatos. Duas peregrinando visitant ciuitates quas reputant san-
ctas. Dechem vicem de qua superius habitum est. et Hierusalem quam in multa habet ve-
neratione. propter templum Salomonis quod ipsi rupem appellant. Duas vero alias ex ad-
uerso. detestantur valde ciuitates. Rhomam scilicet et Antiochiam. ob causas quas erudito
haud incognitas. De ceteris virtutibus. puta humilitate. patientia. castitate. misericor-
dia vel caritate dei aut proximi. et huiusmodi nihil prorsus inuenies in alkorano rela-
tione dignum. nisi quod mahumet multum cōmendat psalterium et prophetas. Moysen prece-
ptum quem magnum asserit fuisse prophetam. christum vero maiorem seipsum autem maximum.
Job quoque laudem legem moysi. super omnia autem euangelium christi. Et dicit quod
christus de eo prophetauerit in euangelio dicens. Annuncio vobis de nuncio dei qui
post me venit et non veni eius est mahumet. quod quidem nomen suum. asserit esse scri-
ptum ab eterno in throno dei in superiori parte ad dexteram. Decem et multa talia rursus pro-
fectu digna in alkorano continentur.

Sed quia nihil horum in lege diuina. veteri vel noua habetur ut est manifestum. et
ipse frequenter precepit legem et euangelium seruari. Ideo finxit aliud notorium men-
dacium dicens quod iudei corrumperunt legem Moysi et prophetarum. et christiani euangeli-
um quod nihil remansit de veritate legis et euangelii nisi quantum in alkorano ha-
betur. Quis quidem fictionis falsitas licet euidenter satis sit apud doctos. propter sum-
piciores tamen quosque clare ostendi potest hoc modo. Nam talis corruptio scripturae

2. in omni

Prophetia dicitur
in vna

Sanctum dicitur

rephra ym
2 Nom. 2
corruptio
2 ynt p 50.

proci admirari

Canis impudicus
hissim latrat.

in diabolica
2 90.

rarum. puta veteris et noue legis. aut fuit vniuersalis et manifesta. Aut particularis et occulta. Ad vniuersalis et notoria. quia sic alie nationes id sciuissent et fuisset corruptio illa omnibus cognita facta. quod est manifeste falsum. Neque potuit esse particularis et occulta. quia sic aliqui saltem codices remansissent incorrupti. quod iterum ex eo falsum patet. quia in omni lingua et natione inueniuntur lex et euangelium vniuersim scripta. Item lex apud hebreos est in propria sua lingua et littera. qua fuit in monte synai patribus data. sed et postea a terra promissionis fuerunt expulsi et per orbem dispersi. eandem ubique habent legem sine aliqua variatione. Translationes quoque per septuaginta interpretes iussu ptolemy mei regis egypti facte. adeo in sententia vniuersales fuere quasi vno ore et calamo conscripte fuissent. quod efficacissimum est argumentum incorruptionis veteris legis. Multo autem minus homini corruptio potest noue legi applicari. quod hinc patet. Nam quattuor sacra euangelia que per orbem terrarum fuerunt diuulgata. et aliqua hebraice. aliqua grece. quedam latine conscripta. postea fuerunt a pseudo apostolis et hereticis multipliciter impugmata. suffragantibus eis nonnullis imperatoribus aliisque potentissimis viris. heresibus infectis. et tamen diuina opitulante gratia. incorrupta semper et illesa manserunt. non sine signis et diuinis prodigiis. Unde et hodie non solum apud latinos. sed et apud grecos qui nobis grauius aduersantur. sacrorum textus euangeliorum vniuersim habetur. nemine discrepante. Ex quo concluditur quod predicta mahumeti fictio non modo est falsa sed et contra ipsam facit non minime. Quod etenim mandat legem et euangelium obseruari. Nonne quidem ea que apud nos sunt quia ipsa dicit esse corrupta. Sed neque alia ab istis. cum nulla talia in toto inueniantur orbem: ut est manifestum. Aliter propterea. quomodo christiani cum iudeis in tali potuerunt conuenire corruptione. a quibus tam antiquo odio secernunt. Aut quomodo ipsi in eius consentire corruptione. in quo maxime discordant. in christo scilicet ut notum est. quem iudei nec deum nec hominem sanctum consentunt. Ipsi vero christiani cum non modo hominem sanctissimum sed et deum verum certa religione affirmant.

Et quamquam plures ad hoc ipsum adduci rationes facile possent. he tamen sufficiant causa breuitatis. Nam ex his satis perpendere quisque potest quod etiam in alijs locis in aliorum no suo mahumet falsissimis videtur figmentis. que mediocriter edoctus quilibet intellegendum facile animaduertet. Neque tamen mirum videri debet cuius si canis ille impudicus in sacratissima vtriusque testamenti lege latrare ausus est. corrupta vtriusque ore asserendo impudico. Quippe qui non nisi mendacijs. falsitatibus. immo maledictionibus os habuit assuetum. Cui ut vicem reddam pro improbis iniurijs istis condignam. et malleo malleum retundam legem suam quam solam predicat incorruptam non nisi diabolica melle monstrabo. Ita quod reuera mirari non sufficio quod persuaderi potuerit. non dico cuius sapienti sed vel qui per somnium aliquid humani cordis se habere putaret istum talem mendosum prophetam fuisse. cuius et vita et doctrina ita contraria sunt non solum diuine religioni. verum etiam humane honestati ut ipsa quoque bruta animalia penes hoc intelligere possint. Sed ne longius a proposito abducatur hinc paucis accipe propterea diabolicam suam extare legem. Nampe duas duntaxat leges accepisse nos a deo (preter eas que nature dicuntur que et omnibus communis est: humanam participantibus naturam) constat. Altera quarum gratie. altera iusticie lex appellatur. Lex quidem gratie talia iubet. diligite inimicos vestros. benefacite his qui oderunt vos etc. huiusmodi. Lex iusticie. oculum pro oculo. dentem pro dente. vulturam pro vultura. percussuram pro percussura etc. Item que ad talionem pertinet reddi imperat. harum duarum nullam mahumet esse manifestum est. Cum ergo iste duc tantummodo leges hominibus date sint. quarum altera diuina. altera humana magis esse videtur. ista tertia lex a mahumeto inuenta quid erit nisi diabolica. Diabolo enim inspirante. hanc subito nescio unde emerisse cognoscimus que nec humana nec diuina esse probatur. Sed inter vtriusque prodigiosa facie nunc hoc nunc illud videri volens. et se nunc illam hunc istam esse confingens. nullum alium nisi diabolum qui se inter deum et homines semper medium facere nititur. imitatur. Sed forsitan dices. inde probari hanc esse diuinam quia cum mahumet ideota et sine litteris esset nullatenus eam scribere vel annunciare hominibus nisi diuina virtute pos-

tisset. maxime cum ipse ibi dicat. si hanc legem fecissemus descendere supra montem inclinarer se mons ipse. et adoraret eam pre timore dei. Et multa talia friuola et nihil rationis habentia. de quibus etiam supra habitum est. velut signa et prodigia legi sue attestantia adduci possent. O signa et miracula in istis aut mahumet ipse. O signa comparanda mari rubro diuiso. et soli ad imperium Iosue stanti et christi precepto moribus imperanti. immo veremur magna tam veritatis quam virtutis inopia. Profecto argumenta immo deliramenta omni rationi vacua. quasi incomperita sit nobis quibus complicibus et qualibus adiutoribus legem confecerit suam. quos supra descripsimus late satis. Porro circa speranda quam non modo erronea sed absurda et omnino irrationabilia pernitiosius ille seductor senserit atque in aliorum posuerit hinc accipi potest. Nam asserit quod vltima hominis beatitudo consistat in comedendo. bibendo. luxuriando cum virginibus et mulieribus speciosissimis. Itemque in preciositate vestium et lectorum. vmbraclulorumque amenitatibus. in ortis irriguis. pincernis dapiferis. atque ministris. existens angelis et huiusmodi. Et profecto radicales errores quibus gentem illam brutalem seduxit ex hoc profluunt fonte. immo hac sententia prodeunt. unde paulo hic diuinus subsistendum arbitratum sum ne sensuales et carnales hinc hauriant venenum. Quorum sensus et cogitatio prona sunt ad malum ab adolescentia sua. Facile autem mea quidem censura. hec falsitas potest reuinci. non solum ex theologia. sed etiam ex morali philosophia. ut de hoc acute et docte peripatheticorum princeps Aristoteles scribit in primo primum ethicorum et decimo. Equidem ex dictamine rationis naturalis concedere cogimur quod felicitas humane nature dum contemplatiua verum etiam politica in bono tantummodo consistit honesto. quod est bonum rationis. Nam secundum boetium in. ij. de consolatu philosophico. Si voluptas beatos efficere possit. nil cause esset quin et pecudes beate dicerent. Unde voces iste voces pecudum sunt non hominum. proinde vltima hominis felicitate et carnalibus voluptatibus ponere ridiculosum opido est inter sensatos etc. Constat enim quia magis et minus non diuersificant speciem. unde sequitur quia non alia bona quam habeat vita ista. promissit seductor ille suis deceptis. ubi enim eis promissit flumina lactis et vini et mellis. non promissit eis alios liquores secundum speciem quam habeat vita ista. et si forte gustu suauiores. Eodem modo se habet et de saporibus cum sint determinati numero specierum suarum. nec ampliores nec alij esse possunt preterea queremus ab eis vtrum cibi huiusmodi et potus corpora hominum tunc nutriunt. aut non. si non frustra assument. Si sic cum nutrimentum non sit nisi reparatio consumptionis que fit per motum et calorem vitalem. erit ibi consumptio et reparatio corporum. ergo erunt corpora et consumptibilia et reparabilia. quare et defecabilia et mortalia de necessitate nisi per nutrimentum occurrat. Hoc autem est admittit magne miserie videlicet quotidianus conflictus contra ruinam corporis et quotidiana refectio contra eius consumptionem. Eruntque epule huiusmodi non solum felicitati sed etiam vrgentissime necessitati qua per consumptionem corpora necesse est quotidianae refectionis alimenta retineri.

Amplius queremus ab eis vtrum sint ibi digestionem ciborum et potuum. quas ibi esse necesse est. Cum enim cibi et potus multas partes habeant que non conueniunt nutrimento humano corporum. necesse est eas per digestionem separari ab eis que conueniunt homini nutrimento et in secessum mitti et tandem egeri. Quare cum homini digestionem et egestionem sine non habeant. non sufficeret paradysus illa etiam sola stercoreum egestionem capere. cum omnis regio corporalis finita sit magnitudine. Pulchre proinde irritis quidam christianis quendam sarracenum ex hoc ita dicens etc. Maledicta paradysus in qua et in qua merdas. Quod si forte dixeris quod ea ibi erit vis ventrum ut totam superfluitatem consumat. quanto melius et rectius diceris. quia ea erit ibi virtus corporum ut consumptionem seu resolutionem non patiantur. Multo enim minus est non pati consumptionem ab alio quam facere consumptionem in cibo et potu. Amplius cum ponat coitum necesse habet ponere superfluitatem tercie digestionis. cur ergo non primum et secunde digestionis.

Ex hoc vero sequuntur ab hominibus seditates. Aut enim erit ibi generatio ex illo usu mulierum. aut non erit. Si erit et hoc per modum vite istius. erit profecto magna miseria patientium et

Voluntaria

Aristoteles
Principat philosophia
principis

nutrientium et tanto maior quanto crebrior erit ibi commixtio marium et seminarum. Quocumque autem modo sit. quia mors ibi locum non habet. crescet populus in infinitum. Finita est autem regio paradisi illius et omnis regio corporalis sicut et naturalibus scimus. quare breui tempore necesse habebit exire pars magna populi illius de paradiso tali. et oportebit eis creari regionem aliam ad habitationem eorum. Et non vnam solum sed et infinitas. quoniam impossibile est regiones finitas quantacumque sint. homines capere infinitos. et hoc manifestum est eadem via qua declarant omne corpus esse finitum et nullum posse continere infinita tanta quantacumque parua demonstrata. Quod si non erit ibi generatio. erit ergo sterilitas in maribus et seminibus. quare frustra erit ibi vis generativa in viris. Amplius sterilitas plaga est et lesio nature in virtute generativa. vel ex parte virorum vel mulierum. propter quod remanet opus generationis incompletum. Ibi autem nec plaga nec lesio nec incompletio siue imperfectio vlla locum poterit habere.

Amplius. secundum hoc vis generativa non deserviret fructui sed tantum sede voluptati. Maximum autem bonum generationis est fructus siue proles. et absque vlla comparatione melior est fructus quam voluptas istius commixtionis. ergo privabitur ibi virtus generativa eo quod est optimum in ea. et minus bonum in infinitum et ea proveniet tunc quam nunc puenit in vita ista. ergo vis generativa non beatificaretur ibidem. quod est absurdum dicere. Quod si dixeris quod non erit ibi in commixtione maris et semine seditas vel immundicia. sed sola coniunctio corporum et amplexus. absque emissionem humore hinc inde. Manifestum est quod equivoce uteris nomine concubitus. Preterea quid erit paradysus ista nisi taberna inde felle ingurgitationis et perpetue turpitudinis proflubulum. ut pretereamus in nominandas alias abhominaciones et seditates. que ex huiusmodi commixtionibus marium et seminarum sequuntur.

Quod autem dicitur mabumet angelos pincernas futuros atque dapiferos eorum qui sibi crederent et legem suam servarent. Quis non rideat. sanctos angelos felicitate illam quam oculus non vidit nec auris audiuit. et in cor hominis non ascendit. deferre. ut lectos parent eis et ornent ad turpitudines exercendas. et angelice beatitudinis sue excellentiam. in coquinaria seu dapiferariam aut pincernaria commutent servitium. Incomparabiliter enim vilius est servire huiusmodi lectis et mensis quam porcis. Unde animalis iste homo animalibus hominibus loquens nec futuram patriam aut eius felicitatem. immo nec patriam vocem pecorinam intellexit neque somnia sua delirus agnovit.

Amplius. ut uniuersali sermone dicamus. aut cum huiusmodi delitiis carnalibus erunt simul et delitie spirituales. aut non. Non potest dici quod sic. quia manifestum est quod se non communiuntur. Nam spirituales delitie animam ad se trahunt et in se totam rapiunt. nec sentire carnalia patiuntur ea hora. qua mentem tetigerint humana. ut in raptu aut extasi liqui do est videre. ubi etiam ad modicum bona spiritualia gustata animam totam ad se rapiunt ac a sensibus et sensibilibus abstrahunt omnino. Quanto ergo fortius ubi totaliter beatificabitur mens humana. nil carnalis sensibilis voluptatis. permittet sentire vel etiam cogitare. Si modica stilla spiritualis voluptatis totam eam occupat et absorbet. quid faciet et torrens ipse voluptatis in ebrietas ab ebrietate domus dei. Non ergo simul esse possunt felicitas spiritualis et illa de qua loquimur carnalis. Quod si dixerit quia alternatim id est latera post alteram fruuntur in vita illa. sequitur ex necessitate quod neutra erit plena. cum neutra sit continua. Continuitas autem pars est felicitatis.

Amplius ex ipsa experientia sensus patet quod gustantes delicias spirituales statim fastidiunt carnales. iuxta vulgatam sententiam. gustato spiritu desipit omnis caro. Unde impossibile relinquitur quod beati in patria a spiritualibus redeant ad carnales. Cum enim ea hora qua vacant spiritualibus. carnales minime appetant. adherent vero spiritualibus fortissimo amore qui nec memoriam patitur carnalium voluptatum. impossibile est quod ab eis redeant voluntarie ad carnales cum illas non appetant illa hora. Nihil est ibi quod eos a spiritualibus delitiis abstrahat vel trahat ad carnales eo tempore et hoc voluntarie. Violentia autem vel subreptio ibi locum non habet. Unde manifestum est semel admissos ad spirituale felicitatem. ab ea vel ad modicum diuertere aut sciungi non posse.

ergo impossibile alternatim utraque ibi obtineri. ergo necesse est felicitatem spiritalem vel omnino ibi non esse vel solum esse. id est preter carnalem istam de qua loquimur. cum nec possit esse simul cum ea. nec alternatim. puta nec post nec ante illam. Quod si ibi non est felicitas spiritualis. quod est indubitater potissima. nobilissima et maxima pars felicitatis (si tamen et alia est aliqua eius pars) apparet euidenter quod felicitatem non possit. sed partem felicitatis et illam modicam atque vilissimam quia carnalem possit solum. etiam si nomine felicitatis digna esset. Modicum enim esse in nobis id quo cum brutis communicamus omnibus scitum est. Erit quod iniquitas magna in deo atque peruersitas. quoniam constaret partem illam sensualem in nobis semper rebellem esse honestati. et dei voluntati. quam sic remunerabit. Portione autem in nobis superiorem que et longe prestantior est. que pro vera honestate pugnat ac dei voluntate. non remunerabit propria gloria et felicitate. Absit absit hec a deo iniquitas: qui equissime queque iudicabit.

Declaratum ex his arbitror satis euidenter. quia non modo impossibile est carnale esse paradisum et felicitatem sensibilibus deliciarum: sed etiam ridiculosum. Quod somniata homini felicitas non nisi brutorum est animalium. Quod vera felicitas non sustinet huiusmodi delicias carnales quas somniator ille predicauit sed necessario abstrahit ab eis. Unde in patria esse poterunt minime. iuxta verbum veritatis quod matthei. xxij. habetur. quia in resurrectione non nubent homines neque nubentur. sed erunt sicut angeli dei in celo. Et Luc. xx. capitulo dicitur. Neque nubent neque ducent uxores quod digni habebunt illo seculo. Equales enim erunt angelis dei. Et tantum de isto articulo dicta sufficiant propter simpliciores ad ducta. ne huiusmodi deliramenta a fidei nostre abducant veritate.

Irae quartum articulum de causa scilicet cur ad eam sectam que tot continet errores et falsitates tanta confluerit hominum multitudo. cum naturalis ratio semper ad optima deprecetur. ut dicitur in primo ethicorum. et per consequens ductu naturalis rationis. homines huiusmodi errores et falsitates horere deberent. Fiove rit per certo quisque nulli unquam notabili vel sapienti homini eam placuisse primo. sed miserrimo et imperitissimo vulgari hominum generi. qui ab eo de locis siluestribus congregati. cum has primas leges audissent. rei nouitate stupefacti sacrilegas fabulas diuina esse oracula crediderunt. Denique cum et paupertatem assiduo ruralium operum labore: coacti fuissent cibi. potus. preciosarum vestium. umbratilis amenitatis. vasorum spectabilium. uxorum insuper pulcherrimarum et infinitum concubitus. aliarumque spurcissimarum paradisi deliciarum beatitudine audientes. seque ibi ex promissione mabumeti iam tamque futuros esse sperantes. ad omnia quecumque ipse mabumet voluit pecorini homines accurrerunt. Inde est quod contra regem perfidis etiens sic adiutus est ab eis ut vinceret. Promissi siquidem omnibus qui in bello ipso pro eo mori eligerent sui paradisi delicias. Ictro animosius congressi pugnaverunt ut ortos optimos quos in perfide viderant obtinerent. Nam et illos se post victoriam eis daturum dixerat. ut in hoc seculo et in futuro semper in ortis essent. Delectant enim arabes maxime pulchritudine ortorum.

Quod si denuo inferat aliquis. Non soli rustici sed et multi alij etiam nobiles et philosophi legem illam sunt secuti siue sectam. vere multi alij sed pessimi et qui grauati ere alieno. vel per suis sceleribus morituri hanc solum euadendi viam inuenerunt sapientem. vel honestum virum ad sarracenicam de alia qualibet lege vel secta venisse: profecto nemo vidit unquam. Illi vero philosophi arabes nati et qui sub lege sarracenica claruerunt. puta Auicenna et plerique alij. magno et excellenti ingenio viri. et si fortasse legis sue ineptias cognouerunt. resistere tamen tante multitudinis rudis populi. aut nequiuert. aut metu mortis noluerunt. aut iusto dei iudicio cum et ipsi carnales homines essent in reprobum sensum dati sunt ut eam in qua nati essent legem defenderent potius et approbarent quam impugnant. Porro hi qui ex iudeis vel christianis ad eos veniunt. absit ut aliqua hoc faciant honestate prouocari. Sed quia miseri impudici legis sue regulas non serunt. ad latam et spaciosam viam quam mabumet docuit. ducentes ad baratrum se se conuertunt. Quod quidem christianis maxime contingit. quorum lex spiritualis et celestis. Omnia

Felicitas bruti animalis.

Ratio semper ad optima

Sacrilege fabule

Proximis hois.

Pulchritudo ortorum.

Amor in seipsum sarraceni

Bonum generationis

Coquinaria dapiferaria pincernaria

hanc autem accidenaliter

que in mundo sunt spe et desiderio amoreque visionis et fruitionis diuine. que eterna est et semper manens cōtēni precipiens dum carnales et fluxas infelicitum mentes cōpēmit. ab ea diffugiunt. quia pugnare contra carnis cōcupiscentias nolunt. Hoc tamen certissimū omnibus sit quia neque iudei neque pagani neque christiani quomodocūque se exterius habent. venientes ad sarracenos. etiam si se esse de secta eorum foris simulent. nūquā tamen ex corde sunt. Simulant autē se esse quod nō sunt. ut sicut predicti aliquod corporis euadant in modum. Aut ut porcinis voluptatibus quarum apud eos copia et licentia est perfruantur.

Et iterum quemadmodū sanctus doctor aquinas in summa sua cōtra gentiles libro primo. capitulo. vi. notat. Alia penitus via fuit introductionis legis mahumeticę et ritus euangelicę in orbem hincinde. Siquidem lex noua et euangelica nō nisi diuino miraculo mundo fuit palata. Secta uero mahumetica opposito totaliter modo. Quod hinc potissimū liquet. Nam in lege euangelica omnē intellectū humanum transcendentiā predicantur. ut est trinitas personarū cum unitate essentie in diuinis. et natura diuina ac humana in christo hypostatice cōiuncte. et huiusmodi que omnino naturalis intellectus cognitionē excedunt. In secta uero mahumeti nūll traditur credendum. nisi quod facile a quolibet mediocriter intelligenti naturali potest ingenio cognosci. ut est unitas dei et christi hominis excellentia super alios prophetas ante eum et huiusmodi. Vult etiam hominū substantias spirituales separatas nō cognoscunt. ideo etiam in deo et angelis mahumet posuit corporeitatem. Et hecyna causa est quod plures sectam illam susceperunt tanquā cognitiū creditiūque faciliore. Preterea in veritate euangelica ut supra habetur est carnales voluptates cōhibentur. ut sunt venere delectationes. honores. diuitie et huiusmodi. At cōtra in secta predicta. omni carnali voluptati laxantur habere. quin etiam fastus et pompe. velut quedā virtuosa predicantur. ideo multi eam sequunt. Amplius in euangelica veritate promittuntur premia nō modo inuisibilia sed etiam a mortaliū libus incōprehensibilia. ut manifestum est ex illo apostoli verbo. Oculis nō vidit nec auris audiuit. que preparauit deus diligentibus se. Ab huiusmodi autē nō multū inclinatur naturaliter homines. quin potius sensibilia amplectuntur. que in lege mahumetica mercedis loco promittuntur. Inde est quod tanta multitudo pestifere huic secte adheret. quoniam stultorum infinitus est numerus. Unde iure meritoque pro maximo deputatur miraculo noua in lege quod ipsa per simplices et idiotas in totum diffusa orbe terrarum. puta per apostolos predicata. mortaliū animos per fidem euangelij cōsulque attrahit. ut visibilibus spretis. sola inuisibilia querant. sequantur. sperentque. deo nimirum verba illorum credibilia faciente. signis. portentiis. et virtutibus varijs. mirisque sancti spiritus distributionibus. Hec sane causa est qua freni sine ulla ambiguitate suscipim? quicquid mater ecclesia vniuersalis et apostolica docet. et sic adeo ut pro tantorum documētorum assertione. per dei gratiam omni genere tormentorum mori nō timeamus. scientes pro certo vitam nobis gloriosam restare in celis. quam nobis cōcedat post hanc miseram fragilem et caducam vitam ipse qui vite mortisq; habet imperium christus in secula benedictus Amen.

Circa quintū de diuturnitate durationis illius secte.

Attendendū quod nōnulli mirant de hoc quod secta ista tam erronea et viciosa ut dictum est tam diu durat. cum ex cursu veteris et noui testamenti usque ad ipsam exclusiue nulla secta seu ritus erroneus tante fuerit duratiōis. Videmus enī quod assiri et chaldei perse et greci quod populū dei per interualla ipm afflixerūt. fuerunt parue durationis respectu durationis illius secte. Similiter et romanoz et idolatrarū secta modicum durauit respectu istius. Quod si dicat quod huiusmodi durationis nō est causa querenda. cū sit ex voluntate diuina hoc permittente. cuius scilicet voluntatis causa nō est querenda. hoc non videtur sufficere. Nam licet diuine voluntatis quod est eius essentia nō sit causa querenda cum sit prima causa omnium. nihilominus tamen de eius effectibus a sanctis et iustis viris nonnunquā cause queruntur in similibus. Unde Jeremias capitulo. xij. deo dicit. quare via impiorum prosperatur bene est omnibus qui preuaricantur et inique agunt.

plantasti eos et radicem miserunt. proficiunt et faciunt fructum. Et Abacuc deum alloquens in primo capitulo dicit. Vundi sunt oculi tui ne videas malum. et respicere ad iniquitatem nō potes. Quare ergo nō respicias super inique agentes et rases deuorante impio iustiorē se. Que verba proprie possent applicari ad hoc possum. Nam deus videtur tacere permittendo quod populus iste tantis erroribus et vicijs implicatus. populū iustiorē se deuorat scilicet christianū. et hoc per tam insuetā durationis diuturnitatem. Nam ab initio illius phane secte usque in hodiernū tempus currete scilicet Anno dñi. M. cccc. lxxxv. superūt anni octingenti quinquaginta vel paulo plus. ut patet recte cōputari. Hec tamen adhuc apparent signa cōsummationis vel desitionis spūs. de quo nō solum multi mirantur tante durationis causam nō inuenientes. sed etiam quidā alij in fide claudicant. murmurantes de dei pudentia et eius equissima iusticia. Ad hanc questionē doctor quidā ex iudaismo ad christianismū cōuersus (cuius nomē ob reuerentiā silere malo quod exprimere) ita putant respondendū ut infra habetur. Assignans tres differentias inter sarracenos et alios paganos pcedentes. quas differentias fideliter hic recitabo primum. Deinde necessarijs rōnibus et matris improbo. dicit autē sic. Quāquā tā sarraceni quā pagani eos pcedentes cōueniant in rōne infidelitatis. omnes enim tam isti quā illi carent fide vera. Differunt tamē in multis et specialiter in tribus que ad possum faciunt. Quorum primū est. quod hec secta licet malaz pessima ut dictū est. nō tamen est idolatria nec cultū idolorū publice in suo dominio permittit sicut alie secte pcedentes cōmuniter faciebant ut est manifestū. Nam a tempore assyriorū et chaldeorum usque ad tempus Cosdroe inclusiue. cuius dominiū ppinquum fuit ipso mahumeto semper vixit cultus idolorū inter gentes. qui populū dei vexabant. ut patet in veteri testamento. et in hystorijs ecclesiasticis. et legendis sanctorū. Cōstat autē quod inter omnia peccata quibus deus offēditur. peccatū idolatrię est potissimū. intantū quod deus se ostendit feruentius seu ardentius illud punire quā alia peccata. vnde Exodi. xx. vbi phibetur idolatria dicit deus zelotes dumtaxat. et nō alibi vbi alia phibentur peccata. Nam cum dixisset. Nō adora bis ea scilicet idola nec coles. subdit. ego sum dñs deus tuus fortis et zelotes. Et ibidē capitulo. xxxiii. cum dixisset. Nō adorabis deum alienū. statim subdit. quoniam dñs deus tuus dominus zelotes nomen eius est. Et Deutro. xxi. loquens de homine idolatra dicit. Tunc quā maxime furor eius. i. dei seniet. et zelus cōtra hominē illuz. et sic in multis alijs sacre scripture locis. Cuius ratio est. Nam zelus importat intensionē affectus ex quo quis vehementer querit excludere illud quod sibi repugnat sicut Augustinū libro. lxxxiij. quod. Et quia cultus idolorū inter cetera peccata magis repugnat cultui diuino. ideo circa hoc peccatū dicitur zelotes et zelare singularius quā in alijs peccatis. vnde etiam nō tam diu tolerat durationē eius sicut aliorum peccatorū. Eo. modo quo viri dicuntur zelare uxores. ne per cōsortiū aliorū impediatur singularitas quā in uxore querunt. vñ non tam diu tolerat zelotipiā sicut alia vicia que de uxoris suspicantur. Et quia ista secta nō incurrit peccatū idolatrię cōmittendo nec permittendo. Ideo non mirū si deus eam longiori tempore tolerat quā alias sectas pcedentes. quarū plures publice idola colebāt. Si autē dicatur hic quod idolatria multo maiori tempore deus permisit. Incepit enī sicut quosdam a tempore Enos qui fuit tercius ab Adam de quo Genesis quarto. Scdm vero alios a tempore Hennoth. de quo Genesis. x. Et quicquid sit de hoc manifestum est. quia tempore Moysi egiptij idola colebant. vnde Exodi. xi. In dijs egipti faciam iusticiam. et tempore David legitur in ps. Omnes dij gentium demonia sūt. Unde ratio predicta nō videtur habere locum cum sit manifestū quod deus per multo maiora temporum spacia. idolatriam in gentibus permisit. Ad hoc dicendum quod idolatria est nomen generis. sub quo cōtinentur multe et varie species idolorū et cultus eorum. Unde diuerse gentes seu nationes diuersa idola colebāt et sub diuersis ritibus. Unde Iudicum. x. de filijs israel dicebat quod seruierūt dijs Aram et dijs Sydon et dijs moab et dijs ammon et dijs philistin et hmoi. Cū autē aliqua gens alia superabat. deos illius gentis deuictę destruebat et cultum eorum. Vñ Esaie. xxxvi. Rabaces noie sennacherib qui multas gentes deuicerat dicebat. Ubi sunt dij Amath et Arphat. et vbi sunt dij Saphat

Ab anno
1485.
850. Yr
in anno 1508.
933

Coroior.

Zehir.

San wolfgang
Lahn. Westm
In hinc. R
m. p. v.
Zehir.
Hennoth.

Porcin
voluptas

in mortu
improbitatē

Assyrii.
Chaldei.
Persę.
Egipti.
Romani.

et Bayn 22. quasi diceret q sicut deuicerat gentes illas ita et deos earū. Ex quo patet q sicut nulla fuit potestas mundana que tñ durasset sicut potestas hui⁹ secte. de qua loquimur. put ex historijs p̄t haberi. ita nec fuit aliqua idolatria intantū durans. Nā vna specie idolatrie supata per aduersarios sue gentis. Alia species idolatrie scz alteri⁹ gentis superantis insurgbat. et sic licet deus multo tempore idolatriā sub rōne generis pmitteret. nullam tñ specie idolatrie diu tolerabat: sed vnam per aliam puniebat. Et ideo quādo rōmanū imperiū vt omnes nationes sibi subiugaret. omnes species idolatrie recepit. vt in historijs scolasticis legitur de phano pantheon. Tunc deus omnes hmoi idolatrie species. per christū et eius doctrinā destruxit. put fuit pphetatū Danielis. vii. q lapis scz christus de monte absclusus sine manibus. i. absqz humana potestate natus. statuam id est idolatriā gentiliū diminuit quod ad omnes eius species. prout latius alibi declaratur. Et sic patet ratio vna quare ista secta nephanda de qua loquimur in propria specie ritū tot temporibus predictis plus qz alia species idolatrie toleratur. Nā in ista est infidelitas sine idolatria. In alijs vero pcedentibus fuit idolatria cum infidelitate. Idolatrie autem puniō zelo diuino subiacet quo deus feruentius et celerius eam puniit qz alia peccata vt dictum est.

Secundum vero in quo differt ista secta ab alijs pcedentibus est. q pcedentes vt cōmuniter cogebant fideles ad adorandū seu thurificandū idolis vt patet in danielē de tribus pueris. et in libris machabeorū. et multo frequentius et clarius in legendis apostolorū et martyrum. qui per tyrannicā potestatem multipliciter torquebant vt cultum idolis prestarent. super quo mirabilia tormenta patiebant vsqz ad sanguinis effusionē immo et mortē. Tenentes vero istam sectam sarracenicā cōmuniter vt in pluribus nō cogūt fideles ad apostatandū a fide. Nam in alcorano precipitur q omnes homines nō recipientes legem suam occidantur nisi soluant tributū. Ex quo patet q per solutiōnem tributi soluantur ab hac coactione. Solutio autē tributi superioribus. etiā si sint infideles licita est dicente christo Luce. xx. Reddite que sunt cesaris cesari 22. Qz autē sarraceni nō cogunt fideles ad apostatandū a fide est manifestū per experientiā. Vni festum est enī q hodie in sancto sepulchro Hierosolymis et in ciuitate Bethleem sunt monasteria fratrum minorū deuote viuentium. et in monte Synai vbi corpus beate Katherine requiescit sunt multi monachi deo seruientes sub regula sancti Basilij. Et sic patet ratio secunda quare ista secta licet mala et pernicioſa. nō tamen fidelibus tam nociua nec periculosa est sicut alie secte pcedentes que conabantur cogere christianos ad apostatandū a fide et negandū christū. Unde nō mirum si diutius toleret qz secte erronee pcedentes. Sed forte cōtra predicta dicitur q licet ista secta cōmuniter nō cogat fideles ad recedendū a veritate fidei: tamē supprimit eos vehementer. ita qz viuunt inter eos quasi sub iugo captiuitatis et seruitutis. Item predicti quotidie mouent bella cōtra christianos et multos occidunt et captiuāt. et terminos eorū et terras deuastant. Ex quibus videtur q pro honore nois dei nō tñ debuissent tolerari. Ad primū dicens dum q viuere abicte et sub iugo seruitutis nō diminuit aliquid de veritate ecclesiastice dignitatis. Nam vt ait Hilarius in. vii. de trinitate. hoc habet primum ecclesia. vt dum persecutionē patitur floret. dum opprimis crescit. dum cōtenuit persistit. dum ledit rursus. dum arguitur intelligit. tunc stat cum supari videtur. bec ille. Ex quo patet manifeste q veritas ecclesiastice dignitatis nō cōsistit in pſperitatibus mundanis. dicēte christo Johannis. xviij. Regnū meum nō est de hoc mundo. sed potius in aduersitatibus mundanis p nomine christi tolerandis. quod etia ex processu primitiue ecclesie in bonis spiritualibus potest haberi. Manifestum est enim q in ecclesia primitiua a temporē apostolorū vsqz ad tempus Siluestri pape. quādo nulla potestas mundana erat apud fideles. tunc ecclesia maxime prosperabat in spiritualibus. florebat enim frequētibz triumphalibus martyrijs. quādo p fide christi sustinenda summi pontifices et alij prelati et viri religiosi. etiam simplices vtriusqz sexus. pro christi nomine gaudenter tormenta et rabiem tyrannorum vsqz ad mortem acerbissimā sustinebant. Ex quibus manifestabat q virtutes diuine scz fidei et spei et charitatis. pro tunc in ecclesia. q sunt

Fides. Spes et Charitas Virtutes
diuine

vera et maxima bona spiritualia: maxime abundabant. Quando autē processu temporis fideles in ignas potestates seculares obtinuerunt. tunc predictae virtutes et si per misericordiam diuinā nō ex toto defecerunt. nō tamē sub eodē vigore cōmuniter reperiunt. sicut in ecclesia primitiua vt est manifestum. Inter fideles etiā cōmorantes his temporibus in partibus vltimarum. multi reperiunt deuotiores qz in istis partibus. qd satis patet ex magna patientia eorum in tolerandis obprobrijs et iniurijs sarracenorum frequenter pro noie christi. Ad secundū vero dicendum q fm Aug⁹ in. iij. de trini. ca. xvi. et allegatur a magistro in primo dist. xlii. Mala que ab iniquis infidelibus fideles pie perferunt. ipis scz fidelibus vtiqz profunt ad emundanda peccata. vel exercendam probandāqz iusticiā. bec ille. Unde huiusmodi debellaciones a sarracenis haud dubiū. diuina inferuntur voluntate christianis propter multa eorū peccata que ab eis cōmittuntur in dies et plurimū inualeſcūt. et in talibus sarraceni reputandi sunt vt flagellum dei et virga furoris eius. prout Esaie. l. ca. habetur. et ita talia ppe fiunt ad emendanda peccata. Quādoqz vero ad exercendā probandāqz iusticiā. Nam deus qui sine testimonio sue bonitatis: nullum tempus relinquit. languentibus seu tepescentibus predictis principalibus virtutibus. prouidit ecclesie sue. dāns ei reges et principes qui viriliter et fortissime sepe cōtra aduersarios fidei strenue pugnant. put patet in historijs germanorū et gallozū et aliorū orthodoxorū europae principum. Ex quibus patet q sicut olim cōtra idolatras feroces qui cogebant fideles ad recedendū a cultu diuino et ad adorandū idola. deus disposuit martyrum cōstantiam per quā ostenderetur firmitas fidei ecclesie erga deum. Sic cōtra falsos sarracenos. in armorum potentia cōfidentes. prouidit de potentibus et fortissimis principibus. pro deo strenue militantibus. in quo diuina prouidentia que in sui dispositione nō fallitur se ostendit fidelium iustū et pium gubernatōrē. Terciū vero in quo differt ista secta a pcedentibus est q pcedentes secte idolatrarū: dignitatē christi in omnibus et per omnia denegabāt. negantes nō solum eius verā deitatem. sed etiam eius bonitatem seu virtuositatem humanā. asserentes ipm fuisse seductōrē et maleficū et huiusmodi. Unde cum viros iustos et fideles ad recedendū ab eius fide cogebant. deridebant eos ppter crucem et passionē christi dicentes. quomodo inter deos debet cōputari. et tanqz deus coli qui seipm nō potuit saluum facere. que quidē blasphemia christi cōmuniter inuenitur in legendis sanctorum martyrum. qui sub tyrannica potestate rōmanorū et persarū et aliorum tyrannorū post passionē christi martyrio sunt coronati. Secta vero ista hoc nō facit. Nam vt dictum fuit supra in tercio articulo. licet deitatem christi neget que est summa et ineffabilis excellentia diuine persone. Cōcedit tamen ipm fuisse excellentissimū super omnes creaturas mundi vt dictum est. Unde nō mirum si cōtra istam sectam tolerabilius se habeat diuina iusticia diutius eam sustinendo qz alias pcedentes christū hominē vituperantes. Et attendendū q circa finem mundi antichristus surget prout. ij. ad Thessalo. ij. dicit. qui omnes psecutiones omnium sectarum predictarum excedet. Nam fideles nō solum coget ad recedendū a cultu christi: sed etiam ad adorandū ipm antichristū tanqz deum vt ibidem habetur. Et ideo nō tñ dicitur antipapstolus et antipropheta sicut Dabumetus vt dictus est. sed etiā antichristus tanqz ceteris magis christo cōtrarius. Et ideo sicut deus disposuit cōtra persecutionē idolatrarū que maior fuit qz sarracenorum vt dictum est martyres. qui fortissimi fuerūt in fide. intantū q mundū vicerunt. omnia mundana tormenta p fide christi sustinendo. Juxta illud. Hec est victoria que vincit mundum scz fides vestra. i. Johannis. v. Sic cōtra persecutionē sarracenorum disposuit reges qui licet in fidei firmitate nō tñ gradum attigerint sicut martyres. fuerunt tamen in fide stabiles. et in armorum potentia deo strenue militantes. intantū q de ipsis potest dici q per fidem vicerunt regna: licet nō mundum. vt habetur ad Hebreos. xi. et Jobā nis dicto capitulo. Et hec fuit sufficiens prouisio ad sarracenorum maliciam refrenandam. Sic etiam disposuit cōtra maximam persecutionem antichristi fm aduentum suū perficiendum. vbi ptra summum persecutōrē summus insurget liberator. Quibus consideratis patet ratio maioris et minoris durationis harum sectarum. que sumenda

*Orthodoxi Enim
Principes*

Principes Christi

*Antipapstolus
Antipropheta
Antichristus*

Phani Pantheon

*Siluestri Pape
Imperio
Trinitas
martyria*

est ex maiestate seu minoritate persecutionum earundem. Nam quia persecutio antichristi erit maxima: ideo erit breuissima. Iuxta illud Matth. xxij. capitulo. Et nisi breuiter assuet dominus dies illos non fuisset salua omnis caro. Et pari ratione quia persecutio sarracenorum inter ceteras est minor. ut patet in predictis tribus differentiis. ideo eius duratio est valde longior ceteris. Et quod persecutio idolatrarum fuit quasi media inter eas. ideo eius duratio est quasi media inter durationes predictas. et hoc loquendo de duratione in communi. non attingendo ad mensuram temporum exquisitam. quia hoc esset inquirere de temporibus et momentis que pater posuit in potestate sua Actuum. i. capitulo. In quibus omnibus maxime relucet sapientia diuina. que vincendo maliciam diabolicam pariter et humanam attingita sine ulla ad finem fortiter et disponit omnia suauiter. Sapientie octauo capitulo.

¶ Verum quia doctor ille in his dictis suis nimium videtur sectam sarracenicam impiusmam attollere et commendare super alias sectas unde fideles tepidi reddi possent (ut alias satis sunt) ad expugnandum vel impugnandum ipsos perfidissimos sarracenos. ecclesie dei nocentissimos hostes. et crucis christi inimicos. et preterea rationes quibus videtur fundamento carent veritatis. atque hec ambo sunt periculosa valde. scilicet inniti in talibus non veritati quo ad fundamentum doctorum et retrahere fideles per huiusmodi dicta a defensione fidei catholice. Idcirco ex amore veritatis et ad prouocandum fideles contra illos pessimos sarracenos. ostendam breuissime in tribus illis differentiis ipsos fore de terrioribus ceteris sectis vel ad minus equales. et hoc secundum ordinem trium differentiarum quas ponit doctor ille in comparatione ad alias sectas. Primam differentiam assignas tria facit. Primo namque dicit quod hec secta scilicet sarracenorum licet mala sit non tamen est idolatria nec cultum idolorum publice permittit. Secundo ostendit quod deus feruentius punit peccatum idolatrie quam alia peccata. Tercio ipse opponit de diuturnitate idolatrie et soluere nititur. Tria hec secundum ordinem ostendam clare nulli fundamenti habere in veritate quo ad intentionem suam fundandam.

¶ Primum ostendo sic scilicet non valere differentiam 2am. Nam omnia peccata que sunt equalia quo ad penam inferendam et offensam dei. prouocandam non possunt differre quo ad impenitentiam. nec unum magis excusata persecutione aut toleratione dei quam aliud secundum humanam inuestigationem. Sed infidelitas sarracenorum est equalis idolatrie quo ad diuinam offensam et penam peccati. igitur non est ex hoc ratio reddenda: nec reddi potest cur diuturnior sit secundum humanam inuestigationem infidelitas ipsorum sarracenorum quam peccatum idolatrie aliorum. maior pater de se et ex fundamento doctoris illius. Est enim fundamentum suum quod sarraceni non adeo grauiter peccent seu deum offendant sicut idolatre. Si ergo probatur minor quod sarraceni adeo grauiter peccent et puniri merentur sicut idolatre tunc constat fundamentum nihil concludere quo ad humanam inuestigationem. Minor igitur sic probatur. Nam super id ad Galathas. iij. Quomodo conuertimini iterum ad infirma et egena elementa legis. dicit beatus Hieronymus. obseruantia legis veteris cui tunc dediti erant erat peccatum pene par seruituti idolorum. Et alia glossa ibidem. non distat lex post christum ab antiqua idolatria. Et si dicatur ibi colebatur deus. hic reus diabolus. Dicendum quod quis hic scilicet in lege colatur deus. tamen non eodem modo quo debet. Et sanctus Thomas dicit secunda secunda questione. c. lxxij. articulo. iij. Ad tercium quod obseruatio legis non est omnino equalis idolatrie secundum genus peccati: sed equalis pene. quia utrumque est species pestifere superstitionis. Ex quibus sic procedo. Si iudeorum peccatum quo obseruant veterem legem tempore gratie est par et equalis pene peccato idolatrie. puniri ergo secundum humanam inuestigationem meretur sicut peccatum idolatrie. et tamen hodie videmus adhuc illam obseruantiam vigorosam. igitur fundamentum illius doctoris nihil in veritate rationabiliter pelucit. Et quia peccatum iudeorum pestifere superstitionis legem obseruantium tempore gratie est equalis pene et est par seruituti idolorum. sequitur de necessitate quod peccatum et infidelitas perfidorum sarracenorum obseruantium legem mahumeti. multo magis par est seruituti et pene idolatrie. Constat nimirum et ex superioribus copertum habet. sectam sarracenicam peruersissimam. non a deo unquam fuisse datam.

nec pro aliquo tempore bonam: sed supersticiosam et falsam semper. Legi quoque tam veteri quam noue contrariam et blasphemantem. atque a cultu dei et vera fide abducentem. que omnia longe excedunt obseruantiam legis veteris iudeorum. quam tempore gratie adhuc obseruant. ut patet quorum lex a deo est data pro tempore suo bona. et necessario illi populo tunc obseruanda. vera semper: et legi noue non contraria. nec ipsa lex vetus blasphematur sed figurat legem gratie et veritatis. Nec quantum in se est auertit a cultu diuino neque abducit. sed potius inducit si vere intelligatur ad veram fidem catholicam. Sed si perlustretur lex mahumeti in alkorano. omnia predicta et plura nephanda reperiuntur et expressumur etiam in obseruantia et moribus et orationibus et inuocationibus ipsorum sarracenorum peruersorum. Iterum si attendatur quod venerantur sollemnissime illum seductorem mahumetum. Iterum si attendatur quod idem mahumetus fuit magus et artibus magicis utebatur ad inducendum populum ut ipsum crederent prophetam dei. et sic successiue usque nunc omnes sarraceni legem ipsius vestigiis patrum inherendo tenent inducti ex magicis deceptionibus. Et quia huiusmodi superstitio ex pacto cum demonibus inito prouenit. idolatria est secundum sanctum Thomam secunda secunda questione. c. xcv. Et quod est peruersissimum legem statuerunt obstinationis ut non admittatur quicquam volens de veritate fidei aut legis ipsorum peruersitate loqui in quo in profundum malorum perueniunt. His cunctis consideratis et comparatis ad obseruantiam legis veteris iudeorum que par est seruituti et pene idolatrie. nulli dubium quin peccatum infidelitatis sarracenorum adeo peruersorum multo magis ratione pestifere superstitionis sit equalis seruituti et pene idolatrie. Quamobrem non est ratio diuersitatis quo ad hoc. cur diuturnior secundum humanam inuestigationem ipsa secta sarracenorum possit aut rationabiliter debeat esse quam secta idolatrarum. Ex vero annexis: sarraceni non permittunt idolatriam est ficticiam. Nam non sunt idolatre quos repellere hodie nisi forte valde pauci videtur idem doctor met in libro quem intulauit Scrutinium scripturarum. ita quod proprium dominium seu regnum non habent. ideo sunt de dominio sarracenorum. Nec potest ostendi unquam aliquem idolatram repulsum fuisse a sarracenis post mortem impij mahumeti.

¶ Quo ad secundum quo dicit quod deus ostendit feruentius se peccatum idolatrie punire quam alia peccata. et vult hoc probare ex eo quod solum circa preceptum de prohibitione latrie et non super alia deus dicitur zelotes etc. non potest per hoc probare dictum suum esse rationabile. et tamen in hoc stat totum fundamentum prime suerionis. Nam non legitur deus peccatum idolatrie in gentilibus singulariter et feruentius puniuisse. sed in iudeis et respectu illorum quos desponsauit sibi per legis dationem pre cunctis populis dicit se zelotem super idolatria. Sed cum sarraceni non sunt iudei nihil ex hoc concluditur pro eis nec contra eos sicut clarum est. Unde fundamentum huius doctoris claudicat omnino.

¶ Ex tercio opponit et postea soluit dicens idolatriam esse duplicem scilicet genericam et specificam. Specificam non diuturnam fuisse sed genericam: non est soluere obiectionem. Nam obiectionem est de idolatria vniuersali. et ubique viguit tot annorum spacio. Respondere ergo de speciebus idolatrie et concedere genericam idolatriam diuturniorem quam secta illa durauit sarracenorum non est soluere obiectionem. immo est expresse eam concedere. Item contra illam solutionem posset etiam dici quod omnis idolatria in hac specifica ratione conuenit. quod eusebiam seu diuinum honorem soli deo debitum exhibet creature. Ex qua re patet quod quod diu durauit idolatria siue vno modo siue altero semper hoc fuit proprium idolatrie: cultum deo soli debitum exhibere creaturis. et sic multo maioris diuturnitatis idolatria fuit quam secta sarracenorum. Ex quo ulterius sequitur quod supra dictum est quod deus non fuit magis zelotes super peccato idolatrie in gentibus quam super alia peccata. Unde argumentum quod ipse adducit in oppositum et nititur soluere: omnino stat et conuincit rationem doctoris illius. Et dato quod illa tria que in prima ratione ponit essent vera. tamen non deberet aliquis ex hoc rationabiliter arguere quod ideo hec secta diutius duraret. quia rationabile videtur postquam deus homo factus est et mortuus. et tanta bona generi tribuisset humano quod etiam quamcumque infidelitatem non solum idolatriam tempore gratie am-

Magis autem

Scrutinium
Scripturarum

Suppositio
L. xij.

Diuina offensa
pena peccati.

plus et feruentius persequatur q̄ ante incarnationem etiam in quibuscunq; populis. sicut etiam grauius iam peccant homines q̄ ante incarnationē. quando nō erat tantū auxilium datū fragilitati humane. Item q̄ maior ingratitudo est modo peccatū quodlibet q̄ simile ante incarnationē. Item maior est elucidatio veritatis q̄ ante incarnationem. Unde etiam huiusmodi peccatū et presertim infidelitatis aggrauatur amplius q̄ ante incarnationē. Qua ex re videtur doctor ille valde inconsiderate finxisse apparentiā illam et differentiam.

Secunda differentia s̄m eū qua differunt sarraceni ab alijs sectis est q̄ alie secte idolatrarum cogeant fideles ad adorandum idola zc. In qua vult iterum sarracenos meliores ostendere et virtuosiores alijs. sed hoc nihil valet. Iudei enim occiderūt christū et tamen secta eorum adhuc durat. ergo illa differentia nihil cogit. nihil etiam rationis habet. quod sic patet. Secta persequens propter fidem grauius ecclesia. christifideles captiuando. incarcerando. occidendo. in seruitute redigendo supprimendo et quotidie cōculcando. omnē conatum faciens ad delendum christianitatem et vniuersalem ecclesiā nōne huiusmodi secta cogit q̄sum in ea est recedere a fide et a cultu veri dei. Nempe omnis sani capitis homo capit. quantum sit hoc cogere. q̄sum sit ecclesie destructioni. q̄sum fidelium detractiū a cultu et fide catholica. Quot propter hoc q̄ nolēbāt venerari mahumetū sunt a sarracenis trucidati fideles. Quid rogo interest tot regna tot terras tot ciuitates ab ecclesia violenter recepisse in cōtemptum nominis christi et christiane fidei. et alias sectas. certos fideles cogere voluisse vt idolis immolarent.

Ex his patet q̄ tertia differentia quam ponit illius secte respectu aliarū etiam nō valet. q̄ scz alie secte denigrabant dignitatem christi sed illa honorat zc. quomodo nō denigrat dignitatem christi tot regna ab ecclesia recepisse christi sacramenta et omnia ad cultum diuinum spectantia prophanare et gloriam totius ecclesie velle abscdere. Sed hic doctor. illa secta p̄mittit christianos in terris suis. hoc aliter nō facit sicut tot mundi scit nisi ad habendum bona fidelium tam peregrinorū tam mercatorum q̄ religiosorum. tamen dure eos premunt sicut doctor ille met fatetur. nō ergo hoc p̄pter honorem et dignitatem christi faciunt q̄ secum habitare permittunt christianos. quia defacile in ipsos fideles spuunt. et eos percutiunt. spoliant. vilissime tractant zc. Et certum est hoc christum sibi factū reputare dicentē. Quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Ierū. qui vos spernit me spernit. Nihil ergo salua reuerentia illius doctoris valet q̄ voluit ex his fundamentis rationes reddere diuinitatis huius secte scz sarracenorum pre ceteris. Sed si quis de illa respeculari voluerit alii? necesse est vt scripturas sanctas cōsideret. et presertim dictum Zacharie prophete capitulo. xij. vbi dicit sic. Et erunt in omni terra dicit dominus. partes due in ea. et dispergentur et deficient. et tertia pars reslinquetur in ea. et ducam tertiā partem per ignem. et vram eos sicut vritur argentum. Quid vero sacramenti verbum hoc habeat. qui legit intelligit. Due enim partes que dispergentur et deficient nō ab re possunt intelligi iudei et gentiles siue sarraceni. tertia vero pars populus christianus. que pars ducitur per ignem variarū persecutionū et tribulationū. nec tamen deficiet vsq; in seculi cōsumptionē. sed per hec purgatur et exercetur zc. Sicut enim olim tempore legis mosaice. dum rigeret. reliquit dominus gentes multas in circumitu populi sui scz philisteos et alios vt in eis erudiret israel et vt cōsuetudinem haberent preliandi zc. Sic fortassis idipm nō incōgrue dici potest in p̄posito vt scz sarracenos dimittat dñs vel in flagellum vel exercitium populi christiani. Sed ego nihil temere diffiniens id doctozibus relinquo. Hoc vnum scio psalmista testante. quia iudicia dei abyssus multa zc. Quis autem nouit sensum dñi. aut quis cōsiliarius eius fuit. Apostolus etiam clamat. O altitudo diuinarū sapientie et scientie dei. q̄ incōprehensibilia sunt iudicia eius. et inuestigabiles vie eius. Et tantum de Sarracenis.

Sarraceni lingua et littera vtuntur Arabica hic inferius
su bimpresla.

Dal	Dal	Feh	haid	Gym	Tech	Te	Be	Aleph
د	د	ف	ح	ج	ط	ت	ب	ا
Alm	Sach	Ta	cadu	Sad	Schym	Gym	Jaym	Re
ع	ب	د	و	و	ل	ل	ز	س
hehe	Nun	Mym	Lam	Lam	capl	Enbls	ffea	Saym
و	ل	ع	ج	ف	س	ج	و	ع
Walsula m. por	ye	lamahes	Wau					
Am	ب	خ	و					

De iudeis quorum etiam plerique hisce temporibus Hierosolymis manent.

Unt preterea Hierosolymis his temporibus habitantes iudei viri scilicet sex-
tus: circiter quingenti. in sua perfidia et obstinatione pertinaciter persequen-
tes. velamen moysi habentes fixe super facies suas. ne lumen inspiciant veri-
tatis. neque conuertantur et sanentur. vtpote qui indignos se iudicantes vite eterne. verbu
respiciunt salutis. vtriusque domini noluerunt scientiam habere. atque ipsum vite intereme
runt auctorem. impie ad pilatum conclamantes. Sanguis eius super nos et filios no-
stros. Et quia noluerunt benedictionem: elongabitur ab eis procul. Nam et deo et homi-
nibus odibiles facti sunt. sed et sarraceni et barbari eos pre ceteris nationibus persequu-
tur. habentes et oculos. Et cum ceterarum hic recitentur nationum errores. corum quoque sum-
mis ut perstringant labijs hereses haud incongruum reor. Iudei confessores interpretan-
tur. Multos enim ex his sequit confessio: quos antea perfidia possidebat. Debeati transi-
tores dicuntur. Quo nomine admonentur: ut de peioribus ad meliora transiant. et pri-
stinos errores relinquat. Pharisei et Saducei inter se contrarii sunt. Nam pharisei ex
hebreo in latinum interpretantur diuini. eo quod traditionum et observationum suarum quas
illi deuteroclos vocant. iusticiam preferunt. unde et diuini vocantur a populo quasi per ius-
ticiam. Saducei interpretantur iusti. vendicantes sibi quod non sunt. corporum resurre-
ctionem negant. et animas cum corporibus interire predicant. Hi quinq; tm libros le-
gis recipiunt. prophetarum vaticinia respuunt. Et sci dicunt ipsum esse christum qui docuit
illos omne abstinentiam. Porbonei dicunt ipsum esse christum qui docuit eos in omni
re sabbatizare. Genistei dicti sunt eo quod de genere Abrae esse se gloriantur. Nam cum in
Babyloniam venisset populus dei. plerique relinquentes uxores suas. babilonicis mu-
lieribus adhererunt. Quidam autem Israeliticis tantum coniugijs cohererent. vel ex eis geni-
ti. dum reuersi essent de babilonia. dimiserunt se ab omni populo. et assumpserunt sibi hoc
nomen iactant. Theristei appellati sunt eo quod saperet scripturas. non credentes oibus pro-
phetis dicentes alijs et alijs spiritibus illos prophetasse. Theris enim grece latine para-
dicitur. Samarite dicti sunt quod legem solam custodiant. Nam prophetas non recipiunt.

Hi merobaptiste nuncupantur eo quod quotidie vestimenta sua et corpora lauent.
Errant preterea moderni iudei in multis. Nam et deum corporeu fingunt. et negant tri-
nitatem personaru in diuinis. christum vero que nondum venisse sed venturu asserunt.
purum hominem futurum predicant et tenent. creduntque Iesum christum dominum dominum
nostrum et saluatorem. ex semine Ioseph et Marie natum. Purgatorium non ponunt.
nec peccatum originale a quoquam contrahi dicunt. sed dumtaxat in signum distinctio-
nis eorum et aliorum: circumcisionem datam fuisse fatentur. Suum quoque messiam
libertatem eis affirmant collaturu ac redditurum terram promissionis. Resurrectionem
etiam corporum futura ad delicias corporis usque ad mille annos duraturam tradunt.
De usuris quas fenerando alienis accipiunt nullam sibi faciunt conscientiam. Sortile-
gijs multi eorum intendunt. De peccatis cordis siue cogitationibus nihil curant. legem
suam sibi litteram que occidit interpretant: non sibi spiritum qui vivificat. Alijsque pluri-
bus heresibus inuoluti sunt et erroribus ut patet Thalmuthicam legendi confictionem
que reuera rectius confictio siue deliratio venit censenda quam expositio.

Thalmuthicis
deliratio.

Sequitur de excrecentia iudaice usure.

Porro de usuris iudeorum quas exercet et impune exercere sinuntur apud christia-
nos in non modicum comunitatum et locorum damnum in quibus copioso nimis nume-
ro morantur easdem grauissimo fenore pene exhauriendo. erit fortassis haud ab re in-
ter cetera eorum maleficia quidpiam hic annotare. potissimum quanta sit excrecentia us-
uraria de vno floreni monete plerumque Franckfordensis. que pre ceteris nota extat ma-
gis. ob multorum ad mundinas illic annuas concursum. Dum talis florenus cum usura
desuper excrecente per viginti annos manet apud iudeum insolutus. Nam computan-
do ad capitale predictum ebdomodaria usuram duos videlicet halenses prefate monete
franckfordensis. que seorsum consueto apud teuthones vocabulo dicitur zu gesuch. et
deinde usuram usure vna cum capitali semper. et sic continuando per viginti annos. ta-
lis demum consurgit summa ut hic infra subditur.

Primo undecim solidi: quinq; halenses.
Secundo vnus florenus quattuor solidi sex halenses.
Tercio duo floreni sex solidi.
Quarto tres floreni decem et nouem solidi. quinq; et dimidius halenses.
Quinto sex floreni tres solidi. duo et dimidius halenses.
Sexto nouem floreni octo solidi. sex et dimidius halenses.
Septimo quattuordecim floreni. xv. solidi octo halenses.
Octauo vigintiduo floreni quattuor solidi octo halenses.
Nono triginta tres floreni nouem solidi dimidius halensis.
Decimo quadraginta nouem floreni vigintiduo solidi tres halenses.
Undecimo septuaginta duo floreni decem solidi septem halenses.
Duodecimo centum viginti floreni decem et octo solidi sex halen.
Tredecimo centum sexaginta quattuor floreni. xvij. solidi tres halen.
Quartodecimo ducenti quadraginta quattuor floreni septem solidi octo
halenses.
Quintodecimo trecenti sexaginta duo floreni decem solidi septem halenses.
Sextodecimo quingenti triginta septem floreni decem solidi quinq; et
dimidius halenses.
Decimosextimo septingenti nonaginta sex floreni. xvi. solidi septem halen.
Decimooctauo mille centum. lxxx. floreni. xvij. solidi quattuor et dimi-
dius halenses.
Decimonono mille septingenti quadraginta nouem floreni decem et octo
solidi tres et dimidius halenses.
Vicesimo duo milia quingenti nonaginta duo floreni decem et septem
solidi quattuor halenses.

500.

Judei.
Hierosolym.
Pharisei.
Saducei.
Ergo.
Morboni.
Crispini.

Murighi.

Samaritan.

Merobaptiste.

51854.

113893.

Item vnus florenus in viginti vno annis hanc importat vsuraz. vicz tria milia octin-
gentos quadraginta vnu florenos. tredecim solidos. tres et dimidiu balenses.

Item vnus florenus in vigintidubus annis tale facit summa. quinqz milia sexcentis
tos nonaginta vnu florenos. sedecim solidos. tres et dimidiu balenses.

Item viginti floreni in viginti annis: tantam importat vsuram videlicet quinquagin-
ta vnum milia octingentos quinquagintaquattuor florenos. tredecim solidos. septem
balenses monet francfordensis. Sed quado octo balenses pro vno albo. et viginti
quattuor albi pro vno floreno copuantur talis cosurgit summa videlicet quinquagin-
ta octo milia. trecenti triginta sex floreni nouem albi. tres et dimidiu balenses.

Item viginti floreni in vigintidubus annis faciunt vsuram. centum milia et trede-
cim milia. octingentos triginta tres florenos. quindecim solidos. septem balenses mone-
te francfordensis. In albis vero vt supra. centi triginta octo milia. octogintaquinqz
florenos. octo albos. septem balenses.

Utiuntur autem iudei in locis illis existentes. lingua arabica ad alios. inter se autem
hebraica cuius hic habetur alphabetum bene correctum.

Joah	Aeth	Boeth	Saen	Vau	Loee	Delech	Gymel	Beeth	Aleph
י	ו	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
pe	Syn	Samah	Nun	Mem	Mem	Lamed	Kass	Kass	
פ	ע	ס	ו	מ	מ	ל	כ	כ	
			tass.	Schyn	Kess	Kass	Zodick	Zodick	ffe
			ו	ה	ש	ר	ק	ז	ח

De Grecis quorum etiam plures sunt in
Hierusalem.

Oro sanctam ciuitate Hierusalem incolunt hac tempestate plurimi diuersa-
rum nationu homines qui se christiane religionis professores. ore quidam
pronunciant factis aut negant. vtpote hereticis et varijs erroribus imple-
cati. et horuz dum illic essent Anno scz millesimoquadringentesimo octuagesimo tercio
circiter mille erant ibidem in vtroqz sexu. etiam paruulis exceptis. ideomage videntes et
lingua ipoz sarracenozu. inter quos comixtim habitant. eorum etiam mores in multis
fide sua excepta imitantur. presertim quo ad exteriorum conuersatione et ciuilem. Huius-
modi quoniam iuxta Seneca puerbum et conuictum mores formantur: quoz et tributa-
rii facti sunt ambulantes iuxta ritus suos. et velut oues absqz pastore sic ipsi absqz iugo
extra obedientia ecclesie sancte romane possunt errare. Sunt aut eoz nouem differentie.
Nam quida sunt greci. de quibus mox dicitur. Alij aut dicunt Suriani. alij Jacobite
sive Jacobini. alij Maronite. alij Nestoriani. alij Armeni. alij Georgiani. alij Abba-
sini sive Indiani. Ultimo sunt etiam ibi latini quida sed perpauca. qui et soli ex omnibz
bis veri sunt christiani. conuersatione habentes bonam et honesta inter gentes. ac in me-
dio nationis prauae et peruerse lucentes velut luminaria in mundo. ecclesie sancte rho-
mane per omnia et in omnibus obedientes. vt in fine patebit. Alie vero omnes memos-
rate iam nationes abundant vnaqueqz in veteri suo ritu et more. viuentes absqz regula
ecclesiastice discipline. De autem dicte nationes capta ciuitate sancta Hierusalem per sa-
lahadinum Soldanum egypti. Anno gratie millesimo centesimo octuagesimo septimo. die
secunda Octobris. sub tributo sarracenozu in orbe remanserunt. Patriarcha vero Hie-
rosolymitanus nomine Eraclius. atqz omnis clerus et populus latinorum inde recesser-
unt. Nam cum ipse Salahadinus veniens Hierusalem urbem a parte occidentali vallaf-
set et cotinuus aggressionibus et assultibus obsessos die noctuqz impugnavit. tamqz mu-
ros machinis debilitasset. verentes ciues christiani. cum ex nullo loco auxilium presto-
larentur. ne hostes violenta irruptione urbem occuparent. placuit instanti et inuitabili
periculo cedere et sub certis conditionibus se reddere salahadino. vt scz redemptionis ac-
cepto precio. libere eos qui exire vellent abire permitteret. et tunc he nationes vt dictus
est manserunt. De earu ergo vita et ceremonijs pluscula annotare duxi haud ineprum
pro nostrorum qui talibus no sunt impliciti erroribus cosolatione. ad illorum vero su-
perborum et obstinatoru hominu verecundiam et cosfusionem. quibus tamen. eatenus
nihilominus copiamur ob eorum contumaciam et perfidiam. quatenus nobis ipsis
ob rectam fidem et obedientia gratulemur. qua vna atqz vna rebus et factis integraz
coprobemus semper et viuam. At in primis de grecis paululu disseramus.

R. g. e. l. a. h. i.
o. r. m. o. b. n.
o. i. n. u. a.
r. o. b. n. r.
l. a. h. i. m.
l. a. h. i. m.
l. a. h. i. m.

Greci in primitiua ecclesia famosi et celebres fuerunt in fide. preclaras plerasqz ciuitas-
tes et insignes ecclesias Antiochenam pferunt Alexandrinam atqz Constantinopolitanam
cum latis terminis per tempora multa sub ecclesiastica obedientia possidentes. Ipi eti-
am quondam mundi monarchia vt hemine late. regnante Alexandro magno. Dehinc
imperiale vestigium in oriente plurimis annis. sed et summi presulatus dignitate. bea-
tissimo Petro apostolorum principe apud Antiochiam septennio presidente habuere.

Dure tamen cervicis semper fuerunt homines arrogantes. et vsqz hodie sancte romane
ecclesie iugiter rebelles. eius aut sacrorum conciliorum determinationibus atqz decre-
tis minime obtemperantes. Nam et ipsum summum pontificem christi vicarium. om-
nesqz nos latinos tenent excommunicatos. Unde nec latinorum censuras que in eos ful-
minantur et fulminate sunt aliquatenus curant.

Clerici eorum in sacris constituti ordinibus contrahunt. non modo (vt eis liceret) cum
vna. sed et quartas sepe nuptias celebrant. Subdiaconatus ordine nequaquam pro sacro
habent. Sed neqz ordines minores quicquam appreciantur. Barbas studiose nutriunt et
imberbes sacerdotio reputant indignos. Sabbatum multu colunt more pene iudeoz.

Ab anno
1483. usqz
1560. anni.

Ex conuictis mor-
tibus.
Suriarum
Jacobit
Maronit
Nestorian
Armen.
Ab anno
1187. usqz
1560. 381

Pro e
Cosolatione.
Ad e
Verocandiam
Confessionem

Cecidi la-
Cecidi la-
Cecidi la-

Similiter in
indifferens b. p.
qua remittit
Christianorum

Latina disceptatio Gregorum subtiliter
Reimondus

nunc in eo ieiunantes (sabbato sancto pasce solo excepto) sed et carnes in eo comedite splendide sp. epulantes. Sacramentum preterea cōsumationis parvulis suis mox post baptismum cōferunt per simplices sacerdotes cōtra ecclesie vetitū. Nam et sacramentum eucharistie eisdem tribuunt sub vtraq. specie nō solum adultis. Amplius in fermento cōficiunt cōtra ecclesie phibitionem et christi institutionē. Nam dominus ipse noster in vltima cēna id est prima die azimorum (quod tres ex euangelistis exprimunt) quando nihil fermentati debet esse in domibus iudeorum ut habetur Exodi. xij. et azimo pane eucharistie cōfecit sacramentum et instituit. Neq. attendere volunt aut intelligere qd iuxta apostolicam doctrinā et purgato fermento veteri malicie et nequicie in azimis sinceritatis et veritatis epulari debemus. Aquam etiam in missa vino nō miscunt. ut manifeste de eis magister in quarto sententiariū dist. xi. dicit. Debet enim propter institutionē aqua vino apponi quia etiam dominus noster p. habilitate creditur appoluisse iuxta morem illius patrie quia nunc ibi vinum propter eius sortitudinē bibitur purum aut sine aqua. Et quis de aqua nō fiat mentio in euangelio. quia nō est principalis materia in hoc sacramento. eius tamen appositio cōpōnit huic sacramento. et q. ad representationem passionis christi. et quantum ad significationē rei huius sacramenti que est corpus christi mysticum per aqua signatū. Aque etenim multe populi multi dicit scriptura. Unde appositio aque ad vinum significat vniōnem membrorum ad caput rōne ipsius cōiunctionis. Et amorem capitis patientis p. membris ad ipa. et hoc q. ex duobus cōiunctionis vnum efficitur. Et p. cessum redemptionis a capite ad membra et ipa transfor- matione aque in vinum. Verum cōficiunt quidem greci et in fermento et sine aqua. gra- uiter tamen peccant ecclesie morem nō seruantes et p. ceptū. Nam et nostris sacramē- tis nec assurgunt nec reuerentiā faciunt vllam. Q. si aliquē ex nostris latinis p. sbyteris in suo altari nostro celebrare ritū cōingat. mox illud aqua abluunt tanq. immundū ef- fectum quo suo facto manifeste ostendunt q. nos in azimo pane conficere minime cre- dunt. tamen si rei bis nō explicant. Postremo in eo iugiter p. scuerant errore suo q. spū- tus sanctus a patre pcedat nō filio. quam ob perfidia solpandā trecenti. decem et octo patres in Nicēna synodo sancta cōgregati fuerūt. et ordinato simbolo (quod A. ma- sū dicitur) ita cōcluserunt quo ad illum articulum. Spūitus sanctus a patre et filio nō factus nec creatus nec genitus sed pcedens. Anathematizantes nihilominus eos qui eidem simbolo. addere aliquid vel subtrahere presumerent aut aliquo modo cōtraueni- re. Sed obstinati est pro sua arrogantiā insipiens cor eorum. et dicentes se esse sapien- tes ipi greci stulti facti sunt. sed et perfidi ben. nūm.

Greci in magno numero sunt Hierosolymis: et miro modo infesti nobis latinis. Ipsi eorum habent maiore in templo dominici sepulchri pro suo vsu. atq. capellam san- ctorum angelorum ppe templū foris. In diuinis officiis vtuntur lingua sua greca tantū. quare et laici eorum omnia intelligūt. quibus cantando vel legēdo clerici vtuntur. In a- liis vero negociis vel cōtractibus cū alijs lingua vtuntur arabica aut sarracénica.

Littera greca que est propria eorum hic infra subnotatur.

Alpha	Beta	gamma	delta	e	zeta	eta	theta	iota	kappa	lambda	mi
α	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ	ι	κ	λ	μ
ν	xi	omi	pi	ro	sigma	tau	psi	phi	chi	psi	omega
ν	ξ	ο	π	ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω

De Surianis qui Hierosolymis et locis illis manentes etiam se asserunt esse christianos.

Eterum sunt etiam Hierosolymis quidam alij Suriani appellati a ciuitate Sur quondā preeminenti ut aliqui dicunt. Vel Syriani a provincia Sy- rie. a qua et syri nominant. Hi in terra orientali sub diuersis regibus et prin- cipibus sarracenis atq. barbaris iugo seruitutis opprimuntur abolim. sem p- tributarij et serui. homines imbelles et proflus inepti ad prelia. utpote timidi et formi- dosi. vnde nec arcibus vtuntur aut sagittis ut ceteri. sed ad agriculturā et alios infe- riores labores sunt aptiores. Sunt etiam ex magna parte heretici. homines dolosi. du- plices animo atq. mendaces. amici fortune. et ad munera accipiēda promptissimi. Fur- tum et rapinā quasi pro nihilo habent. Secreta christianorum ubi possunt ad infides les proditorie deferūt et sarracenos. inter quos nutriti et cōmixti didicerūt opera eorum mala. Vires suas more sarracenorū diligentissime inclusas custodiunt. et tam ipas q. filias suas in publicum nō sinunt exire. nisi lintheaminib. inuolutas. velatasq. pan- no nigro super facies suas: ne ab alijs videantur. Q. eorum filie adeo custodiunt accu- rate. ut nō nisi desponsate a maritis. prima nocte copule transacta possint videri. quem- admodum et sarraceni circa filias suas itidem seruant. Exemplo patriarche Jacob q. ad Rachel se eristimans ingressum expletis nuptijs. mane repperit Lyam. Hi Su- riani. grecorū institutiones ritus et mores. in omnibus et per omnia imitantur: nullo ar- ticulo eorum excluso. Habent etiaz cōmuniter vnum de suis in templo dominici sepul- chri inclusum. atq. pro suo vsu ecclesiam quandam possident in eo loco fabricatā ubi quondam erat domus matris sancti Job annis euangeliste. ante cuius ostium stetit Pe- trus pulsans cum educus esset de carcere Herodis. ut habetur Actū. xij. Ipi in tem- poralibus negocijs lingua vtuntur Arabica siue Sarracénica. In spiritualibus vero siue diuinis officiis. lingua greca. Quidam vero ex ipsis etiam Chaldaicam sciunt lin- guam. et ea dum libet vtuntur. Cuius littera vera est hic infra subinserta.

Suriani a Sur
Syriani a Syri

Dolosi. Dupli-
citer

betb	zō	waff	he	solath	gomal	Beth	aleph
ⲉ	ⲓ	ⲟ	ⲟ)	ⲙ	ⲛ	ⲛ	ⲓⲛ
ⲛⲉ	ⲛⲉⲙⲁⲧ	ⲛⲉⲙ	ⲛⲉⲙ	ⲛⲉⲙⲉⲧ	ⲛⲉⲙⲉⲧ	ⲛⲉⲙ	ⲛⲉⲙⲉⲧ
ⲛ	ⲛ	ⲛ	ⲛ	ⲛ	ⲛ	ⲛ	ⲛ
ⲟ	ⲟ	ⲟ	ⲟ	ⲟ	ⲟ	ⲟ	ⲟ
ⲟ	ⲟ	ⲟ	ⲟ	ⲟ	ⲟ	ⲟ	ⲟ

De Jacobinis et eorum erroribus

Ante preterea et alij quidā Hierosolymis et locis illis homines. In multis a grecis et latinis differentes. et vocantur Jacobite siue Jacobini a quodā magistro suo Jacobo cuiusdam Alexandrini patriarche quondā discipulo: sic appellati. atq; ab eodē varijs infecti errorib; et seducti. Hi a multis iam retro habitis an- nis a Dioscuro quondā Constantinopolitano patriarcha fuerūt excommunicati ab eccle- sia grecorum (que tunc tps adhuc fidelis erat et obediens romane ecclesie) sequestra- ti. Hi maiore partē asie inhabitant quidā permiscue inter sarracenos. alij alias quasdā regiones seorsum ab infidelū cōsortio occupantes. vtz Arabiam que cōfinis est egi- pto. et magnā ethiopie partē. omnesq; regiones vsq; ad superiōrē indiā possidentes. vt asserūt plus q; xl. regna. Omnes autē dicūt se esse christianos a beato Mattheo apo- stolo ad christi fidē primitus cōuersos. Sed postea inimico supersemināte zizania sua in medio tritici. multipharie multisq; modis in hereses sunt prolapsi. Nam in primis paruulos suos instar sarracenōrū circumcidūt. Pleriq; etiam cōdem ante circumcisio- nem: ferro calamo adurunt. signantes eos in frontibus et cauteriū imprimētes in mo- dum crucis. alij in ambabus genis. alij in tympanibus. putantes eos per huiusmodi aduersionē materialem a peccato originali expiari. occasione sumpta ex eo verbo quod Johannes baptista de christo dicebat. Ipe vos baptisabit in spiritu sancto et igne. Qd verbum ipi dūm carat ad literā exponūt et obseruant. quod tamē longe aliter intelli- getur. vt in postillis et glosis sanctorū doctorū patet. Ipsi etiam Jacobite cōmuniter por- tant cruce in brachijs calamo ferro impressas. ob reuerentiā vt dicunt sancte crucis quam multū venerant. et etiā ad distinctionē quandā habendam inter eos et paganos in locis presertim illis vbi cum eis simul habitant et morantur. Ipi etiam nūq; sua cō- fiteantur peccata alicui homini. sed soli deo in abscondito. hoc videlicet ritu. Ponūt enī ibus in igne iuxta se et orant. putantq; cum fumo illo pariter peccata sua illa ascendere corā deo et deleri. Ipi etiam in vnam in christo naturā credunt et tenent. sicut et pe- sonam vnam. cum tamen huiusmodi error in cōcilio Chalcedonē. damnatus fuerit. et omnes illum insequentes ex cōmunicationis vinculo perpetuo innodati. Huius autē erroris primus inuentor fuit Eutices. abbas quondam cōstantinopolitanus pessimus heresiarcha (qui etiam vnam tñ in christo dogmatizauit operationē scz diuinā sicut et naturā) quod liquido falsum esse cōvincitur. ex eo quod Marci. viij. habetur. quando dñs misertus super turbā: eum triduo sustinentē. paui ex septē panibus et paucis pisci- culis quattuor milia hominū. Quis autē nō videat inquit Beda in Omelia eadē. hoc q; sup turbā misertus dñs ne vel inedia vel vie longioris labore deficiat. affectum esse

Sola hi confitentur dñi

humana natura diuina Na
p. h. v. gloriose vniuersi miri.
B. l. i. f. a. l. e.

et cōpassionē humane fragilitatis. Ex vero de septē panibus et pisciculis paucis quat- tuor milia hominū saturauit. diuine opus esse virtutis. ita et in pluribus alijs locis scri- ptum est facile est videre. Quidam etiā iacobitarū tenent. nō minus errantes q; ex duabus naturis in christo vna sit cōflata et facta natura. qui error etiam est olim damnatus in sa- cris cōcilijs. Sed et magister sententiarū in tercio libro. et doctores alij de super scribē- tes. cum errore acerrime et acutissime reuincunt. Sed cepta ego. psecutus: hec doctio- ribus relinquo. Isti etiam heretici iacobite vno solummodo se digito signant in modū crucis. quos greci et suriani. pdesentes asserunt ideo facere. quia tñ vnam in christo cōfi- tentur naturam. Ipi etiā paruulos suos adhuc ad vbera pendētes sub vtraq; specie cō- municant in hoc grecis et surianis cōformes. Ipsi diuersis vtuntur idcomantibus fm diuersas prouincias in quibus habitant. Habent tamen quoddam ppiū idcoma. cu- ius vera littera est hic infra subnotata.

Alpha	Beta	Gamma	Delta	E	Zeta	Sigma	Theta	Iota	Kappa	Lambda	Mu
ⲁ	ⲃ	Ⲅ	Ⲇ	Ⲉ	Ⲋ	Ⲍ	Ⲏ	ⲏ	ⲑ	ⲓ	ⲕ
ⲛⲉⲙ	ⲁⲓ	ⲟⲓ	ⲃⲓ	ⲕⲓ	ⲛⲉⲙ	ⲁⲓ	ⲟⲓ	ⲃⲓ	ⲕⲓ	ⲛⲉⲙ	ⲁⲓ
ⲛⲉⲙ	ⲁⲓ	ⲟⲓ	ⲃⲓ	ⲕⲓ	ⲛⲉⲙ	ⲁⲓ	ⲟⲓ	ⲃⲓ	ⲕⲓ	ⲛⲉⲙ	ⲁⲓ
ⲛⲉⲙ	ⲁⲓ	ⲟⲓ	ⲃⲓ	ⲕⲓ	ⲛⲉⲙ	ⲁⲓ	ⲟⲓ	ⲃⲓ	ⲕⲓ	ⲛⲉⲙ	ⲁⲓ
ⲛⲉⲙ	ⲁⲓ	ⲟⲓ	ⲃⲓ	ⲕⲓ	ⲛⲉⲙ	ⲁⲓ	ⲟⲓ	ⲃⲓ	ⲕⲓ	ⲛⲉⲙ	ⲁⲓ

De Nestorianis et eorum erroribus.

Orantur nihilominus in sancta ciuitate Hierusalem quidam alij homines Nestoriani nuncupati a Nestorio quodam pessimo heresiarcha qui per sua pestifera dogmata. magnam orientis partem infecit. maxime autē eos qui in perfide habitant seorsum in multitudine copiosa dicentes se esse christianos. Et quāq; prophana mahumeti legem hi Nestoriani nō suscipiant. immo habeant horrore. pbe- reticos tamen corrupti miserabiliter errant. Nam predictus perditionis filius Nesto- rius quondam cōstantinopolitanus episcopus et omnes nestoriani eius sequaces. vir- ginem gloriosam Mariam negant esse matrē dei siue theothocon grece id est dei geni- tricem. sed christi hominis eam esse matrē cōcedūt siue christothocon grece. id est chri- sti genitricem. Nam et aliam asserunt esse in christo personā diuinā. aliam humanam. distinguētes fm duas in christo naturas. etiā duas personas. et per cōsequens nō vnū christum ex verbo et carne subsistentē. sed separatim. alterum filiū dei. alterū filium ho- minis affirmant. Hec autē detestanda heresis in Ephesina synodo. in qua erant trecenti sancti patres reprobata est et cōdemnata. et oēs eā sectantes anathematis sentētie sub- iecti. Preterea hi nestoriani in fermentato pane pficiunt instar grecorū. atq; sub vtraq; specie cōmunicant eucharistie sacramentū paruulis et adultis. et alia multa abusuā. ac sancte romane ecclesie cōtraria et erronea obseruant. de quibus singillatim dicere lon- gum esset nimis.aldaica vtuntur littera et lingua in officijs diuinis et scripturis. lin- gua vero sarracénica in Hierusalem et terra sancta. In alijs autem mundi partibus ea- rum loquuntur linguis terrarū in quibus morantur.

ti alium Christi hominū
aliū dñi pntat

Primar
Catholi.

Foris Spirituales
et alios.

ind solius oblationis
vini.
ind solius aquae
oblationis.

etiam si iacob
viri solent.

no 44. m
1560. curvat
024.

De Armenis et eorum erroribus.

Armeni sunt qui in armenia prouincia prope Antiochiam inter medios fines christianorum et sarracenorum seorsum habitant. Hi ritus quosdam habent et observationes singulares a nobis multum differentes. Nam primum habent primatem quem catholicum appellant cui obediunt summo cum honore et reuerentia. iussibus eius a maximo usque ad minimum velut alteri pape obtemperantes. Implacabiles sunt inter eos et grecos discordie ac dissensiones inextinguibiles. adeo quod super ritibus suis et institutis atque ceremonijs semper corripuntur. Ipsi Armeni temporalem domini nostri natiuitatem non celebrant immo diebus natalis domini ipsi ieiunant. In die vero epiphaniæ sue apparitionis domini simul cum solennitate apparitionis festum celebrant de baptismo christi in quo se festius spiritualis eius natiuitatis asserunt celebrare. Sed errant quia dominus ipse Iesus non fuit in se spiritualiter renatus. quippe qui non indiguit cum peccatum nec commiserit nec contraxerit. nec dolus inuentus fuerit in ore eius. sed vim regenerationis tunc contulit aquis in quibus nos purgaremur. Ipsi quoque armeni eo tempore quo et nos quadragesimam tanto obseruat studio quod non solum a carnibus cæcis ouis et lacte abstinent. sed et pisces non manducant. oleo non vtuntur in cibarijs. vinum non bibunt. verum fructus et legumina quocumque libuerit edunt. Et autem manifestus emulis suis grecis et surianis contrarietur in certis septis ferijs comedunt carnes. Sacerdotes præterea eorum in missis aquam vino non apponunt sicut nec greci in quo grauiter errant. quia vt etiam supra dictum est. Ideo aqua est vino miscenda vt tam christi sanguini nostre redemptionis populus per aquam designatus sociandus esse designetur. Nam si vinum tantum quis offerat. sanguis christi incipit esse sine nobis. Si vero aqua sola sit. plebs incipit esse sine christo. nec predicta dicta coniunctio signatur. igitur non debet in calice domini offerre aut aqua sola aut vinum solū. quod vtrūque legimus de latere christi in passione fluxisse. Ceterum ipsi armeni in missæ officio multum nobiscum concordant. hoc priori dempto. calices et patenas in nostris formis habentes. et facta consecratione hostiæ super patenam positam eleuant. deinde calicem more nostro. Hi denique armeni quancumque olim summo pontifici et sancte rhomane ecclesie obedientiam fecerint. quando scilicet rex eorum a rhomano imperatore Henrico feudum. et ab archiepiscopo. p tempore maguntino. coronam regiam et consecrationem accepit. Ceteros in ritus suos et solitas consuetudines mutare noluerunt. quod etiam sicut tunc eorum obedientia erat imperfecta. ita nunc ad nihilum penitus est redacta. Postremo isti Armeni in copioso satis sunt numero Hierosolymis habentes communiter ibidem episcopum vnum. qui vt moris est eis vsuati. duos in capite citros nutrit ad tempora usque pendentes. Idem quoque episcopus et omnis clerus suus. coronas portant latas et rotundas. alias nec crines nec barbas villo modo radi sinūt. Inter reliquas profecto nationes armenorum presbyteri in oibus se moribus et motibus maturius gerunt. vili et simplici habitu induentes. in orationibus et officijs suis deuoti. latinorum sacramentis debita exhibentes reuerentiam et deuotionem. Hi p suo vsu ecclesiā habent solennem sancti Iacobi maioris in eo loco constructam. vbi ipse ab herode fuit decollatus. Habent quoque ecclesiā sancti saluatoris. vbi tempore sue passionis domus erat Cayphe in qua ipse fuit reclusus. consputus. colaphis alapisque cæsus. a beato Petro negatus. et multis alijs iniurijs atque obprobrijs lassellitus. In eadē ecclesia est lapis ille magnus qui ad ostium domus sepulchri aduoluit. ab angelo fuit reuolutus qui super eum apparuit sedens. Ibi etiam ostenditur locus vbi galileus stans post Petri negationem cantauit. Armenorum laici oēs tonsi sunt capitibus in modum crucis. Et id ea ratione fertur. Cum siquidem anno domini septingentesimo. xliij. Tyrus armeniam infestaret bello. et sua insuper peste admodum premerentur. suauis quorundam christianorum capita sua in crucis modum rotundare. statimque eis salus diuinitus data est vt dicebant. quia propter ad perpetuam eius rei memoriam illam rotundandi modum obseruat. Habent quoque armeni propriū ideoma et proprias litteras quibus tam laici quam clerici in primum se mori et in diuinis etiam officijs vtuntur. Est autem hec eorum littera quæ hic infra annotata.

De Georgianis et eorum moribus et ritibus.

Orientis regione alius quidam populus inhabitat. longo terrarum tractu a terra promissionis distans. cuius dominiū extenditur usque ad caspios montes. bellicosus valde et in prelijs strenuus. fortis robore et innumera pugnarum multitudine copiosus abundans sarracenis. persis. medijs. assyrijsque. in quorum confinio commoratur formidabilis valde. Et licet iste populus vndique infidelibus sit circumscriptus atque cõclusus. ab omnibus tamē timetur nec facile vexatur. Hi homines a sancto Georgio: georgiani vocantur. quem in suis prelijs contra paganos precipuum habentes aduocatum et patronum. tanquam signiferum omni cum honore reuerantur et colunt. De istis multi morantur Hierosolymis. diuersa loca sancta occupantes. specialiter tamen montem caluarie et foramen illud in quo crux stetit quando christus in ea expirauit. Iuxta quem locum altare quoddam habent et in eo communiter vnum de suis pro custodia includunt. Ipsi etiam in vsu habent ecclesiā sanctorum angelorum vbi quondam domus Anne pontificis fuit. in qua christus de monte oliueti primū adductus. ab eodem anna examinatus fuit de doctrina sua et discipulis. et inter respondendum a ministro alapa cæsus. Hi Georgiani in omnibus et per omnia ritus et errores grecorum sequuntur in sacramentis et alijs. vnde scismatici haud dubium esse cõuincunt sicut et illi. Clerici eorum rotundas habent coronas: laici vero quadratas. Quotienscunque veniunt de terris suis Hierosolymam. loca visitant sancta. absque tributo et erectis vectillis: sancta ingrediuntur ciuitatem. Nam sarraceni nullo eos pacto molestare presumunt. timentes ne ad propria reuersi suis cõfratribus sarracenis vicem rependant. vel maioribus eos afficiant malis. Robiles eorum mulieres: more amazonum armis in prelijs vtuntur. Ipsi viri barbas nutriunt et pilos. vtunturque pileis in capitibus variorum colorum. Greca quoque littera et lingua in diuinis vtuntur officijs et scripturis. sed alias sarracenicæ vel caldaicæ. Et de omnibus superius habentur signate.

Georgiani
Sarraceni.

De Abbasinis siue Indianis et eorum ceremonijs. Hierosolymis quoque hisce temporibus habitant viri non pauci. qui Abbasini. alio vero nomine indiani ab india prouincia vocant. de domino et sub ditione potentissimi regis. quem presbyterum Iohannem appellant. qui quidem maximus atque serenissimus rex cum omni populo suo se christianum proficitur. Hi per beatum Thomam apostolum ad christi fidem ab initio legunt conuersi. Ipse quoque modernus rex. curante domice incarnationis Anno D. cccc. lxxij. per ambasiatam suam rhomano pontifici Sixto quarto obedientiam fecit: et nostris moribus atque statutis humiliter petijt informari.

Legatus
in sua

Ab anno
1482.
in anno 1560.
anni 85.

Isti abbasini siue indiani omnes sunt nigri instar ethiopū et multū zelosi feruenteſq; ad
 visitandū loca ſancia. Deuote et prolixē orant. officia diuina more ſuo pſciunt reueren-
 ter. Amant paupertatē. in multa inopia et rerum penuria vitam agentes. etiā ſi multum
 abundant: lineis et coloratis vtuntur indumentis. circumligātes capita ſua tam viri q̄
 mulieres lineis peplis blauij coloris. Audisq; pedibus diſcalciati incedūt zē. Et quā-
 tū iſta faciunt et obſeruet. tū pro choloꝝ a certis prauis errorib; nō ſunt alieni neq; im-
 munes. Nam circumciſionē carnalē ſeruant more ſarracenoꝝ et iacobitarū paruulos
 ſuos circumcidentes. nō attendentes miſeri qđ apoſtolus minatur. Si circumcidimi-
 ni inquiens: chriſtus vobis nihil proderit. Adurunt q̄q; infantes ſuos in frontib; fer-
 reo calamo: in modum crucis. Alij in genis. alij ſuper naſum. pleriq; in omnibus his
 locis. credentes eos per huiusmodi aduſtionem ab originali peccato mundari. Tunc
 ego miſeris cōpatiens qui alias ſatis boni hoies vident: p̄ interpretē inquirere. cur hec
 facerēt que omnino r̄homanē eccleſie eſſent aduerſa. cui ſenuper. miſſa obedientia ſua
 ſubieciſſent. Reſponderunt (vt verum fatear) ſe circumciſionē accipere nō quaſi ſacra-
 mentum neceſſitatis: ſed ob reuerentiā chriſti qui et ip̄e fuit circumciſus. Aduſtionē ve-
 ro obſeruare pro eo qđ ſcriptū eſſet et dictū per Iohannem baptiſtā de chriſto. Ip̄e vos
 baptiſabit in ſpiritu ſancto et igne. Sed informati a nobis: dicebāt de cetero ſe velle his
 p̄ter miſſis baptiſmū in aqua ſuſcipere ſm̄ eccleſie r̄homanē more. Sed nō ſolum in
 iſto ſed et in alijs multis aberrant. Nam in fermento cōficiunt inſtar grecoꝝ. ſub vtra-
 q; ſpecie ſacramentū cōferunt paruulis et adultis. et illos per ſimplices ſacerdotes faci-
 unt cōfirmari adhuc infantes. In officio miſſe ritus quoidā habent ſingulares. Sma-
 dioſe ad miſſam cōueniunt laici eozū. p̄ſertim in ſolennitatibus. et tunc oēs vtriuſq; ſe-
 xus incipiunt altis vocibus cōcrepantes iubilare. ſaltare pedibus. plaudere manibus.
 cōgloſcantes ſe in circulis. ibi ſex vel ſeptem. ibi nouē vel decem. et interdum per totas
 noctes ſic cantant. potiſſimū in nocte dominice reſurrectionis. qua nō ceſſant canere do-
 nec illuſceat. et nōnulli hec adeo feruenter faciunt: deuote qđ interdum debiles et hoc
 redduntur. Iſti etiā abbaſini ſiue indiani: licet linguā ſciant ſarracenicā et ea dum libet
 vtantur: habent tamē quoddā nihilominus p̄prium ideoma et alphabetum. xlvij. litte-
 ras cōtinens. que hic infra ſuis figuris ſunt formate.

α	le	phū	Beth	Ther	Ca	me	Lie	zah	Le	zhu	he	vun
h	Δ	5.	2	7	8	Δ	2	Δ	7	2	Δ	φ
uuf	3a	ju	he	Thy	Thy	Jo	du	ea	phū	la	me	
Θ	H	Δ	sh	7	Δ	8	Δ	7	Δ	Δ	Δ	Δ
du	do	Num	Sah	Mun	Thy	Thy	me	Mun	E	ffe	zah	de
8	q	3	h	φ	h	7	Δ	8	Δ	h	Δ	Δ
co	ffu	ke	Su	Sah	Mun	Thy	vun					
φ	φ	2	h	h	3	7	Δ					

De Maronitis et eozū reditu abolim ad eccleſiā r̄homanam.

Abitat etiam gens quedam ſyroꝝ ſub monte libani in prouincia phenicia
 non longe ab vrbe biblienſi. numeroſa ſatis multitudine. ad plia admodum
 edocta aptaq; arcubus et ſagittis vtens expedite. Hi maronite vocantur a
 quodam magiſtro ſuo heretico nomine Maron. qui vnam dūtaxat in xpo volūta-
 tem aſſerebat. et per conſequens operationē ſecutus in hoc quendam antiochenum
 epiſcopū nomine machariū. huius heretiſ primū auctorem. qui in ſecta ſynodo cō-
 ſtantinopolitana. cū ſuis cōpliciſ damnatus fuit zē. Hanc ſimitati heretiſ maro-
 nite. p̄ quingentos ſere annos tanq; heretici a conſortio fidelū fuerūt excluſi. Sz
 tandem diuina inſpiratione redeūtes ad cor z ſe erraſſe p̄ſitentes. heretiſ abiurata. in
 manus Emerici cuiuſdam anthioceni patriarche. romane eccleſie obedientia facta
 ſunt adnumerati. zad vnitatem catholice fidei reuerſi. Unde cū omnes alij orienta-
 les epiſcopi et plati maiores aliarū nationū. anulīs et mitris pontificalib; non vtan-
 tur nec baculos geſtent paſtorales. nec vſum habeant cāpanarū. maronite his omni-
 bus vtuntur vti nos. in diuinis officijs et ſacramētis miniſtrandis nobis p̄formes.
 Unde et eozum patriarcha generali interfuit concilio rome ſub Innocentio tercio
 celebrato. Hi maronite non morantur Ierolimis continere. ſed ſepius illuc ex de-
 uotione veniūt peregrinatum ad quaſdam ſolennitates. nec propriū habent idio-
 ma. ſed vel caldaica vel ſarracenicā lingua vtuntur.

Sequitur diſputatio quedam neceſſaria ad predicta.
 Eterū ne occasione iſtarum quas narrauimus ſectarum aut legū. aut alio
 quolibet motuo quiſpiam in cum labatur errorem. vt credat vnū quencq;
 in ſua fide lege vel ſecta poſſe ſaluari. dum mō credat eam eſſe bonam et deo
 placere quod facit. et dum p̄pter deum facit quicquid facit neceſſariū. opereq;
 precii duxi. contra errorem illū tam pernicioſum. tanq; peſtilentem. qđ doctores aīe
 nos tradiderūt. diſputādo annectere. quatenus mortifero toxico ne a quoq; incaute
 inſumatur ſalubre remediū quo ad in nobis eſt debita prouidentia apponamus. Lōz
 ſtatimurū z indubitātū apud omnes p̄picias errat. quia vna eſt fides. vnus dñs.
 vnū baptiſma. apoſtolo teſte. Dicimur autē fides verayna dūtaxat qđ zid de quo prin-
 cipaliter eſt fides vnū ſit deus videlicet apud quē non eſt tranſmutatio. nec vicili-
 tudinis obumbratio. Atq; etiam ratio formalis omnīū credendorū vna ſit z eadē ve-
 ritas ſc; prima. cui fides principaliter innitit. Ip̄aq; fides lumen ſit deſuper inſu-
 ſum. et non ſit a probabilitate rerū que credūtur. Unde nec ſcōm diuerſitatē rerū cre-
 dendarum ip̄am fidē diuerſificari oportet. Porro et ſola ip̄a fides xp̄iana vera ē: qđ
 multipharie multiſq; modis oſtendi poſſet. tum videlicet miraculoꝝ plurimoꝝ cō-
 firmatione. tū teſtiū omnīū maioꝝ multitudine exceptione. tū qđ reuelatōnes et p̄phes-
 tias certiffimas habet. tū etiam qđ nō niſi de deo digniſſima ſentit. tum qđ nihilomi-
 nus etiam de hominū probabilitate z credit et tenet qđ ve magis creaturam deceat ratio-
 nalem. tū poſtremo p̄ ſucceſſum quē populus iſte habuit. qui hanc fidē ſuſcepit. dñ
 ſcōm eam vixit. et deiectionē eiſdem dum fidem hanc deſeruit. z ſcōm eam nō vixit
 Sed his omnib; p̄ſuppoſitis vnitatem ſc; et veritatem fidei noſtre xp̄iane. atq; ob id in
 p̄ſentiarū p̄termiſſis facile eſſet peſſimo huic obuiare errorī. Nulla namq; fide deo
 creditur p̄ter hanc. et nulla ē alia digna hoc nomine p̄ter ip̄am. nullaq; alia honora-
 tur deus niſi hac. nec vlla eſt virtus p̄ter ip̄am. Nam et ip̄a ſola fundamentū eſt z ca-
 put omnis religionis in vita iſta ſicut z eius opatō prima eſt in dei opib; et obſequiū
 eius primū in dei honorificetiā et cultu. quē admodū et intellectus primus ē inter ani-
 me vires nobiliores. cuius eſt p̄fectio ip̄a vera fides. Et quo ſequatur neceſſe eſt. qđ
 omnib; alijs credulitatib; et deo non ſeruitur imo contumelioſe ſunt ei. Unde et cō-
 ſtat nullam aliam credulitatē fidei nomine fore dignam. Vñ autē potiſſimū z ex quo
 fundamēto dictus error p̄ceſſerit videam? vt ſic ipſo eliſo fundamēto. omnis deſup-
 erſtructa edificatio penitus ruat. Dictū igitur erroris vna et p̄cipua hec eſſe cauſa vi-
 detur. qđ multos exagitat atq; p̄fundit. numeroſa. ſ. multitudo damnādoꝝ et pauci-
 tas ſaluandozū. Unde et multi inquireūt quare tam paucos elegerit dei miſericordia

ad salutem. tam multos vero deseruerit in perditionem. maxime cum promior credatur ad saluandum q̄ ad dammandū. vel non minor saltē sit eius misericordia ad miserendum et ignoscendum. q̄ eius iusticia ad vindicandū et puniendū. Ex hoc concludere volentes q̄ credendū sit pro diuine misericordie et bonitatis infinitate et immensitate vnūquēq̄ in sua fide lege vel secta posse saluari. dūmodo credat eā esse bonam et deo placere quod facit et. vt supra.

Preterea arguit presumptuosum videri q̄ pauci xpiani se solos arbitrentur saluandos. tota residua multitudine. videlicet malorū xpianorū qui multo plures sunt q̄ boni. deinde iudeorū sarracenorū atq̄ paganorū in perditionem derelicta. Qualiter ergo aiūt implebitur domus dei celestis tanta paucitate electorū. cū infernus qui longe minor est cape sufficiat de omnibz tantā multitudinem damnatorū. An videtur conueniens regi regū et domino seculorū. vt plures habeat vinctos. plures patibulis affixos. traditosq̄ tormentis q̄ sibi famulantes et subditos. An potest misericordia dei cuius non est numerus nec mensura. tantam sustinere carnificiam tormentorū. vel ad quid inquit tantam multitudinem dammandorum creauit deus. Et si creauit eos in perditionem et mortem. An id conueniat diuinitis bonitatis eius et immensitati misericordie sue. eos creasse quos vtiq̄ saluare poterat et flammis infernali libi depascendos derelinquere. De his autem qui pro eo faciūt quicquid faciūt. credentes se obsequiū eidē prestare in eis. q̄uis male. ignoranter tamē faciūt. quid erit. Et potissimū de his qui pro deo siue ppter deū omne genus suppliciorū non solum patienter. sed etiam gaudentes pferūt. sicut de multis hereticis sepe audimus et ipi etiā videre possemus. quia ignem et alia tormenta sponte et letanter subeūt. vtiq̄ propter deum se omnia sufferre dicentes. et ita in corde sicut credimus habentes.

Incipientes igitur dicamus q̄ error iste multis hominibus damnabilis est et causa damnationis. Si enim volens ambulare corporaliter nollet preuidere vie ipius discrimina. aut offendicula. aut alia precipitia que oculis corporis videri et non videri possunt. sed magis clausis oculis aut a via auersis. vellet incedere. quicquid ei mali id est offensionis vel casus eueniret iustissime ipi imputari posset. Poterat em̄ per se huiusmodi pericula declinare. In eo ergo qui p semetipm̄ imminencia sibi mala in huiusmodi via et nosse et uitare potuit. rectissime dicit. vt sibi ea imputet si in illa inciderit. et ista est cōmunis omnium animorū conceptio.

Eodem modo si quis ire voluerit ad locum aliquē viam ignorans que ducat ad illum. presto autē habeat qui viam ei ostendat. et tamē nec ducatū itineris nec vie ostē forem q̄rit aut petit si errat ei merito error iste est imputandus. Et hāc ppositionem cuiuslibet animus pbat auditam. Similiter immo fortius multo in via moriū se habere necesse ē. q̄ in via corporali. quanto magis et p̄prio visu spūali et alieno: sunt pre cauenda pericula spūalia q̄ corporalia. Qui igitur nō p̄prio sensu vbi eis suppetit nec alio: no vbi eis paratus ē quis consulere. pericula spūalia declinare nolunt. merito eis imputabitur cum inciderint in ea.

Amplius si videris aliū errare in via ista visibili. teneas eū ab errore illo auertere et a periculis q̄ ei imminere cernis eidē precauere. multo magis et in via moriū. Longe autē amplius teneris tibi cōsulere q̄ aliū quanto magis tibi debitor es in hmoi q̄ aliū. Ex his ergo manifestū est. q̄ negligentia ista. q̄rendi. s. viam veritatis et salutis. negligentia ē culpabilis et damnatōe dignissima. In his ergo q̄ p̄prio sensu ingenioq̄ et industria. discrimina spūalia p̄cauere et p̄uidere potuerunt siue ex scripturis siue ex doctrina siue ex miraculis siue ex omnibz. iustissima ē damnatio erroris talis. et ignorans huiusmodi merito vt apostolus dicit ignorabit. Tales sunt q̄ nolūt intelligere vt bene agant. Si q̄s autē q̄rat de illo qui doctores vel p̄dicatores inuenit extra rios videlicet vnū fidelē et aliū infidelē siue hereticū nec sufficit ex p̄prio sensu aut di cūs eorū. aut vita discernere cui eorū magis credere debeat. An deus req̄rat ab illo vt diuinet fidē. hic pculdubio q̄ nō habet de hūana rōne qd̄ faciat. diuinū auxilium debet implorare. vt Augustinus dicit. ac tota instantia dep̄cari. vt illuminator aīarū

deus viam veritatis ei ostendat et applicet cor eius et intellectum ei p̄ contradictionē. nia que vera est et sibi accepta. Sic autem credendum est de dei misericordia quia sic pulsanti aperiet et q̄ (nisi negligentia querende veritatis aut alia culpa obstat) cor eius auerter deus ne consentiat errori impietatis.

Idem sentiendū est in illo casu si videlicet seductor aliquis sub p̄textu catholici doctoris si implici alicui et indocto. errorem aliquē impietatis p̄dicet. q̄ de cor ei auerterne illi credat. nisi hoc vel negligentia eius vel alia culpa impediatur. Custodit em̄ deus diligentes se ait psalmista et sapiens in p̄verbis. Custodiet iustorū salutem et proteget gradientes simpliciter. Dicimus etiā quia cū intellectus humanus creatus sit ad inquirendam et cognoscendam veritatem salutarem. maxime de hoc debz esse sollicitus atq̄ studiosus. quare. quia negligentia eius in hoc atq̄ desid̄ia maxime culpabilis est atq̄ damnable.

Amplius vnusquisq̄ ad actum et finem proprium expeditior ē atq̄ facilior. q̄ ad aliquem aliū vt de se patet. Manifestum est autē quia virtus nostra intellectiua. ad querendum et inueniendum deum. quantū hoc requiritur et expedit facilior est. q̄ ad querendum aut inueniendū aliquid aliud. maxime cum p̄esto sit deus semper adiuvare conantes ad se. et appropinquare appropinquatibz sibi.

Considera igitur ista q̄ diximus et videbis omnes errātes in via veritatis et ignorantēs. eadem culpa errare et danabiliter ignorare. Nullū est em̄ inuenire in eis q̄ nō sit negligens inuestigando per semetipsum salutarem veritatem aut inquirendo ab alijs. aut diuinū auxilium implorando. aut in faciendo veritatem. Qui em̄ negligit facere bonū quod esse faciendū nouit. meretur non accipere noticiā id faciendi quod nondū nouit. De vnoquoq̄ em̄ est sperandū q̄ si talento intellectus tota diligentia bene negociatus fuerit in quibz per se potuit q̄ multiplicetur ei vel adaugeat vt etiā diuine reuelationis seu inspirationis munere capiat ampliora. ad que per intellectū propriū pertingere non valebat. vel etiam q̄ p̄dicetur ei doctrina salutaris. vt manifeste patet in cornelio illo centurione viro gentili sed religioso actimente deum. ad quem missus beatus petrus fuit. et ipm̄ cum familia ad fidem xpī conuertit. vt habetur Actū. et capitulo. Dicimus ergo quia si aliquis esset seorsum ab hominibus et vellet negociari diligenter intellectus sui ex consideratione visibiliū facili ē ei inuenire creatore et multa alia de ipso cognoscere. ipm̄ videlz esse honorandū. diligendū. adorandū et hmoi. Et si inuentis bñ negociaret. adderet ei deus aliq̄ vel per inspirationē. vel p doctrinā et p̄dicationē quā ipse met ei pcuraret. Omnino em̄ credēdū ē deū neminē velle deserere q̄ ei diligenter studet adherere. Jam satisfactū esse tibi credimus de omni adulto errāte errore impietatis. q̄ iusta ē eius damnatio. Declinamus autē euidētus hoc et dicamus. q̄ sicut libere volūtatē ē vt se auertat ab omni male volito et vt p̄ sensum se nō inclinet in illud. Ita et intellectus ipius ē. vt se auertat ab omni male credito et vt nō assentiat illi. et hoc vel ex proprio lumine ē ei possibi le vel ex alieno. Ex p̄prio. id ē p̄prie inuestigationis. ex alieno id ē diuine reuelationis. Sicut ergo libera volūtas danabiliter assentit in male volitū. sic hūanus intellectus danabiliter assentit in male creditū. quare tenet vel ipse se corrigere vel correptionē suā p aliquā viā. q̄s diximus pcurare. Preterea nō minus tenet deo in suis opationibz intellectus hūanus q̄ affectus. nūq̄ aut licet affectui amare p̄rariū deo vel his q̄ dei sunt. similiter nūq̄ licet ei nō amare deū vel ea q̄ dei sunt. ergo similiter nec intellectui vnq̄ licebit nō credere deū vel ea q̄ dei sunt et. Nō em̄ ē nō amare in affectu. hoc ē nō credere siue nō cognoscere in intellectu. Vñ apparet intellectui possitam esse legē et limites in opationibz suis et limitatū ei esse qd̄ credere vel discredere. vlt̄erū nō credere aut ignorare liceat. Et itē ignorantia interdū esse danabile videlicet in q̄busdā hominibus ignorans. similiter et credulitate quorūdā danabile esse et impiā. et neutram excusare a tota damnatione eos quos inuoluerint. fortassis aut excusat a tanto. Non em̄ tanto peccare videtur qui erranter vel ignoranter male agit quantum ille qui scienter contra conscientiam facit.

Minimale
animarū p̄p.

Vt in huiusmodi

Corruptione
Cognitionis.

Mali nō habet
Mali nō habet

Igitur ut in summa dicamus, illud nobis potius videtur diuine consonū pietas-
ti, ut ubi inuincibilis est ignorantia, quod est ubi homo nō habet de humana rōne
quid faciat ibi imploret diuinū auxiliū. et non temere se precipitet. Ibi enī totū p̄tinet
ad deum facere, ubi non habet homo quid de se faciat, verbigratia. Si in eam figu-
ram vel formā se transformaret lucifer, in qua nihil posset apparere homini p̄ qd non
videret xp̄us, nec aliquid p̄ qd dinosci valeat non esse xp̄us, solius dei est custodire
hominē, nec aliquid ibi relictū est homini nisi diuinū auxiliū implorare, nec dubiū
quin p̄stō sit auxiliator deus inuocantibz eū, nisi culpa eoz obstiterit.

Quā aut querūt de multitudine damnatorū, ad quid deus eā creauit, certū est qm̄
ex diuinitis bonitatis sue eam creauit, et qz multa bona magnifica eis cōtulit. Penas
vero vel tormenta nisi meritis atqz iustissimas nulli vnqz intulit nec inferet, vñ ma-
nifestū est qz iusticia dei causa ē efficiens damnationis eoz, qua nulla iustior excogi-
tari potest, mala vero merita eoz causa sunt quasi materialis p̄ditionis eoz, quibus
iustissimo iudicio laudanda in omnibz iusticia, damnatio illa eis redditur.

Quā aut tam multi sunt q̄ damnantur, et tam pauci q̄ saluantur, et in naturalibz et in
moralibz expressam similitudinē inuenies. Vilior enī et ignobilis maior semper est
multitudo q̄ p̄ciosor atqz nobilior, vt ferri et plumbi q̄ auri et argenti, et lapidū igno-
bilium q̄ gemmarū, similiter quercū q̄ cedroz aut palmarū. Eodē modo stultoz bo-
minū q̄ sapientū, et maloz q̄ bonoz. Nam stultoz infinitus ē numerus, inquit sa-
piens. Vides etiam q̄ in tanta multitudine hominū, paucos ex eis deus reges fa-
cit aut principes, etiam t̄pales, nec miraris q̄ nō omnes homines fecit reges et prin-
cipes et tam modicorū tanqz ignobilium regnorū vt sunt temporalia. Quāto fortius er-
go mirari non debes si paucis largitur p̄clara ac nobilissima regna celestia. **A**ma-
plius cum tam raros videas qui regna celoz appetunt vel current, tam multos autem
qui ab eis se auertunt et p̄traria sectant, p̄pter quid miraris si tam pauci pueniant tam
multū non pueniant ad ea. **A**mplius si videres de centū p̄tibz generis hūani nō-
magintanouem totis studiis ac viribz currentes per viam q̄ ducit ad mortem, pau-
cos vero e contrario currere p̄ viam q̄ ducit ad vitam, nō miraris si magna illa mul-
tudo tota adueniat in mortē, et sola alia paucitas ad vitā. Sic et hic considera tan-
tam multitudinē p̄ditorū et videbis eam festinantē ad mortē, e contrario vero paucita-
tem electorū festinantē ad vitam. Quid ergo mirū est si vnusquisqz hominū ad finē
pueniat ad quē totis studiis ac viribus contendit. Multitudo namqz p̄ditorū ho-
minū in via vite istius et vitam fugit eternam et in mortē se precipitat, et in stagnū ignis
et sulphuris se deicit, et in abyssum eternarū flammarū se demergit. Igitur q̄ in bara-
trum infernale quisqz cadit de pōdere est proprie iniquitatis, q̄ vero sursum ad sub-
lime beatitudinis aliqui trahuntur de virtute est omnipotentis diuine bonitatis.

Igitur in eo q̄ deus tantam creauit hominū multitudinē quā p̄uidebat esse dā-
nandam mirari debes diuinitas bonitatis sue, q̄ tali multitudinē tot et tanta bona de-
dit, cū tamē p̄videret eos ingratos futuros. Sed et p̄uersitatem hominū ipoz mira-
rare q̄ largitorē omnium bonorū donis suis impugnāt. Sicqz dei misericordiā cōgi-
ta, vt et iusticie eius memineris, que illos quos misericordia creat pascit, regit et con-
seruat, ingratos de acceptis beneficiis merito damnat. Et quid mirū si iusticia pec-
catoribz reddit qd meruerūt. Non miraris q̄ sol calefacit et ignis illuminat et miseri-
cordia dei homini beneficia m̄stra tribuit ergo nec mireris si iusticia eius punit eos
qui sibi sunt rebelles. Nō miraris si qd q̄ seminauerit hoc et metet, ergo nec mirum
si peccator metet qd seminauit. Vñ Ecclesiastici, vii, legitur. Noli facere mala et non
te apprehendent. Et iterū. Nō semines mala in sulcis iniusticie et nō metes ea in septu-
plum. Et apostolus, Gala. vi. Que seminauerit homo hec et metet. Si boni sumus
nō infructuose, si mali, nō impune. Ecclesiastici, xvi. Deus ab initio cōstituit hominē
rectū et reliquit eū in manu p̄suli sui. Apposuit ei aquā et signē vt ad qd vellet porrige-
ret manū. Ante hominem vitā et mortē bonū et malū, qd placuerit dabitur illi. Et quid
inquit sustinet diuina bonitas tantam stragem hominū quos creauit. An delectat

eum carnificia tormentorū infernalium et c. Respondemus q̄ p̄prie nihil extra ipm̄ eū
delectat, et q̄ placent ei tormenta malorum tum quia bona sunt, vt pote eius creature
tum propter pulchritudinē iusticie que in eis inestimabiliter et mirāda est et laudā-
da, q̄ tanto delectabilius intuebuntur sancti in patria q̄ hic, quanto maior erit eis
ibi amor iusticie atqz cognitio q̄ hic, similiter et quāto magis ibi maiorqz videbitur
ipa diuine iusticie magnitudo q̄ in presenti. Vnde scriptum est in psalmo. Letabis
tur iustus cum viderit vindictam manus suas lauabit in sanguine peccatoris. **V**i-
rare ergo sapientiam dei et bonitatem immensam, qui penis malorū vtitur ad bonū
electorum suorum. Inestimabile enim gaudiū erit electis in futuro, dum quisqz le-
tabundus exultabit dicēs. Misericordia et iudiciū cōtabo tibi dñe. Vbi duplex erit
materia cantus illius iocundissimi videlicet et misericordia in ipos electos, et iudiciū
in reprobos. Omnipotens siquidem deus quia pius est miseroz cruciatu nō pascit
tur, quia autem iustus, ab iniquoz vltione imperpetuū non sedatur, sed ipsi iniqui
omnes eterno deputati supplicio sua quidē iniquitate puniuntur et tamen ad aliqd ar-
debunt vt scz iusti omnes, in deo videant gaudia que percipiant et in illis respiciāt
supplicia que euaserūt, quatenus tanto magis in eternum diuine se gratie debitores
esse cognoscant, quanto in eternū mala puniri conspiciūt, que eius adiutorio vices
runt vitaueruntqz.

Ex his ergo que diximus manifestum tibi debet esse o homo, quia laudanda est
diuina bonitas in hoc q̄ malis et reprobis p̄ter esse, vitā et naturalia alia, bona etiā
gratuita et temporalia largitur. **Q**uā aut ampliora eis non dat non ideo hoc est, qz
ipse manū retrahat sue largitatis, sed quia ipi manus suas alijs occupāt, vnde iustus
est vt eo minus recipiant quo se auertūt. Sicut q̄ lumen solis super multos non ca-
dit et eos non illuminat, non ex eo ē q̄ sol radios suos retrahat, sed quia ipi a lumine
eius se auertunt. Et tantū de isto.

De causis varietatis errorū et sectarū multipliciū.

Quod si quispiam fortassis q̄rat interlegendū istam sectarū varietatē q̄dnā
cause sit tante varietatis hūmōi errorū in mūdo. Et si ex iam dictis eius rei
ratio aliquāliter colligi possit t̄nt vt id euidentius pateat animaduertendū
q̄ prima et p̄cipua errandi causa hec esse videat, scilicet peccatū negligentie qua
diuinū auxiliū ab hoibz nō q̄ritur, seu qd cūqz aliud peccatū qd diuine gratie viam
p̄cludit. Verito enī iustoz dei iudicio adiutorū dei nō obtinet qui illud obtinere
nō curat, et recte diuine lumen gratie cor illius illustrat minime q̄ illi p̄ peccatū obi-
cem ponit. Verito domū illius eterni solis radius nō illuminat, q̄ fenestras et ostio
omnesqz introitus splendoribz eius claudit. Fides siquidē non ē naturalis imo est ex
electione diuine bonitatis et donū gratuitum. Si enī esset naturalis, eadē esset apud
omnes, nec esset tanta dissensio quāta ē in mūdo, idcirco a deo petenda ē. Vñ et qd daz
ad xp̄m dicebat vt habet Mathei, ix. Credo dñe adiuua incredulitatē meā. Et apo-
stolus Ephe. ii, aiebat. Gratia saluati estis p̄ fidem et hoc nō ex vobis, dei enī donū ē.
Sicut ergo sol nō videtur nisi lumine suo, sic sol intelligentie nō videt nisi luce gra-
tie eius. Sed qz multi sunt rebelles huic lumini, ideo etiā ceci. Alia causa ē auersio
intellectus a credendis ab his q̄ possent inducere ad credenda et p̄uersio ad errores
Quā ad modū q̄ auersos habet oculos ab his q̄ videnda sunt et ad alia cōuersos vi-
dere nō potest in illa auersione. Hi sunt q̄ tanto amore suas amplectuntur opiniones
et sectas vt de cōtrariis nec cogitare velint nec audire, tantoqz odio auersi sunt et con-
trarij suoz errorū p̄trargunt ea nec respicere vllatenus dignentur p̄tinaces p̄orsus
in suo sensu et dura ceruice, q̄ nō mō hoibz melius sentientibus et recte credentibz sed
et spiritui sancto q̄ eos loq̄ntur resistere audiat. Proinde recte d̄z p̄uerbiorū, xviij.
Non recipit stultus verba prudentie nisi ea dixeris que versant in corde suo. Non
ē datū homini videre post tergū suū, nec videre sine intuitu, sic nec intelligere ea a q̄
bus intellectus se auertit. Noli tales audire aliqd de miraculis s̄z neqz sacra eloq̄a
k in

Peccatū negligentie
Peccatū obiecti

nec rationes doctorum quibus possent ad veram fidem induci. ideo non mirum si remanent in erroribus suis. Tales sunt omnes sarraceni & dictarum nationum homines. qui nimis obstinate suis inherant concepitibus. & heresibus. dum sanam doctrinam non sustinentes ad sua desideria coarctant sibi magistros prurientes auribus. & a veritate quidem auditum auertunt. ad fabulas autem conuertuntur ut longe apostolus lino p̄dicit. Alia nihilominus causa est rerum credendarum subtilitas & intellectus humani grossities & turbiditas. Mirum quod sub fide recta cadunt tam grosso & turbido intellectu videri non possunt. Quemadmodum ergo homines grossi ac turbidi visus pilum subtilem non videntes ubi est. contendunt monstrare ipsum ibi non esse. propter eius subtilitatem vel gracilitatem ipsum non videntes. neque ipsum videntibus credere volentes. Ita pariformiter que ex fide vera. credenda sunt grossities intellectus vulgarium & indoctorum hominum propter credendorum subtilitatem non capiunt. ea non esse & credit & contendit. Alia preterea causa est imperitia sive in exercitatio in illis. minui a rebus credendis. & beclonginquitas est imperitia sive in exercitatio in illis. quemadmodum dicit Aristoteles. q̄ imperiti veluti longe distantes speculantur. Qui enim in sensibilibus versantur & morantur assidue que longe sunt a credendis que inuisibilia sunt. profecto longe sunt indubitanter ab eisdem. & propter hoc illa videre non possunt. quia nec studio nec exercitatione ad illa appropinquant. Ideo non mirum si ea non vident. Ipsi sensum volunt habere ducem ad credenda. qui cecus est quantum ad ea. ideo non mirum si in precipitia & profunda corruant errorum. unde de pernitiose errant. & nequaquam damna effugiunt salutis. Alia demum causa est stultitia multorum qui intelligere volunt intellectu naturali per se. quod eo per se capi non potest. quemadmodum si quis visu humano vellet videre quod visu aquilino vix videri potest. sic intellectus naturalis ad ea que fidei sunt per se nullatenus se extendit nisi altiori lumine perfundatur. Hi sunt qui humani capacitatem & mensuram ingenij ignorant. qui intellectum suum omnia capere existimant. & quod illo non apprehendunt. in natura non esse arbitrantur. nescientes vel non advertentes humanum intellectum fore mensuratum & limitatum in sua capacitate naturali ab ipso summo creatore deo qui terminos ei posuit. que quot & quanta sua naturalia apprehendat capacitatem. multa apud se referuans secreta reuelanda cum voluerit & cui voluerit.

Et ceterum preter has iam assignatas rationes & causas errorum. tradunt doctores & istas. dicentes q̄ omnes false superstitiones et adinventiones errorum ut in summa dicatur aut ex improbe phisice inuestigationis ausu procedunt. sicut errores philosophorum. ut ponere mundum eternum & multa alia similia. quod est totam pervertere sacram scripturam. aut procedunt ex perverso intellectu sacre scripture sicut infinitate reperiuntur hereses. aut etiam procedunt ex inordinato affectu carnalitatibus. ut errores epicuroz. qui dicunt nullam aliam esse vitam q̄ istam &c. Et quidem de primis puta philosophis qui se scientes esse iactabant certum habetur. quoniam ab infidelitatis peccato nequaquam possunt excusari. cuius rationem adducit apostolus ad Romanos. primo dicens. Reuelatur ira dei id est vindicta peccati de celo super omnem impietatem id est peccatum contra fidem. & iniusticiam id est peccatum contra mores. hoc minimum horum qui veritatem dei in iniusticia detinent. id est veram de deo cognitionem detinent. non sibi. sed impediunt ne fluat in alios. quia quod notum est dei manifestum est illis. deus enim illis reuelauit. Inuisibilia enim dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur a creatura mundi. id est ab homine. sempiterna quoque virtus eius & diuinitas. ita ut sint inexcusabiles. quia cum cognouissent deum non sicut deum glorificauerunt aut gratias egerunt. sed euauerunt in cogitationibus suis. & obscuratum est insipiens cor eorum. dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt. & mutauerunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis volucrum quadrupedum & serpentum. propter quod tradidit illos deus in desideria cordis sui & in reprobum sensum &c.

Porro de secundis id est hereticis ita tradunt sacri canones. & quicumque scripturam

Improbe phisice inuestigationis ausu procedunt ad philosophos

*Innys 54 Spm
fuerit in sequendo.*

aliter intelligit q̄ sensus sancti spiritus efflagitat licet ab ecclesia non recesserit tamen hereticus appellari potest. Ille vero dicit aliter exponere sacra scriptura q̄ spiritus sanctus efflagitat qui ad hoc expositione sacre scripture retorquet quod contrariatur ei q̄ ep̄ spiritus sanctus reuelatur. Unde qui in ecclesia christi morbidum aliquid aut prauum sapiunt. si correcti ut sanum rectumque sapiant resistunt pertinaciter. suaque pestifera dogmata emendare nolunt. sed defendere persistunt heretici sunt.

Et vero tercius videlicet epicuri & eis similes quorum errores ex inordinato carnali affectu procedunt ex improba voluntate & electione liberi arbitrij peccant malicie adherentes & ita ex certa malicia. Quod quidem ex duobus contingit. Primo ex inclinatione habitus viciosi qui malicia dicitur & venit ex praua consuetudine peccandi. qua quis inuiscatus desperat de resipiscencia & sic irreferre nate labitur in vicia. iuxta illud Jeremie. xviij. desperauimus post cogitationes nostras ibimus & inuiscusque post prauitatem cordis sui mali faciemus. Secundo vero contingit ex eo q̄ homo per contemptum abiicit & remouet illud quod electione peccati poterat impedire sicut spem per desperationem timorem per presumptionem & sic de alijs. & hoc ut liberior peccet. Mirum sapiens habet in prouerbis. Impius cum in profundum malorum venerit contemnit. & consequens intellectus auertitur a recta consideratione et ponderatione victorum. Et ex hoc etiam disseminate sunt diuerse hereses que tanguntur inter alias in decreto. xliij. q. iij. ca. quida. Et hi omnes licet non eque indicant infidelitatem eterne obnoxij damnationi. Ubi tamen notatu dignum videtur q̄ infidelitas dupliciter potest intelligi. Uno quidem modo secundum puram negationem. ut ex hoc solo quis dicatur infidelis eo q̄ non habet fidem. ut in illis que nihil audierunt de fide. & ut sic infidelitas non habet rationem peccati sed magis pene. quia talis ignorantia diuino rui ex peccato primi parentis est secuta. Qui ergo sic sunt infideles damnantur quidem pena sensus propter alia peccata si q̄ fecerunt que sine fide remitti non possunt. non autem damnantur propter infidelitatis peccatum nisi pena damni tantum. Hinc dicit Ioh. xij. Si non venissem & locutus es eis fuisset peccatum non haberent &c. Alia modo potest intelligi infidelitas secundum contrarietatem fidei q̄. f. aliquis repugnat auditui fidei vel etiam ipsam contemnit. secundum illud Eia. l. quis credidit auditui nostro. & in hoc proprie pficitur ratio infidelitatis. & secundum hoc infidelitas non modo est peccatum sed grauissimum peccatum. & oritur ex superbia ex qua contingit q̄ aliquis intellectum suum non vult subijcere regulis fidei & sano intellectui patrum. rebellis & inobediens effectus ecclesie sancte romane & eius capiti summo antistiti. cui perfidie & vicio oēs subiacent nationes supra memorate.

De Latinis qui sunt in hierusalem.

Est interiectam baud inutilem spero digressionem inter ceteras nationes supra designatas. & hanc de qua nunc dicemus latinoz & catholicorū q̄ etiam hierosolimis sunt (et per paucos) superest ea absoluta p̄ti huic imponere finem. Si quidem narrauimus in prioribus & pura atq̄ simplici veritate explicauimus sectarum illarum sive nationum varietates. atq̄ congregationum sathane differentias multimodas paucis absoluiimus. prout exacta indagine in locis illis perscrutantes singula comperimus. sed preter eas. sunt etiam postrema hac nostra etate & ab aliquot annis superioribus in hierosolimis quidam orthodoxe fidei deuoti & fessores. viri religiosi. qui a ceteris nationibus ibidem (ut sunt) latini. a sarracenis vero frantzchi. Sunt equidem filij & fratres sancti francisci. a nobis autem fratres minorum. vsuato vocabulo appellantur. qui illo a suis mittuntur superioribus. & amotis vel mortuis quibusdam. alij in locum eorum subrogantur. viuuntque sub regulari sui ordinis institutione. de elemosinis deuotorum peregrinorum illuc ex terris christiano rum vententium & aliorum quorundam fidelium principum qui sacrorum locorum deuotione & pietate christiana moti. annuas suas eis transmittunt elemosinas non negligunt. Ipsi quoque fratres pegrinos eo p̄ tempe aduentantes. benigne suscipiunt. p̄ facultate & charitatiue pertractant. loca sancta ostendunt. infirmos refouent. ac varijs eis

*Si in p̄m
w. r. s. h. h.
c. f. c.*

*Hereticus dicitur
ex prauo h. o.*

Epicuri.

*Infidelitas
h. o. intelligi*

*Regula fidei
in hierosolymis*

*Congregatio
sathane diffin
in multimodis*

24.

Pauper domus
S. C. ang.

officijs pro posse sub seruiunt. Ipi fratres monasterium ibi habent in monte syon. et
ut cōmuniter viginti quatuor fratres. in eodē loco vtiq; sanctissimo domino famu-
lantes. Inde non longe habent sua sub cura et prouisione. conuentū pauperum do-
minaz sancte Clare et ad minus sex ibidem sorores. Sed et templum gloriose virgi-
nis marie in Bethleem in cura sua habent. et conuentum ibidem cum sex fratribus
sui ordinis. qui sacratissimū presepe domini et custodiunt et colunt deuote. atq; etiam
in templo dominici sepulcri gloriosi. duos semper habet fratres inclusos quos cre-
bro mutant. et alios atq; alios subordinant successiue. Omnibus his locis et perso-
nis. fratres ipsi de necessarijs habent prouidere. Et nihilominus maximas et pene cō-
tinuas perpetiuntur calamitates et molestias (ut facile est creditu) tum ab infidelibus
tum ab hereticis supra memoratis qui eis insulant et illudunt. affligentes eos gra-
uiter. et ad amaritudinem vitam eorum perducunt. Et tamen procerto existimo qd
nisi ipsi ibi manerent. vix nobis latinis illo tēpore proficiscētib; tutus ad loca san-
cta pateret accessus. adeo perfidi illi et maxime apostate christiani. odio nos habent
et abominationi.

Sequitur luctuosa oratio sup desolatione terre sancte.

O Eterum dum hec reputatur agiturq; quis xpifidelis amator et feruidus
zelator fidei lacrimas contineat. imo quis cum Hieremia petat dari capia-
ti suo aquā. et oculis suis fontem lacrimarum vti ploret die et nocte tantam
desolationem et sedationem ciuitatis sancte. regis magni ac domini virtu-
tum. quā do prochdolo non modo ciuitas illa sancta sed et terra omnis ipsa venerā-
da sic extra ditionē venit xpianorū. In qua et fidei et salutis nostre cepit origo. opusq;
redemptionis est summum. atq; quod dictu audituq; lamentabile est. vix ibi. pl.
veri reperiuntur catholici. sancte romane ecclesie obediētes. ac pfidorum tum sarrac-
cenorum tum apostatarum a fide et obediētia sancte matris ecclesie. plurima illic ha-
bitat multitudo vti superius est ostensum. Dolendum proinde haud ab re maiorem
in modū grauiterq; ingemiscendum nobis super cunctis ab hominationib; q; nobis
dn̄m pro nostris demeritis pulsio. ibide sunt in medio hierusalē. et in circumitu
eius. Trabenda profecto. imo pectore profunda suspiria. q; gloriofa illa terra et pa-
tria domini nostri ihu redemptoris atq; saluatoris. natiuitate. conuersatione. p̄dica-
tione. signis et pdigijs mirifice illustrata. passione et morte. ac sanguine suo precioso
rubricata. atq; nobilitata resurrectione et ascensione. p tot annorū curricula. puta per
ducentos. lxxv. annos. ab eo tempe scz quo vltimo. xpiane religionis cultoribus et
incolis adēpta ē vsq; ad annū incarnati verbi nūc currētem videlz. D. cccc. lxxv.
in xpiani nomis dedecus et obprobriū. maledictis illis sarracenis et blasphemis ma-
ner subiecta. neglecta adeo a nostris et inculta. rānsq; repleta heresib; et malis. nostros
rum haud dubiū culpis. et negligentijs. Nec modo lugendum deuoto cuiq; xpia-
no. hūc pensatis erūnis. sed et recurrendum assiduis ad deum precib; patrē videlicet
misericordiarū et deū totius solatōnis. clamandūq; ad deū in fortitudine. incessan-
terq; orandū. q; genus vel reliq; p̄i fortis sue misereat. illuminet vultū suū sup nos et
misereat nostri. gentēq; auferat pfidā credentiū de finibus vti sibi laudes debitas per-
soluam alacriter. Quid sancti p̄pheta daniel in captiuitate p̄stitit. sup flumina ba-
bilonis illic sedes et lens. simili pene ex causa p loco isto p̄cabat. quē unitemur dicē-
tes. Peccauimus o dñe. iniuste egim. iniquitatē fecim. in omnē iusticiā tuā. sed auer-
tatur q̄sum ira tua et furor tuus a ciuitate tua hierusalē. et a monte sancto tuo. Pro-
pter peccata em̄ nostra et iniquitates patrū n̄rorū. hierusalē et terra illa. sanctaq; loca. in
obprobriū n̄rū subiecta gētib; debonestatur. et cōculcatur a canibus. atq; a p̄st-
dis iam dudū p̄phanant. Nūc ergo exaudi deus noster orōnem n̄ram et ostende fa-
ciem tuā sup sanctuariū tuū qd sic desertū est. Aspice dñe de sede sancta tua et cogita
de nobis. Inclina p̄pter temeritatem deus noster aurē tuam et audi. aperi oculos tuos
et vide tribulationē n̄ram et ciuitatē sanctā sup quā abolim inuocātū est nomē tuum.

40.

285.
1485. in am-
6. curat am-
83.

Opus Rm
Lamentatione
et summa

Tu es em̄ dominus omnium et nō est q; resistat maiestati tue. quia in ditione tua cūcta
sunt posita. ac in manu tua omnes fines terre. et omnium iura regnorū. Ergo nūc dñe
rex regū miserere populo tuo. q; q̄runt nos inimici nostri p̄dere. et hereditatē tuam
etiā reliquā delere. Ne despicias dñe partē tuā quā redemisti tibi. sed propitius esto
forti et funiculo hereditatis tue residue nequādo dicant gentes. vbi ē deus eorū. In
notescat quiesumus in nationib; corā oculis nostris. vltio sanguinis seruoꝝ tuorū
qui effusus ē. Introeat in conspectu tuo gemitus cōpeditoꝝ. scdm magnitudinem
brachij tui posside filios mortificatoꝝ. Et redde vicinis nostris septuplum in sinu
eorū. impropertū iporū qd exprobrauerūt tibi dñe. Nos autē p̄lus tu et ones pascue
nūc p̄stebimur tibi in seculū. In generationē et generationē annūciabim⁹ laudē tuā.

Sequitur cōpendiosa ecclesie et terre orientalis deploratio.

Ec quoq; inter memorandū interq; legendū. dolendūq; vchementē cuiq;
pio lectori existimo. ac maiore in modū ingemiscendū quādo talib; et tan-
tis heresib; et errorib; non modo. Hierosolima. ciuitas vtiq; sancta. ciui-
tas regis magni cū tota adiacente puincia. q; olim terra p̄missionis appel-
labatur. sed et oriens omnis. latissimis diffusa terminis et p̄clarissimis quondam re-
gionib; regnisq; dilatata. turpissime fedatur. cōtaminatur. conculcat. adeo vt qd p
fecto dictu audituq; ē lamentabile inter lacus contritos q; aquā non habent. diffici-
le vbi fons quondam signatus. et ortus ille conclusus fuerit possit intelligi. Q rem
luctu predignam. vineam illam dñi sabaoth quodā electam et spaciōsam. speciosam
q; valde. heu q; male exterminauerūt. q; deuastauerūt misere. q; radicitus euulsam
dissipauerūt. pessime ille vulpecule Arius. et Apollinaris Eutices Nestorius. Sa-
bellius Pelagius. et ceteri quicq; heresiarche. qui illam solotenus. rupta maceria. de-
struxerūt. At aper ille de silua et singularis ferus habuim⁹ videlicet maledictus et
p̄fendo p̄pheta. q̄s hodie vsq; vsq; ad interfectionē depascitur. Quis siccis p̄rascat
oculis. aut lacrimas quis poterit continere. dum sic perisse a fide deuas videt ter-
ras illas et imias. apostolica elaboratas p̄dicatione. excultas studio multo. longo
partas sudore. Asiam videlicet omnē latissimā. septem cathedralib; ecclesijs. p bea-
tissimū euangelistā Johannē fundatis insignem. nobilissimā item Affricā. opulē-
tissimā Indiam. p̄stantissimā quondam Greciam et reliquā totam orientalem eccle-
siam olim tam celebrem tam gloriosā tam clarissimā tamq; sanctissimis viris ex-
ornatā. tam eruditissimis patrib; et ecclesie luminarib; tum illustrem tum refertā.
puta vt vel paucos cōmemorem Augustino yponensi ep̄o diuine sapientie speciali
organo qui gemma doctoꝝ. pater theologoꝝ. malleus validissimus hereticorū iure
meritoq; cognominat. Johanne Crisostomo ep̄o cōstantinopolitano q; et os aureū
p doctrine prerogatiua recte appellat. Inclito martire et eleganti oratore Cypriano
carthaginē. ep̄o. Athanasio grauissimo Alexandrino ep̄scopo. Johāne damasceno
Gregorio nissen. Gregorio nazanzeno. Hylario pictauesi. magno Basilio cēsari-
ensi et reliquis plurimis doctissimis viris. quorū omnium si vel nomina recenseri debe-
rent. taceo merita et dies deficerēt et carta. Sed heu q; interea repluerūt haste terras
virtice. q; operuerūt supficie earū vepres et spine. Deu q; incensa igni oīa et suffossa. ve-
rendum ne ab increpatione vultus dei penitus perierint. Deu q; obscuratū est aur
mutatus est color optimus. dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platea-
rum. Vbi nūc sunt inclite et egregie ille quondā patriarchales sedes et ecclesie. alexā-
drina. Anchiochena. constantinopolitana. Hierosolimitanaq; quarum pro digni-
tate laudes nemo vel erimius orator posset decantare. aut preconiā depromere. De
o mūdi domina roma sancta tue quondam erant sorores. tibi deuote. tibi obediē-
tes. tibi ex latere coherētes. Et q̄q; tu p̄mā arcem et summū tēnes fastigiū. eo q; bea-
tissimi petrus et paulus suo martirio. tuā p̄secrauit sedē. tū alexandrina post te scdm
quodā habuit locū. vtpote b̄i petri noīe a sc̄o marco ei⁹ discipulo et euāgelistā cōse-
crata. Deinde vero anchiochena eiusdem b̄i petri apli sede venerabilis. quā septēnio
rexit. cui post se sc̄m p̄fecit Ignaciū ep̄m. vbi et xpianorū primū nomen exortum est.

Terra promissi

August.

Joannes Chrys.

Cyprian

S. p. d. Pa

W. v. Ch.

105.

Asia
Aphrim
Inde
Coryce

Athanasius
Joan. Dam.
Greg. Naz.
Cyril. Alex.
Hilary Pict.
Magn. Bas.

Romana
Alexandrina
Anchiochena

*Constantinopolitana
nomen Roma
Hierosolymitana*

*Occidit.
Primo.*

*Indiscreta
in Turcia*

*Ecclesia Romana
maius fidei
Magistra*

*Miserabilis
superbia*

Postea autem constantinopolitana, que et noua quondam roma appellata, a christi-
anissimo Constantino magno qui cum multis illuc romanis perrexerat insigniter est
constructa. Tandem hierosolimitana, quam dominus ipse noster suo proprio et precioso san-
guine consecrauit. De inquam omnes post te o roma, prope tibi virgines, regi christo
quondam adducebantur. Sed heu heu hodie procul sunt nimis, aliena te effecit.
infecit heresibus, excisa simplicitate vere fidei, atque adulterantes a sponso christo, cum sa-
thana fornicantur. Sic sic (laus deo) in occidente oritur sol iusticie rutilans percla-
re. At heu in oriente lucifer ille qui ceciderat, super sidera posuit thronum suum, hic luc-
mudi, hic sal terre, hic vasa aurea et argentea. Illic vero caligo inuoluens et tenebre den-
sissime, atque plurima mortis imago. Illic sal infamatum quod domini sententia ad nubi-
lum valet ultra nisi ut mittatur foras et pulsetur ab hominibus. Illic vasa vitæ lignea
vel testea que virgam ferream eternum operiuntur incendiū. Sic heu perijt sic ruit orbes
omnis solo collapsus, ac vetusto inter se populorum furore collisus, indiscissam domi-
ni tunicam et desuper contextam, minutatim in frustra decerpit, rebellis totius effectus.
Hec vult intelligere quod sancta romana et apostolica ecclesia non ab apostolis, sed ab
ipso domino et salvatore nostro primatum obtinuit, quod beato Petro dixit. Tu es petrus,
et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Et porte inferi non preualebunt aduersus
eam. Et quod cumque solueris super terram, erit solutum et in celis, sic et ligatum quod ipse ligaue-
rit. Jam ergo solus ille fundauit et supra petram fidei mox nascens erexit qui eter-
ne vite clauigero, terreni simul, et celestis imperij iura premit. Illam caput constituit
et cardinem ut sicut cardine ostium regitur sic huius sancte sedis apostolicæ auctorita-
te omnes ecclesie domino disponente regantur. Illius ergo fungitur privilegio cuius
auctoritate fulcitur. Unde dubium non est quod illi inobediens in heresim labitur, fide-
que violat quod aduersus illam agit que est mater fidei et magistra, atque illi inuenitur p-
max qui eam cunctis ecclesiis noscitur preulisse. Unde et ipse beatissimus Ambrosius,
se in omnibus sequi magistrum suam romanam profitetur ecclesiam, accurata admo-
dum et catholica protestatione. Ita et doctissimus Hieronimus, arriana pullulante
heresi suis temporibus Petri cathedram et fidem, dominico ore laudatam, sibi censuit
consulendam, imitandamque. Ita et fideles omnes debent facere, vniuersi id exemplum
sequi. Ubique enim fuerit corpus illud congregabitur et aquile caputque, membra (ut
par ratio est) sequuntur. Sed eccecata orientalis ecclesia, heu ista non capit, acquie-
scit minime. Et quoniam extra arcam noe facta est, pereat oportet. Neque enim extra
illam salus cuiusque esse potest, attestantibus scripturis omnibus et sanctorum patrum
canonibus, quoniam una est sancta et immaculata mater ecclesia, vni habens caput,
vno spiritu viuificata, vna fide fundata. Quicquid ergo ab illius fidei vnitatem vel so-
cietate Petri, semetipsum quolibet segregant, tales nec a vinculis peccatorum absolui,
nec ianuam regni celestis ingredi possunt. Quicquid extra domum hanc agnum comederit, pro
phanus sit necesse est.

Sequitur planctus lamentabilis super misero statu qui in presentiarum cernitur in ec-
clesia occidentali cum matura exhortatione ad principes imperij ut quo ad ipsorum
interest fideliozem nauent operam pro eius defensione.

Ed cur supuacane inaniter et frustra peris dum hec recolo et mecum ipse per-
tracto stulto labore memetipsum afficio, ut quod inuani vetera hec et iam du-
dum obliuioni pene tradita longeque posita mala deplango, quandoquidem ut
omnibus liquet, recentia, presentia noua, et prima ecclesie damna et exterminia,
curant minime, hac presentem miserabili tepestare, que omnes que sua sunt gerunt non que christi
non que ecclesie spose sue, non que suorum subditorum. Quo fit ut cum cuncti oim periculo totius reipu-
blice christiane clade damnoque diuturno mala ingrauescant, et tunc ipsi laribus tunc lateribus nostris
incubant, imminuat cominus, astentque per foras ita ut perclerent ad interiora nostra minent
ingressum, atque inter patendum hec, magis gratius omnes ecclesie et vniuersi optimates dormiunt
gravi liturgia depressi, adeo quod que sub oculis sepe conspiciunt imo et sentiunt, modo ipsi salui
evadant, ceteris peruentibus, nihil impendunt ac floccifaciunt, nec est qui se ex aduerso munit

*Opponit
se
nam.*

opponat pro domino exercituum aut pro domo eius que est ecclesia. Proinde sedet in
tristitia mater et domina gentium, nec est qui consoletur eam ex omnibus caris eius. Quis nam
christianorum non consideret quis non maxime doleat vniuersam rempublicam nostram tam ve-
hementer turbatam hodie et afflictam, imo iam pene labefactam incipientem, deficientes
miserabiliter. Coptum habet omnes exploratumque (nam plurimi id cum suo et comuni ec-
clesie detrimento pudore atque rubore sensere) quemadmodum christiani nominis et sanguinis
emuli, hostes fidei, inimici crucis christi, ipsi videlicet thurci perfidi, a paucis superioribus
annis fortiores nobis effecti, seuiunt ceu rabidi canes ante fores ecclesie quin irrupe-
re sepe moliantur, vacillantibus nobis ac deficientibus in dies magis magisque. Nec
quæpiam fugere aut preterire posse arbitror quomodo iam dudum in suam redegere dino-
nem imperia et regna tum populosa tum opulenta, prouincias prepotentes, perclaras ci-
uitates et vrbes, insulas quoque egregias et munitissimas, Constantinopolim namque et
Trapezuntum vrbes impatorias, Traciam omnem, et Boeciam, Atraciam, Macedoniam
Thessaliam, Achaiam, Etholiam, vtrique Asiam, Tribalos, Scordiscos, Tanri-
cos, Bastarnas, et cetera plurima opida que breuitatis gratia haud numero, occi-
sis eorum imperatoribus, pulsatis regibus, ceterisque dominis, ferro atque igni vastatis regio-
nibus, celis incolis, aut in captiuitatem abductis, olim bello truculentissimo tur-
cus occupat. Quot autem strages cladesque ingesserit, Peloponnesios, Dalmatis, Epi-
rotis, Illiris, Floricis, Pannonijs et germanis, ipsi haud dubium frequenter audi-
uimus, ex quibus non paucos nostris et confratribus duxit triumphos. Libet hic
preterire mare eurenium siue (ut aiunt) mediterraneum (quod etiam vulgo mare manus
dicitur) quod expugnata capha, ianuentium colonia, libera classe Turcus navigat,
Tranfio militem, cicidas insulas, Calcidem cuboic, siue Higrupontem, Lozo-
ram quam etiam Scutarim vocant et reliqua christianorum loca, que thurcus tum dolo et
fraude, tum durissimo imperio regit. Non dicam asperissima bella clarissimorum vene-
torum cum thurco ultra citroque fortiter gesta. Silebo queque mortalia flagella a thur-
co illata inuictissimo regimurque nostris temporibus, qui pro fide domini nostri ihesu
christi recte paucos infidelium dici potest. Quo tandem esse animo debeamus, ipsi pensent.
Quis Rodum perclaram ciuitatem et insulam ut cetera obmittam anno superiori funditus
delere anhelauit? Thurcus, Quis paucis euolutis annis ingenti christianorum strage et
cede, ydruntum in ytaliam vi cepit? thurcus, Quis episcopum Velfaten, basilicisque mul-
tas, ante paucos emensos annos perussit ac solo equauit? thurcus, Quis omne apu-
lie maritimam oram, ferro ignique vastauit? thurcus, Ad romanum imperium frequenter ani-
marum victoria, oculos suos sanguineos nemo ambigat prece flecit, morte nobis
minitans et ultimam exivit. Et in tanto rerum omnium discrimine, hos inter turbines
in tantis terrarum depopulationibus, vastationibus tantis monasteriorum et ecclesiarum, In-
nocentium necibus et fratrum nostrorum crebris abductionibus, quid ex aduerso ab his qui summa
tenent gubernacula atque supremo resident in fastigio summorum in arce delitescunt, actum
sit aut temptatum, quantum qualiterve repugnatum, que nesciat ex omnibus arbitror neminem.
Adeo heu dormiunt vniuersi ad quos negotium pertinet, ex quibus velut patronis
tranquillam navigationem, ex quibus ceu pastores salutem, si vigilarent et obser-
uarent vigilas tenebrose noctis sperare deberemus. Sic perfunctorie res agitur
ut in malis nil supra. Sentimus quod explicamus longe melius tam periculosa per-
fidencium inertiam, negligentiam tutorum atque pastorum. Nam licet deus ipse opti-
mus vineam suam (hanc loquor ecclesiam) olim de egypto transtulerit, eiecerit inis-
micas sibi gentes, duces dederit inueneris successore in conspectu eius qui plantarent
qui rigarent, ita ut ipsa pridem suorum vbertate palmitum mundum cinerit vni-
uersum, prochdolor tamen aper de silua nostris cernentibus rectoribus, crebro ex-
terminat eam, singularis quoque ferus depascitur miserandum in modum. Unde et
tam remisso eorum gubernaculo et regimine desidiolo, atque negligentissimo, omnia
christiane religionis ruina, desolatio, et dissipatio dinoscitur oriri. Porro cui monstro
huiuscemodi plati aut principes coparandi sunt, hinc aduersum potest. Numquam quod rector

Mare manus

Paucos infidelium

Oculus sanguinis

Paruum

*Tranquilla
navigatio
Pastor
Vigilans*

Rector,
Dilectus,
Thlor
grange
Dncij

navis in medio maris dormiens et quasi sopitus gubernator amisso clauo inter tempestates. hoc talis in medio suorum. Quod preterea custos ciuitatis caris gladio et prope inermis hoc talis nullo penitus armatus bono zelo. Quod denique canis iuxta gregem non valens latrare. aut speculator absque buccina. hoc pastor et ydolum quicquid perfunctorie ex magnatibus agens. Hinc tuus tuorumque naufragium. periculum. et perditionem pensa. quicquid es rector aut ductor. tutorque gregis dominici. Attende tibi et vniuerso gregi tuo. tu in primis pater beatissime. pater maxime. cuius gloriæ animo vel solum cuius vicem geris in terris. audite adhortantem. teque excitantem. Sy mon quid dormis. Desidia pelle. pelle torporem feruorem assume. zelum domini induc. quoniam illo aliud sacrificium acceptius nullum. Hely memeto qui in filios negligentius agens. grauem in se excepit ultionem. fractis cervicibus. peremptis liberis. arca ablata. David recole. quiripe bonitatem in filios. non disciplinam exercens. eorum iuuentutem experimento sibi didicit perniciosam. quorum pueritiam vaga licentia permisit esse voluptuosam. Quor et quanta hec platorum negligentia mala pariat. quis nesciat. quippe que mordacissimo vermi coparatur. qui in intimo ligno nascitur et eius rodit paulatim medullam. Constat vero quod lignum vermibus exaratum ad nihilum valet ultra nisi ad ignis combustionem. sed et hoc huius mali quod euidenter et proprie vim atque furorē spiritus expressit diuinus. cum eam etiam tunc allumilat que vestimentum consumit. quod ut notissimum est. esu tinea. attractum. nullius precij vel usus commercij potest habere. Hoc malum ab initio omnē destruxit christiana religionem. Hec enim substantia quadam ruina adeo defecimus sed per incuriam presidentium et prelatoz. paulatim virtutibus et exercitiis primis decedentibus. et per hoc sensum virtutis crescentibus. tam miserabili concidimus casu. Animaduerte ergo pater beatissime et quemadmodum tunc diligēs fidusque nauta maximo desidat ingenio et plurimum impendit laboris. cum ventorum turbines aduersosque impetus patitur. cum per cellarum moles sustinet immanes. cum in scilleam rabiem scopulorumque acutos et vastas sirtes. vi agitur ventorum. unde insequitur clamorque viri stridorque rudentium. Ipe primus in opus ruit. crebro fatigat themonem. cunctos ad laborem hortatur. Remos laxari iubet vndis. effunduntque vires virtutis. ut magnus in ethera clamor. Similem in modum cum vrbis quelibet obsidione cingitur hostium. et belli faces ardēt. feruet ludus martis. vastantur leta sata. bouesque labores sternuntur agri. et neci dantur hominesque pecudesque. Obsident autem alij telis angusta viarum. Oppositi stat ferri acies. mucrone corusco. Tunc primus princeps ipse si qua fide. si qua pietate in suos est. Rūpit moras. robur ciet exercitus. tubasque clangente ruit in agmen vnum cuncti. arma capessunt. cōglomerantur duci. totumque ardor vnus est. aut viribus et robore. aut consilio et industria. reipublice consulere saluti. pellere hostes. Currunt hi in arcem summam hi mentia scandunt. vicque maxima turantur. Hi quibus integer cui sanguis est. solideque suo stant robore vires. Danus cōserere ardent. iuuat in hostes cōferre semetipos. Dum tali capite. tali duce. et principe gubernantur gaudentes. Quid his velim exēplis facile intelligis pater ipse beatissime. Sed et vos cognoscite principes seculi. deo vos rationem reddituros esse propter ecclesiam. quā a christo tuendam suscepistis. Idcirco enim ut sacri tradidit canones. adepti patris culmina tenetis. ut per eandem patrem vram ecclesiasticam disciplinā mutatis. ut quod non pualēt sacerdotēs efficere per doctrine sermonē. patris hec vram imperet per discipline terrore. et quod vram spiritus est ad ecclesiarum tuitionem. pupilloz ac viduarum protectionem. rapaciumque refrenationē intendere. facere vnicuique iudiciū iusticiā. liberare de manu calumniantium vi oppressos. miseris prebere auxiliū. neque pati ut a quibus vram pmiuentia tristit. cohibere futura. punire adulteria impios de terra perdere. homicidas. pīcidas. et pīuros non sinere viuere. subiectos vobis non pmittere iniquā agere. hec inquam et similia spiritus spectat ad vras celsitudines et magnificencias principales. Et vero nunc ea quod sum? miserabili tēpestate quā eque toto p̄moto nauicula petri adeo vehementer iactatur fluctibus. concutit et pene pellitur in latus. Vos qui primi in acie configere. pro gradu. proque officio habetis. quod deo et ecclesie

mon quid dormis.

Cary Holi.
David.

ligor fideri in hanc
in mola ad hanc

ony Primus

Admptu polu
cū lūna
p̄m̄m̄

ad hanc p̄m̄m̄
t ad hanc

Exhibere
m̄m̄m̄m̄
l̄m̄m̄m̄
p̄m̄m̄m̄

sue eiusque antistiti ac summo psuli debeatis. accuratius p̄sate. videte diligentius quod facto opus sit. Attendite quoque sagacissime quid tandem vestra negligentia ac dilimulatio (omniū pace et vicia dixerim) hactenus visa terpta. sit paritura.

Sane cur hisce temporibus inuenerit nos mala ista. si quis forte miretur in promptu causa est. sub aspectu patet. latet nemine quod vel paululum circūspiciens in giru fert intuitu. Hoc enim orbem videbit vniuersum innumeris habundare vicijis et criminibus. repletum omni prozū malicia. dolo. et fraude. quā nequicie in habitaculis hominū in medio eorum. tenet eos supbia. operi sunt iniquitate et impietate sua. p̄dū quasi ex adipē iniquitas eorum. transiit in affectū cordis. Hinc videre est iniquitatem et cōtra dictionem in ciuitate. die ac nocte circūdat eā iniqtas. et labor in medio eius et iniqtas sticia. nec deficit de plateis eius vstura et dolus. Atque ut primū de ecclesiasticis viris et clericis in cōmune tremula tū manu et stilo relucante qua decet reuerentia quāpiam scribam. quod non videat quod obscuratū ē aurū. i. vita reproba ministrorum dei foridibus fuscata quondā quidem virtutibus gloriosa. nūc vero per negocia seculi et vicia varia opido denigrata. Color optimus id ē sanctitatis habitus in culpe multiplicis feditate mutatus. dispersi sunt lapides sanctuarij per oia pene genera vicioz. in capite omnium platearum. suis prauis exemplis plebis scandalū graue inferentes. adeo ut recte dñs ipe de eis illud Ezechielis p̄gratur et dicat. verū ē mihi domus israel in scoriam. oēs isti es et istannū et ferrū et plūbū in medio fornacis. Cecidit siquidem babilon magna a sanctitate et virtutibus quod fuerunt in primitiua ecclesia. et facta ē habitatio demoniorum et custodia oīs spiritus immundi et oīs volucris immunde dū et carnalia et spūalia in eis vicia regnant. Quot ex eis cum illa fornicatur muliere hodie. quā inaurata ē aurō. et habet poculū aureū plenū abhominatōne in manibus suis. Quae quidem mulier ambitio nem et cupiditatē designat in clero. quod peccatis hoc maxime tempe plurimū sedatur Omnes enim diligunt munera. sequuntur retributiones. cum symone gradiuntur. auaricia student et propheta vique ad sacerdotem. nec aduertit quod alij sepe predicant. quoniam iuxta apostolum. Radix omnium malorum est cupiditas. quā quidem appetentes erarauerunt a fide. et immiscuerunt se doloribus. Tu autem o homo dei clerice quicunque hec fuge. sectare vero iusticiam. pietatem. fidem. charitatem. patientiam. mansuetudinem. Tercia bonū certamen fidei. apprehende vitam eternam in quā vocatus es. et confessus es bonā confessionem coram multis. id quidem ad thymotheū ep̄m paulus scripsit sed ad omnē clerum speciali potest ratione dici. Nam quod ad ambitionem attinet pene omnes vel per se vel per amicos honores querunt et dignitates. p̄cio et precibus. encensibus et minis. Ambulare volūt in magnis et mirabilibus super se. Adeo inualuit hoc malū in clero. ut omnes sup̄grediatur seculares in eo. Testatur canon imo decretatur. quorūdam etiam religiosorum oculos adeo ambitionis et supbie vicio excecatos. quod quasi sue professionis immemores qua contemptis honoribus. abiectis diuitijs. seculisque delitijs spreis. propriū arbitriū alterius subiungant ditioni. Nec omnia prozū ambiciose requirunt. nec villo contentantur gradu. finem nesciunt ascensionū Atque (quod pudori ē maximo) in litigioz amfractus precipitanter ruit causarum se ingerunt strepitibus. amplissima aspirant culmina. atque fastigia grandia conscendunt qui etiam titubant in plano. Mirum ut resusta habet sententia. mens dignitatis auida nec abstinere nouit a vicijs. nec gaudere cōcessis. nec vili pietati adhibere cōsensum. Porro nullū ē aliud viciū quod ita oēs exhaurit vtutes. cunctaque hominem scititate spoliāt et denudat. vti supbia et ambitio. quod velut generalis quidam pestis. non vni solus membrū debilitat. sed solidū corpus. letali corripit exicio. atque in virtutū etiam arce collocatos. grauissima deicit ruina. Angelū illū credamus (ut cetera transeam) qui per inimicitiam splendoris sui atque decoris lucifer appellatus ē. cum nullo alio quod hoc vicio ex illa beata et sublimi angelorum statione in baranū deiecit scimus. Hinc tyrannides mali huius cognoscant. Ambitiosus choze et plices eis. igne diuino succēsi sunt. quod sacerdotiū rape voluerit. darthā et abyro. quod moysi de ducatu inderit. terra absorbit deiecitque in infernū viuetes. Quia quod rex lepra recte p̄cussus ē. quod sacerdotiū sibi

Obseruatus n̄m̄

Religiosorum
excaratū

Chom
Dathan et Abi
Ozior.

*Jason & Amale
fratres O m.*

*Gloria cōmuni.
Pana probrosa
mori.*

vult vſurpare. Ambiebat iason frater onie ſummū ſacerdotiū adito rege. pmiſſes
argenti talenta trecenta octoginta (Nam omnis ambitioſus in ſymonia vt cōmuni
ter labitur) Iſ ipe iason quā ſententiā exceperit. quē vite habuerit terminū exitū ve.
machabeoz liber docet. Fuit hoc viciū primū luciferi vt dictū eſt. qui equalem deo
appetijt ſedem. Q quanti hodie ſeda inſequitur veſtigia eius. imo q̄ pauci euadunt
quibus dñandi libido nō domineſ. ſed quē ſequimini miſeri. Nonne iſte eſt mons
in quē aſcendit angelus & factus eſt diabolus. Q ambitio. ſubtile malū. virus ſecre-
tū. peſtis occulta. doli artiſer. mater ipocriſis. parens liuoz. origo vicioz. crimi-
nā fomes. virtutū erugo. tinea ſanctitatis. excecatrix cordiū. ex remedijs morbos p
creans. ex medicina languores. Deu longe ē a nobis eximū & preclarū illud ſalua-
tozis noſtri exemplū qui oblatam gloriā culminis fugit. cū eum vellent facere re-
gem. & tamen penam probroſe mortis appetijt cū ad patibulum crucis ſponte venit.
Sed ſurda hec omnia pro chopdor aure trāſimus. dum quiſq; proprio ſe meretur
iudicio. nec maior patitur aut expectat cenſuram. dū nec preceptis nec legib; digna
mur ſubici. ſed eripimus. ſed eſtuamus. & vltra noſtram ābitioſe protendimur mē-
ſuram. offerimus noſmetipſos in immenſum. practicamus mira. inauditas adinue-
nimus vias. neq; patimur ad nos deſerri honores. ſed pro his pſequentis puola-
mus. contendimus. certamusq; iure nobis deberi omnia arbitantes. dū omnibus
nos ſupiores & meliores exiſtimamus. Adde (quod extreme demencie eſt) vbi ma-
ior & clarioz inſcicia & ignorantia eſt. ibi inſolentior arrogantia regnat. Blandimur
nobis ex ſanctimonia ſtatua. extollimur de eius ſublimitate. de illius dignitate con-
fidimus. neq; cogitamus q̄ ſicut canon inquit. non locus. non dignitas. nō cathē-
dra. ſanctū faciūt. ſed vita & mores. Unde ex officio & ſtatus eminentia non licentiā
peccandi. ſed neceſſitatem potiſſus bene viuēdi eccleſiaſtici viri ſe nouerint aſſecutos
neq; ex dignitatis altitudine audaciaz delinquēdi ſibi ſumant. fallentes ſemetipſos
& non recte arguentes. q̄ videlicet ſcriptū legūt ſuis in canonibus. Nullus ſanctus
dubitare debet quez apertante dignitatis attollit. in quo ſi deſunt bona acq̄ſita per
meritum. ſufficiūt. que a loco & cathedra teſtantur. Et iterū. cathedra aut claros ad
hec ſuſtigia erigit. aut qui erigūt ſi illuſtrat. Ad que dicimus. plurimū falli eos q̄ de
loco dignitate letantur. Nam predicta de illis intelligit canon. qui per bonos actus
ſuos. ſanctos predeceſſores imitantur. vnde ſubdit q̄ ea que de cathedre ſanctitate
dicta ſunt. ad illos pertinet. quos proprie cōuerſationis ſplendor decorat. Sed p
tanto ſanctos vocat canon. quia propter loci & cathedre ſanctitatem. boni & ſancti p
ſumūt. Neq; vos reddat ſecuros o patres. alte dignitatis ſuſtigium ſed reprimat
potius & humiliet. ingens periculum & iſtis ceruicib; veſtris imminens ſi vita obeſt
dignitati. Quid paradifo altius. quid tutius celo. & tamē homo de paradifo peccā-
do angeli de celo ceciderunt vt poſteris exemplo eſſent. q̄ nō loci aut dignitatis am-
plūdo. ſecuritatem tribuit. ſed innocentia vite. Ecce in quanto verſamur piculo.
In cūctis ceteris ſtatib; culpa ſuos tenet actores. quilib; ſuo punitur peccato. quia
ſcriptum ē. Anima que peccauerit ipa morietur. In hoc aut vno viuēdi genere no-
ſtro. ne dū ſuo ſed alioz paſtor ſcelere plectitur. populoz damnaſ iniquitate. dño p p
phetam acerbiffime cōminante. Si non fueris locutus vt ſe impius cuſtodiat a via
ſua. & ille in iniquitate ſua morietur. ſanguinem eius de manu tua exq̄ram. Nō maius
piculū illo poterit excogitari q̄ ſane mētis ppoſ. ad id genus vite aſpiret vt animā
ſuā teneri obligariq; baratro eligat ſi alij peccarint. In exordio hūani generis cayn
ipe licet reprobus. tante tamē intelligentie fuit vt vite aliene curam abijceret inq̄ens
Nūquid ego cuſtos ſum fratris mei. Repellebat a ſe caute fratris curam ne incau-
tius pro fratre teneret. Ille etem fratris curā recuſabat. nūc pro chopdolo ad extraneo-
rū. cu; ap̄to piculo paſſim pperet. currit q̄ om̄i etate. a doctis piſter & indoctis. quid
vero tam demencie p̄ximū q̄ alienoz facinoz ſtrictam rōnem ſe redditurū. pmiſſe-
re. qui ſua aut non videt aut non intelligit. Grandis proinde & periculosa ſarcina eſt
cura paſtoris. Nam cuiuſlibet ouis de p̄ditio illius piculum ē. ad quem p̄beta ait.

Et erit anima tua pro anima illius. Q verbum tremendū. o ſtupenda ſentētia. o da-
riſſimū iudiciū. cui caput tuum paſtor inclinas atq; ſuſponis. quādo etiam tot mor-
tibus dignus iudicaberis. quot p̄ditionis exempla ad ſubditos tranſmittis. S; nemo
ex nobis hec ſecū cogitat. omnes felices nos beatoſq; credimus ſi hāc conſeq̄-
mur curam. ſi paſtorale culmē adipiſcimur. laboramus p his nanciſcendis p phat-
q; dieſq; nocteſq;. Dixerim omnū cōiuentia aliqd acutus. hodie pro ep̄am nō mo-
do litigatur ſed bellatur. non ſolū contenditur ſed pugnatur. q̄ ceteris omnibus
deſtabilis non incōgrue iudicauerim. quoniam & ſi ſcriptū ſit. ſernū dei nō oportet
litigare. nos tamē qui ſpūales ſumus & lites atq; cōtentiones ſpecialius vitare iube-
mur. pro chopdor tam acerbē. tam crebro. tam impie litigamus vt omnes vincam?
in cōtendendo laicos. Et certe plerūq; nō ſine orbis ſcandalo & piculo. ita ſub colo-
re iuſticie. obrepit impietas. Aūt enim ex nobis multi. & ſi non verbis. factis tamen
Gloriam noſtram alteri nō dabimus. qui dum vanam & caducam ſectamur verā &
eternam amittimus. Currimus ad gloriā. & eccleſiam picitari malimus. quā ipi
nō honorari. ſed gloria noſtra in cōfuſioneſcit. Hinc nonnūq; accidit nobis ambi-
tioſis q̄ cū multū & diu pertinaci animo vanis acti ſpecibus altiora nitimur conſcen-
dere. mox repentinus caſus irruit. rapit mors improviſos. & iſ q̄ nobis primus at-
git ānus honori. lucui ſit & ſueneri. S; his miſſis vt cetera plurima cleri cōplectar
vicia paucis. in cōmuni ſaltem. in ea iam pridem incidimus tempe. in quibus cū p
pheta liceat exclamare. Sol & luna obtenebrati ſunt. & ſtelle retraxerūt lumen ſuum.
Lamentabilem totius eccleſie ſtatum. quo ad ſup̄mi ordinis patres. mediocres quo-
q; & inferiores. deplorantis prophete verba ſunt. Qui em̄ propter celeſtis ſapientie
claritatem & ſpūalis vite honeſtatem. ſoli lune & ſtellis in ſacra cōparamur pagina.
iuxta illud. Qui docti fuerint fulgebūt quaſi ſplendor firmamenti & qui ad iuſticiā
erudiūt multos quaſi ſtelle in perpetuas eternitates. ipi propter abominabilem men-
tis cecitatem & deſtabilis vite inhonēſtatem obtenebrati. & heu omni priuati lumina-
ria in mūdo. apoſtolica ſententiā lucere deberemus tante iniecte ſunt tenebre. obſcu-
ritas tanta adacta eſt. vt ſymonia q̄ abolim heretiſ loco habita eſt ſemp. tam familia-
ris nobis. tanq̄ cara effecta eſt. vt ſine illa vir in domo domini incedamus. lateralis
auaricia. domeſtica luxuria. amica ſupbia. libido. voluptas. comellano in rerū habū
dantia nobis p̄uictiſſima. deſidia. ignauia. dei ſtatūſq; noſtri obliuio qualis nobis
ad dignitatē ingreſſus. an p oſtiū. an aliūde. q̄ vite pgreſſus. ac tandē rebo cōfectis.
nobis morte obituris q̄ ex hūanis egreſſus ſperādus. p̄ſideratio penit? nulla. que
oia ſedē q̄ ſi ſibi p̄p̄iā collocauere in nobis. Quo ſit vt eccleſie dei nocentior nemo ſit
q̄ nos ipſi dū & puerſe agimus & nihilomin? nomē & ordinē ſanctitatis habem? Ob
id pfecto. grauiffime nos horredq; manēt pene. Nūm? ſi p̄phetaz ſi patriacharū
ſi tot? ſcripture repetam? ānalia nullū repiem? hoim gen? q̄ de? vehemēt? arguat
punit ſeucri? Diſcurre p p̄phetas. ſcripturā lege. q̄d audies niſi Paſtores populi
mei p̄uicati ſunt in me. De paſtorib; q̄ diſpgūt gregē meū. ve paſtorib; q̄ paſcunt
ſemetipſos. ve vobis q̄ opulēti eſtis in ſyon. optimates. capita p̄lozū. q̄ ingredimini
pompatice domuz dñi. q̄ dormitis in lectis eburneis. & laſcinitis in ſtratis vſis. Et
reliqua id gen? plurima q̄ ſi p ocio liceret afferre in mediū. mirū certe nobis ipſis vi-
deri facerē. ſi quē ex nobis cōtingeret ſaluari q̄ principamur & p̄ſum? in tātis miniis
& in tanta pigritia. in tātis increpatōib; & in tāta deſidia. Igit ſic nobis maiorib; ce-
li lumiarib; obſcatis. in tot? orbis miſerā faciē & mūdi clumata vniuerſa. vt ali? ce-
cinit vates. iā dudū venit dies tenebrarū & caliginis. pinde dies calamitatis & turbi-
nis. atq; vt plangit alan? Incūbit hūc vesp̄a mūdo. nocturnūq; chaos fraudis ba-
bundat. languet iuſticie lucifer. hui? vir vmbre remanet vmbra ſup̄ſtes. Iā nō ipo-
crīſes pallia q̄rit ſ; crimē falleras exuit oēs. nec ſe iuſticie luce colorat. ſed ſe iā victū
gloſat ap̄te. Cenſet reprobiū ius p̄bitatis. ſtus ſub vicio victa laborat. & iuſtis ſpēs
exulat omnis: laxatur vicio ſrena furoris. Inq̄ etiā id ventum ē ſempus abolim vt

ſymonia habet.

Nonne vobis

*In omni statu, quodammodo
vultu, et in omni parte
vultu, et in omni parte*

imperante florentes nequicia. virtus non modo premiis careat. verum etiam sceleratorum
pedibus subiecta concutitur: et in loco facinororum supplicia lauat. Innocentis causa de-
torquetur in crimen. et sceleratus quisque a facie iudicis victor ascendit. Qui multis pro-
desse poterant velut purgamenta quedam mundi huius abiecti in publicum venire
non audent. Et qui in omnium grassantur perniciem. potentissimi vigent tyranni. ful-
get peruersus in solio iudicarie potestatis. cuncta ei virtutis instrumenta fordescent.
miser macerque fenerator infinitam auget pecuniam. ac qui cuncta vellet largiri. tes-
tui assidue in gloriis. matrone relicta gravitate in luxu meretricios resoluuntur
et sanctum Ioseph mulier emula castitatis ad hec persequitur. Et quid frustra mul-
ta commemorem. Recessit lex a sacerdotibus. a principibus iusticia. consilium a senioribus.
a populo fides. amor a parentibus. a subditis reverentia. charitas a prelatis religio
a monachis a iuuenibus honestas. disciplina a clericis. a magistris doctrina. stu-
dium a scholaribus. a iudicibus equitas. protectio a militibus. a civibus concordia
timor a servitoribus. a rusticis communitas. veritas a mercatoribus. a nobilibus
virtus. castitas a virginibus. a viduis humilitas. dilectio a coniugatis. a pauperibus
patientia. Ita agitur precipites per antra criminum et mundi aream terra caligine ce-
cioberramus. In istis rerum mortalium statibus et sine te deus bone calamitosus
omne quod vivimus. Ecce si virtute conspicui et moribus. fide. sapientia. religione.
castitate. ceterisque animi dotibus clari. quos per paucos hec nostra fert etas. reprobo-
rum comparatione. tollantur e medio. quid nisi caligo involvens. plurima mortis
imago et tenebre densissime relinquuntur. O tempora o mores tempora turbatissima
tempora calamitosa. Mores reprobi. mores peccati. et cleri et populi. Tempus de quo
tandem dicitur. Venit summa dies et ineluctabile tempus. Tempus in quo iustave-
tustum prophete vaticinium. Omne caput languidum et omne cor merens. a planta
pedis usque ad verticem. non est in eo ulla sanitas. Profecto caput omne. omnisque ver-
tex. superbia languet. Cor omne a maiori usque ad minorem meret avaricia. Sorde-
scit luxuria planta universa. ita ut in omni statu gradu et ordine non sit ulla sanitas
sed vulnus et liuor et plaga tumens. Et qui hodie vulnus lascivie. castitatis fascia
circuliget. est nullus et nemo. Qui paupertatis medicamine. avaricie liuorem curet.
est nullus et nemo. Qui tumentem plagam fastus et superbie foueat humilitatis em-
plastro. est nullus et nemo. En feda luxuries quo non penetravit quo non irrupit et
regum scandit purpuram. sed neque medici preterit ipsa togam. Haufragium dulce.
leue pondus. grata caribdis. Avaricie virus quos non inquinat. quos non tenet in-
fectos. nec plebeum transiit vulgus. nec clero et superioris ordinis hominibus parcat.
In quibus ipsis tanto detestabilis est vicius. quo facultates ecclesiarum pauperumque
patrimonia certo noscuntur et sacrilega eis crudelitate subtrahitur. quicquid sibi mi-
nistri et dispensatores. non domini. non possessores ultra victum subripiunt et vesti-
tium. Pestifere demum superbie adeo inualuit malum totum per orbem ut mirabile
dictu cogitatus sit. homini mortali. unde iste fastus. ista arrogantia. cuius est etiam
nosa natiuitas cuius vitam laboriosa penalis conclusit. cuius penalitatem pe-
nalior cunctis mortis demolitur necessitas. cui etiam momentu est carnis gaudium.
vita naufragium. mundus exilius. cui preterea vita aut abest aut spondet absentiam. mors
aut instat. aut inevitabile precium minatur. Vincere ergo o patres mundo universo in
maligno posito. dei amore nullo discrimine vindex extincto. cunctis ab sue primeve
institutionis origine mirandum in modum degenerantibus. Quod clades tante. tot calamita-
tes. tot plage in populo christiano. pestes. fames. bella. interna et externa. ex superioribus
facile est cognitu. Profecto iustissima censura pater ille pietissimus atque rector mundi
vltor et equissimus deus. peccatis nostris exigentibus regnare facit super nos ipocritas. qui
videlicet solo nomine pastorum atque tutorum titulis gloriatur. re autem vera idola potius
sunt et simulachra eorum quorum officia preferunt. promittuntque ut pecuniam nos nonnulli leo de
silva. lupus ad vesperam vastet nos. pardus vigilet super civitates ecclesie. furetur dor-
mientibus pastoribus atque tutoribus et loca et gentem. abducatur pro voto. macet. et perdat.

*Miser macerque
fenerator.*

*Amor
et vici
m.*

*Superbia
Avaricia
Luxuria*

*Carthago et colagis
et alimonia sunt pauperum.*

*Reclor mundi vltor
et vici m.*

*Castitas
fides
paupertas
modestia
humilitas
pietas*

Malicia

*Bonam
valorem.*

*802. ab
10 in annu
1500. c. 100
anni 766.*

*1099
anno m. d. c.
et 407.*

Quippe nemine resistente. dissimulantibus universis. idcirco etiam digna dei sententia
effusa est et tentio super principes nostros ita ut errent in inuio et non in via. Nam versi
in semetipsos atroces enses quos in perfidiorum iugulis deo consecrare debuerant. proprio
sanguine immanissime et crudelissime fedant. Quasi ideo accincti sint gladiis ut chri-
stianum et fratrem semper effundant sanguinem ac implacabiles lites. perpetuas discor-
dias inter se foueant. et non potius ad vindictam malefactorum. laudem vero bonorum. ec-
clesie pacem atque tutelam. Attendite queso o reges et principes. Nam ad vos deinde
ecce sermo iste meus hortatorius. Animaduertite tandem quantum potuisset dudum
possetque hodie recuperari. de amissis locis et ecclesie subtractis per thurcos. terre pe-
lagique hoc sanguine quem crudeles manus vestre vel dominandi libidine vel cru-
delitate vlciscendi vel nocendi cupiditate vel feritate rebellandi. interim fuderunt
funduntque incessanter. Neque enim aliud quidpiam inter vos bella suscitavit ut in plu-
rimum aut lites mouet guerrasque. nisi aut irrationalis iracundie motus aut appeti-
tus inanis glorie aut terrene possessionis ardor. Et certe ut ipsi nostis. talibus et cau-
sis neque occidere. neque occumbere tutum est. sed ad prime periculosum. At vero chri-
sti milites qui contra infideles arma sumunt que secure que sancte prelia domini sui et spon-
se eius ecclesie preliant. quibus metuendum nequaquam sit. aut de hostium cede peccatum. aut
de sua nece periculum quandoquidem mors pro christo vel ferenda sit vel inferenda
Viles inquam talis et securus interimit et interit securior. quia et sibi prestat obse-
quium cum interit et christo cum interimit. neque dum occidit malefactorum. homicida.
sed ut ita dixerim malicida et plane vindex ac defensor reputatur christianorum. In
morte enim pagani christianus merito gloriatur. quia christus glorificatur. Redite ergo
go ad cor o christiane religionis tutores. duces fidelis populi. custodes domini gregis
et regis. Exigite queso cuius animo. intelligite et erudimini qui iudicatis ter-
ram. Et si fortassis fracti qualibet desperatione (quod deus auertat) aut alia difficultate
te vetera illa sancte terre hierosolimitane. que deplango damna. refartire impossibi-
le arbitramini (quantum non sit impossibile apud deum. si modo boni emulatores et sua
rum vltiores iniurias atque blasphemias. elictis) noua saltem in dies et vicina mala que
reliquesse prius atque christiane nostre reipublice inferuntur. ardentius cordi accipite. pro-
pulsate studiosius. neque semper negligenda putaueritis ad eius usque vltimam interne-
tionem. Videtis christianissimi principes. quo deuentum sit. in quem oceanus angulum
detrusa sit pridem ipsa ecclesia. Ex quo lata in qua angustiam euaserit. paucis emensis
annis. scitum est vobis. Neque ignoratis quo iam in portu consistat. Sed quorsum
feror? Quid verbis frustra nitor? Et ad superiora redeam. ad instituti scilicet mei finem
principalem (a quo. quo nescio zelo longius euectus sum)
Ad vos o serenissimi reges et principes. Ad vos quoslibet secularium dignita-
tum magnificos administratores. hec vna petitumcula mea dirigis. hec mihi sup-
plex ad vos deprecatio. ut maiorum vestrorum videre annalia: dignas memoratu historias
relegerem. voluere fortia facta patrum. non grauemini. karoli videlicet quondam magni
et christianissimi imperatoris. qui circa annos domini octingentos et duos. vocatus a
patriarcha hierosolimitano et ab imperatore constantinopolitano rogatus cum ex-
ercitu copiosissimo veniens hierosolimam recuperavit. et terram sanctam universam
de manibus infidelium eripuit. Hispaniam quoque totam perdomuit. habens secum reges
et duces. comites et milites. omnes gloriosos militie preconiis insignes Inter quos
etiam Rolandus comes lenomaniensis miles strenuissimus. in rebus bellicis pre-
ceteris clarior refulsit. vir diuina memoria dignus qui mortis sacre compendio ibidem vis-
toriose triumphans: vitam haud dubium possidet beatam. celosque petiuit sanguine lau-
reatus. Itemque gesta infatigabilis viri et illustrissimi ducis lotharingie Boffredi
de bullion cognominati. mente recogitate. quo duce iterum circa annos gratie mil-
lenonaginta nouem hierosolimam eruta fuit. et ditioni thurcorum subtracta qui eam an-
te ceperant et tenuerant per annos circiter centum vel paulo plus. Hic dux propter eximi-
as suas et pene diuinas virtutes. resque militares optime gestas. primus omnium voto

Dignus dux

*Principis
Caroli Com
Rollon.*

*Mors christi
et vici m.*

*Carolus Magnus
Imperator.*

*Rolandus Comes
lenomaniensis
dux Lotharingie*

Rex Anversky
milang

1187. Anno
in annu 1568. in
vni 381.

600000

Nobilis militum
tristitiam.

et consensu factus est rex Hierosolimitanus. in quo regno septem successine reges christiani p octoginta octo annos fuerunt. Deficientibus tandem auxilijs occidentalium regionum post diutinos sudores: acerrimas et assiduas pugnas cum hostibus atque plurimas ppeffas calamitates ppter prinos assultus et incursum hostiles. vel victualium penuriam Hierusalem iterum a thurcis capta est. Anno scz dñi. D. c. lxxvij. die secunda Octobris. Sub octavo rege christiano ibidem Guidone. Ac a sarracenis et hinc usque in hodiernum tempus possessa. Eminent autem in dicto exercitu incliti ducis Goffredi. magnifici fratres eius Eustachius et Balduinus. Anselmus de ribo monte. Boamundus dux Apulie. Hugo magnus frater Philippi regis francoz. Balduinus comes montensis. Robertus comes flandrensis. Stephanus comes blesensis. etc. Atque ut ait Guillelmus nunquam tot gentes in una coire summam visum sunt. Opinionem hominum numerus vincebat. Quis estimaret. sexagesies centum milia. qui omnes Hierosolymam pgebant. loca sancta de potestate perfidorum virtute magna tollentes. sub duce predicto Goffredo. Preterea memoria dignum est quod anno mox sequenti. id est. D. c. lxxvij. post generale concilium parisiense celebratum. ingens militum et pedum multitudo cruce signata. ac de diversis partibus per mare per terras loca adeunt transmarina. Et paulo post rex francoz. Philippus. et rex Anglie Richardus infinito agmine et incredibili apparatu ac pceribus pene universis. ducibus. comitibus. baronibus. militibus. archiepiscopis et episcopis pluribus. mare intrant et omnes qui in militia alicuius habebantur nominis iter arripiunt. tanta aliquando fuisse motionem populorum nulla meminit etas. historia refert nulla. Nam et Fredericus Imperator primus huius nominis cum filio suo Henrico et universis exercitu cruce signati. eodem tempore trans mare abeunt. ubi et idem imperator post multa gloriose in penitentiam patrata. fluvium quendam transiens ac equo cadens. vitis extractus paulo post die clausit extremum. Multa sequentibus annis per reges et principes diversos. duces quoque Bavarie et austrie una cum nobili militia teutonum in partibus illis gloriose facta sunt que longum nimis esset per singula explicari. Laudandi profecto sunt viri isti. in benefactis et generationibus suis. et perpetuis precibus digni a posteris habendi. quippe qui fide devotione et zelo magno in deum inque terras illas sacratissimas moti. dolentes loca eadem a gentibus perphanari. atque salutis nostrae iniuriam. populum christiani obprobrium non ferentes: militiam suam christiani nam immo fidei constantiam et fervorem in hostes crucis. confertis fortiter et strenue manibus. suis immensis ac validissimis inimicorum copiis. per egregie exterminique comprobant. nec antea cessaverunt quam gloriosas illas terras e manibus infidelium ereptas instar robustissimorum quondam et religiosissimorum machabiorum: occisis perfidis aut per fugatis. in christiane reipublice denuo: vel redegere ditionem vel saltem conabantur. Et quia in suis corporibus inmania protulerunt tormenta. plurimi ex eis per christi nomine mortui. Ideo percipere meruerunt omni perculdubio immarcescibile eterne glorie coronam. Eorum ergo o reges et principes: successores et heredes in dignitatibus et bonis: virtutum quoque imitatores in moribus estote. Atque dum eorum servidam fidem religionem etiam inuictissimos animos: prestantissimamque ac celeberrimam in deum et ecclesiam sanctam: eius sponsam devotionem interlegendum recolitis. Vos quoque ab eorum institutis haud degenerare: rebus et factis comprobate: quorum sanguine et stirpe sancta progeniti estis. Equidem non est hodie ut propheta asserit: abbreviata manus domini ut non possit nos saluare a perfidis: siue in multis siue in paucis. Denique servorum fidei in populo christiano non omniquaque est extinctus. Consilium propterea vobis deest minime: sed neque milites neque arma deficiunt: neque deerit sumptus. Quis enim fidelium non percurreret vel rebus vel corpore ad illorum gravissimorum inimicorum nostrorum exterminationem. qui nil aliud quam sanguinem nostrum litiunt: nec eo vniquam satiantur. quam tam communis omnium vocat necessitas quam tam publice totius ecclesie ad id hortantur erumne et miserie: quibus nisi occurratur: nec vivere nobis tutum erit in occidentis angulo extremo. Si modo fides nobis esset zelusque dei. plurime essent ad manus copie. diuitie apud plerosque non parue. multo iam studio et tempore congregate. que in talem expeditionem: si vni summozum

88.

Tornamentum
triumvirum

ordinatione capitum indiceretur. haud dubium. deo suorum corda tangente animo prompto erogarentur. Res denique militaris in ecclesia dei in plenitudine ad prime flores viget. Nam studiosissime (tamen vanissime plerumque) militiam milites exercent. Arma respiciunt tum mirifica tum terribilia valde seculo inuisa priorum. Sed et fortes auxiliarii de populo christiano. omnes scilicet voluntarii in lege vobis nil dubium adderent. Quod christiani summi principes si tamen pace data. propositis periculosis litibus vestris. firmatis treugis. rebusque in ordine per eos quorum interesset dispositis. pari voto. consensu unanimi. condemque decreto. ad humiles et supplices ac frequentes ecclesie et capituli summorum. videlicet pontificum aut imperatorum hortatus. sinceros. fideles. et paratos vestre matris defensores vos exhiberetis. Quo nam pacto. quo alio modo. fidem obedientiam et devotionem vestram: sanctius ac fructuosius vultusque aliter demonstrabitis vniquam. An forte satis officij vestris factum putatis: quod illa prohibita torneamenta. cruenta spectacula. sumptuosa tyrocinia. atque tum animarum tum corporibus periculosa. tanto cre et studio inuani frequentatis et amatis. Quis oro vobis inde honores: que utilitas: tantis militare laboribus et sumptibus: stipendijs vero nullis. nisi aut mortis aut criminis. Operis equos sericis et pendulos nescio quos pannos loriceis supinduitis. depingitis hastas. clipeos et sellas. frenas et calcaria auro argento ve circumornatis. et cum tanta pompa pudendo furore ad mortem sepe perperatis. Quantum subsidij ex huiusmodi vestris superbijs superfluisque apparatibus quos in vanitates et insanias fallas impenditis: in infidelium castigationem perferretur: si in eum sanctum usum conuerteretis. Nec et alia similia multa: ipsi vos per vestram prudentiam: queso altius pensate. et militiam vestram. gloriis militare. atque principalem magnificentiam: in dei potius laudem vestram salutem et glorie cumulum ecclesie tuitionem: perfidorum vindictam exercete. id longe maiori vobis fame erit vestrisque honori in eum. et memoriale perenne. id nota celebrabit vestra in generationes seculorum. id indubitata vestris pariet afferetque animarum coronam in celis. quam reddet vobis dominus in die illa nouissima iustus iudex. pro quo adeo zelatis ut omnem corporum cruciatum eius per amore proque fide in ultionem blasphemorum subire non formidetis. Verum non essent quidem necandi etiam ipsi infideles: aut occidendi: si quo modo aliter possent a nimia infestatione vel oppressione fidelium cohiberi. Hunc autem multo melius est ut occidant: dum nos perdere incessanter et iungulare querunt studentes. quam relinquatur virga peccatorum super sorte iustorum: ne forte extendant iniusti ad iniquitatem manus suas. Dissipentur gentes que bella volunt. Abscedant qui nos perturbant: qui loca nostra occupant. qui fratres nostros dura detinent servitute et opprimunt vehementer. aut crudeliter occidunt. nosque omnes delecte de sub celo si possent: super cuncta desiderabilia gratissimum haberent. Exerceatur utique gladius fidelium: in cervices tantorum inimicorum nostrorum. ad destruendam omnem altitudinem extollentem se: adversus deum nostrum et eius sponsam ecclesiam matrem nostram. ne quando dicant gentes: ubi est deus eorum. Insurgite in eos o fideles ecclesie tutores et filij. Irruite in hostes christi et christiani nominis. debachemini in eos. debitam acrimoniam exercete. redite eis in capita sua sicut nobis ipsi sepe numero fecerunt. Forti animo estote magnoque viriliter agite et confortetur cor vestrum: omnes qui speratis in domino: quam ipse erit vobiscum tanquam bellator fortis: et conteret inimicos suos et vestros. ante faciem vestram. Dementote mirabilius eius que fecit pharaoni et exercitui eius in mari rubro. sed et terribilius iudiciorum suorum a seculo in nationes pravas et perversas. quibus vindicans vindicavit in illas: suosque de angustijs liberans et salvans. Qui est in secula benedictus Amen.

Arma novum.

Si dñs
Christi
Quis illis.

Sequitur visio quedam horribilis. ostensa Karolo quondam Imperatori qui calvus cognoscebatur. et quartus post Karolum magnum imperium gubernavit. bonis respectibus hic inserta.

Anno dei summi regis regum. Ego Karolus imperator dei dono rex germanorum et patricius romanoz. atque imperator francoz. Sacra nocte diei dñice

post celebratum nocturnarum horarum diuinum officium: dum irem repausare et
vestem somnū capere venit vox ad me terribiliter dicens. Karole exiet a te spiritus
tuus modo in hora nō modica. Statimq; fui raptus in spiritu. et qui me sustulit
erat candidissimus: tenens in manu sua glomerem lincum/clarissimū: iubar lumi-
nis emittentē: sicut solent comete facere. qñ apparent. Lepitq; illum dissoluere et di-
xit ad me. Accipe filiū glomeris nūcantis et liga et noda firmiter in pollice tue ma-
nus dextere quia p illum ducēris in laborintēas infernōz penas. Hoc dicto pces-
sit me velociter: distorquens filum lucisui glomeris: duxitq; in pfundissimas val-
les igneas. que erant plene puteis ardentib; pice et sulphure: plūbo et cera et adipe.
Ibi inueni pontifices patris mei et auunculoz meoz. Quos cum pauens interro-
garem cur tam grauiā patreantur tormenta? Responderūt. fuimus episcopi patris
tui et auunculoz tuoz et dum debuimus illos et populū illoz de pace et concordia
admonere seminamus discordias/et fuimus incentores maloꝝ. ideo nunc incen-
dium in istis tartareis supplicijs patimur: et nos et alij homicidioꝝ et rapinaz ama-
tores. Huc et tui epi et satellites venient qui similiter amant nunc facere. Et dū hec
tremebundus auscultare: ecce nigerrimi demones aduolantes cū vncis igneis vo-
lebant apprehendere filiū glomeris quē in manu tenebam et ad se trahere. Sed reuer-
berantib; radijs illius glomeris nō valebant illum attingere. deinde post tergū me-
um currentes. voluerūt me aduncare. et in ipos puteos sulphureos precipitare. sed
ductor meus qui portabat glomerē: iactauit sup scapulas meas filum glomeris: et
duplicauit illū: et traxit me post se fortiter. Sicq; ascendimus sup mōtes igneos al-
tissimos: de quib; oriebant paludes et flumina feruentia et omnia metalloꝝ genera
bullientia. vbi reperi innumeras animas hoīm et principū patris mei/ et fratū me-
ozum: precipitatas alias vsq; ad capillos: alias vsq; ad mentū: alias vsq; ad vmbilicū
et clamauerunt ad me eiūgulando. Dum viximus amauimus tecū et cum patre tuo
et cum fratrib; tuis et cum auunculis tuis facere prelia et homicidia/et rapinas/p
cupiditate terrena. ideo intra ista bullientia flumina et metalloꝝ diuersa genera toꝝ
quemur. Et cū ad hec timidus accederē: audini retro me gias clamare. Potētes po-
tenter tormenta patientur. Et resperi et vidi sup ripas fluminis bullientis fornaces
piceas et sulphureas plenas magnis draconib; et scorpionib; et serpentib; diuersi ge-
neris. vbi et vidi aliquos patris mei principes et fratū meoz et auunculoz meoz:
dicentes mihi. Heu nobis karole. vides q; grauiā habemus tormenta ppter nostrā
malitiā et supbiam et mala cōsilia que regib; nostris et tibi dedimus ppter cupidita-
tem. Cūq; dolendo congemiscerē: accurrerūt ad me dracones: apertis faucib; ple-
nis igne sulphure et pice: volentes me inglutire. At ductor meus triplicauit sup me
filū. a cui? radijs claritatis superata sunt ora eoz ignea: et ptraxit me validius. et de-
scendimus in vnā vallem que erat ex vna parte tenebrosa et ardens velut dibanus
ignis. Et altera vero pte tam amenissima et splendidissima vt nulla ratione dicere
valeam. Verti me cōtra tenebrosam et flāminomam partē: vidiq; ibi aliquos reges
de meo genere in magnis supplicijs Et tunc nimis angustiatu putauī me statim in
illis supplicijs demergendū a gigantib; nigerrimis qui ipam vallem cōflābant
generib; igniū. et valde tremens: glomeris filo illuminante oculos meos: vidi e la-
tere vallis paulisper albescere fumū ibiq; duos fontes fluere. vnus erat nimium cali-
dus: alter vero clarus et tepidus: et erant ibi duo dolia. Cūq; illuc irem filo glome-
ris regente gressus meos: intentus sup vnū dolium vbi erat feruens aqua. vidi ibi
patrem meū Ludouicū stare: vsq; ad femora. Et dum essem nimis dolore aggraua-
tus: et angore pcussus dixit. Dñe meus karole noli timere. Scio q; reuertetur rur-
sus spiritus tuus ad corpus tuū. et permisit te deus huc venire vt videres. ppter que
pccā ego et oēs q; vidiū talia toleramus supplicia. vno enī die sum in isto feruen-
tis dolij balneo: et altero die transmisor in alio isto suauissimo aque dolio. et hoc fit
precib; sancti Petri atq; Remigij. cuius patrocinij hactenus genus nostrū regale
regnauit. Et si mihi subueneris cito et mei epi et abbates et oīs ordo ecclesiasticus

missis et oblationibus et orationib; et psalmodijs vigilijs et elemosynis: velociter
liberabor de isto aque bullientis dolio. Nam frater meus Lotharius et eius filius
Ludouicus: sancti Petri sanctiq; remigij pib; iā exempti sunt de istis penis: et iam
ducti in paradisi gaudium. Dixitq; ad me Karole respice sinistrosū. resperi et vi-
di duo dolia bullientia altissima. Ista inquit tibi sunt pparata: nisi te emendaueris
et penitentiā egeris de tuis nephandis delictis. Tūc cepti grauiter horrere. Tēnēs
aut ductor meus me in tanto panore. dixit ad me. sequere me ad dexteram luculen-
tissime vallis paradisi. Et cum grademur ptemplatus sum in ingenti claritate se-
dere cum gloriois regib; lothariū auunculū meū sup lapidem thopazū mic ma-
gnitudinis: coronatū diademate precioso. et iuxta eum filiū eius ludouicū similiter
coronatū. Videntq; me: comiter accersuit blanda voce dicens. Karole successor me-
us: nunc tercius in impio romanoꝝ. veni ad me. Scio q; p penalem locum venisti
vbi est pater tuus frater meus in terminis sibi destinatis positus: sed p misericordiam
dei citissime de illis penis liberabitur. sicut et nos liberati sumus meritis sancti Pe-
tri et precib; sancti remigij. cui deus magnū apostolatū dedit sup reges et sup gen-
tes francoꝝ. Qui nisi quisquilijs. paginis nostre suffragatus fuerit: iam desinet ge-
nealogia nostra regnare et imperare. vnde scio quoniam tollitur citius potestas impe-
rij de manu tua. et postea paruissimo viues tpe. Tunc cōuersus cōtra me ludouicus
eius filius dixit mihi. Imperiū qd hactenus tenuisti iure hereditario: debet suscipe
ludouicus filius filie mee. Et hoc dicto visum est mihi affore in pſentia. ludoui-
cum infantulū. Tunc intuens eum lotharius dixit mihi. talis videtur esse infans
qualis ille puer fuit quē statuit dñs in medio discipuloꝝ et dixit. Talium enī est re-
gnum celoꝝ. Tu vero redde illi potestatem imperij: p filum glomeris quod in manu
tēnes. Disnodans ergo filiū de pollice dextre mee donabam illi monarchiam omnē
imperij per filiū glomeris. statimq; ipm glomus fulgidū sicut iubar solis coaduna-
tum est totū in manu eius. Sicq; post hoc factū mirabile reuersus est spiritus me-
us in corpus meum valde fessus et conterritus.

Prima huius operis pars finit.

In secundam peregrinationē ab hieru-
salem per solitudinē in montem Synai ad
sanctam Catherinam pſatio cōmendatitia
incipit feliciter.

Disquis veteris testamenti sa

cras legit historias et pentateucū pſertim atq; Josue volumen
crebro reuoluit: haud poterit ignorare neq; ammirari satis: ma-
gnificentia glorie sanctitatis dei. et mirabilia opa eius. virtutez
q; terribiliū suoz: memoriā deniq; abundantie suauitatis eius.
q; omnib; deus ipse cūcipotens desertū illud innū et vastam
solitudinē in qua erat serpens statu adurens/ Diſpas et Scor-
pio: atq; plurima mortis imago: illustrauit. magnificauitq; dum filios israel in ter-
ram quā iurauerat patrib; eoz Abrahā Isaac et Jacob: p longissimos vie circū-
tus introduxit. in mansionib; quadraginta duab; pcedens eos in columna ignis
p noctē et in columna nubis p diē. panē q; de celo pſans eis omne delectamentū et

omnem vaporem suauitatis in se habentem. Nam et petram percussit in deserto Sy-
na: et fluxerunt aque in abundantia: ita ut homines biberent et iumenta. Pars enim domini
populus eius: iacob funiculus hereditatis eius. Inuenit eum in terra deserta in lo-
co horrore et vaste solitudinis. Circūdūxit eum et docuit et custodiuit quasi pu-
pillam oculi sui. Sicut aquila puocans ad volandum pullos suos. et super eos vo-
litans. Expandit alas suas et assumpsit eum atque portauit in humeris suis. Huius-
modi super rebus late satis sacre pagine loquunt. Que etiam luce clari⁹ ostendunt quā-
ta mons ipse Syna p̄sulget dignitate et gloria ob multiplicaria dei magnalia in eo
et circa illum exhibita. quanta denique sacra pandat misteria: quanta archana prese-
ferat. Siquidem Syna mons est in Arabia. cuius pars quedam est oreb: in terra
Hadrian constitutus. Mons p̄fecto p̄clarus et excelsus valde in regionibus illis:
pascuosus et optimaz serax herbarum. Fuitque abolim opinio populorū ac fama p̄-
uicta (et quidem haud inanis) deum habitare in eo. Cuius rei gratia et si mons
ipse ad pascua esset egregius: nemo tamen in eo pecora pascere presumebat: nemo et
audebat propinquare. Moyses vero cum ad interiora eius gregem minasset auden-
tius: celebre illud vidit p̄digium: ignem sc̄z ingentem rubum cōburentem: virorem
tamen eius vel florem depascentem minime: neque deuastantē incendio vllatenus ra-
mos illius: quāq̄ flamma vorax et vehemens nimis esset. De quo igne dominus
mor ad moysen p̄perantem ut videret visionem hanc magnam: aiebat. Ne appropieas
inquit huc: solue calciamentū de pedibus tuis. locus enim in quo stas terra sancta est et
Quo certe diuio testimonio mons ille satis superque redditur cōmendatus. Proinde
non tam ob sui magnitudinē atque altitudinē scopulorūq̄ p̄critatem Syna mons
sanctus hominibus inaccessibilis reddebatur: quā ob cōmuniem omnium de eo estimas-
tionem quod locus dei esset tum terribilis tum venerabilis valde. Cuius ut paulo am-
plius innotescat maxima excellentia: subiecta sacris ex codicibus annotare operepre-
cium duci. quo ea quam habemus in manibus p̄fectio: ab ipso tanq̄ termino ad quē
laudabilior ostendatur: atque plures eius trahantur in amorē. Docet in primis Exo-
dus quod mense tercio egressionis de egypto filij israel in solitudine hanc Synai ve-
nerunt. et ibi multo confedentes tempore de moralibus / ceremonialibus / iudicialibus
p̄ceptis: fure imbuiti. Nam p̄fecti de Raphydim et puenientes vsq̄ Syna ibi ca-
strametati sunt: ibi tentoria fixere et regione montis. Ibi Moyses primus vocatus a
deo de monte in mandatis accepit ut hec filijs israel annuntiaret. Vos inquit ipsi
vidistis que fecerim egyptijs: quomodo portauerim vos super alas aquilarū et assum-
plerim vos mihi. Si ergo audieritis vocem meā et custodieritis pactum meū: cri-
tis mihi in peculiū de cunctis populis. Hea est enim omnis terra et vos critis mihi
regnum sacerdotale et gens sancta. Et deinceps vade inquit ad populū et sanctifi-
ca illos hodie et cras: lauentque vestimenta sua et sint parati in diem tercium. Die enim
tercio descendet dominus coram omni plebe super montem Synai. Constituesque
terminos populo per circūitum et dices Cauete ne ascendatis in montem nec tanga-
tis fines illius. Omnis enim qui tetigerit montem morietur. manus non tangent
eum sed lapidibus opprimetur: aut confodietur iaculis. Sine iumentum fuerit si-
ue homo non viuet. Ad iussū igitur domini sanctificato populo tercius iam sup-
uenerat dies et mane inclaruerat. et ecce ceperunt audiri tonitrua: ac micare fulgura
et nubes densissima operire montem. clangorq̄ buccine vehementius perstrebat.
et timuit populus qui erat in castris. Cūq̄ eduxisset eos Moyses in occursum dei
de loco castrorum: steterunt ad radices montis. Totus autem mons Syna fuma-
bat eo quod descendisset dominus super eum in igne et ascenderet fumus ex eo quasi de
fornace. Eratque mons omnis terribilis: et sonitus buccine paulatim crescebat in ma-
nus et prolixius tendebatur. Moyses loquebatur: et dominus respondebat ei. De-
scenditque dominus super montem Synai in ipso montis vertice. et vocauit Moi-
sen in cacumen eius tradens ei decalogum / legemque et mandata populo explanan-
da. Interea cunctus populus videbat voces et lampades: et sonitū buccine montēq̄

70.
fumantem. et perterriti ac pauore cōcussi steterunt procul. venit tandem moyses et narra-
uit plebi omnia verba domini atque iudicia. Responditque cunctus populus vna voce.
Omnia verba domini que locutus est faciemus et erimus obediētes. Iterum ascende-
runt Moyses et Aaron / Nadab et Abiu. et septuaginta de senioribus israel. et viderunt
deum israel. et sub pedibus eius quasi opus lapidis saphiri. et quasi celum cum serēnū
est. Viderunt deum et comederunt ac biberunt. Rursus ait dominus ad moysen. Ascen-
de ad me in montem et esto ibi: daboq̄ tibi duas tabulas lapideas et legem ac manda-
ta que scripsi ut doceas filios israel. Cūq̄ ascendisset moyses operuit nubes montem.
et habitauit gloria dei super Synai regens illum nube sex diebus. Septimo autē die
vocauit eum de medio caliginis. Erat autem species glorie domini quasi ignis ardens
super verticem montis in cōspectu filiorum israel. Ingressusque moyses medium nebule
ascendit in montem: et fuit ibi quadraginta diebus et quadraginta noctibus.
Quo in tempore videns populus quod moram faceret descendendi de monte moyses. con-
gregatus aduersus aaron ait. Surge fac nobis deos qui nos p̄cedant. moysi enim hu-
ic viro qui nos eduxit de terra egypti ignoramus quid acciderit. Igitur Aaron acceptis
inauribus aureis a populo fecit opere fusorio. vitulum cōstantem quem adorantes at-
que immolantes ei hostias dixerunt. Isti sunt dij tui israel qui te eduxerunt de terra egi-
pti. Pro quo reatu percussit dominus populū cecis ex eis milibus hominū nō paucis.
Et quibus omnibus et his similibus liquido patet (ut in summa dicatur. nam plu-
rima breuitatis gratia p̄terire necesse est. tamen memoratu digna) quā p̄fecte mons
mationis. mons nubis et caliginis. mons pluuię et roris. mons pascue et refectōis. mons
sapientie et eruditionis. quia de illo monte dominus et populum instrubat et ei legem
cōferebat. mons misericordie et p̄missionis. quia inde bona inaudita populo p̄mitte-
bat. mons iusticie et cōmunicationis. quia timorē insipientibus inferebat. Unde mons
fuit fulguris et choruscationis. mons tube et clangoris. mons amicitie et cōfederatōis.
quia mediante lege populū ibidem sibi sempiterno sedere vnicbat. mons mundicie et
puritatis. mons leticie et iocunditatis. quia nulli ad illum montem accedere potuerunt
nisi qui mente et corpore mundi erant. illi etiam qui mundi erant coram domino cum le-
ticia comedebant et bibebant. mons clementie et pietatis siue p̄piciationis. mons sacrificij
et orationis. nam ibi domino immolabant ac p̄cibus moysi et supplicationibus de-
um sibi placatum et p̄piciū audiebant. Et reliqua id genus multa. que si omnia ordi-
ne et numero suo euoluere. nō modo ante diem clauso p̄poneret vesper olimpo. Sed
et dies et anni me deficerent et plurima carta.
Quod reliquum est (tamen si superiora excellentia sunt et maximā p̄ferentia dignita-
tem) nō minime laude p̄stat. Quinimmo p̄clarū reddit montem illum et famosum
perque celebrem. quod videlicet diue et inclyte virginis et martyris Katherine sacros cine-
res et venerabile corpusculum per trecentos ferme annos suo habuit in vertice locata.
membraq̄ virginea in eo manibus angelicis reposita. in monumento ab eisdem miras-
biliter facto iuxta quod diu et diu deuotissimas christi excubias celebrauit. Hodie ta-
men in monasterio quod in eiusdem montis pede situm est insigni. in sarcophago cōser-
uatur. Alme eiusdem virginis et martyris quisquis deuotus amator fuerit et cultor. iter
illud quāq̄ graue et laboriosum: facile estimabit. p̄ amore. superabitque. Eam vero quis
nō amaret quam Iesus eternus amor dilexit plurimum. eamque adamauit et exquisiuit
a iuuentute sua sponsam sibi assumere. et amator factus est forme illius. Eiusce nobilis
et pulchre atque prudētissime virginis Katherine clarā originem. antiquā familiam.
aliū sanguinis dec? quo lata fuit. r̄pote cui rex carne pater. reginaque mater erat. atque ex-
terna fortune corporisq̄ bona que ille semper cōtempnit. ut hoc in loco obmittam tran-
seamque silentio. hac potissimum ratione quod iuxta gentilis poete sententiam. Non census
nec clarum nomē aurozum. sed probitas magnum ingeniumque facit. Quis eius extimi-
am vite sanctitatem. quis admirabilem cum christo eius a teneris annis desponsationē.
l iij

Mor diuine habet

22

Sacra
Lilla

Chayri lair.

Alachua

Minuti.

Gaferu

Cassini.

Minor Calin

Payilia.

23.

Major
Calding.

*Comitatus
pauca.*

Id etiam diligenter est aduertendum q̄ peregrini qui ad sanctam volunt katherinam proficisci si absq̄ aliorum confratrum suorum offensa qui redire et repatriare decreuerint fieri potest. nō debent eis comituum prestare ab Hierusalem vsq̄ Joppē siue Japha sicut aliquando peregrini facere cōsueverunt. cōfratres suos vsq̄ ad galeas deuotio et amore cōducendo. Quod iccirco dissuadet ne fiat. quia cum peregrini multis sepe afficiantur iniurijs et molestijs a paganis. cōtingit nonnunq̄ q̄ ipsi se vlcisci et vindicare querentes vbi possunt. anteq̄ in galeas reuertantur insultum aliquem faciunt paganos inuadendo et quādoq̄ vulnerando et ita cursim galeas intrando et. Quis rei gratia ipsi infideles se vlciscuntur in peregrinos remanentes. quādoq̄ etiam eos interficiendo. Unde cōsultius videtur q̄ remanentes peregrini rogatos faciant recedentes quatenus propter deum et eorum salutem patientiam seruent. et nūq̄ vltionem sumāt de paganis. ne dum ipsi recedentes euaserint. remanentes periclitentur vt sepe numero cōpertum est factum fuisse.

Ite igitur. xxiij. Julij que erat festum sancte marie magdalene cōperegrini fratres nostri Hierosolymā exeuntes ad galeas reuertebantur que in portu Joppē eorum reditum expectabant. Hos vero videlicet decē et octo ex omni illa multitudine. deuotione et desiderio affecti sanctam visitandi katherinam in monte Synai. aliq̄ loca perlustrandi. remansimus Hierosolymis. xxxij. diebus reuertentem estum et intensum solis calorem mentientes. qui nos iter illud graue perdeserunt tunc arripere prohibebat. Illis autem diebus intermedijs crebro et sepe numero sancta visitauimus loca in Hierusalem et circumquaq̄.

Sunt autem nomina eorum qui remanserunt et ad sanctam katherinā simul perrexerunt ista. Que vtiā atq̄ vtiā sine scripta in libro vite
Dominus Johannes Comes de Solms dominus in Wyntzenberg. omnibus quidem etate iunior. sed animo non minimus. et nobilitate nulli aliorum secundus. immo omnibus preclarior priorq̄.
Dominus Bernardus de Breidenbach tunc quidem Camerarius nunc vero etiam Decanus sacre metropolitane ecclesie Mogunacē. huius operis auctor principalis
Dominus philippus de bicken miles.
Cum his erat inter ceteros eorum familiares pictor ille artificiosus et subtilis Erhardus reyrich de Traiecto inferiori qui omnia loca in hoc opere depicta docta manu et figiuit.
Dominus Maximinus cognomento smasimus de Roppelstein et dñs in Doineck.
Dominus Bernardus de menarvebaro.
Dominus Caspar de bulach miles.
Dominus Georgius marz miles.
Dominus Nicolaus dictus maior in kurt miles. Cum quibus preter alios eis seruientes. erant etiam duo fratres minores Paulus et Thomas multarum linguarum periti.
Dominus Henricus de schayenberg miles.
Dominus Caspar de Sienli miles.
Dominus Sigismundus de marzbach miles.
Dominus Petrus veltch miles.
Dominus Johannes lazinus archidiaconus et canonicus ecclesie transiluanienſis in vngaria.
Pater Felix fabri de ordine predicatorum. sacre pagine lector Almenſis et predicator egregius. qui etiam antea in sancta fuit terra: multa experius.

Ite itaq̄. xxij. Augusti. que erat festum sancti Bartholomei apostoli rebus omnibus per desertum nobis necessarijs dispositis: hora vespere sanctam exiimus ciuitatem Hierosolymam. et cunctam ferentes suppellectilem nostram in asinis: in Bethleem post solis peruenimus occasum

In quantis autem fuerimus angustijs inter viam istam paruum faciendū propter insidias paganorū et laborem habitū cum vino quod nos ducebamus: silere malo q̄ recitare. bono respectu. Mansimus autem biduo in bethleem et omnia sancta visitauimus loca: de quibus supra mentio est facta.

Die autem illucescente. xxvij. Augusti exeuntes de bethleem inclinata tam die in vterem venimus ciuitatem Ebron. vbi etiam sancta accessimus loca: speluncam sc̄z duplicem et agrum damascenum: et reliqua supra memorata. Presertim autem monasterium sancti Georgij quod greci monachi inhabitant intrauimus. in quo et cathedra est eiusdem martiris almi: habens anulos. xxxix. quam sarraceni multum venerantur at circumponunt collis eorum qui a demonijs vexantur et freneticis qui ex eius contactu statim liberantur. quā et nos nostris apposuimus collis exemplo sarracenorum prouocati: qui iidem ante nos faciebant. Illic prope vestigia equi sancti ipsius Georgij manifeste et clare adhuc videntur terre impressa vbi quondā equi cauit. de qua terra paululum asportauimus nobiscum.

In crastino vero id est. xxvij. Augusti mane ante lucē egressi tota ambulamus die vsq̄ post solis occasum vsq̄ ad locū quēdā vbi inuenta solitaria et grandī quadā domo nocte eadē mansimus in illa. Ibi terminantur montana et incipit planities fructifera satis amena. Faciendo iter illud transiimus secus quoddā castellū q̄ ad sanctū Samuelē nuncupat. Inde ad sinistram est oppidū sancti Abrahę dictū. vbi et hospitale quoddā est insigne sub ditione sarracenorū ex quo omnibz aduentantibz et elemosynā petentibz quarūcūq̄ etiā nationū vel sectarū hoibz panis p̄betur et oleū cum aliquo pulmentario et. Ibi p̄ singulos dies mille ducenti panes coquantur qui pauperibz erogantur. Expense autē que p̄ annū in hmoi elemosynas ibidē fiunt ad. xxij. milia ducatorū cōmuniter ascendunt.

Die altera id est. xxiij. Augusti q̄ fuit decollatio sancti Johannis. mane surgentes proficiscebamus in Bazerā ciuitatē et venimus ad eā paulopost meridie: nec tñ intrauimus donec aduersperaseret: filio ipsius Trutzelmāni acquiescentes. qui id nobis dissuasit ne forte dñs eiusdē ciuitatis vna nobis surriperet vt sepe antea fecit peregrinis. Inter p̄gēdū illa die ad multas venim⁹ cisternas ex q̄bz magno cū labore sarraceni hantias aq̄s porrigūt peregrinis p̄pter deū. Iuxta hāc ciuitatē Bazerā in ingressu ficulneā quandā vidim⁹ mire magnitudinis: p̄sertim in latū. q̄ septies in anno p̄ducit ficus: et dicunt ficus pharaonis. Itaq̄ cū sol occidisset ingressi sumus ciuitatē cū sarcinulis nris: et cū magna difficultate domū inuenim⁹ in qua manere oportune possemus. Domus enī cōsuea peregrinorū fuit nimis angusta pro tanta hominum et bestiarum multitudine capiēda. Tandem in curiam quandam sordidam et plenam lateribz ex luto cōfectis detrusi: nocte illa et sequentibz omnibz doz miuimus sub diuo in terra. Ibiq̄ mansimus. xij. diebus: tedio maximo: egritudine busq̄ grauibz affecti: quia malus aer est ibi. fallacijs quoq̄ dolis atq̄ fraudibus a Calino nostro et alijs infidelibus multipharie fuimus circumuenti et vexati. de quibus longum esset scribere per singula. Est autem Bazerā ciuitas duplo maior et amplior in circumferentiā q̄ Hierosolyma: sed impar ei in edificiorum structura. Et distat ad duo dumtaxat miliaria italica a mari. Eratq̄ quondā metropolis philistinorum Baza dicta. de qua habetur Iudicum. xvi. q̄ Samson ibi ad mulierem ingressus quā adamauerat cum id p̄crebuisset apud philistinū: circūdederunt eum postis custodibz et insidijs: vt exeunte mane occiderent. Sed samson nocte confurgens media: apprehendit ambas fores porte cū postibz suis et sera. impositasq̄ humeris portauit ad verticē montis q̄ respicit hebron. Postea idē delusus p̄ dalilam quā adamauit que habitabat in valle foribz: captus. et erutis sibi oculis ductus fuit in

*Monasterium
s. Georgij.*

*Ad s. Samuelē
Oppidū s. Abrahę.*

*1200
24000*

*Aq̄z prop̄
ficus pharaonis*

Crastina

Crastina

hanc ciuitatem vbi cum philistini vinctum carbenis et clausum in carcere molere fecerunt. Tandem adductus coram principibus philistinum et omni frequentia vt lude-
ret: inuocato deo suo: apprehendit ambas columnas quibus domus omnis inni-
nebat in qua agebant conuiuia pro eius captione. Alteram dextera alteram leua te-
nens. et concussit eas adeo fortiter qd domus cecidit super omnes principes et cete-
ram multitudinem que ibi erat. Nam de tecto et solario circiter tria milia hominum
vtriusq; sexus spectabant ludentem samson. Et ita multo plures interfecit moriens
q; ante viuis occiderat. Domus autem illa templum dagon erat: cuius adhuc ho-
die ibi cernuntur ruine.

Die tandem. ix. septembris extra ciuitatem secessimus in campum vbi cameli sta-
bant. xxiij. nobis per trutzelmannum dispositi. qui et tunc a nobis recedens. Hie-
rosolimam repedabat. calino minori in locum suum subrogato. qui deinceps nos
duceret reduceretq; iuxta conductum.

Die vero. x. septembris de campo illo nos mouentes: p planicies pcessimus. ha-
bentes mare magnum ad dexteram: et terram sanctam ad sinistram. contra nos ve-
ro ad plagam meridionalem desertum magnum et vastam solitudinem in quam co-
nabamur. Peruenientes aut iuxta quandam villulam lebhem dictam: ad vnu milia-
re de Bazera. ibi nocte mansimus illa ppter infirmos nostros: qui lento gradu ince-
debant fixisq; tentorijs discurremus per regionem ad colligendum paucula ligna.
Neq; eni sunt illis in locis nisi arbutule aride: quas radicitus euellentes compo-
tauimus in fomentum ignis p coctione etc. Est quidem in loco illo puteus magnus
et altus sed aquis vacuus. de quo dicunt beataz virginem cum puero iesu et ioseph
dum in egyptum fugerent aquas hausisse et ibi pnotasse.

Inde mane crastino id est. xi. septembris surgentes transiimus p zabulosam pla-
nitiem adeo spaciosam q non vidimus eius finem nisi ab occidente vbi mari ma-
gno cingebatur. tandem in regionem quandam venimus: que lingua arabica *Ca-*
zatha appellatur: sed latina *Lades*. Ibi in cliuo cuiusdam arenosi monticuli fixis
tentorijs mansimus: dispersi iterum in regionem p lignis colligendis vt prius. et as-
ferebatur nobis aqua in vtribus a longe: que nausce et abhominatiioni nobis q; re-
frigerio magis erat ppter eius corruptionem in vtribus. Eadem nocte pluuiam par-
uam habuimus: que tamen rarissima est in locis illis. Porro inter pcedendum ter-
ra magis ac magis deserta fieri et hominibus inhabitabilis incipiebat. Nam et ipsa
eadem die in verum venimus desertum: in quo nunq; habitauit homo: nec moratus
est filius hominis. vbi terra nec arari potest nec feri. per quam pcedendo non vil-
lam/non ciuitatem/non oppidum/immo nec domum: aut tugurium vidimus. non
agros/non vineas/non ortos/non arbores/non nemora aut siluas: sed terram solis
ardoribus adustam: sterilem penitus et infructuosam. torrentibus/collibus/et mon-
tibus abundantem: qui horrozis speciem et mortis imaginem prefeferunt. Vidimus
sepenumero per desertum quasi fumum maximum quem ab ignibus ascendere pos-
tabamus: sed in dies experiebamur hunc pulueris et arcue tenuis et subtilis que a
vento mouebatur esse elevationem. Nam et inde pleriq; monticuli fiunt et vbi ho-
die via est plana: cras monte collecto/et arena vi ventorum agitata: mons est et lo-
cus inuius factus.

Ita pedetentim pficiscendo venimus. xij. die septembris in locum dictum Bayon.
vbi in torrete lato de solo albisimo fiximus papiliones. nec alia nobis erat aqua ni-
si in vtribus corrupta. nec panes alij nisi parimates siue biscotti. nec ligna p igne/
nisi radices herbarum. et omnia que de Bazera recentia tulimus defecerant. Eodem
sero arabes nostros vidimus subcineribus coquere panes.

Rursus die. xij. septembris in torrentem magnu incidimus ab utroq; latere montibus
cinctu. que arabes noiant *zadalar*: vbi coloquintida in copia magna repperimus.
Sequenti die q fuit. xiiij. septembris vastiore solitudine q; heri et nudius tertius intra-
uimus: vbi deinceps nec homines nec bestias vidimus aut auces: nisi duntaxat strutiones

qui morantur in deserto. venimusq; inter altissima montana et sterilissima non nisi lim-
pidissimas et abruptissimas petris coagulata. in loco arenoso magare dicto tentoria
figentes motes vero pro sui singulari vastitate arabice *gebelhelel* nuncupantur.

Porro die. xv. in desertum rigidissimu et frigidissimu contra morem orientaliu regis-
onum venientes: mansimus in loco vbi gleba erat albissima et petra quasi creta. za-
bulum vero quasi calx postq; extinguit. et vocatur locus ille arabice *mynscheue*.

In crastino id est die. xvi. septembris pcessimus p regionem nimis rigidam et latissi-
mam que contra orientem finem non habet qua eques transiens non potest in duobus men-
sibus venire (vt ferebatur) vbi hominum sit habitatio. nec tamen illa inuenta finis est illius
deserti. climaturq; a nonnullis q sit pars torride zone que duret vsq; ad paradysum
terrestrem. die illa in extremitatibus eius ambulantes venimus in albocrock.

Die vero sequenti id est. xvij. septembris in mesmar ad radices montis eminentissis-
mi que nominant *caleb* qui artificialiter videbatur factus.

Inde recedentes die. xvij. septembris pambulata terra saluginis vbi ros/montes:
valles/saxa et arena instar salis sunt. venimus in torrentem que aquosum dicebant
sed non erat.

Die vero. xix. septembris in montana venimus quibus alonge vidimus montem dei.
Dreb: et Synai ad leuam: ad dexteram vero mare rubru. Nam distabant a nobis ad-
huc quattuor diebus. Ibi facta collatio descendimus pedites ppter prupras petras
et saltus precipites: viam valde piculosam: et mansimus in loco qui dicitur *Rama-*
thym per diem vna et noctem ppter infirmos: in cauernis suppendentibus petris lati-
tantes. nec erat ibi aqua nec arbores aut virgula.

In crastino id est. xx. septembris diluculo surgentes montana asperissima ingredies-
bamur: vbi nihil nisi arbores quedam valde spinose erant que tunc spinis florentes lo-
cum optimo replebant odore vnde quasi recreabamur. Dicunt quidam de illis spinis
omnicam coronam plectam fuisse. et ideo de illis assumpsimus nobiscu. Porro montes
illi et vtriusq; pte vallibus non modo steriles erant sed petrosi et scopulosi supra modum
mixtum coloris rubei et nigri et videbantur saxa in solis refugentia quasi essent oleo
inuncta. Ibi grandem bestiam vidimus maiorem camelo: et ascrebat calinus noster
eam esse unicornem. Ibi etiam pastorem pspeximus minantem gregem p crepidinem mon-
tis qd mirabile fuit in oculis nostris: eo q diu hominem non vidissemus aut bestiam
saltem domesticam. Ad vesperascente die mansimus in loco dicto *scholie*.

Porro hos inter labores et viaru difficilissimarum discrimina hanc sola meritis baud
dubiu beatissime virginis et martiris Katherine habuimus consolationem q stellam
quandam ceteris fulgentiore post mediu noctis semper in plaga vidimus exurgere me-
ridionali: qua stellam sancte Katherine appellant. Hec supra montem Synai stans
viam nobis ante diem demonstrabat. et quicunq; ab ea declinauimus viam nostram
perlongari habuimus indubitatum.

Tandem die. xxi. septembris contra meridiem: vallem quandam ingressi montem sanctu
Synai cunctis eminentiore montibus in vertice montium vidimus eleuatu. in cuius
aspectu gauisi fuimus vltra modum. verumtamen longe adhuc a nobis aberat. neq; vlla
lam particularem determinationem in eo cernere potuimus: sed dumtaxat molem ipam
vidimus sub obscuram. Porro cum sol iam ad occasum vergeret. venimus in lo-
cum dictu *abalharock* et est planities magna: altis montibus vndiq; cincta. signa-
ter a parte meridionali. et ibi tentoria fiximus et noctem egimus illam. Dicitur au-
tem q in illa planicie Moyses custodiebat greges Jetro soceri sui. Et vidimus in
petra canaturam in qua dicitur ipse vir sanctus sedisse frequenter et dormiuisse. De
illo eni loco totam poterat planitiem facile perspicere et creditum sibi gregem. Crea-
dendum est etiam q domus et habitatio Jetro sacerdotis *Wadian* et templum ido-
li sui non longe a campo illo distabat. Posuimus autem tentoria nostra contra vi-
am que ducit inter altos montes per vallem ad interiora per quam Moyses suos
pminabat greges ad montem Synai. per quam et nos transaturi in crastinu cramus.

Magar.

Fayr corrida
Rony.

Orab mor an

Sping Omia vero

Deumore

Sulla Syn Cath

203 261 Mo
catholici bar q

3000.

Magar

Caup.

Vnu deus h.

olo m h d
copia.

Altera die que est vicesima secunda septembris valde mane surgentes ad interiora deserti proficiscebamur per vallem abruptissimis petris clausam. et venimus ad aliam planiciem arenosam de ruffa arena sicut et montes rubei erant in regione illa. Erat aut planicies illa lata et vallis longa attingens radices sancti montis Synai et in hac valle creditur filij israel habitasse et p. tribus et familias suas tabernacula fixisse illo tpe quo moyses cu dno in monte loquebat. Vidimus etiā locū eminentē supra petra in modū cathedre pdicantis. In q dicit moyses legē postmodū pmulgasse. Cum aut vallē illam ascenderemus adbeuerūt nobis multi arabes nobiscum ad locū ad quē festinauimus pperantes: nec aliquid a nobis exigerūt. Igitur cū ad radices altissimoz montū p latam vallē ptra austrū viā faceremus: puerimus nos ad quandā vallon angustā et pfundam saxosam et asperā. eamq intrauimus lento gradu: eo q via mala esset maiore in modū. In pcessu vero monasteriū ante nos habuimus sancte katherine in radice montis Synai sitū. ad cuius cōspectū ingenti gaudio et vltra q̄s credi potest leticia magna fuimus affecti. Quoniā multis iā emensis dieb domū vel habitatoz hoīm nō vidimus vllam. et nūc exoptatū pridem nōstre peregrinationis terminū ad quem: sub oculis habebamus.

Itaq monasteriū ingressi et a monachis charitatiue suscepti cunctā nrām suppellectilem et sarcinas vniuersas ad cellas intulimus nobis assignatas. Porq ad audiendam missam in capellā festinauimus latinoz eo q nondū hora esset meridiana. Reliquā illius diei partē in monasterio cregimus quieti operā necessariā indulgentes. Sed neq in crastino. id est. xxiij. die septembris montes sanctos Oreb et Synai ascendere volebamus ppter infirmos et valitudinarios: qui ex labore itineris nīmum adhuc erant fatigati.

Porro die. xxiij. septembris ante lucem monasteriū egressi. acceptis victualibz que p biduū sufficerent montē sanctū Oreb ascendere conabamur. Conscendentibz ergo nobis pprecepto fons ille viuus nobis mor obuius fuit. qui ab initio ibi miraculose emanauit: ex causa quā infra dicā. et pcedentes p montis crepidinē viā asper rimam atqz oppido saxosam. venimus ad capellā que beate Maritimo venerabilis habetur: in memoriā subscripte rei quondā fundatā. Quodam namq tpe serpentes. vipere. buffones. et alia animalia venenosa adeo in monasterio et p eius circū tum multiplicata increuerūt q monachi hac necessitate cōpulsi locū penitus deserre decreuerūt. Verū cōmuni prius ordinata pcessionē ipi monachi montē sanctum ascendere et locis illis valedicere statuerūt anteq̄ cum rebus suis inde migrarent. Quo facto cū in eum locū tristes mestiqz redissent vbi hodie dicta capella est sita: ecce virgo gloriosa mater dñi dulcissima eis ne a loco tam sancto discederent pcepit: securitateqz pollicita mor disparuit. Monachi vero metuentes ne forte fantasma esset qd viderāt: deū deuotius exorauerunt vt si vera fuisset apparitio id aliq̄ eis signo dato ostendere dignaret. Mor eis orantibz fons viuus de sub pedibz eoz emanans: ipsos maiore in modū letificauit. qui vsqz hodie iugiter scaturies ascendentibz montē illū siue descendētibz multe est psolatio. Sed et vermes venenosi nō modo pcul inde auferunt sed vsqz in hodiernū diē nequeūt appropinquare loco eidem.

Ab illo loco ascendentes multo cū labore ad arcū venimus lapideū: qui ab vno latere crepidinis vsqz in aliud tensus in modū porte curuat. Certaq didicimus narratione q nullus iudeoz hanc potest ingredi portā. et hoc pluries fertur pbatū. Demū in summitatē illius montis pueniētes in quandā q̄si planiciē deuenim⁹ vñ mons oreb sine alteri⁹ cuiuscūqz montis pglutinatōe in altū erigebat. Nam inferior res mōtes oēs sibi coherent. In ipius montis oreb pede capellā reperimus sancti belie. quā et p ostioli quoddā ingressi sumus. Sunt aut tres capelle vno muroz ambitu clausę et ostio vno. Prima est sancte Marine. scda sancti helisei. terciā sancti belie. et in q̄libet eaz est indulgētia septēnis cū cotidē carenis. In hūc locū zelo sissimus tpe dñi vates helias se recepit: postqz memorabile illud pegit facinus de cōfutatōe. pphetaz baal et interfectōe eoz qui erāt numero qdringenti quinquaginta

virī. quos conuictos et cōprehensos duxit ad torrentem cyson: et ibi eos occidit ad vnum. vt diffinē habetur. iij. Regum. xviij. ca. Quo cōperto et cognito Jezabel nequissima mulier. dixit p nuncium ad heliam. hec faciant mihi dñj et hec addant nisi hac hora cras posuero animā tuā sicut aiā vnius ex illis. Timuit ergo helias et abiens in desertum. piciit se subter vnā iuniperū: pcutitqz anīme sue vt moreretur. Cūqz obdormiisset in vmbra iuniperi. Ecce angelus dñi tetigit eum dixitqz illi. Surge et cōmede. Resperxit et ecce ad caput suū subcinericius panis et vas aque. Comedit ergo et bibit: et rursus obdormiuit. Rursusqz angelus dñi scdo tetigit eum dixitqz. Surge cōmede. grandis enī tibi restat via. Qui surgens comedit et bibit. et ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus vsqz ad montē dei oreb. Cūqz venisset illuc mansit in spelunca illa de qua hic dicitur. et ecce sermo dñi ad eum dicens. Quid hic agis helia? At ille respondit. Zelo zelatus sum p dño exercitū. qz dereliquerūt pactū dñi filij israel. Altaria tua destruxerūt: et pphas tuos occiderūt: et relict⁹ sum ego solus. et querūt aiā meā vt auferāt eam. Et ibi etiā in ostio spelunce stans vidit dñm in sibilō aure tenuis et accepit ab eo in mandatis vt vngeret. pphetaz p se heliseū filiū Saphat. vt habet. iij. Regū. xix. ca. Ab hoc ergo loco sancto pprecepto ascendētes venimus ad grandem petra de monte abscisam que in viā fertur cecidisse dum helias in verticem montis ascendere veller. significans ipm pphetam in iudeā prius redire debere. et heliseum loco sui cōsecrare vt iam dictum est. Inde rursus in summitatē quandā venimus montis eiusdē. vbi in petra voraginē illam vidimus miraculose factā: in quā Moyses iussu dei se recepit dñm posteriora eius vidit. Optauerat equidē videre faciē ei⁹ dicens. si inueni gratiā coram te: ostende mihi gloriā tuā. ad quē deus. Ego inquit ostendam tibi oīe bonū. Rursusqz nō poteris aut videre faciē meam: nō enī viderit me homo et viuēt. ecce inquit est locus apud me et stabis sup petram: cūqz ptransibit gloriā mea ponā te in foramen petre. et ptegā te dextera mea donec trāseam. tollamqz manū meā et videbis posteriora mea: faciē autē meā videre nō poteris. vt habetur Exodi. xxxij. In ipam voraginē licet artam et strictā in qua moyses tūc stetit recurruis: peregrini se immittere solent ex deuotione. Inde in cacumen sanctis simi montis oreb puenimus. Ibi parua quedā et pulcra est edificata capella ferreo ostio firmiter clausa: statqz in eo loco vbi sanctus propheta Moyses decalogum in duabus tabulis lapideis digito dei exaratam accepit. stans cum domino solus sup verticē montis Synai. de quo ita habetur Exodi. xxxij. Ascendit moyses in montem synai sicut ei pceperat deus. portans secū duas tabulas quas psciderat in star prioz. Cūqz descendisset dñs per nubem. stetit moyses coram eo inuocans nomen dñi. quo transeunte festinus moyses curuatus est. pnus in terrā. et adorans ait. Dñator dñe deus misericors et clemens. paties ac multe misericordie ac verus. qui custodis misericordiam in milia. qui aufers iniquitatem et scelera atqz peccata. nullusqz apud te per se innocens est. qui reddis iniquitatem patrum in filijs ac nepotibus in terciā et quartā progeniem. Fuit ergo ibi vir sanctissimus moyses cum domino quadraginta dies et quadraginta noctes: panem nō comedens et aquā nō bibens. Cūqz descendisset de mōte Synai. tenebat duas tabulas testimonij. et igno rabat qz cornuta esset facies sua et psortio sermonis dei. qd videntes Aaron et filij israel: timuerūt. ppe accedere. vnde et posuit velamen sup faciē suā qñ loquebatur ad eos: vt habetur ibidem. Hanc capellam aperiente nobis fratre qui de monasterio nobiscū ascenderat: discalcatis nudisqz pedibz p reuerentia loci intrauimus. nosqz vt iussū erat deuotius pstrauimus in terrā. et locū illū in quo moyses legē de manu dñi accepit duobz signatū lapidibz reuerenter deosculabamur. Ad latus dicte capelle spacio. xv. passuum est spelunca quā et ingressi sumus: in qua Moyses ieiunauit: xl. dieb et xl. noctibz vt legem dñi acciperet. super illā vero iam dictam speluncam est quedam muschkeā ad quam quotidie confluunt peregrini arabes et saraceni ob honorem moysi quem valde venerantur: asseruntqz magnū fuisse pphetam

Fons Moysi.

7000.

Sing. Ind. 17
Brachia maris.

40 Sanctorum
Monar.

Frigit. r. p. c. 17
lano.

300.

Brandis insup est ibi cisterna bonā continens aquam et frigidam atq; sanam valde de qua dicit moisen aquā hāuisse. vnde et fons moysi appellat. p. circuitum grandes ibi apparent muroz ruine. et credit ibi olim monasteriū fuisse. Habet mons iste hoc singulare. q. rotundus sursum ptenditur. nec alijs montibz pdependet. nec tñ omibz altior est. sed omibz singularior et ascensu difficilior. Sunt enī a monasterio in eius vsq; summitate circiter septē milia gradū. demptis locis in quibz rectis passibus ascenditur. et nō p. gradus. Ex illo monte sancto mare rubrū pspeximus et sy- num indicum ac brachiū illud maris eiusdē in quo pharao psequens filios israel/ fuit submersus. In prefata capella est plenaria oim peccatoz remissio. ex qua egres- si confedentes fecimus collationē. vt ad residuos labores essemus expeditiores. Expleta collatione paululūq; recreati descendimus de monte cōtra occidentē p. p. ceptis viam piculosam. terribilē. et saltuosam valde tandemq; venimus ad monaste- rium ad. xl. sanctos nuncupatū. vbi modica facta pauatione montē Synai p. viā adhuc longe asperiorē et duriorē ascendimus p. inuias crepidines. per scopulos p. ruptos. per petras suppendentes. p. horribiles saltus. perq; p. cipites cliuos. p. in- tensissimos desup solis ardores. hoc vero solum habuimus refrigeriū. q. duos in tali ascensu fontes reperimus aquā frigidā cōtinentes vnde refocillabamur. Porro cum iam pene in cacumen venissemus: reperimus collum montis adeo tor- tuosum ac longum q. obstupuiimus. nec alia erat nobis via. Itaq; p. scopulos nos sursum traximus. Atq; multos post labores et sudores in summitatē montis pueni- mus. erat autē dies. xxv. septembris. Igitur ad locū illum sanctissimū accedentes in quem angeli gloriose virginis et martiris katherine corpus ex Alexandria detule- runt. in quo etiā loco p. trecentos iacuit annos sub angelicis excubijs. donec scilicet cuidam abbati fuit reuelatū: vt corpus sacrum inde tollens ad monasteriū vbi iam est transferret: cum ingenti leticia et exultatione atq; deuotione. nos ibidem pstrau- mus. ipm deosculantes. immo nos totos in locū sacri corpusculi inijcientes: eidem corpora nostra cōmensurauimus. Est autē locus ille talis dispositiōis. Dons oreb et mons ille Synai suis cacuminibz per grande distinguuntur intervallum: sed radicibz p. iunguntur. At in eoz medio p. faum monasteriū. xl. sanctorū est collo- catū. Verum cacumen montis Synai vbi virgo beata katherina vt dictū est fuit deportata manibz angelicis. multū excedit cacumen montis oreb. sed et cūcta mon- tium cacumina p. circuitum eius. In summitate autē illius saposa quedam extat pla- nities. impressionē habens corpis humani nō ferro incisam nec arte aliqua factā: sed ipa solidissima petra in modū cere mollis se prebuit ad contactū corporis sacri formabilē. Sunt et ibidem ex vtroq; latere sepulcri. alie quedā impressiones. signa angelice custodie p. ferentes. qui ab hoc sacro corpusculo creduntur nunq; disces- sisse. In hoc vt dixi loco supra q. credi potest gaudio afficiebamur. p. eo q. in extre- mo nostre longissime et laboriose peregrinationis: atq; sumptuose termino constitu- ti: nil nobis restare noueramur. nisi q. ad patriū solū faciem nostrā (deo p. p.icio ali quando puenturi) cōuerteremur. Finita ergo oratione: iocundam ibi fecimus colla- tionem comedentes et bibentes que apud nos erant. deo et virgini sacre iocundissi- mas gratias p. soluentes. Inde circumiacentes p. speximus regiones: et longe lateq; terram p. templabamur. Videbatur autē nobis q. dempto deserto p. quod venimus vndiq; rubro p. cluderemur mari. Adeo parum videbatur a nobis distare. tribz vi- delicet leucis solū cum tamen in veritate duoz distet spacio itinereq; dierū. In ipso autē mari rubro plerasq; vidimus insulas steriles et desertas. sed vt vltra eiusdē ma- ris rubri brachiū. altissima illa montana a longe p. speximus in Thebayda regio- ne. vbi sanctus Paulus. Antonius et reliqui plurimi patres heremiticā vitam du- xere. Ibi etiā videtur nominatissimus ille maris rubri portus Thor appellatus. vbi omnes naues speciebz onulæ aromaticis: ex India venientes applicant. Inde Alexandriam et inde venetias p. gentes: Unde in nostras et alias partes deferuntur Ibi etiam desertum Helim et Sur vidimus. vbi moises cum filijs israel transito

mari rubro. castra primum metabantur. Inde ad radicem montis huius sancti appli- cantes. Vbi et maiorem partem quadraginta annorum quibus in solitudine vagaban- tur exegerunt. Insup in regione que erat inter mare rubrū et montem Synai locus no- bis demonstrabatur. in quo sanctorum virozum monasteriū fertur esse. quod moder- nis temporibus nemo potest inuenire. q. uis campanaz pulsus ad omnes horas cano- nicas ibi quotidie audiat. dixerunt tamen quidam arabes se in eo fuisse. sed mox vt exierunt viam et monasteriū perdidisse. Nonnulli etiam ex fratribz monasterij sancte katherine conati sunt illud exquirere. qui dicunt se sonum quidem audisse campana- rum. sed monasteriū ipm minime inuenisse. Ex illo etiam loco ortum vidimus ame- nissimum arboribus fructiferis cōstitutum. et p. fertum dactylis copiosus. qui est fratum ipsorum dicti monasterij sancte katherine. Ex hoc enim loco eminēt Phalga mons maximus videtur. Phalga autem mons est maximus cōtinentis in se multos particulā- res montes. Nā in hoc monte sunt Abarim et Hebo. qui sunt colles super quos ascen- dit moises vt videret terminos terre p. missionis anteq; moreretur et in valle eiusdē mon- tis in campetribz Moab sepulture traderetur. vt patet Numeri. xxv. et Deuteronio. ultimo. Dic mons fuit in finibus moabitā et amonitā. diuidens terram eozū a ter- ra amorreorum. quam postea possederunt Ruben et Gad. et dimidia tribus manasse patet Deuteronomij. iij. Radices vero istius montis tangūt mare rubrum quod est ma- re salissimū sicut dicitur Deuteronomij. iij. tam in textu q. in glosa. Unde isti montes di- uidebant terram quam inhabitauerunt moabite et etiam amonite a terra quam in pos- sessionē receperunt israelite. vnde vsq; ad verticem eiusdem montis peruenit moises. et ex illo loco totam terram p. missionis fuit cōtemplatus. Ibiq; mortuus est: et in valle eiusdem montis vbi fuerunt campetria moab sepultus est. et vsq; hodie occultatus. Super istum montem phalga ascendit Balaam ariolus cum Balach rege moabitā- rum. vt malediceret populo israelitico. cuius maledictionē dominus cōuertit in benedi- ctionē. vt habetur Numeri. xxiii. Ex quo patet q. mons ille fuit mons diuisionis. q. terminos malozum a bonozum terminis diuidebat. Benedictionis. vero quia domini per Balaam pphetam benedictionē populo israelitico cōferebat.

Item mons speculationis quia inde moises terre p. missionis terminos p. uidebat. Euoluto hore vnus spacio: descendimus per viam qua ascenderam. et ad fontem accessimus sancte katherine. vbi etiam virgulas excidimus quas dicunt esse eiusdē spe- ciei cuius erat rubus in quo dominus apparuit moysi. quas etiā valere asserunt et p. desse valde morbum patientibus caducum. dum eas secum ferunt. Post multum tandem la- borez habitum: deuenimus ad monasteriū. xl. sanctorum vbi et nocte illa quicui- mus. Hoc monasteriū olim monachis abundabat viris sanctis. quodam autē tem- pore irruentibus in eos pagani de thoz. xl. ex eis monachi martyrio vitā finiuerē gla- dij animaduersione. qui et ibidem sunt sepulti. vnde etiam ad. xl. sanctos nuncupatur. Jam vero duo dumtaxat monachi ex monasterio sancte katherine illac ponuntur. mul- tas crebro inquietudines et molestias ab arabibz sustinentes. Omnia illius monaste- rij edificia ex luto et arundinibus cōstant. sola ecclesia dempta. et muro monasterij cin- gente. Habetq; ortum annexum amicum satis et longum per descensum vallis sed nō multū latum. Oliuis. amigdalīs. ficibus et alijs arboribus abundantem. propter qd magnos habuerunt prouentus olim monachi sancte katherine ex orto illo. sed per lo- custas et bzuos ab aliquot annis omnia vastata et cōsumpta. In eodem orto est parua quedam cappella in spelunca in qua sanctus O nostrus anachoriticā vitā fertur du- xisse. vt in eius legēda habetur. In prefato monasterio cibo refectione et potu. reperitq; ca- melis nostris iuxta maceriam dicti orti descendimus in vallem. vt girando montē dei oreb in monasteriū sancte katherine reuerteremur. Inuenimusq; ad radices montis petram oreb. vbi moises percussit virga bis silicez. et egresse sunt aque largissime in duo decim locis petre. iuxta numerum duodecim tribuum israel. Est autem petra illa singu- laris. nulli coherens monti. sed propriū faciens coagulum: in maioris miraculi signū.

Phalga mo-
maxing

Mons r. p. c. 17
r. p. c. 17

Mons diuisionis
Brachia maris
Spacio dierum

Monasterij

Parua Arab.

250.

Aquimash
dichomy.

*inim. Sapientia
et Zophiarum*

is a m^c

Capella Sta
Margarita
Ribe.

Regilla Sh. Bay.

Vind. aning A.

*Viel baidig
appardt*

Mama

80 ml 100.

piuntur ad ordinem. exceptis solis Armenis et Jacobinis. recepti autem more eorum vi-
uere tenentur. et instituta seruare grecorum.

De regressu de monte Synai versus Chayrum.

Oteligitur. xxvij. septembris illucescente rebus omnibus dispositis surreximus
ante lucem ut recederemus. et ecce capitaneus arabum cum multis madiani-
tis suis cōplicitibus iura sua iniusta a nobis exigens diu nos retardauit quo
tandem placato pecunijs etiā camelarij nostri impedimento nobis fuere su-
is rixis et cōtentionibus quibus etiā ad votum suum cōpescitis. profecti sumus in fer-
uore solis in nomine christi et sponse sue katherine. transcentes per ralem per quam
veneramus. et nocte illa tentoria fiximus inter montana in loco sterili et arido. vbi vix
pauculam inuenimus materiam pro ignis nutrimento.

In crastino diluculo inde descendentes venimus in torrente quendam delectabilem. pe-
trosis montibus conclusum. arboribus tamen plenum: quo pertransito cum in locum
quendam spaciosam venissemus onagros quosdam obuio nobis habuimus in decli-
uo montis. Inde sole iam occidente in locum dictum Elphat venimus vbi fixis ten-
torijs pernoctauimus. Eodem sero applicuerunt ad nos quidam sarraceni quattuor ca-
melos oneratos pomis et piris cistis inclusis ducentes. Pater enī monasterij sancte ka-
therine per singulos annos in septembri mittere solet Soldano in Chayrum de fru-
ctibus qui per circumitū sancti montis Dieb et Synai crescunt quod munus eo gra-
tius habet Soldanus. quo ex locis illis sanctis sibi deferretur. Inde suis charis cōmu-
nicans amicis. Cum eisdem ergo sarracenis per biduum sequens proficiscentes p tor-
rentes delectabiles sed steriles et desertos. quorum aliqui de terra albilissima sunt in regio-
ne dicta laceraa. circumdati altis montibus in modum crete albescentibus.

Tandem die prima octobris venimus de deujs deserti ad regiam et citram viam. qua a
Bazera directe transiunt in Chayrum. Est autem via illa hiberna. cuius pars vna ten-
dit de Chayro in Bazeram. alia in portum maris rubri Thor appellatum. in quem ex
India. xvi. dierum intervallo aromaticæ species aduehuntur in nauibus. que non cla-
uis aut alijs ferramentis sunt cōpactæ. sed fimbriis quibusdam et ligneis tenaculis cō-
glutinate. et id hac ratione. Flauces enim ex India in prefatum portum transcentes cir-
ca montes et scopulos magnæ necesse habent ire. Unde si ferrum in ipis esset nauibus
mor magnes eas attraheret et collideret penitus.

Porro inclinata iam die in torrentem incidimus dictus ozonden. vbi figentes tentoria
propter aquas que illic reperiebatur nocte mansimus illa. Sunt enim in loco isto plu-
res fontes viui aquas claras scaturientes. sunt et palme multe ibi. vñ suspicabamur illic
esse desertum helym in q filij israel transito mari rubro castrametatos inuenerūt duode-
cim fontes et septuaginta palmas. vt habetur Exodi. xv. ca. Porro locus vbi nocte il-
la mansimus plenus erat magnis pediculis qui dicuntur pediculi pharaonis. et gran-
des sunt instar nucum auillanarū. Postera ergo die id est secunda octobris mane surgē-
tes et ceptum iter agentes obuio habuimus mammalucū quendam cum quattuor ca-
melis: venientem de Thor. pergentē in Chayrum. hic vbi vidit dominos nostros pere-
grinos nobiles vna cum suis famulis armis accinctos (nam et enses et arcus cum sa-
gittis secum tulerant per desertum) interrogauit calinum nostrum cur homines alieni
per terram domini Soldani sic incederent armati. Respondentes peregrini dixerūt q
dum essent Hierosolymis intellexissent quosdam pestilentes homines vagari per deser-
tum. et passim domini Soldani saluum cōductum violare spoliantes et depredantes
pretercuntes. Quibus resistere inquit et temerarijs obuiare ausibus eorū sumus pa-
rati. Ideo nos gladijs accinximus et munivim⁹ arcibus vt illos insolentes pacis tur-
batores qui saluam guardiam domini Soldani infringunt si forte nos inuaderent cō-
dignis afficiam⁹ plagis. Quo responso ille cōtutus significauit nobis aliquot elapsis

diebus. naues ex India cum speciebus in sepeditum portum Thor venisset actu in
camelis Chayrum adduci. et inde per nylum in Alexandriam vbi galie venetiane illis
mercibus onerande quātotius essent recessure. hac ob causam maturauimus venire in
Alexandriā ne naues venetianas negligereamus.

Eodem die circa meridiem ad litus maris rubri latissimū et aridissimū venimus vbi
vix figere tentoria poteramus. Illic peregrini quidam in noctis tenebris nos preteries-
runt qui de Hierusalē in Chayrum et inde in montē Synai transibant.

Itera die id est tertia octobris ambulantes iuxta litus maris rubri. in cum
locum venimus vbi moises filios israel traduxit sicco pede per mare. ibi des-
positis vestimentis balneauim⁹. et moze patrum baptisabamur in mari. Est
autem aqua maris rubri nō rubra vt vulgus estimat. sed clara et salsa similis
reliquis aque maris magni. Dicitur tamen mare rubrū. quia terra illic rubra est et mon-
tes adiacentes ad rubedinē tendunt. propter quod et mare ipm quasi rubrum esse vides-
tur. Vel etiam ideo quia fuit figura sanguinis christi in cruce effusi atq baptisimi. effu-
saciam ex sanguine christi habentis. In litore maris huius ostrearum reperiuntur cō-
chilia diuersarum specierum et figurarū. corallum quoq album et pleraq alia huius-
modi genera gemmarū. Vbi etiā in maris huius insulis lignum crescit rubrum ad mo-
dum presili. In ipo litore cōsedentes in iocunditate comedimus et bibimus que habe-
bamus. vnde surgētes ad fontes moisi venimus sic dictos. quia ibi habitasse cum filijs
israel perhibetur. Inde adequatis gregibus recedentes venimus in campum dictum
banadam adhuc iuxta litus maris. vbi et mansimus nocte illa.

Mane sequentis diei. pcedentes per litus maris venimus ad montana vbi ma-
re rubrum finitur. Vbi magnifica quedam opera vidimus olim inchoata per
regem quendam egiptiorum qui voluit mare rubrum deducere vsq in ny-
lum. et ita orientem et occidentē colligare vt naues ex India per mare rubrū
in nylum deuenire. et inde in mare magnum descendere possent etc. Unde montes et col-
les petras et saxa pro meatu maris faciundo iussit transodi. sed hoc opus grande non
perfecit resistentibus sibi sapientibus egipti. quia per influxum maris rubri aqua nyl-
dulcis et apta ad potandum amaricaretur. et sterilis etiam fieret ex secunda. atq his in-
vnum cōfluentibus aquis. magna pars egipti aquarū inundantia posset absorberi. Ita
his et alijs causis ceptum negociū mansit infectum.

Ex hoc loco pergentes venimus in campum Thoas dictum. vbi nec papilionces eris-
gere obventorum impetū poteramus. nec aliquod ignis fomentum inuenire. Unde cō-
fractis ligneis vasis nostris vacuis puta lagenis ignez ex eis accendimus. vt vel offam
vnam coqueremus.

Media ibi nocte exacta recessimus iter laboriosum p latissimos et proorsus steriles cam-
pos tota die illa. id est quinta octobris cōficientes. vbi nec virens aliquid vidimus. nec
aquam reperimus. neq tentoria figere poteramus. eo q tenuissima arena que illic est co-
piofa fumum clauis tenere nō posset et ita sub diuo dormire oportebat.

In crepusculo die. vi. octobris. surgentes processimus per loca arenosa et sterilia. et tan-
dem ad montana venimus sabulosa que nō sunt stabilia. sed fm ventorum statum mo-
uentur de loco ad locum. sic videlicet q nō simul et semel. sed successiue tollit ventus et
fert superiora sabuli. et in alias partem traiecit. quousq nil ibi remaneat: sabulo de prio-
ri. In fine illorum montanorum cōgregationem vidimus aquarum multarū instar ma-
ris et ciuitatē quandam ac terram fertilissimam oliuis palmis et alijs arboribus reple-
tam. Erant autem ille aquarum congregationes de nobilissimo paradisi fluuio Syon:
qui nunc Hylus nuncupatur. quo tota egipti terra fecundatur vt patebit in processu.
Igitur cōtra aquas illas processimus et venimus in villam Batheream dictam. vbi
ortus balsami est. Cum omnibus autem rebus nostris introduci sumus in domū illā

in qua fons beate virginis emanat qui irrigat ortum balsami domui eidem annexum. Ibi rebus nostris locatis: camelariis nostris et ipsis camelis licentiam dedimus quos duxit ad locum illum conduximus. quo facto missimus nuntium in Chayrum (parum enim distat a matherea duobus videlicet miliaribus germanicis dumtaxat) et trutzelmanno chayrino nostrum denuntiavimus adventum. petentes ut ad nos veniret. inque urbem nos deducere dignaretur. Nullatenus enim absque eius tuitione possent christiani vel indei civitatem illam potentissimam ingredi cum salute et pace. Dic nostro coperto adventu multa comitatus caterua clientum ad nos venit volens nos statim babyloniam introducere. Verum propter loci illius in quo eramus amenitatem atque singularem ritatem (nam post heremi vastitatem et horrorem solitudinis. desertorumque sterilitatem locorum. magnopere nos ortorum amenitas delectabat et terre abundantia quia solo vicino dempto omnia ibi reperimus bona que desiderare poteramus pro copetenti precio et aquas presertim dulces claras et frigiditas que rare nobis erant in copia magna) placuit nobis ut die illo ibi possemus manere usque in crastinum quod et trutzelmannus annuit. hac tamen conditione. ut unus ex familia domini nostri lutanista videlicet Conradus nomine secum pergeret quia et trutzelmannus ipse in eiusmodi instrumentis musicalibus erat peritus. quam adiectam libenter admisimus conditionem dum voto potiremur de manendo. Erat namque circa nos fons ille singularis de quo ipsa virgo gloriosa. et Jesus fons pietatis. Joseph quoque virtutis exemplum bibisse dicuntur. Antiqua namque parum habet traditio quod dum Joseph precipiente angelo a terra israel fugiens cum puero Jesu et Maria matre eius huc loci venisset. circumibat per domos ville prefate scilicet mathee aque potum petens sed non erat qui tribueret. Tandem virgo fatigata ex itinere se cum puero Jesu hoc in loco ad pausandum collocavit Joseph assistente. Tuncque siti gravestuerent ecce fons ille memoratus ad virginis latus emanavit. de quo bibentes refocillati sunt. Tamen nobiles autem fons ipse aquas scarurit quod ibi balsami ortum est nec usque hodie per totum mundum nisi de illius aque crescit fecunditate. Quamque veteres gentium historie narrent balsami vineam in montibus Engaddi primum fuisse exortam. et per Cleopatram reginam egypti inde eradicatam huc loci fuisse translatam. Hoc tamen certum est et frequenter experimento copertum quod si ramusculi balsami de isto sumantur orto et in alio loco plantentur mox arefcunt et depereunt. Ad huius autem aque rigationem dumtaxat virefcunt qua deficiente deficiunt. Hoc summus quidam pontifex Rhomanus. hoc multi temporum successu Soldani tentarunt conati vineam istam alibi plantare. sed ut dictum est inuani laborauerunt. quia non nisi ex hoc fonte balsamum suo manet in flore. Sarraceni autem magnum circa fontem illum puteum foderrunt. de quo quattuor boues aquas haureunt. et dum eiusdem aquas putei in balsami ortum per cannalia infunderent. ut sic copiosius irrigaretur mox viros decrevit virgultorum. et ita coacti sunt cannalia de puteo in fontem virginis marie dirigere et de ipso fonte in ortum mittere. ut sic aque putei comixte cum aqua fontis fecundarent ortum illum quibus et hodie irrigatur.

In crastino facto mane circa fontem sanctum solenne officium misse de virgine gloriosa celebravimus. et ita finita missa ibi manducavimus que apud nos erant. et bibimus ex aquis illis. magnopere fonte ipso delectati. Nam et quidam ex nostris in ipsum se aliquotiens fontem immergere. robustiores ex inde se evasuros sperantes. Numquam nam et sarraceni frequenter se ibi abluunt baptismatione. Porro domus in quam eramus intrusi spaciola erat et delitiosa ex qua per fenestras in ipsum balsami ortum prospicere poteramus. Unde odor mirificus spirans suavissima sua fragrantia locum nostre habitationis implevit. Post aliquot horas supervenit trutzelmannus iuxta codictum ut nos conduceret in Babylonem. quem non modico dato auro exortatum fecimus. ut in ortum illum delectabilissimum nos antea sineret introire quod inde recederemus. quod et fecit per parvum hostiolum nos introducens. ubi ingressi arbores virgulta et herbas diversarum vidimus specierum. Erant autem quedam adhuc in flore. quedam vero in fructu. quedam in secunda

lam reflexione. et odore suavissimo redolebant. In primo mox ingressu ficulnea quamdam grandem et pernetustam sub oculis habebamus. cuius truncus magnam preferebat caaturam. ante quam due pendebant lampades ardentes. cuius rei dum inquirere mus causam dictum nobis fuit quod dum virgo gloriosa illic peregre viuens nullum habere locum ad quiescendum et ipsa cum puero Jesu se ad arbozem illam quietis gratia reclinasset. statim arbor se aperuit et virginem cum filio intus recipiens congruū requiei prebuit locum. et ob id sicut fontem prefatum ita et arbozem istam venerantur non modo christiani sed et sarraceni. Ex huius arboris fructibus quia plena pendebat pomis qui ficus dicuntur pharaonis. de licentia comedimus trutzelmanni. Inde processerunt ad aliam quandam mirabilem venimus arbozem cuius folia. xv. aut. xvi. pedes habebant in longitudine. in latitudine vero duos aut pauloplus. fructus autem eius poma sunt oblonga. quorum. xvij. xix. aut. xx. in uno culmo cresunt. sicut vire multe in uno racemo. Sunt autem poma illa dulcissima quando ad debitam perveniunt maturitatem et dicuntur musci. et quacunque parte scindantur utraque pars scissure crucem cum crucifixi imagine gerit impressam. Et fertur pro certo quod lignum scientie boni et mali. cuius fructus erat vetitus. illius fuerit speciei cuius et arbor hec. Dicitur etiam quod olim ante papiri inventionem in folijs huius arboris prius exsiccatis antiqui scribebant. Habent enim folia illa a summo usque deorsum rectissimas lineas ordinate ab invicem distantes sicut hodie arte fiunt in papiro vel pergamento. Inde per odoriferas et varias gradientes herbas venimus ad quandam maceriam ex luto et arundine compactam. ubi erat ostiolum parvum sed repagulis et seris ferreis firmiter clausum. Ante quod custodes stabant cum fustibus et lignis nobilissimum balsami ortum custodientes et observantes ne quis illum ingredi posset. Ibi iterum nouo dato argento custodibus hoc nos ordine intro miserunt ut sex dumtaxat simul ingrederentur. quibus egressis iterum sex introirent et sic consequenter. hac etiam cautione data ut nullus nostrum de ramusculis aut de folijs plante illius nobilissime presumeret vellicare. Precedente itaque trutzelmanno et ad sen sum singulis demonstranter vidimus que longe ante de balsamo legimus et audivimus nostris in terris. Nam ramusculi digitis apprehendens contra solem cum flexit. quasi circumulum faciens. ex qua flexura crepante paululum ramusculi cortice. gutta quedam clara et crassa instar olei inde sudavit. qua erumpente tota aeris superficies miro replebatur odore. et hoc probatissimum balsamum erat. Pluribus id nobis cernentibus et animis rantiibus trutzelmannus faciebat. sed et manum cuiuslibet nostrum ab intra dicto oleo ungebat. que quidem unctio tante erat virtutis et efficacie. quod mox manum penetraret et ab alia manus parte sentiretur. Folia etiam balsami manibus pressa et ramusculi dumtaxat fricati. consumili redolent odore. Porro virgulta balsami viri ad mensuram hominis porriguntur in longum. similia pene illis virgultis in quibus botri cresunt qui dicuntur vulgato vocabulo apud nos botri sancti Johannis. Ter autem per mensem decembris stipites balsami cultello inscinduntur in corticibus. et sub scissura vitriola ligantur. in que guttatim oleum balsami de vulnere stillat et fluit. et quod primo inde colligitur domino dumtaxat Soldano reservatur. quia optimi balsamum est. de quo si quis alius tolleret morte mox plecteretur. Inde ipse quattuor potentissimis regibus suis concivinis encenia transmittit. videlicet magno Cham de cathay. pschytero Johanni. xianf sa domino tartarorum. et magno Turco. Quod autem secundo colligitur et tercio non est adeo excellens ut primum. et id venditur Chayro. raro tamen purum. sed vel oleo vel aqua rosacea vel alio liquore permixtum. Itaque per ortum illum amenissimum transeunt res maiorem in modum delectabamur varietate virgultorum. et rapiebamur ex hoc in hoc. ammirantes vehementer tam subitam terre illius alterationem. Nam extra septem quo villa cingitur matharea omnia sunt loca inculta. arida. sterilia. et folijs arduis combusta. magno deserto continua per quod veneramus. Sed si quis recte consideret eiusdem loci situm mox desinet ammirari. Nam nobilissimus paradisi fluvius Euphrates sue inundationis tempore in mathaream usque contingit et totam terram infundit. et ita

eam reddit secundam. nec dubium quin fons beate virginis ortum irrigans predictum
ex nylo per occultos terre meatus originē sumat. Est autem nylos qui et gyon. fluvius
mesopotamie de paradiso exiens. Et dicitur limatus vel terre⁹ quia turbidus est et limo
sus. Oritur autem nō procul ab aethiopia et circumit terrā ethiopic. et descendit per egyptum
irrigans planiciem eius. Unde dicit Hieronymus super Amos. super verbo. de
fluct quasi riuus egypti etc. Nylos dispositione dei totam egyptū semel in anno irrigat.
cumulis armarum claudentibus ostia eius ne defluat in mare. Post irrigationem autē
solutis cumulis redit in alueum suum. et sic tandem mare ingrediens a mari absorbetur.
Hic fluvius nutrit repalia multam noctua et venenosa. sicut cocodrillos. et bestiolas
que dicitur Enidros. de qua Isidorus libro. xij. ca. ij. Enidros inquit est bestiola ex eo
nuncupata q̄ in aquis versetur et maxime in nylo. que si inuenerit cocodrillum dormi-
entem. volutat se in luto primo et intrat per os eius in ventrem et carpit omnia interiora
eius et sic moritur. Dicit etiam glosa super. xxiij. cap. Ecclesiastici. q̄ gyon qui et nylos
fluvius turbulentus est et multum contrahit limi. unde limositatis ratione quam secum
ducit. terram per quam ducit frugiferam et valde fertilem facit. Hec glosa. Cōstat nūm
rum q̄ tota terra egypti de se sterilis est et infructuosa. sed nylos eam preterfluens nō mo-
do vnda sua perfundit sed et secū nobilissimā glebam de paradiso defert quam terre ster-
ili superfundit. in cuius rei signum et evidens testimonium aqua nyli nō nisi turbidissi-
ma aduenit egypto. qua decrefcente terram quam operuerat derelinquit terra aliena pin-
gui et optima coopertam. de cuius seminali ratione nobilissimi generantur fructus. Et
qui v̄ dictū est vltra scpes matherie nylos nūq̄ redundat ideo vltra eam locus est de-
sertus. intra vero eam locus paradisc voluptatis.

De ingressu et Barberia in Chayrum.

Situr cum predictiviridarj amenitatē perlustrassemus. aduersperascente iam
die exeuntes matheriam cum trutzelmanno versus Chayrum properaba-
mus. habentes a dextris ortos pulcherrimos varijs arboribus cōstos fructibus
cumulatos. in quibus palatia in castrorum modū videbantur extru-
cta ita q̄ Chayrum ciuitas in matheria pene initium habere videretur. eo q̄ orti illi cū
domibus a matheria cōtinuor̄q̄ in Chayrum protendunt. a sinistris autem nō nisi ite-
rilem vidimus terram quam nyli excrefcentia nō attingit. a dextris vero per ortos pre-
dictos in modum maris se effuderat. ita q̄ arbores et edes in aquis stabant. Clara igitur
adhuc die Chayrum sumus ingressi. sed priusq̄ ad hospiciū veniremus ob lon-
gum vrbis spacium et iter magnum profunda iam nox erat et tenebre ingruerant ita q̄
nō absq̄ multis angustijs et laboribus ad domū ipsius qui nos a longe precessit trutzel-
manni peruenimus. per vicos longos populosos et artos ipm sequentes. grauiter a pa-
ganis vcrati tracti et inclamati. Tandem in suam receptos curiam trutzelmannus nos
ster in palatium quoddam pulchrum et preciose pictum ac stratum nos introduxit. vbi
noctem egimus illam. Dane autē factis distinctis nobis cameras assignauit in quas
res nostras inculimus. Et quanq̄ melius apud alios fuisset hospitio suscepti et tra-
ctati. tamen eius absq̄ graui offensa inde exire nō satis honeste poteramus. Fuerat au-
tem ipse trutzelmannus noster iudeus natus sed relicto iudaismo ad baptismum conuo-
lans factus fuerat christianus. Denum etiam fide nostra abnegata apostata factus est
et mammalucus. et ita a Soldano officijs exaltatus p̄dictus et prepotens euasit ex pe-
cunijs iudeorum et christianorum quorum protector et ductor a Soldano est cōstitui-
tus. a quibus et pecunijs per phas et nephas cū dolore fraude extorquet.

Porro cum die illo in hospitio prefato essemus. varie ad nos bestie monstruose addu-
cebantur per mauros de castro domini Soldani pro spectaculo. de quibus breuitatis
gratia supersedeo. Et ne tedio afficeremur ipse hospes et patronus noster p̄dictus ad
babitacula domus sue nos circumduxit. ostendens nobis vxores suas duas et cumu-

ebos earum. paramenta quoq̄ bellica et arma. sellas ac frena equorum deaurata et dor-
mus omnis sue ornamenta varia et preciosa. Dabebat autem bestiam quandam inclu-
sam. que verata materiam quandam egerebat redolentem per omnia in modum musci
que nō venditur nisi equali pondere aurum remetiatur.

Tandem die sequenti que fuit decima octobris feria scz sexta quam celebrem habet sar-
raceni. festiuantes in ea domum exire nequaq̄ poteramus. Quo in tempore christian⁹
quidam ferreis cōpedibus vinctus ad nos accessit elemosinā et pecuniā aliquam a no-
bis mendicans pro sua liberatione. Nam duos in Alexandria pueros a quodam eme-
rat mauro. qd̄ quia cōtra legē mahumeti est. accusat⁹ de hoc. biennio in carcere fuit ob-
id detentus. Eodem sero cum sol occasum peteret permittente hospite nostro ex subli-
mioribus domus locis festa vidimus sarracenorum. Dabebant enim tunc solenne iei-
uniū quod per mensem integrum octobris singulos per annos obseruant. Est autē
ieiunij eorum ritus iste. Per diem totum a solis ortu usq̄ ad eius occasum nec comedūt
nec bibunt. sed dormiunt et requiescunt. Nox autem vt sol occidit multa accendūt lu-
minaria in turribus muschkearum suarū et clamoribus ac vocibus altisonis fidei sue
pronunciant professionē. quo facto incipiunt crapulis et comestationibus se replere. et
luxurijs ac superstitionibz insolentibz multis vacantes. noctem totā ducunt insonnē
discurrentes etiam per ciuitatem cum tabulis ligneis clamoribus et yulatibus sonitū
faciunt et strepitum multum. vt si qui somno fortassis grauentur per hec excitentur ad
ingurgitationes et insanias suas solitas. Et hoc per singulas noctes hui⁹ mensis octo-
bris faciunt. seruata tamē differētia scdm sub et supra fm q̄ dies magis vel minus ab
eis habentur solennes. quo enim festum maius eo nocturna dissolutio maior. Hec vi-
dentes ammirabamur. precipue de tot mille turribus et lampadibus innumeris quibz
singule turres tribus per circumitum ordinibus illuminate decorabantur et resplende-
bant. Nam et vrbis tota a luminariis turrium instar clare diei illuminabatur. Siqui-
dem qui inter sarracenos locupletiores ceteris sunt. in testamentis suis bona sua p̄ hui-
usmodi luminariis sine lampadibz augēdis et multiplicandis. edificandisq̄ muschke-
is et turribus et nutriendis his qui in eisdem sic clamant. legare solent et cōtribuere. si-
cut apud nos diuites. ecclesias fundant et missas.

Ic. xi. octobris plures ex mammalucis venientes ad nos querebant si quos
forte cōpatriotas siue cōterraneos inter nostros inuenissent. Inter quos vn⁹
dumtaxat alemanus erat ex Basilea natus. Plures autem vngari viri graues
et persone egregie ad dominū Johannem archidiaconū et canonicum ecclesie Transil-
uanensis venerunt. virum religiosum et doctum. cōuersatione q̄ benignū et iocundū
qui multa apud illos bona operabatur suo hortati et exemplo. Nam plures eorū da-
ta fide in manibus eius iurauerunt q̄ q̄stotius ad sancte matris ecclesie sinum redire et
super apostasia cōdignam agere penitentiā vellent. Ipse etiā matrimonia eorū more sar-
racenico cōtracta sacramentali ritu rectificauit. et infantes quosdam baptisauit. Hec at-
tem omnia clam in domo cuiusdā vngari fecit. qui habitū officium et nomen p̄ferebat
mammaluci. sed reuera nō erat. neq̄ enī fidem abnegauerat neq̄ circumcisionē acceperat.
sed cor gerebat fidele sub sarracenica veste. cuius rei Soldanus ip̄e duo alij de cu-
ria erant cōscij. sed ppter viri probitatē quia in armis strenuus erat et corporis robore
et animi magnitudine prestans. hoc ipm celabant. scientes p̄certo ante eum mortitum
q̄ negaturū fidem. vnde et Soldanus sibi et quibuscūq̄ alijs bonis viris per litteras p̄-
uidit. vt ip̄o mortuo a seruitute qua Soldano p tempore obligantur seruire. sint peni-
tus absoluti. Is p̄fatus mammalucus humaniter se nobis exhibens ob gratiā memo-
rati domini Johannis ad multa nos loca per ciuitatē circumduxit et secretiora pleraq̄
ostendit. Paucos ibi vidimus mammalucos qui non dicerent. verbis saltem. ad san-
ctam ecclesiā catholicā se reuersuros. quin et ipse patron⁹ noster plures asserbat suā se
velle perfidiam deserere. et redire ad christianismū. nam et ambe sue vxores erant chri-
stiane. et puuli baptisati. Id enī certū habet q̄ oēs mammaluci pueros suos masculos

faciunt baptisari. nō ob id quidem (multorum opinione) vt pueri salutem cōsequantur anime. neq; vt in fide christiana perseuerent. sed vt in paternis bonis et officiis fiant suc-
cessores. Nam abolim omnia mammalucorum bona dum rebus excedunt humanis: Soldano cōfiscantur. nec potest quispiam sarracenus vel more sarraceno natus. pu-
ta nō baptisatus. fieri mammalucus. iccirco māmālucci filios suos baptisatos mox vbi
discretionis annos attingunt. Soldano sistunt. pollicentes se fidem christi abnegatū-
ros si paternis bonis et officiis succedere sinantur. Quo admissio fidem abnegant. et in
locum patrum surrogantur. quod alias nequaquā fieret si ab vtero in mahumetica perfidi-
a nutrentur. Esto q; ita sit. bonum tamen est nomen saltem christi et sacramentorū
eius vsum. inter gentes remanere. affectumq; in eis foueri ad ritum natalem. Indubita-
tum enim est mihi q; si puri sarraceni terris illis dominaretur. locus nobis christianis
latinis et accessus ad loca sancta transmarina minime pateret. ob implacabile eorum in
nos odium et inextinguibiles inimicitias. quibus nobis sunt infesti. sed quia Soldanus
ipse et omnes sui curiales et armigeri atq; prefecti locorum sunt mammaluci. protegi-
mur ab eis.

Ic. xij. octobris audita missa (Nam dominica vicesima post octauas sancte
trinitatis currebat) didicimus quodam nobis referente q; galie veneciane in
portu exsistentes Alexandrino. speciebus aromaticis onerarent. atq; ad cele-
rem pararentur recessum. quo ex rumore plurima fuimus affecti iocunditate. q; in eisdē
galie repatriare sperabamus. Eodem die post cuiusdam adducte bestie quam coppin
nominant ludum visu mirabilem. tres christiani captiui et pene nudi vincti cathenis.
lamento miserabili suas desolantes calamitates. elemosinā a nobis precabantur. Hanc
enim sarraceni discretionem suis obseruant cum captiuis. q; tribus in septimana diebus
eos ex suis emittunt custodijs. cathenis vinctos. et per vicos populosos et curias ma-
iores pro petenda elemosyna circūire permittunt. sub manu custodum. et quicquid ibi
acquirunt id teneant in cibis expendere. vel etiā inde se liberare et redimere sinunt.
Ad vesperascente iam die cū tempus sarracenicæ comessationis et dissolutionis incum-
beret. omnis hospitii nostri familia insanire cepit et cantare et corizare. et cum instrumē-
tis musicis ludere. ipse quoq; patronus cum duabus suis cōthoralibus cultu meretricis
cio et ornatis. vna cum cōcubinis et ancillis. accensis candelis. lectos nostros circūie-
runt. vt risus et leticie materiam et causam acciperent ex nobis. vnde et noctem illam ha-
buimus opido iniquitatem propter clamores et insanias sarracenorum cum strepitu et
impetu per vicos et plateas currentium et vlsantium in turribus. vt illo in tempore mo-
ris est sui vsitati.

Ic. xij. sumpto prandio in partes nos diuidentes. tres aut quattuor simul et
non plures. vicos intrauimus mercatorum. vbi tantam vidimus hominum
multitudinē. tantaq; erat pressura sicut esse solet Rhome ad sanctum Petrum
in anno iubilæo. et tot venditores et emptores q; visu mirū. et pene incredibile
est auditū. Neq; arbitror tā populosam tam grandē tam prediuitem. atq; prepotentē
hodie sub celo esse ciuitatem. sicut est ista Chayrum babylonica. Ibi armis et pannis
sericis cōparatis et bestijs quibusdam monstruosis. in forum venimus vbi homines
sicut bestie vendebantur. et cōpariebatur anima nostra paruulis ibi sedentibus qui suā
am venditionem expectabant. Cūq; mammalucus qui ductor noster erat hinc inde
nos circumduceret. venit mercator quidam inquirens ab eo quanti precij schlaui illi es-
sent quos sic circumducebat. Ad quod mammalucus ipse subridens parui inquit sunt
precij homines illi in foro isto. cito autem ad aliud ducentur forum vbi incōparabiles
erunt. Neq; tamen ad hec verba emptor ille desijt. sed pro persona qualibet decem ob-
tulit ducatos mammaluco: donec tandem cōperit eos nō esse venales.

Ic. vero. xij. summo diluculo venientes duo mammaluci a patrono nostro
cōducti. fm numerum personarum asinos et muculos (id est asinorum duo
ctores) disposuerant. vt nos per urbem ad loca quedam ducerent videnda.
Igitur egressi hospitij transientes per vicū vnum et per vetustissimā quan-
dam ferream portam. venimus ad populosissimas plateas: vbi post multas derisiones
et acclamationes probrosas. occurrerunt nobis homines multi miseri et miserabiles.
cathenis inclusi simulq; colligati. elemosynas a nobis postulantes. Inde per numero-
sos hominū cuneos penetrantes. in locum quendam venimus vbi supra modum cō-
pressio hominū magna fuit. Nam barbarus quidam mercator vtriusq; sexus homi-
nes plurimos habebat venales. ita leui precio et exiguo ac si fuissent res furto ablate. et
pro illis emendis tanta cōfluerat hominū multitudo. Inde pulchra quadam platea
pertransita. vbi multe edes alte et noue circumstabant (nā locus ipse quinquennio dum-
taxat euoluto desertus factus fuerat et arundinibus plenus nunc autem dictis edificijs
decorus) ad sinum quendam nyli venimus. in cuius litore schlaui multi de luto paleis
resperso lateres cōficiebant et confectos soli exponebant coquendos instar filiorū isra-
el qui in luto et latere pharaoni seruientes in egypto. tandem propter onera clamaucrūt
ad dominū. qui misit eis liberatōrē seruum suū moysen.

Ibi etiam locus ille fluminis quondā fuisse videbatur vbi moyses ipse infantulus in ca-
rectam ripe fluminis stante procul forore eius et cōsideranti euentum rei fuit. piccus.
et tandē descendente filia pharaonis vt lauaretur in flumine. gradientibus secum pu-
lis per crepidinem aluci in viscella cirpea fuit inuentus in papirione. vt habetur Exodi
ij. Ibi namq; erat pons arcuato opere factus per flumen vbi egyptij mares hebreorum
iuxta preceptum pharaonis. pūciebant in aquam. vt habetur in dicto capitulo.
Inde ad maceriam orti cuiusdam ascendimus vbi quondam arbor ingens stabat sub
qua virgo Maria cum puero Iesu fertur quiesuisse. quam arbutam et christiani et sar-
raceni multum venerabantur. sed suspēsis in quibusdā seduciosis mox arbor aruit
q; solotenus. In cuius rei memoriā sarraceni erecta ibi columna lapidea. factum hoc
aureis in ea litteris scripsere. Hinc ad stationem narium multarū in nylo profundo et
lato venientes. maximā circa illas vidimus negotiationē.

De Babylonia egypti.

Tandem per quasdam vetustissimas et spissas valde horribilesq; portas in-
trauimus babylonias. Sed hec babylonia nō est illa que fuit secus flumini
Chobar. sed dicitur babylonia egypti. que paruo diuicij intervallo a Chay-
ro. ita q; nō duas faciunt ciuitates sed vnam. cuius pars altera dicitur Chay-
rum. altera Babylonia. et ipa tota nomine cōposito Chayrumbabylonia appellatur. et
creditur q; olim fuerit nuncupata memphis. deinde Babylonia. et tandem Chayrum.
quod interpretatū idem est q; cōfusio siue babylonia.
In hac babylonia ante tempora Pharaō rex egypti morabatur in ingenti palatio. qd
hodie penitus est desolatum. Ibi etiam tunc temporis metropolis egypti siue ciuitas
maior erat vt ex ruinis eius potest cognosci que hodie videntur.
Transientes autem per vicum longum ad cuiusdam ecclesie fores deuenimus. quam
christiani possident de cingulo siue cintura dicti. qui sunt de fide sancti Pauli. Ingres-
si autem ecclesiam descendimus in criptam sub choro. et ibi asserunt locum esse vbi vir-
go gloriosa Maria cum puero Iesu et Ioseph sancto. septennij spacio manens latita-
uit. Inde ad quattuor leucas alias ecclesias quas christiani orientales tenent duces
bamur. in quibus aliqua sanctorum corpora requiescunt.
Inde per multa procedētes loca de quibus mira ferebantur. tandē ad radices montis
venimus. super quo castrū Soldani est situm. vbi plurimos habuimus obuios mam-

Mammali.

Schlaui.

Chayrumbabylon.

In cingulo s. Pauli Christiani.

Castrū Soldani.

malucos qui de exercitio suo solito reuertebantur. Nam singulis diebus vel ad minus
ter in septimana. exeunt mammaluci curiales in planiciem sub montibus et ibi se in bel
licis exercent rebus. ascendunt etiam in saltus et loca altiora. actus militares agentes ut
nō modo in vallibus et planicie. sed et in montibus et collibus seipos et equos suos ex
ercitent ad pugnam et cursum etc. Multos ibi vidimus decoros iuvenes candidos et
rubecundos. similes nobilium patrie nostre filijs. Eratq; numerus mammalucorum tūc
temporis ad. xxi. milia. qui numerus ut cōmuniter cōtinuatur. succedentibus ut dictū
est filijs in loca patrum. suntq; ut in pluribus mammaluci illi de schlaunia. albania.
zirkassia. et italia. per pauci vero de alemania. Hinc pacifice pretereuntes nullam nos
bis molestiam intulerunt.

De cōtemplatione Chayri ex monte.

Quam autem preterissent. cliuium montis ascendimus per viam satis periculo
sam. nec manere in asinis poteramus propter precipitem ascensum. Tandē
multo labore in cacumen venientes. mox oculos cōicimus ad ciuitatem cō
siderandam. que profecto magna est. et dicitur hodie esse maior ciuitas in or
be. Quidam enim qui id certum habebant asserbant eam in latitudine duodecim mi
lia centum septuagintaduos passus habere. in longitudine vero quindecim milia cen
ti et septem passus. Dicitur etia; q; numerus parrochiarū sine ut aiunt cōtratarum in ipa
ribe. ascēdat ad vigintiquatuor milia. Verum ex illis nō nisi quattuordecim milia hu
iusmodi cōtratarum portis et seris singulis noctibus clauduntur. Castrū vero Sol
dani tantum in magnitudine spaciū occupat cum sua circumferentia. quantū fere op
pidum Ulmense. vel pars altera oppidi Aurenbergensis. ita q; eques sub quattuor ho
rarum intervallo sine intermissione faciens iter. longitudinem ciuitatis forte posset tran
sire. ipam vero totam per nouem vel decem horas circumire. Nam latitudo eius in ple
risq; locis dimidie leuce germanice occupat spaciū. in plerisq; plus. Mulchkeas pre
ciosissimas et plurimas cū turribus valde altis habet. et credo q; Rhome nūq; tot sue
rint ecclesie: sicut ibi sunt mulchkeas. oēs ex marmore polito fabricate. Ita proebdolo
sathanas suas ibi synagogas amplauit et multiplicauit.
Porro edificia in ista urbe de foris et illa satis sunt et turpia. utpote ex luto et latere ex
structa. sed deintus complius disposita sunt et ornata. mansionibus et habitaculis pul
chris distincta.

Preterea populosior est ciuitas illa q; alia vlla sub sole. crediturq; q; tota italia vix tan
to abundet populo ut urbs hec sola. Nam longe plures in ea sunt homines qui proprijs
carentes domibus dormiunt sub diuo q; sint venetis habitatores. Audita refero. neq;
enim ipse numeravi. Nam et iudeorum supra. xv. milia ibi dicebantur habitare. omnes
artificia exercētes. vel mercationibus vacantes. Regitur autem ciuitas ipa Chayrum
et administratur per regem Soldanum. post quem secundus in ordine ammiraldus
semper appellatur. post illum vero tercius diodarus. et hi tres toti presunt paganismo.
residentiam tamē faciunt in Chayro. Unde officiales et prefecti in omnia loca. provin
cias et ciuitates paganorum ex mammalucis transmittuntur. Hoc etiam certum habetur
q; ab olim quidam ab oriente et occidente magno et excellenti ingenio viri. ad illam ci
uitatem. pperauere. ut mira et magnalia que de ea audierant ibi viderent. Nam pitago
ras platoq; suis relictis sedibus. in egiptum laboriosissime migraverunt. ut memphitis
eos audirent et viderent vates. Appollonius quoq; siue ille magus ut vulgus loquitur
siue philosophus ut pitagorici tradūt. post lustratū orientem ut testatur Jeronymus.
tandem egiptum intrauit ut famosissimā solis mensam videret in zabulo que in Chay
ro creditur in templo solis stetisse.

Et respecta omni ciuitate Chayrina. ad nylum fluium nos cōuertimus con
templandum. qui eo tempore totum territorium sua ex crescentia et inundatione

operuerat. ita q; maior pars Chayri in vndis stare videbatur. Est autē nylus paradisi
fluius maximus et nobilissimus. qui in tres diuiditur partes principales. et in tribus
distinctis locis influit in mare. cuius vna pars tantū secus Chayrum et Babyloniam
decurrit. veniens per terras presbyteri Johannis. fluius iste in suo descensu sub Chay
ro adhuc in duas diuiditur partes. quarū vna ad sinistram preterfluit Uoy et Rossia
ciuitates duas. Alia vero ad dexteram currit per damiatam ciuitatem magnam mariti
mam. et est quilibet harum partium seorsum multis in locis rheno maior et spaciosior.
Aqua huius fluius semper est turbida instar tyberis in Rhoma. sed vbi ad modicum
tempus steterit fit clara dulcis et suauissima. Preterea nylus vbiq; piscibus copiose abun
dat. nec creditur q; in hoc parem habeat aquam in toto mūdo. Sunt in Chayro plus
q; octo milia hominum. qui se illarum aquarū circumductione nutriunt et venditione.
Sunt et profunde in ecclesijs et mulchkeis fovee. quas dum nylus intumescit aquis
replet. que purificate egriis datur in potu. et inde plerumq; curantur. Sunt etiam plus
rima ibi cameli ad hoc solum deputati. ut aquas de nylō ad perfundendum rivos com
portent. ne puluis ex frequenti hominum deambulatione nimium eleuetur. et ita impe
dimentum prestat negociantibus. Nam vbi huiusmodi nō fit perfusio eleuatur puluis
in altum velut fumus magnus et densus. et vix discerni potest an fumus ille ex igne ge
neretur. vel puluere. Et multis sepe soldanis per superiora tempora missis viris quibus
dam cum nauibus prouisis victualibus: que ad biennium vel triennium sufficerent. stu
diose inquisitum est et perscrutatum vbi nylus suam haberet originez primordiale. Sed
qui missi fuerant post exactum biennium vel triennium cum etiam vltra indiam longe
processissent. redeuntes dicebant se fines seu terminū nylī nullatenus inuenire potuisse.
nisi q; ab oriente emanat. Dicebant etiam vltra indiam nullam esse hominū habitatio
nem. sed terram proorsus inhabitabilem. et tantum ibi solis esse ardorem q; ferre nequaquā
potuissent. In hoc etiam fluiuo reperitur in india lignum illud preciosum et durissimū
quod albanum dicitur. proueniens ex paradiso per huius fluius inde decursum sine de
scensum. Quascunq; terras nylus preterfluit et infundit fructiferas admodum facit et
presertim egiptum. quam nisi iste fluius irrigaret tota sterilis esset et inhabitabilis red
deretur. Super ripam nylī mulchkeam quandā vidimus a longe cum cimiterio anne
xo. et dicebatur nobis q; in parrocinio siue festo eius sancti cui in honore ipa est fabri
cata. omnes mortui ibi sepulti festo ipso durante egressi de monumentis sine motu et sen
su sic stant cunctis cernentibus. et mor cuoluta solennitate in suis se recipiunt sepulchris
et hoc singulis annis fieri asserbant. nec est adultus aliquis aiebant in Chayro qui id
ipm ignoret. nec est dubium quin opere demonū prestigiose id fiat. Lacum etiam quen
dam vidim⁹ prope nylum qui per singulos annos instar sanguinis rubescit. in memo
riam fortassis illius plage qua omnes aque egipti in sanguine fuerunt cōuerse.
Ibi etiā vidimus per desertum quasi vsq; ad mare rubrum. sed et ortum balsami de quo
supra in villa inatharca. Nam quinq; duntaxat leucis italicis distat a Chayro vel pau
lo plus. Vltra nylum etiam piramides multas cōspeximus. quas olim reges egipti sua
super sepulchra fieri procurarunt. de quibus vulgus dicit q; sint granaria siue horrea
quondam ab Ioseph ibi pro frumentorum repositione edificata etc. quod hinc falsum
liquet. quia piramides iste ab intra nō sunt cauate.

Circa illas autem piramides ingens idolum Isis adhuc stare videtur. quod quon
dam egiptij colebat. Etiam supra piramides ipas magne et vetustissime cernuntur rui
ne. vbi quondam illa potentissima et nobilissima ciuitas egipti stetit. que centum portas
habuit. de qua sanctus Mauricius cum legione tebea fuit. Per nylum etiam ascenden
do mor venit in desertum Aran et Saran et Scithy. de quibus in vitaspatriū sepe mē
tio fit. ibiq; videntur monasteria hodie desolata sanctorum patrum Antonij. Dacha
rij. Pauli primi heremite. et aliorum multorum. De his eni locis desertis patres sancti
in Chayri venientes. sportas suas et plectas vendeant. et inde victui necessaria cōparabāt
Illi in locis superiorib; annis multi monachi greci morabant. qui calogeri communi

Oratorum
Mori.

Sepulchra
Soldanorum.

12000.

Consul
Venerabilis
Chayri.

portas ferreas
autem ad solium

vocabulo nuncupantur. sed hec omnia in dies deficiunt et decreseunt. charitate pristina frigente. Non longe a monte illo: moisi propeimus oratorium ubi deum. p. pharaone fertur orasse. In eo loco sarraceni muschkeam nunc fecerunt. Rursus in litore nelyi sursum eundo est regio quedam Segetha nominata. ubi aues quedam rare in magno sunt numero. videlicet psitticus pellicanus et huiusmodi. Simce quoque caudate et casti marini etc. et capte ducunt Chayrum venales in magna multitudine. Capiuntur autem in septembri. presertim psittici interdum milleni simul. Igitur cum singula huiusmodi loca de monte fuisset contemplati. descendimus per precipitum viam profecto periculosissima. et venimus per multa cimiteria ad sepulchra soldanorum. ubi multe preciose et nove erant edificate muschkee. Nam quilibet Soldanus in loco quem elegerit propriam edificat muschkeam. Modernus quoque Soldanus cui nomen katubce ingentem et grandem iam sibi construxit cum turri polita et alta valde. et circa illam domos magnas cum cellulis multis instar monasteriorum edificavit. quas sacerdotes de lege et ritu Zabumeti inhabitant ab ipso dispositi. qui nocte et die in muschkea et turri clamare et ululare non cessant iuxta morem suum. unde et nobis ibi transeuntibus velut canes latrabant. Ab hoc loco urbem ingressi magna cum difficultate ad nostrum venimus hospitium. ob hominum camelorum equorum et asinorum pressuras. quas pertranseuntibus percussit sumus et tracti. irrisi atque clamoribus contumeliosis lacerati supra modum. Vidimus quoque plurimas per civitatem coquinas per vicus et plateas. quia sarraceni raro intra suas coquunt edes: sed coctos emunt cibos. Et dicebatur nobis quod circiter. xij. milia cocorum essent in Chayro. quorum multi per civitatem cum coquina sua transeunt. portantes supra capitis sui ignem ardentem. ollas bullientes. et carnes in veribus assantes. hoc sepe numero vidimus oculis nostris.

Je. xv. octobris domi mansimus quiescentes. et quia mercatores quidam veneciani qui in Chayro erant. auxilios nos fecerant: ut celerius inde recederemus instigamus apud patronum et hospitem nostrum trutzelmannum humiliter deprecantes ut nos quatuordecim in Alexandriam couduceret antequam naues venetorum inde abirent. Habent namque veneti semper unum ex suis in Chayro qui et consul vocatur. qui pro defensione mercatorum in Alexandria et mercantiarum apud Soldanum laborat.

Je vero. xvi. octobris que erat festum sancti Galli cum esset eclipsis lune. sarraceni ululatu et clamore ingenti omnes excitabant ad superstitiones exercendas. quibus tempore eclipsis solis aut lune studiosius intendunt. Facto magne castrum domini Soldani cum trutzelmanno nostro intrauimus. ubi mirabilem ordinem et numerum maximam servorum Soldani vidimus. multitudinem etiam ingentem equorum et stabula grandia. et habitacula magna. de quibus omnibus tediosum esset scribere et forte etiam creditu difficile. Ibi primum vetus illud palatium hodie desolatum nobis fuit ostensum. quod quondam greci inhabitabant tempore zabumeti. et structum fortissimis muris et edificijs ut ruine demonstrant.

Inde in aliud castrum quod Soldanus inhabitat processimus. ubi per duodecim portas ferreas ingredi oportet antequam ad Soldanum veniatur. Per has introducti ipsum in throno regis vidimus residentem in vestitu candido. et plurimos mamalucos in ordine suo cum multo silentio reuerenter ipsum circumstantes. Ibi etiam plures antiqui graues et maturi viri circa ipsum astabant. post modicam horam egrediente trutzelmanno nostro et nos castrum exeuntes. venimus in latissimam quandam plateam siue forum amplum valde. ubi cameli asini et equi venduntur. quorum ibi tunc maxima copia erat. adestantes plurimi ex mamalucis qui equos venales contemplantur. Tandem cum labore domum reuersi quidam ex nostris facto prandio balnea intrauerunt. Sunt nempe preciosae et politae estuariae illis in regionibus et ciuitatibus. Ex vario maris facta. seruicia etiam sarracenorum balnearum satis sunt studiosa. habentes mirabilem modum ad rectificandum membra balneantium. quidam vero ex nostris locis vagantes

per ciuitatem in domum quandam fuerunt adducti in qua grandis fornax stabat plures habentes pecuitates. in quas certo tempore tria aut quattuor milia ponuntur oua galinarum. auarum. anserum. et columbarum. et fumo cooperiuntur. carbonibusque in debita proportionem fornaci imponuntur. ex quorum ardore oua calefiunt et vitella viuere morac pulli crescere paulatim incipiunt. et ita absque incubatione matris ercubantur simulque sub manu pastoris ad pascua ducuntur. ut oues vel ad forum ut ibi vendantur. Et quis id fictitium videri possit. tamen reuera ita se habet. nimirum animalia illa que humana arte et industria ercubantur. disciplinabiliora sunt his que secundum naturam suam speciei generantur. sequuntur enim homines sicut puli suas matres.

Equenti biduo ad recessum nos parabamus et interdum ad videndum rara et mira hincinde vagabamur. qui vero ex nostris Soldanum prius non viderant illo in tempore viderunt. Porro die. xix. octobris que erat dominica. xxi. post octauas trinitatis. conuenientibus nobis in unum remissam in loco solito audiremus. ecce due uxores trutzelmanni ut misse interessent aduenerunt. ad quarum presentiam dum trepidaremus quod paganas reputauimus dixerunt se esse christianas de ecclesia catholica. nec nisi in fide nostra se mori velle affirmabant et ita nobiscum missas pariter audierunt. Porro prandio prandio rebus omnibus dispositis ad recessum. burfas nostras aperientes pro hospitio pro familia proque namque deducta. pro asinis et equis qui nos cum rebus nostris ad nylum deducerent pecunias et posuimus non paucas. quo facto precedente trutzelmanno per medium chayri. processimus in asinis cum sarcinulis nostris contra nylum. qua in via irrationes iterum et contumelias atque etiam percussiones sustinimus non paruas. At ubi ad portum nelyi applicuimus et paratam ingressi fuisset nauem. trutzelmannus chayrinus ad propriam rediens nobis valde dixit. et quendam alium sarracenum dolosum in locum suum surrogauit. qui nos in alexandriam usque conduceret.

De transitu ex Chayro per Nylum versus alexandriam.

Itaque nautigantes per Nylum bidui spacio venimus lento satis cursu ad ciuitatem cui nomen Rossetum. Inter nauigandum autem pertransito oppidis quod Eloy vocatur. Ab inde usque rossetum circumspectantes delectabiles pulchras et fertiles valde ad dexteram et leuam vidimus regiones: habentes ab una parte Asiam. ab alia Affricam. Nilus enim has duas mundi ab invicem partes secernit. Oppida etiam amena et villas multas vidimus. terrasque ortis. agris et viridarijs amenissimis exornatas. in quibus cannamelles. dactili et alij fructus multipliciter cresunt. quorum similes omnibus illis in terris non vidimus usque. Verum hec amenitas et vberitas tantum in illis erat terris circumiacentibus quas nylus extra aluam suam effluens perfundere poterat et irrigare. reliqua vero terra ab utraque parte arenosa erat sterilis et deserta. Habuimus etiam multas naues obuiam que de Alexandria in chayrum pergebant. et hee a sarracenis funibus sursum per nylum trahabant. quemadmodum naues ex Colonia per rhenum equis magnam trahuntur. Alique etiam naues speciebus aromaticis onuste nos comitabantur. vidimus etiam in flumine nelyi plurimos cocodrillos qui bestijs. piscibus. et hominibus insidiant. erantque aliqui grossi valde et longi ad staturam hominum duos perungentes. Aliqui etiam maiores. aliqui vero minores. habentesque bestieille sordidos et horribiles aspectus. corpus vero durissimis squamis undique compactum atque cotectum in modum rhodacis. quarum forme siue figure alias lacertis in capite presertim caudis et pedibus assimilant. Huiusque reperiuntur alibi nisi in isto flumine sub chayro et non supra. Verum etiam in mari galilee aliquando inueniuntur sicut et plerique alij pisces in isto flumine abundant. quorum similes prefatum mare galilee habet. qui in nulla alia reperiuntur aqua. Unde nonnulli opinantur quod congregatio aquarum dicti maris galilee partim ex nyllo effluat per occultos terre meatus. solent naute capris cocodrillis pelles derabere. et easdem desiccatos mercatoribus vendere: qui eas in longinquas ducentes terras. pelles falso asserunt esse draconum.

3000. a. d. 4

De artipialibus

Trutzelmannus
Chayrinus.

Asinus et Asinus
Nylus semper

Cocodrillus.

Jeitags. xxiij. octobris illucescente. in ipm portum roseti applicuimus. nec vl
tra ducuntur peregrini nauigio per nylum nisi vsqz buc vt comuniter. et ab
hinc in camelis et asinis Alexandria aduehuntur. Quod ideo fieri didicim?
ne christiani ostia nylī principalia per que influit in mare possint explorare
aut inuenire. Nam his cognitis et cōperts a mari magno naues in nylum possent in
ducere et ita egipto nocumeta inferre. Porro anteaqz res nostras de nauī deponeremus
intelleximus qd omnes asini et cameli illius oppidi ad quendam vsum necessarium illo
die fuissent assumpti. quo fiebat qd nobis nequaqs seruire poterant nisi in crastino. dice
baturqz nobis qd si die illo tederet ibi nos manere aliam possemus conducere nauim et
inde vsqz in mare descendere. et tandem de mari res nostras alexandriā inferre. quod cū
nobis placuisset cōducta nauī alia et sarcinis nostris transpositis de priorī in eam mas
gnis clamoribus nauclerus prior impetijt nautum. postulans sibi solui. xxiij. scz duca
tos quod tamen trutzelmanno chayrino antea exsolueramus. Sed nauclerus cōstan
ter affirmabat nil inde se accepisse. vnde breuiter vt inde recedere et abire possemus nau
lum denuo soluere oportebat. nec est enim ibi christiano peregrino locus vel oportuni
tas iusticiam inuocandi vel ad iudices recurrendi. Rimurum priusqz cōtra nequissimū
illum trutzelmannū chayrinum iure pcessissemus omnem nostram substantiā exposuiss
semus immo et in periculo vite nostre fuissimus nō paruo. ob eius tum potentiam tum
fraudem. Igitur redempti a vera per datas pecunias per aliud nylī brachium intrume
ris laboribus remorum tractu et funium per aliud nylī brachium descendimus in ma
re cursu vltra modum tardo et lento. Inter hec quidam sarracenus per densum lutum
cum lancea ad litus veniens procedere nos phibebat nisi quilibet nostrum vnum sibi
madinum dedisset. Faciunt autem. xv. madinivnum ducatum. datis madinis rursum
in litore multum prosperimus populum cōfluxisse et multa hominū tentoria sicut sepe
antea per desertum videramus. Erant autem arabes qui accurrentes funes ex manibz
trahentium nauim rapiebant nosqz ad litus tractos cōpellebant iterum aperire buras
dicentes sui iuris esse qd quicunqz eos transiret aut sponte propria aliquid eis exhiberet
aut certe vi eum spoliarent etiam si Soldanus ipse transiret. Alserunt enī arabes se ideo
omnium esse nobilissimos qd spolijs dumtaxat viuunt. et in solitudine morantur. nec ci
uitatem nec villam nec domum vllam habentes sed cum tentorijs de loco ad locū trans
migrantes. Ipsi sic muneribus cōpescitis in quandam venimus planiciem vbi nylus
ex vtraqz parte alueum suum egressus totam terre superficiem ita operuerat et quasi ma
re videretur quo accidit qd naucleri pzelatitudine et effluentia aque pusi verum nylī al
ueum perdidit. a quo longius proiecti in tenuem deuenientes aquam in incertum
ferebantur quousqz nauis terre limoqz infixā mansit immobilis stans aliquandiu dos
nec naucleri in aquam descendentes maximo cum labore nauim a loco propulerunt.
quo facto iterum infixā humo stetit. vnde modo simili amota tandem immobiliter ter
re adhesit. nec aliquo poterat inde labore euelli quo nostro periculo aliarum nauū nau
cleri cautiore facti. a via ista nostra diuerterunt. Porro vsqz ad solis occubitū ibi ma
nentes nō paruum die illa et nocte sequenti miseriam patiebamur. nullum coctum cibū
sed panem dumtaxat paximaciū vescentes et bibentes aquam turbidam et nylō. in me
dijs fluctibus diem illam et noctem agentes. In crastino vero diuo munere vento as
flante secundiore impletis velis inde fuimus erepti. et ita vsqz ad ostium quoddam pri
uatum arte factum per quod nylus influit in mare repente eieci. Tuncqz iam pene in li
tus venissemus alexandrinū iterū nouas exponere pecunias et dare naucleris cogeba
mur. de quibus in cōuentione cum eis mentio nulla fuerat facta. Tandem ex nauī in ter
ram descendentes res nostras et sarcinas in singularem reposuimus locum. eo qd super
litus maris multa substantia de speciebus aromaticis erat constituta. et sarraceni circa
eas et camelarij cum camelis res ipsas in Alexandriam ducuri que adhuc ad tria mi
liaria germanica distabat non parua. Porro contentio magna inter camelarios erat.
quis eorum prior suis inueniret res camelis imponendas. Pari modo de rebus

Portus in frange
conuentione in pax

Mading.

Portus Alexandri
m

nostris accidit ferendis. Igitur a mari procedentes versus Alexandriam fertiliss
ma montana palmis repleta habuimus ad dexteram. ad sinistram autem latissimū
campum in quo salis fontes siue saline exant. Omnis namqz aqua tempore inūda
tionis nylī et ex crescentie maris in sal sapidissimū solis seruoze decoquitur. Unde
regio illa tota est alba quia sale vndiqz resperfa. Accelerauimus itaqz iter eo qd fame
et siti. vigilijs et laboribz affecti. Quippe qd triduo absqz coctis cibarijs fueramus ipo
eodem sero alexandriam ingredi sperabamus. Vidimus autē in processu multas
veteres structuras sine ruinas. quasi grandis aliqua ciuitas olim ibi steteret. veni
musqz ad quendam cliuū per cuius crepidinem cum ascendissemus gloriosam ciui
tatem Alexandriam sub oculis habebamus. mare magno pro parte vna cinctam. pro
alia amenissimis et fertilissimis ortis circūseptam. Est enim vbera satis gleba. qd suo
tempore fecunda nylī aqua irrigatur. ibi crescūt nisi fructus scilicet dulcissimi quo
rum similes vidimus in orto balsami in maxima copia. ita talij fructus varij de po
merantijs lemonijs dactylis cassia citrinis ficibus et huiusmodi. sed pira vel poma
ibi crescunt nulla. Sunt etiam in illis viridarijs habitacula hominū pulcherrima
pro hominū recreatione facta et. Ibi aues capiuntur quedam candidē et albissime q
merule nūcupantur. Ibi et leopardi inueniuntur quos arabes adhuc paruos capiūt
et vendunt vnum pro ducato. Igitur cum ad urbem ipam venissemus portam pri
mam per quam intrare volebamus sarraceni clauserunt. atqz nos per totam ciuita
tis latitudinem supra fossata ciuitatis circūire coegerunt et id pedestres. et cum lon
go et tedioso ambitu ad aliam venissemus portam. crudelēs reperimus exactorem qd
de hominibus camelis et asinis vectigal graue exigebat. quo soluto intromissi per
primam portam altam et magnam ferreis seris et ianuis firmatam. putabamus nos
in pace vsqz ad hospiciū peruenturos. processimus ergo inter altos muros et fortes.
et ad aliam portam venimus ferream et grandem. quam multi sarraceni circūstabant
cūqz intrare cum bestijs nostris contenderemus. fustibus nos retrosum abegerunt.
motqz currentes aliqui primi etiam portam. seris et repagulis recluserunt. et reuersi
etiam hanc secundā claudentes. nos in medio stare dimiserūt. atqz ita cōclusi inter
duas portas altissimis muris et turribus circūsepti sedentes paximates nostros co
medebamus. et aquam que cara et modica nobis erat potabamus. nec aliud quippias
etiam hac vice habere poteramus.

Porro nocte illa pleriqz ex nostris cōperegrinis murum exteriorē ascendentes
fossata et fossata per circumitū contemplabantur. qui nūquā se pulchriore aut me
lius munitam ciuitatem decoris menibus et firmis. altisqz muris et turribz vidisse af
firmabant. ab intus autem non ciuitas sed pene acruus lapidū videtur plena rui
nis et desolationibus. Cum autem mane illuxisset apertis portis pro trutzelmanno
nostro Alexandrino nūcium misimus rogantes vt qd torius adueniens nos intro
duceret. qui cum venisset. literam quam a Soldano acceperamus ei dedimus. do
minis in porta residentibus exhibendam. quam acceptam. osculato reuerenter sigil
lo legerunt. lecta vtroqz litera incipientes a nobilioribz peregrinis vni post alium nu
dantes vestibz perquisierunt. inter quos dominus Johannes de Solms primus
fuit sic perscrutatus. deinde alij per ordinem. Quicquid autem de pecunia et alijs re
bus venalibz apud nos in sportis et saccis inuenerunt. in locum vnum seorsum de
posuerunt. et cum omnia et singula et exacte perscrutati fuissent secundū rerum. porti
onem pedagij acceperunt. clericos et religiosos immunes et absqz theloneo transire
permittentes. Nam quicquid infertur vel effertur. decimus de eo denarius exigitur
et nemini in hoc vlla sit gratia. Ingressi ergo ciuitatem cum tam miserabiles vndiqz
cerneremus ruinas obstupuiimus. ammirantes vehementer qd tam miseram ciuita
tem circūdarent muri tam firmi et decori. Duci ita in curiam regis sicilie que est fon
ticus cathalonioz. ab ipso curie inhabitatore qui consul cathalonioz cognominat
humaniter et benigne fuimus suscepti. assignansqz cameris res nostras itulimus in
tas. Est autem fonticus domus grandis in qua et negociatores et merces eorū con
n

Salina.

Paximates.

Prolegi.

Curia
Regis
Sicilie.

no qd paximates
xpanes
clivus et religio
thesaurio transire
miserabiles

Fonitig.

seruantur vbi et forum rerum venalium habet. Quanta enim et veneti in alexandria duos habent fonticos et ianuentes vnum. peregrini tamen abolim in fontico catha lonioz se recipere consueverunt. Nam et ab eiusdem fontici consule protegitur trutzel manno Alexandrino sibi auxilium ferente. Por rebus collocatis peregrini nobiles conspectui. Admiraldi. id est prefecti civitatis presentandi per trutzelmanni ipsuz alexandrinu conducebantur. quos ille pacifice susceptos. benigneq; allocutos sin guloz nomina exquirens. in catha iussit conscribi. sicq; ad sua redire loca permisit.

Porro quidam ex nostris coperegrinis facta conventionione cum consule cathalo nienli. comensales eius fuerunt. cibo et potu perparco videntes apud eundem. qui ta men non nisi argenteis vasis inferebatur. Alij vero cum domino de Solms in sua manserunt camera. edentes et bibentes iuxta votum et placitum ipsorum.

Altera die que fuit. xxv. octobris post auditam missam in capella curie memoza te que capellanu habebat sacerdotem religiosum de ordine predicator. clamor ma gnus et tumultus strepitusq; populoz insonuit in pta mare vnde exterriti in altio ra conscendimus curie loca. inde prospecturi quidnam esset et. Et vidimus fustes et grippas cum armatis navib; applicare in portum. quem intrantes bambardarum fragoribus et clangoribus tubarum populozq; clamorib; aerem replebant. Erant autem sarraceni quendam prepotentia de affrica sarraceni conducentes qui in mecha sepulchrum mahumeti visitaturi peregrinabatur. In mari autem existentes ides sarraceni inuentam navem cum. xij. xpianis rapuerunt. rebusq; inter se diuisis ipos xpianos alexandriam vendendos adducebant. Ipsos vero sarracenos cum ad litus applicuissent mamaluci alexandrini et ciues armis decorati de civitate exeuntes ho norifice susceperunt. et cum pompa magna ac multis clamoribus civitate introduce runt cum spolio prefato.

Je. xxvi. octobris que fuit dominica. xxij. post octavas trinitatis audita missa sumptuos prandio domi mansimus quiescentes. neq; enim adhuc se cure tunc exire poteramus. eo q; trutzelmannus debitam nobis necdum pre tenebamur pecuniam non diu exsolueramus) debitam nobis necdum pre stitit tutelam. Qua videlicet pecunia soluta (magna satis) in crastino nos ad portu duxit civitatis que ducit ad mare. et dominis qui in porta sedebant nos exhibes. in trandi et exundi quotiens liberet nobis indulsit libertatem.

Sequenti die que fuit Symonis et Jude post divina celebrata. in eum ducti fui mus locum vbi quidam erat carcer et adhuc est. in quo inclita virgo et martyr sancta katherina expoliata et scorpionib; prius cesa. dieb; duodecim sine cibo et potu mansit clausa fame et siti crucianda. sed dominus cibum ei per columbam ministravit. In quo etiam loco regina et porphirus miles. angelorum viderunt exercitu circa mar tyrem eam consolantes et ad tolerantiam martyri animantes ut habetur in eius le genda. In hunc sanctum locum post multos rogatus fuimus introducti. et vidi mus ante dictam carcerem duas marmoreas stare colunas satis eminentes. ab inui cem passibus. xij. segregatas. super quas horribiles rote seu machine fuerant locare et posite. quib; virgo ipsa speciosa debuit discindi frustatim. sed ea orate confracte sunt et quasi quatuor milia gentiliu inde necati. Eodem etiam in loco quinquaginta illi rethores qui de diuersis vocati prouintijs illo conuenerunt. in omni sapientia erudi ti cum katherina coram cesare disputatorio cenamine pugnaturi. quos virgo ipsa sacra. maxima in labijs eius diffusa gratia a deo deuicit ut et responsis deficerent. et se conuertendos ad xpm apertis vocibus exclamarent. Cesar ipe furibundus igne se cit cremari. sed vestib; eorum et capillis illeis multi crediderunt in xpm.

Inde transeuntes venimus in locu vbi aula alexandri magni ferebatur stetisse. na hodie in signu et memoriam eius stat ibi mire altitu dinis et latitudinis coluna ex la pide vno piosa. caputellum habens acutum que procul cernentib; quasi turris alta apparet. Est autem coloris rubei multis caracterib; inscripta. qui veteru litere fuisse pbibetur maior multo et altior illa coluna que rome ad sanctum Petrum hodie sta

qui dicunt olim ex alexandria iuxta illam fuisse collocatam et inde roma translatam Est et alia foris alexandriam altissima coluna qua pompeyana nominant. quia eam pompeius in sui memoriam fieri fecit. qua etiam vidimus in ingressu civitatis.

Inde progredientes venimus ad ecclesiam ad sanctam Sabban appellatam edi ficatam in eo loco vbi virgo sancta katherina ante passionem suam in curia mora batur regali. familia suam defuncto patre Costo rege cuius erat gubernans. hac ecclesiam greci monachi inhabitant.

Locus autem vbi martyr xpi katherina fuit decollata hodie monstratur extra vr bem alexandrinam. Suntq; ibi due marmoree colune magne in eius memoriam quon dam erecte. fuitq; ex eo loco corpus eius virginu angelicas manib; in montem sy nai transportatum. Hic locus tempore passionis et martyri sacre virginis fuit in tra civitatem alexandrinam que tunc temporis multo maior et latior fuit atq; glorio sior q; nunc sit. Est insuper in ipsa vrbe ecclesia ad sanctum marcum dicta. quam Ja cobite inhabitant in eo loco constructa. vbi ipe sanctus euangelista perhibetur ba bitasse. et septennumero diuina ibi officia celebrasse. Quamq; em pro sua humilitate pol licem sibi abscedit ut sacerdotio reprobo haberet tñ dei preualere iudicio et auctori tate petri alexandrie est episcopus ordinatus. Hoc in loco missam in pascha celebra sive in collo eius missa tractus est per civitatem istam. gratias agens deo. Inde re clusus in carcerem a xpo ihu et angelis sibi apparentib; confortatus cum postera die iterum ad collum eius funem ligarent ac per civitatem traherent aut. In manus tuas domine commendo spiritum meum. ita spiritum reddidit creatori. Hoc in loco a ve ris religiosus sepultus primu fuit. sed postmodum apud venecias est translatus. Est et alia ecclesia iacobitarum in alexandria que ad sanctum michaclem dicitur. in qua est sepultura peregrinor xpianorum qui ibi manentes debitum carnis exsoluunt. Na bilior inter nos coperegrinos dissenteria veratus cum diem ibi clausisset extremu omnibus deuotissime suscepis sacramentis. hac in ecclesia fuit tumulatus. Cuius transitus et mors profecto meror et luctui nobis multo fuit.

Qstenditur quoq; Alexandrie locus in quo sanctus Johannes elemosinarius quondam patriarcha alexandrinus. martyriu suscepit in confessione vere fidei p sistens. ut in eius legenda habetur. Sunt preterea in quatuor fonticis xpianorum in alexandria. pulchre quedam et ornate capelle. capellanos habentes latinos vel re ligiosos presbiteros vel seculares quas intermanendu ibi sepius visitauimus. Por ro his dieb; quib; alexandrie fuimus. multe naues galee et fustes in portum applicu erunt. multaq; fiebant depredationes. Nam veneti nauem vnam onerariam neapo litanam que alexandriam properabat spoliauerunt. eo q; tunc temporis graues in ter eos et regem Neapolitanum inimicitie et guerre versabantur. Aduenit etiam illis diebus galea quedam xpianoru de transmarinis partibus in qua alemani quidam erant qui et direrunt nil aliud in sua habere galea. nisi nuces auellanas in valore. x. miliu ducatoz. que in orientaliu non crescunt teris et proinde care illic habentur. Ferturq; q; ultra centum annos ibi sint durabiles. ita q; nec marcescunt nec tabescunt nec vermib; corroduntur. quib; tamen defectib; apud nos vltra vnu seruare annu sub iacere noscuntur. Illis etiam dieb; videntes alexandrinu qui per mare vagabatur na uem alienam portui applicare. et eam expugnantes ceperunt. captamq; introduce runt in portum victores. spolia inter se distribuentes more pirataru. Nisi em naves alexandriam applicare volentes potenter sint armate ab ipsis alexandrinis anteq; in portum venerint spoliantur. quem cum intrauerint secure sunt qd diu steterint in eo Brandis etiam est sarracenis cura pro custodia portus illius. vnde et duos qui intra civitatem habent montes. qui hominu manib; facti sunt assidue conscendit ut ma ria contemplantur. longe lateq; inde prospicientes si qua videant vela que mor vbi viderint Almirdo denunciant. qui cursoriam emittens nauiculam de coditione in quirit aduentantiu. Et q; forte creditu sit difficile tamen omnino ita sese habet qd

*colubis responda
rentibus et binorum
rentibus affinis*

narrabo. Ipe Amiralduſ ſemp apud ſe quaſdam diſciplinatos habet colūbas ſic
edoctas vt quocūq; perreſerint inde in ipſius amiralduſ curiam reuertantur. Earum
duas aut tres naucleri emiſſi in occurſum naniū ſecum recipientes educunt per ma
re. vſq; ad locum in quo aduentantes poſſunt explorare. vbi mox conſcriptam cedu
lam continentem que ſcitu neceſſaria ſunt ad collum vniūſ ſuſpendūt columbe. eā
q; ſi nūt auolare. q̄ continuo volatu ad menſam vſq; amiralduſ zedulam afferens qua
les ſint venientes indicat. Q̄ ſi poſt primam emiſſam colūbam aliud quidpiā ami
raldo fuerit ſignificandū mox ſecundam emittunt colūbam vel etiam terciā ſi ne
ceſſe fuerit. z ita longe anteq; naues portum intrent amiralduſ de eis ē edoctus. di
citur etiam q̄ alias habet colūbas quas vſq; in Chayrum tranſmittit ad Solda
nū tempore quo aliquod repentiniū z arduū inciderit negociū ſibi neceſſario ſigni
ficandū. Porro ſi naucleri ab ipſo amiraldo miſſi nauū conditiones inueſtigare ne
quiuerint. hoc ipſi per colūbas ſibi renūciant. qui ſtatim armatas mittit ſuites tra
dens in mandatis vt aduenientes inuadant. depdentur. z ſpolient. qđ z faciunt niſi
eos inuenerint fortiores vt dictum eſt iam ſupra.

*Je tandem. xix. ad loca ciuitatis videnda hincinde euagantes. merces p
ſerim conſiderauimus fonticoz. qui omnes pleni mercibz erant. pter ſo
lum fonticum carbalonioz in quo nil aliud niſi quidam ſeuiffimus iace
bat leopardus funeligatus.*

*Preterea ſarraceni z xpiani paſſim in eo pariterq; comedebant z bibebant. Janu
enſiū vero fonticus domus vtiq; pulchra z magna erat. z multi negociatores z mer
ces precioſe in ea. Inde amboſ venetorum perlustrauiſus fonticos. z pter merces
quas ibi repperimus copioſas. vidimus ſtrutiones in eis grandes incedere. q̄ ferrū
ſibi proiectum comedebant. Porcū etiam ibi veneri nutriebant que ſolum z vnicū
in tranſmarinis partibz illuc conſpeximus. Multo em̄ magis ſarraceni abhominā
tur porcōs q̄ iudei. qui nec illum vnū paterentur viuere niſi ad p̄ces venetoz Sol
danus ei vitam indulgiſſet. Demū thurcoz intrauiſus fonticum. in quo negocian
tū multus erat tumultus. ſic z in fontico mauroz z ethiopum. ſic z in fontico tartā
rozū. vbi pter cetera. nobiliſſimas res id ē homines. viſiſſimo precio vidimus ve
nales vtriuſq; ſexus. inuencos z iuenculas. pueros z puellas. mulieres etiam quaſ
dam qui paruulos habebāt ad vera pendentes. qui om̄es ibi ſui expectabant ven
ditionem. z viſiſſime tractantur atq; turpiſſime dum ab emptoribus probantur ſani
ne ſint aut egri. valentes aut inuolidi zc. Denudantur etiam puelle z currere atq; ſal
tare coguntur. z hūc in modū varie exquiruntur an ſint ſine defectu vel non zc. Sin
gulis autem noctibz omnes fontici per ſarracenos a foris claudūt ne quis ingre
di poſſit vel egredi. ſed z his diebz ipi in muſchkeis congregantur z quādo p̄cipuas
habent ſolennitates. nec ſunt in alexandria domus vllē dictis fonticis pulchriores
z ornatiores. His perſpectis ad mare acceſſimus vbi magnus erat hominū conuē
tus circa mercatores qui ſpecies aromaticas ſaccis imponebant. Siquidem dū in
camelis ſpecies ad mare de fonticis educūtur nauibz inferende. ſarracenoꝝ officia
les ſtantes in litore ſaccos euacuant. pſcrutantes ne forte aliquid p̄cioſum inter ſpe
cies abſconditū efferatur. Lūq; ita circa ſpecies laboratur pauperes z inopes mul
ti adcurrunt. ea que manus fugerint imponentiū raptim colligentes. z q̄ furtim au
ferunt mox in via ſedentes vendunt.*

*Je vero. xix. octobris due quedam alie veneciane galee venientes de affri
ca. quas galeas de Traffico cognominant. portui applicuere alexandrino
pari modo ibi onerande ſicut zille quatuor q̄ ibi erant iam onerate. Eodē
die tractare cepimus z conuenire cū galearum patronis. ſuper noſtro cum
eis reſeſſu. z pro certo duriores eos nobis repperimus q̄ ſarracenos. Nam qz ſcie
bant nos cū eis oportere recedere. multū nimis z inſolūtū a nobis nauū exigebant.
Factumq; eſt vt in ipā conuentione peregrinoꝝ ſocietates ab inuicem ſoluerent. illis
in iſtam galeam alijs in aliam ſe recipientibz. nos vero in galea domini capitanei z*

domini conſulis venetozū eſſe maluimus. cuius galee patronus. dominus erat Seba
ſtianus cōſent. cōſulcrunt ſe quoq; ad nos domin⁹ Johannes archidiaconus tranſil
uianus de vngaria. et frater Felix ordinis predicatorum de Alma lector. Cōuentione
autem facta. pluribus adhuc manſimus alexandrie diebus. inuiti tamen et coacti. ga
learum expeditionē preſtolantes. quo in tempore dominus in Solms vt ſupra memi
ni. rebus exceſſit humanis. cuius ſepulchre et funeri. debitam z oportunitam op̄a impē
dimus. planctum amarum facientes ſuper eum. Obijt autem in nocte ipā que diē pre
cedebat omnium ſanctorum. Quo mortuo in eam quam cōduximus ſecelſimus galea
am. alexandriam vltimus deinceps nō ingredientes ſaltem ad manendū. ſed in galea
dormiuimus manducantes et bibentes cum patrono. Perſuaſum ſiquidem nobis erat
vt octo vel decem diebus ante galearum reſeſſum. clameſtine eas ingrederemur. qz per
ſingulas cuſtodias ſarraceni de omnibus rebus et perſonis graue exigunt pedagium ſi
ne theloneum. decimū denarium de centeſimo iuxta ſuum cōponum recipientes. Sunt
autem tres cuſtodie inter mare et ciuitatez. Quarum prima eſt circa portam inferiorem
que ducit in vrbez. Secunda vero longe ab ea in exteriori porta que ducit ad mare in
ter muros ciuitatis. Tercia autem eſt in litore maris. In his omnibus officiales Sol
dani. omnes tam intrantes q̄ exeuntes diligenter examinant et perſcrutantur. et poſſi
mum mercatores et merces eorum. Ego vero auxilio trutzelmanni noſtri alexandrini
cui nō paucos propinaui ducatos. obſtinaui q̄ res mee per dictas cuſtodias ſine perſcu
tatione fuerunt educte.

*Porro die tercia nouembris ad iuſſum capitanei galea noſtra in altum fuit ducta ſecus
nouum caſtellum. quia iam naues parate erant ad reſeſſum. vnde omnes peregrini con
ſocij noſtri qui adhuc in ciuitate manebant ad ſuas ſe preſentantur galeas. que omnes
iuſſu et nutu ſuo: ex ordine noſtre cōiungebantur. iuxta dictum caſtrum quod proſecto
egregium eſt et forte portum cōcludens muniensq; alexandrinum. Eſt enim portus il
le multum ſcopuloſus. et per ſcopulos a litore vſq; in mare murus multis turribz pre
clarus et munitus eſt deductus. atq; in extremitatibus ſcopuloꝝ et muri illius. ca
ſtrum eſt extructum preſatum in mari. quod modernus Soldanus fieri fecit conſilio
et induſtria vſus cuiuſdam mammaluci alemani ex Opperheim dioceliſ Daguntine
nati. qui iam pridem relicto paganiſmo. ad ſancte matris eccleſie ſinum reuerſus eſt loz
cuples et prediues.*

In portum illum nulla poteſt ingredi nauis niſi caſtro huic loco Soldani reuerentiā
exhibeat velum remittendo. Verum cum in loco illo cōſiſteremus diebus quattuor de
cim ibi manſimus. longiſſimas habentes horas et tedio grauiffimo affecti. omni quaſi
momento galearū tranſitum expectantes. quo in tempore multis fuerunt vexati mole
ſtijs galearum patroni. et vnus etiam eorum grauiter vulneratus a ſarracenis. multaq;
eis euenerunt incomoda. qui poſt galee educationem a terra in altum: denuo ciuitatē in
trauerunt. Illis etiā diebus ſciſma fuit inter patronos alijs recedere volentibus. alijs
adhuc manere amplius cōtendentibus. et niſi dominus capitaneus ſequiſtrum ſe z me
dium interpoſuiſſet. ab inuicem fuiſſent diuiſi. Obſtat enim nec voluit vt quiſq; recede
ret donec omnes et ſinguli expediti eſſent ad plenum.

Igitur cum dies quindecima nouembris adueniſſet. omnibus ad reſeſſum prepara
tis. proſpero ſtante vento. ſolutis nauibus. leuatis anchoris. expaſiſq; velis extra por
tum euecti. alexandriam poſtergauiſus ciuitatez. ſubtracto litore ab oculis noſtris
ita q̄ in craſtino longius eieci nullam proſus vidimus terram vndiq; circumdati ma
ri. Erat autem galea noſtra curſus velociffimi vnde et alias longe precedebat. Extunc
panibus deficientibus alexandrinis. parimates ſiue bis coctos cepimus manducare.
et quod mirum erat in oculis noſtris piſces nobis falſi de danubio videlicet ſturiones
miniſtrabātur. ſed turci per quozum regiones danubius fluit illos ad terras tranſfrūt
ſarracenoꝝ a quibus veneti eos emunt. Flauigauimus igitur ex alexandria p mare
n. ii

Traxit cuſtodie

*1.
2.
3.*

*Paximatus big
pauis.*

bicarium in mare carpatum. Unde die sextadecima nouembriis optata flante aurave
loci cursu intrauimus mare creticū. et fuimus die. xvij. illucescente proiecti usque ad pro-
montoria Crete siue Landie. insulam tñ ipam nō sumus ingressi. Ingenti vero fuim⁹
leticia permoti cum huc loci venissemus. pro eo q̄ iam quinqs ferme spacio mensum
nullas fideliū videramus terras. iamq; nobis videbatur quasi patriam nostram atti-
gissemus. cum ipsam fidem et gloriofam insulam Cretam siue Landiam sub oculis
habebamus. licet longissimis adhuc distarem⁹ intervallis a solo natali. Quippe qui
iuxta cicladas insulas per Hellespontū. et seuissimū mare maleum nauigaturi. adhuc
Achayam. Albaniā. Dardaninem. Corziriū. Billiricum. Dalmaciā. Schlauniam.
Croaciam. Istriam. et forum Iulij ante nos habebamus iuxta earum cōfinia pro-
uinciarum viam facturi.

Ic. xvij. cum ad latus memorate insule crete venissem⁹. iussit capitaneus cur-
sum galee intercipere. velozum remissione. et proiecta schaffa in mare misit. p
phisco qui in alia erat galea mandans vt q̄torius ad se veniret. Cōsul enim
venetianus grauitate cepit egrotare. pro cuius cura phiscus vocabatur.

Eius rel gratia inter duas insulas Landiam scz et Nataliam siue proiectione volueba-
mur. Ita et sequenti die festo scz sancte Elizabeth instabili vento huc illucq; proci-
bamur. quo factum fuit q̄ omnes galee sic fuerunt cōiuncte q̄ de vna ad aliaz colloqui
poteramus. sed post paululum mutata aura. mare motu inquietissimo feruescere cepit.
nec fuit quicq; in superioribus galearū quod nō procellis vndiq; illabentibus perfun-
deretur. et cum sol occidisset. magis ac magis tempestas inualuit. ita q̄ naucleri et galeo-
the infirmi superius sub transtris suis iacentes. nec valentes aquarū incidentium ferre
perfusionē. magnis apud patronū precibus vix obtinuerunt q̄ in carinam nauis sue
runt intromissi. vbi species aromaticæ et merces alie cōseruabantur. Fuerant namq; vi-
ginti galeothe infirmati in Alexandria de aquis ibi potatis. Nam ciuitas ipa est sub-
tus ybiq; cauata et super testudines edificata. Nilq; ex crescente omnis illa cōcauitas
aquis repletur sub domibus neq; sunt alie ibi aque nisi ille de quibus domines et iunē
ta bibunt. et dicuntur aque ille esse infecte et pessime. Inualecente autē vento imber ma-
ximus descendit. et cuncta infudit prius intacta. quo accidit q̄ patron⁹ et alij venetiani
qui hactenus super castellum in puppi manserant ad nos in carinam fugere sunt cōpul-
si. eo q̄ castellum aquis vndiq; replebatur. capitaneus vero et cōsul. in pfunda puppis
camerula. clausis desuper hostijs manserunt. Naucleri autē maximos per totam noctē
per pessi labores. cōtinuis cursibus et horrendis clamoribus. infirmos grauabāt. quis
bus nulla requies erat. sed et sani quidā et valentes egrotare ceperunt inter quos vnus
erat dominus archidiaconus de vngaria. dñs quoq; cōsul magis ac magis cepit desti-
tui. duo vero ex galeothis mortui. nocte eadē in mare sunt proiecti.

Sed illucescente die que erat vicesima nouembriis cepit tempestas ipa paulatim decre-
scere. ac mare ipm magis magisq; mitescere. Tandem ad quandam insulam applicui-
mus cui est vocabulum Ayō. vbi sub castello quod Ayum dicitur fixis nauibus per-
factas anchoras. in barcis egrediebamur ad litus vbi inuentis cōsocijs nostris peregrini-
is per montis precipitem et petrosū cliuū ascendimus in ipm castellum nyum. et
inuenimus inter ascendendū tres ecclesias de ritu grecorum. vnam inferius circa litus
aliā in montis ascensu. terciā in ipso castello superius. quas ingressi gratias egim⁹ lau-
dantes et glorificantes deum qui nos in terras reduxit christianorū. nihil autem repe-
rimus venale ex his que victulerant necessaria nec panes neq; oua zē. Nam qui prius
ascenderant tulerant omnia. Est autem ipm castellum satis populosum hominib; qui
in paruis habitant domunculis quasi tugurijs de fructibus insule viucentes. nec sunt
alij eiusdem insule habitatores aut incole nisi isti de castello prefato. Estq; insula ipsa
feralis satis et pinguis glebe. Est quoq; castellum ipm vetustissimū a grecis quondā
potentibus pro maris tutela et custodia super abruptas petras exstructum. Ex eo enim
per latissimū mare cōtra insulas cicladas et Landiam patulus habetur prospectus.

De crepidine montis aqua descendit clara et dulcis. sed nō multum frigida. in vasculis
tamen reservata statim frigescit. Sub monte etiam riuus quidam dulcem cōtinens a-
quam per vallem currens illabitur mari.

Am vero dies. xxi. illucesceret clamor ingens cuiusdam lamentabiliter flen-
tis in nostra audiebatur galea. eratq; vlulatus ille filij domini cōsulis. qui scz
consul nocte eadem vniuerse carnis debitum exsoluens diem clauserat extre-
mum. hunc nō solum filius sed cuncti qui virum nouerant plangebāt. Iussit
itaq; filius defuncti patris corpus in terram edoctum poni in cappella que ibi in litore
erat. super quod illic positum irrucens planctus magnū fecit. quem sui cōcives a corporis
re amissum in galeam reduxerunt. Corpus vero exenteratum lotum. vinctum. et aromas-
tibus cōditum ligneo locello imposuerūt. pice et clauis bene firmato. sicq; venetias ad-
terressemus. certa didicimus experientia. cōstitutū esse mendaciū. quo dicitur q̄ corpus
exanimē siue mortuum per mare nō possit duci. et preterea illius figmentū peregrini et
am nobiles. barones et milites. qui pro tempore in mari rebus excedunt humanis sta-
tū in vndas mittuntur nec vel ad terras primas sinuntur. vbi gratia sepeliendi. Eo-
dem die quatuor mortuos de galeis sepulture tradidimus in terram. que et mater est
vniuersorum.

Ic. xxij. festo scz sancte Cecilie virginis et martyris cum sustulissemus. in ma-
ris magni et spaciosi latitudinē vento nō satis bono immo aduerso prozsus
incidimus. Qui quidem ventus cōtrarius. versus Traciam nos impulit. at-
q; sub paucarum spacio horarum si eius fuisset impetum insecuti. Con-
stantinopolim aut Troiam aut Hicropontum. vel alius etiam Athenas mirream et
Salarbas appulisset. vel etiam in pathmos insulam. Erat quidem ventus ille optimus
nauigantibus in macedoniam sed nobis inuiliis prozsus. Conatu pinde maximo ad
resistendum tali vento a naucleris facto. Tandem cum multo labore. longe sub nyō in-
cidimus in portum vni. desertum quidē sed firmum. Stephanum nomine. et ibi naues
stabilimus. et quattriduo mansimus: tedio grauissimo affecti. vento illo aduerso per
momenta singula augmenta capiente. Id quoq; preter cetera in malum nostrū adicies-
batur q̄ in nullum castellum introire sinebamur. Audierant enim nō paucos ex galeis
vita functos fuisse. putabantq; galeas omnes peste infectas. iccirco nos abhominabā-
tur et prohibebant. ingressum negantes. neq; vendere nobis quicq; volebant. non ob-
stante q̄ domini eorum ciues scz venetiani erant in galeis. Sunt enim loca ista omnia
insule et castella sub ditione venetorū licet ea per se nō regunt. vt Landiam Cyprum et
huiusmodi. sed alicui grecorū cōmittunt regenda et administranda sub tributo. Hyxia
tamē insula de qua supra mentio habita est sub dominio est cuiusdam ducis grecorum
qui et Turco tributarius est et cōfederatus. Sunt autem regiones ille asper et durissi-
me glebe. sed et aer satis incōueniens. Idq; nobis magnopere ibi formidini erat ne for-
te ibi diutius manere oporteret. quemadmodū Alexandrinis galeis anno accidit supe-
riori. que hoc in loco amplius q̄ triginta diebus moram facere ob ventorū cōtrictas-
tem et pugnam in mari cogebantur.

Inde tandem nauigantes in mare malcum mare vtiq; seuissimū peruenimus. in quo
plurima pericula cōsequentibus fuimus experti diebus. que vix vllis possent enarrari
verbis aut literis designari. Et profecto vt est apud virgilium. venimus nymbrorū in
patriam. loca feta furentibus austris. inter lucrares ventos tempestatesq; sonoras. Ibi
venti nutu coli principis sui. vt poete fingunt velut agmine facto. Qua data porta ruit
et terras turbine perflant. Incumbuntq; mari totumq; a sedibus ymis. Vna curusq;
notusq; ruunt creberq; procellis. Affricus et vastos voluunt ad litora fluctus. Hoc in
genere dico vt historie mos geratur nauigatio ista per mare illud tempestuosum p̄ces-
teris periculosior. et accuratius et latius necesse est vt explicetur.

Malpa.

Ala S² M²ha
nly.

Matthias

C. Anguoli.

6000

Bonanza

Omnia autem superiora galee in aquis natabant. Et ipsi marinarii tota nocte in aquis currentes vela crebro mutabant.

Porro tempestate illa durante cum naues abinuicem longius essent sepeate vnavi ventorum acta ad latus nostre galee grande impetu impetit vebementer. barcamq; collatalem dirupit penitus et destruxit nostra vero coquinam fregit eius et omnia que in ea erant.

Quantum autem terrorem contactus ille galearum nobis omnibus incusserit. Quis streptus fragor et clamor et angustia fuerit non facile explicari potest. nos enim qui inferius eramus in carina omni momento interitum expectantes conclusi in tenebris trepidi maiorem in modum suspensis sic animis stabamus. Cum autem infelix illa nox transisset omnes vertiginosi effecti sanctum invocabamus qua poteramus deuotione Nicolasi cuius imminabat festum dicentes. Suscipe nautarum pater nicolae precatus. Assis et solita nunc pietate tua. vel simile in modum.

In septima decembris vbi lux clara refulsit vidimus nos nullum habere adiutorium et ventum inutilem sortem nimis existere. desperantes ergo iterum vela vento commisimus. qui rapti classe eam cursu velocissimo in cicadas insulas reportauit ad locum vnde nudius tercius egressi fueramus in portum millo.

Ibiq; naues tonsillis alligatis et anchoris immersis huiusmodi ibi tinnimus. pro eo qd in diebus patronorum maris mare solito implacabilius habuimus. Sunt enim secundum marinarum estimationem singulares patroni maris sanctus Clemens. sancta Katherina. sanctus Andreas. sancta Barbara. sanctus Nicolaus. sancta dei genitrix Maria et sancta Lucia. omnibus his diebus difficilem habuimus navigationem demptis vltimis duobus. in quibus si maleam non vicissemus per huiusmodi totam ibi manere coacti fuisset. hoc firmiter tenent marinarii. Multis enim superstitionibus vacant in nauibus quando navigatio non est iuxta eorum vota. Alij dicebant qd peregrini terre sancte essent in causa quia res furtivas secum ducerent de locis sanctis. vel aqua iordanis quam simpliciter dicunt impedire navigationem.

In septima decembris inutilem ventum habentes. eodem mansimus in loco post prandium vero plures orationis gratia ad litus nauigantes in capella que ibi erat in honore virginis Marie dedicata eidem sese commendauerunt. Alij cantabant crebro hos versus. deuotius ad virginem ipsam clamitantes.

Salus splendor firmamenti tu caliginose menti desuper irradias. Placa mare maris stella ne inuoluat nos procella et tempestas obuia. Videbatur autem nobis tanq; sese inclinans virgo Maria sic nos affaret. vento in melius mutato. et classe ad recessus aptata. Pergite iam miseri sancta theotocos inquit. Et velis in flatibus portus intrate salubres. Ante solis ergo occasum portum exiimus et tota nocte in lumine lune tranquilla navigatione profecti ventum sequebamur optatum.

In autem octaua que erat festum conceptionis beate virginis fortiter processimus contra maleam eaq; post meridiem cōspecta cōterriti sumus metuentes iteratam repulsionem. Sed ad uesperascente die vento semper in melius confortato repente cornu illud seuisimam malee sine labore pene superantes sub vnius hore spacio decem et octo miliaria pertransiimus. Hoc cum fieret ingenti omnibus gaudio fuimus exbilarati tubicines pre leticia caneant. et omnes galiothe coclamabant omnesq; pariter vociferabantur deum laudantes. Interea vero nox incidens prohibuit ne ventum bonum sequi iuxta votum possemus. qd ad latus sinistri promontorium malee habuimus. Ad dexterum autem mare scopulis et cauitibus plenum. nec erat portus in quem intrare possemus. Itcirco remiserunt gubernatores omnia vela. naues ad latiora loca natate permittebant. dimittentes eas ibi ad sortem in deuijs aquarum currere sicut currunt equi lasciuus et effrenis. nunc cum proza nunc cum puppi se erigentes. nunc ad hoc nunc ad illud latus se inclinantes. et motibus cōtinuis et importunis agitabantur inter se uos fluctus nec stabant nec progrediebantur. Propterea noctem inquietissimam

habuimus plusq; in tempestatibus vllis. Statim autem vt sol refulsit quinq; erectis velis. progressi sumus inter scopulos et cautes. atq; die. xiiij. decembris ad Doronā uenimus ciuitatem. Eo tempore per diem naturale centum et triginta miliaria cōfecimus velocissimo nauigio. et inuenimus ibi sex galeas quas ante amiseramus inter tempestates. Ibi ergo portum ingressi et nauibus stabilitis ingressi missam in cōuentu fratrum predicatorum audiuius cum multo desiderio qd diu nullam missam audiueramus. Post missam omnes pariter peregrini et oibus galeis cōgregati cōuenimus in domo dominorum teuthonicoz comedentes et bibentes in leticia multa gratias agentes deo qui nos de magnis liberatos periculis mutua uisione fecit letantes. quia ab Alexandria usq; huc nusq; simul omnes fuimus. Peracto prandio. qd per dies aliquot didicimus nos ibi mansuros propter negotiationem mercatorum res nostras in hospitium cōportauimus. Voto nam est ciuitas in cornu Achayæ sita in terra cōtinenti prope turciam. vnde turci ad nundinas ebdomodales illuc cōueniunt cum christianis.

In decima sexta decembris galeas ingressi et classe soluta ad insulam oppositam quam nescio quā ob causam nominant sapientia: applicuimus. et distat per miliaria teuthonicum a motona per intermediū cannale profundissimū. et qd non erat utilis ventus eiecit anchoris classem ad pedem montis sapientie naucleri stabilierunt.

In xxiij. in noctis medio dum omnia essent in silentio subito aspirauit ventus salubris et bonus. et statim rupto silentio clamores magni excitabantur per classem. et ad recessum se parabant. leuando anchoras. sursum trahendo barcas et scaphas. erigenda vela. soluendo ac cōplicando spiras. que omnia sunt cum violentia festinantia et cōtinuis ac altis clamoribus. Classe ergo soluta a loco illo eiecit sumus per ventum in altum mare vbi mox iterum orta est seuissima tempestas cuius similem ante non habuimus. et durauit per diem et noctes duas. Omnes autem domini de castello transfugerunt ad nos in carinā. nec fuit memoria cibi aut potus hac tempestate durante. quia coquina erat in aquis tota.

In xix. redeunte vento gratiori quo et prius vsi fueramus. multas raptim insulas turcorum et christianorum transiimus. vtpote insulam Samarra. Limlea. Schefflamā et Azanta. Sopholonia que capta fuit per turcos anno superioris videlicet Millesimoquadringentesimo octuagesimo.

In vicesima mane uenimus ad insulam Corzicam que alias Corfun appellatur bonam et fertile. Et reperimus ibi classem armatā. et magnam eharistiam panis et omnium necessariorum. Itcirco capitaneus classis armate male se rebat cōquerens de capitaneis classis onerarie qd declinassent in illum portum. cum vix ibi pro suo exercitu necessaria essent. Fuit enim magna multitudo nauium et hominum mirabilis cōpressio. Illa insula est principium grecie. et est Rhomani portus munimentum. ab ea enim facilis est nauigatio in Siciliam in Trinacriā Sardiniam Apuliam et Italiam. Ex opposita eius parte est Doreia. Achata. et in paucis horis vento flante nauigatur in Patras ciuitatem vbi sanctus Andreas crucifixus fuit. et in Constantinopolim et Scutarium et in Calcedoniam insulam. et in ciuitates Sicilie Cathanam et Siracusanā vbi sunt montes et bene ignem spirantes. in quibus cyclopes fabri Iouis fulmina fabricant fm poetas.

In vicesima tertia sustulerunt simul omnes galee numero decem cum vna nani et vna grappa. atq; ita educta classe extra portum intrauimus cum bono vento cannale latum. quod diuidit Corziram et Dardaniā insulas. Letabantur autem valde gubernatores nostri de aura bona. quia alias grande periculum imminet nauigantibus in isto canali. pro eo qd in fundo ibi est quedam abyssalis vorago que vomit aquas maris et sorbet. et dū naues ad locū ueniūt subsistūt et rotantur

130.

Molona

Cognata

1480. ab
1500. circ
88

Cyprus fab.

Abysso
vorax

innotatio
Nicolai

Patroni maris

18.

Insula
Corzica
Rhoman
portus
munimentum
vorax

Papafigo.

Ad. Sgum
mar. Adria.
Hen.

1481

Capella de
Marty

H. i. m. a. p. r.

Sequenti die mansimus ibi ⁊ ecclesias ac reliquos videntes corpus sancti senis Symeonis in ecclesia metropolitana repperimus.

Nocte sequenti incidimus in Cornerum qui est pessimus maris districtus et periculosissimus quia mare ibi rapidissimo cursu contra anchonam tendit et nisi gubernatores arte et industria prohibeant mare nauem rapit. et in portum anchonensem longe positum deportat. In illo cornu grauissimam noctem egimus et tempestate valde horribilem passi sumus et inquietudinem.

Illucescente autem die mitigatus est ventus et ventum in Histriam que est natio dalmacie et polam ciuitatem vidimus. et circa vespertas in portum rubinensem venimus. De nauibus autem exeuntes in ciuitatem Rubinam que in monte est ascendimus ad vespertas in ecclesiam sancte Eufemie virginis. Auditis vespertis quod collegium est tibi. aperuit nobis prepositus ecclesie tumbam sancte Eufemie virginis. et corpus eius integrum vidimus. Miraculose enim de calcedonia ubi fuit martyr risata venit in eadem grauissima tumba per vias in rubinam his visis naues reingressi sumus.

Die septima soluta est classis et nauigauimus usque ad parentium ciuitatem histrie et illo die ibi degimus. qua aduersperascete classem reingressi et nocte leuatis anchoris cum optimo vento nauigauimus. et cum ingenti leticia. valde enim periculosum est ibi quando non sunt venti optati. pre leticia ergo noctem illam pene in somno duximus et mane.

Die octaua venecias ciuitatem vidimus. Porro quicquid veneti nos viderunt. omnes campanas ciuitatis compulsaerunt. et plurimi in barcis obuiam nobis venerunt ut soli facere in aduentu felici et secundo nauium vel galearum suarum. Ante portum sancti Nicolai extra castella classe stabilita multoque auro patronis soluto. in barcis portum et ciuitatem ingressi sumus in hospitium nostrum. letantes maiorem in modum atque gaudentes. nimirum quod optata denuo litora apprehendimus. multumque terris iactati salto. Sed et magnifice deo gratias egimus qui nos de magnis sepe periculis et angustijs sua clementia et misericordia atque beatissime virginis et martyris katherine haud dubium interuentu liberauit reducitque cum salute ipse omnium saluator et liberator christus ihesus in secula benedictus Amen.

Secunde peregrinationis ad diuam virginem et martyrem katherinam in montem Synai processus finit feliciter.

Ita sunt Insule a venetijs usque Rodum.

Prion et villa. distans a venetijs centum miliaribus italicis. sita in Histria		
Diser et Resslera.	xl.	
Arbia	xx.	
Urga	xxx.	
Rossera	v.	
Hyd	xx.	
Salligo	xxx.	miliaribus in Dalmacia
Prenna	q.	
Anpetina	f.	
Selua	q.	
Hybo	xx.	
Daygo	v.	
Ponto duro	xx.	
Stantpontello	i.	
Sancta maria de mela	i.	
Insula grandis de zara	f.	
Fruso	xx.	
Insula longa	i.	miliaribus in Dalmacia.
Zara vetus	v.	
Insula Ad sanctum Clementem	vii.	
Urga	v.	
Orthera cum multis alijs adiacentibus que hic non nominantur.		xx.
Insulare	xx.	
Sibenigum	xx.	
Dalcisco	v.	
Ad sanctum archangelum	iiij.	
Zessulo	dimidiu.	
Solta	q.	
Bratza	xx.	
Lizina	xviiij.	
Lissa	xl.	miliaribus in Dalmacia
Corzula	xviiij.	
Lakarza	xx.	
Lagusta	vii.	
Augustin	xx.	
Delida	xxx.	
Ragus	i.	
Troma	vii.	
Ragusa vetus	xviiij.	
Budua	xviiij.	
Anthipbara	xviiij.	
Dulcina	xviiij.	
Durazjo	lx.	
333ano	lx.	
distans ab insula preposita		
Alfano	i.	
Corfona	xx.	
Parona	v.	
Raipdelducas	i.	
		In Albania

Lanainnata	xx.	
zaffalonia	i.	
zanta	xl.	
Striffali	xxx.	
Detona	lx.	
Sapientia	ij.	
Lauerera	v.	
Saphinica	lx.	
Lamadappa	xl.	
Lirigo	xx.	
Lamaleon	lxxx.	
Dilo	liij.	
Antemilo	xx.	
Insula Polymo	lxxx.	distans ab insula
Paris	liij.	proxime posita.
Pyrria	xxx.	
Pyo	xxx.	
Dargoyr	xxx.	
Raffia	xx.	
Urina	xl.	
Stampbalia	xx.	
Alango	xl.	
Alastbrooa	xx.	
Piscopia	liij.	
Pyzara	xx.	
Ad sanctum Nicolaum de cartha	xl.	
Limonia	xx.	
Lazuna	xl.	
Rodum	xl.	
Arodo nulla alia insula nisi castru rasso.		

militarib in Grecia.

Sequuntur quedam communia vocabula de ideonmate sarracenco in latinum translata.

Caput	ras	Fulgur	barck	Alinus	hamar
Frons	lahala	Tonitruu	rad	Uacca	baccara
Crinis	Sbar	Brando	barath	Uimulus	hesel
Oculus	ayn	Rix	delf	Lapra	anse
Auris	eden	Blacies	sqilith	Quis	ganeme
Nasus	onff	Panis	chobif	Zuca	zyofbe
Os	fom	Panis	corban	Anser	ocke
Labium	soffe	Larnes	labem	Ballus	dic
Lingua	lesan	Lascus	yibon	Ballina	tefee
Dens	zcenn	Piscis	somck	Columba	hemame
Collum	angk	Auis	thayr	Lanis	keph
Buttur	mabla	pifa	bellie	canis	kolph
Pectus	sodar	saba	ful	leo	est
Lor	kalb	lens	addes	leo	sebey
Jecoz	kodeth	ordcum	sayr	yrfus	dubbe
Pulmo	kcbd	frumentum	chamebe	lepus	arneph
Stomachus	bathan	pomum	doffaha	lupus	dijb
Venter	kref	pirum	engassa	catta	kant
Brachium	zende	ficus	thyne	mus	sara
Danus	yd	angurij	bathich	mors	thant
Dignus	zabeth	pulmentum	tabich	mortuus	meyet
Dorsus	daher	ouum	beyde	anima	neffiz
Latus	iomb	botrus	enep	infirmus	gehenem
Lrus	salgk	vinum	nebid	Limiterij	meyba
Benu	rocube	vas	vgree	sepulchru	capcr
Tybia	kafbel	fons	ayn	calix	caf
Pes	refle	aqua	moy	liber	keteb
Pedica	behim	cisterna	byr	altare	bukel
Planta	tatrefle	fluuius	nahar	ducatu	ducat
Dens	alla	acetum	halli	denarius	denar
Angelus	melack	ciuitas	medine	medinus	medin
Sanctus	caddis	villa	dayan	tremus	terem
Diabolus	sagithan	castrum	carje	flus	gelt
Rex	meleck	ecclesia	camisse	bonum	fyd
Dominus	arab	templum	haikel	malum	sarr
Domina	rabbe	domus	baht	dulce	hellu
Nobilis	metheum	claustrum	huf	amarum	morr
Rusticus	vellach	turris	barfo	pulchrum	cayef
Agricola	villach	fenestra	tacka	album	abijas
Sutor	escheff	ianua	bab	nigrum	esuet
Sartor	hijath	via	trjck	magister	malle
Locus	tobach	molitor	daban	pistor	bestjan
Seruus	abijt	ancilla	ceryen	episcopus	osthopff
Sacerdos	kehem	sacrista	kandelocht	vir	rafol
Mulier	amara	pater	ebb	mater	omm
Filius	ebn	filia	bentht	frater	achb
Soror	ocht	amicus	meheb	christianus	nazarani
Celum	szama	sol	schemb	luna	kamar
Stella	nefine	nubis	gear	venius	baurva

Plumia	matir	lux	dary	dies	nabar
Flor	layl	tencbre	dahme	aer	foheb
Porta	bab	coquina	mabbach	camera	menfel
Infirmaria	maristan	caputium	cobet	pileus	stabzim
Tunica	taub	camisia	camif	cingulum	zennar
Caliga	choff	calcius	serbul	pallium	goffara
Frigus	barth	caloz	barr	terra	ard
Dons	ezebeb	vallis	rvodin	ager	achlin
Ditus	besta	arbor	segara	herba	basif
Urtica	carren	spina	fchocke	camelus	fijmel
Equus	faras	fur	herami	nequam	farrir
Peccator	cathij	meum	lij	tuum	lack
Vos	endom	ille	badack	ego	ena
Ita	ij vel cij	non	la	bodie	ylcom
Tras	gadda	cras	buckara	plane	fzvoj
Suum	lu	meus	methaj	ferrum	hadid
Lignum	vd	lapis	basar	ignis	lumen
Unum	rvobeijt	duo	etneyn	tres	telate
Quattuor	arba	quinqz	campf	sex	sythij
Septem	sada	octo	themani	nouem	tyfza
Decem	eyshara	yndecim	rvobeytasch	duodecim	tamentasch
tredecim	telatasch	quatuordecim	arbatafch	quindecim	campstasch
Sedecim	sythbasch	decem et fepte	fabatafch	decē et octo	themantafch
Decē et nouē	tyfthasch	viginti	afcharin	vigintivnū	rvobeytascharin
Vigintiduo	etneynafcharin		vigintitres	telatafcharin	
Vigintiqtuor	arbatafcharin		viginti quinqz	campstafcharin	
Vigintifex	sythafcharin		vigintifepem	fabatafcharin	
Vigintiocto	tementalcharin		vigintinouem	tefzatafcharin	
Enginta	talatin				

In sequentes historias prefatiuncula incipit feliciter.

Vobis explicitis atq; absolutis itinerarijs nostris diuino munere. haud inco-
gruum reor. quedā adiecta facere. que precipue generosorum atq; nobilitū a-
nimos magis oblectēt. quibus possimū hoc in opere morem gessi talia scri-
bendo. que eis lectu scituq; baud inutilia sed neq; fastidiosa forent. Verum
vti in primordio huius libelli cōmemoratum fuit. optarem vehemēter preter eum quē
mibi prestiuera finem principalē. etiam hunc nihilominus meo labori accedere fru-
ctum. vti ex his que narrauimus. deuotiorū christicolarum animi et pectora. magis ma-
gisq; in dies in perfidissimos et truculentissimos christiani nominis et sanguinis ho-
stes turcos vicz et sarracenos. zelo bono cōcitarentur roborarent accenderent. ad exter-
minandū eos de finibus suis vel saltem ad resistendū eisdem dum nostros occupare fi-
nes. depopulari et deuastare tentant audentq; libere. quippe nemine ex aduerso repu-
gnante. in pernitiē nō modo totius reipublice christiane. sed et pudorē maximū. Ad hu-
ius institutū. ppositum nō nihil cōduceret si serenissimi et illustrissimi principes generosi
strenui et nobiles viri. immo vniuersi christifideles crebro reuoluerēt. relegerentq; vel
saltem nouissima damna et exterminia plurima que perfidia paucis emensis annis im-
mo nostris ferme temporibz ecclesie intulerūt. et quāq; ea pene innumera sint neq; pau-
cis emetiri neq; esse abscondita alicui vel parū annoso possint. tñ quo intimius ortho-
doxorum cordibz imprimant. paucula ex plurimis. et ex paulo ante gestis hmoi mahis no-
bis illatis excerpta. his inferenda non ab re putauī. presertim q; in superioribus etiam
de aliquibz hmoi mentio habita est. Igit de Cōstantinopolis et Fligroponti in primis

expugnatione breuissime. postac de Rhodie vrbs obsidione latius. Ac demum idrums
ti capione sub cōpendio agam.

De Cōstantinopolitane vrbs expugnatione.

Anno dmini Millesimoquadringentesimoquinquagesimo secundo. ciuitas
Cōstantinopolitana cum esset obfessa a turcis. miserūt greci oratores ad sum-
mum pontificem Nicolauum quintū. implorantes auxiliū gentium et pecu-
niam. quos nō exaudiuit Nicolaus. indignū ducens italiam exhaustā pe-
cunijs. ppter expensas guerrarū. grauare nouis exactionibz. permaxime cum sciret gre-
cos se suis pecunijs posse iuuare si exponere vellent conducendo gentes. Sed iudati
omni amore reipublice et tantū priuate rei sue cōseruande intenti. in hoc inciderunt ius-
diciū. vt dicti et capta ciuitate serui effecti. res priuatas suas et publicas perdidērunt.
Et q; habuissent si voluissent expendere patuit. quia magne diuitie et thesauri multi res-
peri sunt apud plures psonas etiam mulieres. sed cupiditas excecavit eos. De ipa autē
captione dicte ciuitatis per turcos. Reuerendissimus pater et dñs cardinalis ruthenus
episcopus Sabinensis. grecus. noie Isidorus. qui tunc erat ibi legatus pape sic scribit
qui pñs fuit. sed manus illorum euasit ne occideretur vel caperetur. quia ingressis in
ciuitatē turcis. habitu dimisit et apparatū cardinalatus et vestibus vilibus indutus in-
ter fugientes e ciuitate se immiscuit incognitū. et inde ad Peram ciuitatē nō longe a Cō-
stantinopoli distantem se duci per mare pcurauit. Audite hec inquit in principio suarū
litterarū. Audite oēs gentes auribus pcipite qui habitatis orbem. Audite hec omnia
qui fidelē orbis partē colitis. Ministri. pastores. et principes omnīū ecclesiarū christi.
vniuersi q; reges et principes christole. ac vniuersus dñi populus cum religiosis cun-
ctis. Audite et notum sit vobis. q; pcurfor veri antichristi teucrozum princeps et dñs.
seruus autē tot dominorū quot viciozū. cuius nomen est Babumet inimicus crucis
christi. Heres rei et nominis illius primi pseudo. pphete et latozis legis spurcissime a-
garenorum. filius sathane omnīū flagiciosissimus. qui furis infectus et insania. sangui-
nem christianorū sine intermissione sinit. nec extingui valet eius sitis post eorū innume-
ras cedes. Tantoq; odio cōtra christum et membra eius mouetur. vt eradere nomē ei-
de terra nitatur. Et inspecto aliquo christiano sibi obuiā se inde existimet sordidatū
vt oculos abluat et os. immundū se profitens prius. Hocigitur tam terribile et horri-
dum monstrum. exigenabz demeritis christiano. iusto dei iudicio. in eos seuire et cras-
sari permittitur. ciuitatē imperialē nouam rhomā. olim felicissimā nunc miserimā et o-
mni calamitate oppressam. Cōstantinopolim diu obfessam cepit. expugnauit. spoliauit
omnibz bonis et pene deleuit. Quis autē (vt verbis vtat pphete) dabit capiti meo aquā
et oculis meis fontē lachrymarū. vt plorare valeā die ac nocte interfectos populos illi-
et sceleratissima sacrilegia in ea captura ppetrata. Quis huius horribilitatis memor nō
obstupecat. nō litargicus fiat. nō pre dolore obmutescat. Nec tñ cuncta enozmia expli-
cabo. ne pie aures audire refugiant sed ex paucissimis relatis cogitent alia. Dic nephā-
dus. nominibus blasphemie plenus. ciuitate recepta post decapitationē imperatoris.
cum omni sua pgenie et nobilitate. plurimos ferreis maniciis et cōpedibus alligatos. ac
collis eorum funibus cinctis. extra urbem deduxit. nobiles plebcios. monachos et mo-
nachas. mares et feminas. virtute et cōditione pclaros. vituperabiliter detractos. mul-
tis iniurijs refertas vt meretriculas et in lupanari pstitutas trahabant. tanta et talia cō-
tra eos agebāt. quanta de brutis animalibus et qualia sine rubore fari minime q; vale-
at. Adulescentulos vtriusq; sexus a parentibus segregabant et diuisim de eis precio ne-
gociabantur. Infantes corā genitoribus suis vt agniculos mactabant. Matres filijs
et geniti genitricibus priuabantur. Germani a fratribus. vxores a viris. nurus a socris
bus. lugentibz et vlulantibz segregabant. disuncti p sanguinij et amici. in diuersis regio-
nibus serui venditi ducebant. Quāq; amare lachryme. quāta suspiria. quot clamosi sin-
gultus inter amicos et natos. que miserabiles voces emittebant inter tantas cedes. fers
p ij

1452
illo anno Vrg
1560. cū
anni 106

Cardinalis
Lutherus.

Nova Roma

uitutes. expulsiões. et cōtumelias. Principes barones et dñi. bubulcorū porcariorū
 hominum. effecti sunt famuli. Intra decennū pueros ad ritus sue perfide secte com-
 pellebant. Deu quomodo obscuratū est aurum fulgidum sapientie. per tenebras igno-
 rantie. Aurū dignitatis per ignobilitatē seruitutis. Quomodo mutatus est color opti-
 mus grece eloquentie. in barbarie turchie. lapides sanctuarij si qui erant cōstantes in fi-
 de. dispersi sunt in capite omnium viarū iacentes pstrati. De ceteris taceamus. huma-
 na sunt. sed de iniurijs. subannationibus. cōtumelijs. obprobrijs sceleribus erga diu-
 na. que lingua valeat explicare. quis intellectus capere. que aures patient audire. ni sal-
 lor nunq̃ ita in honore deus. venerit gentes gehenne dedite. in hereditatē tuā. que
 israel est te videns per fidē. Polluerūt templū sanctum tuū ecclesiam nobilissimā sancte
 Sophie cum alijs. Imagines dñi nostri Jesu christi et matris ei⁹ virginis gloriose et
 sanctorū ac sanctarū dei. insignia viuifice crucis cōspuentes. cōfringentes. cōculcantes.
 sacrosancta euangelia. missalia. et reliquos ecclesie liberos dilacerantes. deturpantes. cō-
 burentes. Sacras vestes sacerdotū. reliquaq; ornamenta ecclesie scindentes. ad indu-
 mentū suū et ornatū sumentes. vel p vili precio conferentes. vasa domini. eius cultui
 dedicata. in eis comedentes et bibētes. in reliquiū cōstata ad pphanos vsus transferēbāt
 Posuerunt deniq; carnes sanctorū tuorum morticina seruoꝝ tuorū. reliquias beatorū
 corporum elcas volatilibus celi. dispergentes hincinde carnes sanctorū tuorū quos oc-
 cidebant bestijs terre. quia nō erat qui sepeliret. Altaria suffoderūt inuocantes nomen
 maledicti mahumeti. eum laudantes de victoria. Omittō pre pudore q̃ mingebāt. ster-
 corisabant. omnia vituperabilia exercebāt in templis imaginibus et reliquijs sanctis.
 Sancta canibus dabant. margaritas sacramentorū ante porcos p̃iciebant. Cum hec
 recolo totus ex horrore cōtremisco. nec vltius filo exarare quo illoꝝ piacula et fidei
 christiane religionis dedecora et irrisiones iniecta. Monasteria tam monachorum q̃
 monialiū inuadentes omnia diripiebāt. ēicientes illos de habitationib; suis. remodo-
 chia infirmorū destruebant. Et si de multis et magnis excidijs et exterminijs ciuitatū.
 historiographi etiā gentiliū referant. fere nulla posset desolationi huius coequari. Pul-
 lum incolam intra reliquerūt. nō grecum. nō latinū. nō armenū. nō iudeum. vrbē ipam
 suis ciuib; nudatā quasi desertā effecerunt. Eorū actus et opera p̃p̃ijs oculis vidi
 et cum aliquibus cōstantissimis viris vna. plura p̃p̃essus sum mala et pericula. licet de
 manibus eoꝝ me eripuerit deus vt Jonā de ventre ceti. Expugnata Cōstantinopoli
 Peram nō multū distantē occuparunt. menia eius ad solum vsq; deducētes. Ex cam-
 panis ecclesiā bombardas cōstauerunt. cruce que erat in cacumine turris eius cum
 ipa turri cōtriuērunt. Rempublicam ad nihilū deduxerunt. Iudicem et principem ei⁹
 turcum cōstituentes. Pedagia. guidagia. impositiones. et grauamina illuc applicantib;
 vel pmanentib; suapte statuerūt. His atrocissimis rebus nō cōtentus callidissimus
 et cruentissimus mahumet. christicolā ū summus inimicus. ad vltiora se extendit et
 trēmicos inter magnas et paruas iam centū septuaginta p̃parauit et ad mare egeum mis-
 sit ad insulas cicladas sibi subijciendas. Exinde se p̃parat cum infinito exercitū ad tres
 vrbes notabiles et potentes ppe danubium sitas transmigrare et expugnare. vnā quam
 vicz Periston nuncupamus. aliā Forobiū. tertia Bellostadū. Intendēs post totā per-
 currere yngariā. spoliare. deuastare. et cōterere vt neminē retro se diminat impedire ad
 alia p̃ficisci volentē. qm̃ ad italiā p̃citiū transmigrare cōtendit. p̃parare q̃z conat ga-
 leas magnas et paruas tricētas. naues magnas viginti. pedestriū et equestriū exerci-
 tum vltra centū milia. Et sic a durachio brundusiū transire cōtendit. que ciuitas sita est
 in regno Apulie. Qua p̃pter dep̃ecor exoro atq; exhortor vos oēs christicolas. vt zelo
 fidei et xp̃iane religionis p̃festa libertate gladio accingamini cōtra tā diros hostes di-
 uini cultus et oēs sanctimonie et vite morales. Et primo quidē abijciētes omnē dissen-
 sionē. emulationē. remittentes inuicē offensas. sicut et christus donauit oib; pacem et
 vnionē summope inter vos amplectamini. vt vnū et inde fortiores effecti. cōfidentes in
 adiutorio altissimi (cuius est victoria et bellū nō multitudinis) ipm̃ sathāā cum satelli-
 bus suis sub pedibus vestris cōterere valeatis. Licet enim in multitudine cōfidat et se

Lapionis
Sanctuarij.

Vagorū
Impropria
natio.

Inuadit
q̃si desolata.

170.

300.

20.

00000

ritate suorum. plures tamē sunt qui nobiscum sunt immo dñs ipse militiarū pro cuius
 fide et religione pugnat is ita q̃ centū ex vobis persequi et superare valeant mille ex illis
 et mille ex vobis decē milia. Ignauia enī et impentia belli innata sunt eis. Nec in sub-
 stantia sunt in litteris predictis et si aliquantū verba sunt immutata rē.

Denigroponticaptione.

Idelis quidem et prepotens vrbs Hgropontensis christiani nominis titu-
 tulo. fideq; insignis. abolim venetiane ditioni et potentatui subiecta. ciuitas
 profecto opido populosa. negociosa. sed et rerum omnium opulentissima. cuius
 q̃z optimorum refertissima. terra q̃z et mari diligentissime munita. portu p̃fer-
 tim tutissimo de mari gaudens. deniq; muris et menibus et turribus firmissimis vndiq;
 q̃z cincta et circumsepta. ita vt prozsus inexpugnabilis omnium opinione crederet. Que
 etiam ciuitas Calcides alio vocabulo cognominata dinoscitur. in insula Euboiā sita.
 Insula in qua in frumento. vino et oleo cunctisq; terre nascentibus maiore in modū fer-
 tilis et fecunda. potissimū autē aptis valde pro nauium galearūq; fabrica lignis abundās
 hoc modo sub turcorum venit potestate et direptionē. capta et expugnata Anno dñice
 incarnationis Millesimoquadringentesimo septuagesimo primo vertente
 Clarissimis quidē venetis semper abolim turcos opido fuisse infestos. tum ob eoꝝ in
 christū fidem sincerā. tum etiam maximā eoꝝ. cui inuidebant potentia. nemo qui graui-
 sum inter eos hincinde habita discidia. bella vltro citroq; fortiter gesta. guerrarū strepi-
 tus et cruentos sepe cōgressus legit vel audit dubitare potest. Hinc itaq; et hostili odio
 in ipos venetos turcos infectus. et nobilis atq; p̃diuini vrbis Calcidis euboie situs
 oportunitate. opibus quoq; et celebritatis gloria allectus. Anno quo supra O marium
 bechum principem bassam cognominatū tyrannus ipse mahumet cum exercitu copio-
 so nauali et terrestri ad expugnandā ciuitatem ipam Hgropontensem destinauit. Tan-
 dem post longam vrbis obsidionē ipemet cum longe copiosiori exercitu ex bizantio ad-
 mouit. ponteq; facto ex nauibus trans aquam pfundam satis et latam que vrbem p̃es-
 terfluit. militem in litus traiecit. et ex ea parte qua nō putabatur muros aggrediretur ma-
 chinis. quatit oppugnat. iactisq; plurimorū lapidum spericorū diruere festinat. Namz
 traditor quidam omnium nequissimus atq; pessimus. machinarum scz omnium que in ci-
 uitate in menibus et turribus atq; ppugnaculis erant magister et p̃fectus Thomas scz
 liburni cognominatus. signum turcis dedit. vt in loco sic stationis muros vbi debilo-
 res erant. bombardarū icibus verberarent facile ruituros. quod et factum est. Sicq;
 prodicione res acta est nō equo Marte pugnatum. Interea classis venetiana in subsidium
 et tutelam vrbis et ciuium obsessorū missa. negligentius agens. vagabatur p mare. capien-
 dis Januensium et Cathaloniorū aliorūq; christianoꝝ nauibus intenta magis. quib;
 ad suam firmandā classem ratibus adiunctis. venetianus capitaneus cuius rei gratia
 aduenerat nō satis probe est p̃secutus. Cum enim prepotentē nimis iam haberet clas-
 sem. que rem cōficere p̃spere deo. p̃picio potuisset ad insulam. quidem euboie p̃parauit.
 scz ostendens maximā obsessis iam vndiq; ciuib; ex vrbē spectantibus leticiam suo
 aduentu infudit. Ita vt manus vrasq; p̃ animi et cordis exultatione et iocunditate ex-
 panderent in celum. sed frustra vit cos iniquus ille capitaneus spe sua opinione fecellit.
 turbauit exitu infausito. tristitia effecit ingenti. haud dubiam quin longe maiori q̃ an-
 te gaudio letificarat. Nam cum tanta esset fretus classe ipse formidolosus. inter inimi-
 corum morsus mortisq; horrende cruciatu ciues fideles dereliquit. et p̃clare vrbis mi-
 serandam direptionem p̃spiciens. nil prozsus effecit neq; propius voluit applicare. cū
 tamen omnes pontes quos turci fecerant. facile sua classe armatissima irumpere po-
 tuisset. Cūq; omnes singularum patronū nauium p̃ classem passim cōtra eum concla-
 marent. grauiterq; omnino suā negligentia ferrent. crebro ingeminantes cur trepidaret
 cur nō accederet cur de industria tam insignē tam fidem tam opulentā ciuitatē perdi-
 tum iri permitteret. Ille furda hec aure hauriens. in eodem loco immobilis inutisq;
 p̃ iij

Calcides.

1471.
anno m 15
et m 15.

Sphærici lap-
alij globi.

Inquis Cap-
Vrbanus

permanit. Itaq; dū in mari nū agitur et classis inuacuū pſenerat fixa. atq; defenſionis ſignū obſeſſis ciuib; nullū pſus datur. quin potius tutationis ſiducia ſub oculis eripi tur. turcor; princeps animoſius agens. res bellicas fauentib; ſatis. pſpere votiueq; pſequit. ad menia pperat intrepidus. aſſultū parat. ordinat pſictū. et qđ in talib; cōducit plurimū. acciſis milib; accurata eos orde corroborat. pſia etiā magna pollicēs his qui pſimi muros cōſcenderet. atq; ita vniuerſor; animos adeo reddidit in pſeliū auis dos et accenſos. qđ per duas dies nocteſq; pſinuas cum ingenti fragore ſummo ſtudio riq; maxima urbem oppugnabāt. Quanc; enī a ciuib; deintus machinis grauiffime vulnerarentur. ac inter bombardarū ictus veluti canes interficerent. repellerenturq; cōminus nonnūq; omniū generū miſſilibus. ſuoꝝ tamē inter necē et ſtragē innumeram. plurimāq; mortis imaginē. tanto cū impetu et conatu turci irruptos occuparūt muros immo tanta alacritate alter alteri ſuccedere cōtendebat. vt eoz nemo pedē referre. ſtare nemo cōpertus ſit. cuncti vero animoſiſſime aſſilire viſi. quanc; frequentiſſimi interirēt. Bis eos muris aduolaſſe ferunt. bis inde fuiſſe pſcipitatos noſtroꝝ audacia. tandē vero vbi noſtri auxilio classis quā ſub oculis cernebāt penitus deſtuit. longaꝝ defatigati oppugnatione et exhausti laborib; rem omnē perditā vident. fracti animis in vrbis forū pariter cōueniunt. et cōfortati diui ſacramenti eucharistię vel cōſpectione vel ſumptione. irumpentib; iam turcis. manus eniſſime cū eis cōferunt. trucidant quotquot poſſunt. neciq; dant innumeros. et orcis infernalib; immittunt. donec tandē et ipſi pro chriſti fide cōſtantiſſime agonizantes. mortē ſubeunt band dubiū beatam. Et quod ſemineo ſexui magnopere glorioſum extitit. hanc inter cedem miſerabilē. plurimas egregia forma fideq; feminas. tum nuptas tum virgines. armis indutas ferunt more amazozum pugnauiſſe. ſicq; inter reliqua moztuorū cadauera fuiſſe reptas. quaſi non antea voluiſſent occumbere qđ pſidiſſimor; turcorū ſuis tenellis manibus effuſiſſent cruore. quo vel ſic inimicū nobis ſanguinē libaſſent. et pſtituiſſent obſequiū deo in ipſo ſue articulo mortis. Verū viri illi ciueſq; claſſiſſimi. proditorē illum nephariū liburni ſuperiꝝ mēmoratū. ſuperſtite habere nolētes. dignis prius ſupplicijs p reatu de eo ſumpſis crudeliter interemerūt. Nec inter agendū. vrbis dumtaxat pſetor Paulus crico appellatus in arcem cōfugit adherentibus ſibi paucis quibuſdā primorib; ciuitatis. paucis alium de euadentibus. Capta itaq; turcus vrbē. victoriāq; adepta. oēs italici generis puberes. palis acutiſſimis fecit aſſigi. alios ſaxis elidit. alios ſectos per mediū diuiſit. alios varijs penis atq; horredis affectos cruciatib; ad ſupera (haud dubiū) tranſmiſit. grecaſ nam nū gentē ſub baſta vendi pcepit. Un factū eſt vt omēs calcidis plateę vrbis cruore occiſoz repleant. Interea pſetoris vrbis filiā vrbica. virgo caſtiſſima. puella decora facie et renuſto aspectu. turco ob ſuā pulchritudinē ingentē adducta. cum turpitudinē et ſe de cōmixtioni cōſentire pſoſus rennueret. pſtinus iugulata pſoꝝ fide caſtitaſ martyrio pculdubio coronata. ſponſo virginiū chriſto ſponſa ipſa in euum eſt in celis pſiuncta. Porro qui in arce erant data ſibi a turco fide de vita ſeruanda. pactoq; firmato qđ ſalui euaderēt ſi arcem libere in deditiōē traderent. exinde pſidenter exierunt. ſed mox egreſſos ipſe fideſragus tyrannꝝ arce poſitus. omnes ad vnu iuſſit ex templo trucidari. Dūc in modū (pſecto miſerandū) ciuitate pſdita. occiſis incolis. cede expleta. venetozū capitaneus claſſe ſoluta. qđ oim arbitratu ſola oipotentis volūrate excepta facile tantā defenſaſſe vrbē ſi vir fidus et fortis fuiſſet. cū puo honore. fructu nullo. obpſobzio ſempiterno. rebus infectis. immo turpiſſime neglectis. venetias remcauit. moxq; apud ſenatū ac cuſatus. defenſionis quidē locū accepit. ſed poſt multas inuanū adductas falſas rōnes et excuſationes in peccatis. tandē nō ſatis dignā p meritis accepit vſionē. exilio relegatus. atq; pſperuo pſligatus cum omnibus ſuis a ciuitate venetiāꝝ in oppidū cui eſt vrbis cabulū Vtinum. Ita res bec finē accepit triſtem pſoſus et infelicē.

Hoc modo equitant turci tempore pacis dum ob aliquā ſolemnitatē ſiue ſolatij cauſam. feſtiuiori vtuntur apparatu. Buerrarū vero tempore eodē pene habitū ſed armatura alia: enſibus ſq; accincti rē in pſeliū pergunt.

De Rhodie vrbis obſidione.

Hodie vrbis obſidionē deſcripturus cauſas in primis narrare inſtitui. que turcorum tyrannū mahumetū potiffime impulerūt. vt tanto conatu Rhodios aggredereſ. Licet enī cum turcis nō parua diſcidia rhodij habuerūt ab olim. tamen cum eo qui nunc imperat. poſt Conſtantinopolis expugnationē grauiā geſſere bella. Inimicus quidē vires in dies augens inſolentior redditur. Lunc; quattuor et viginti circulo annozū cōplures ſibi vicinas ditiones ſubegiffet animo inſtatus egre admodū egit rhodiam urbem. equitūq; Hieroſolymozū ditionem finitimā eius imperio liberam abſolutāq; eſſe. Datime qđ diuerſo tempore quattuor claſſibus inſtructis. caſtella et rhodior; agros inuaſcrit. obſederit. oppugnauerit. ex quibus ignominiam diſcrimen et cladem reportauerit. Ex turcis nāq; multi trucidati. palo ſuffixi. furcis ſuſpenſi. ſagittis affecti. lapidibuſq; ceſi. calamiſ pſeuſtis ſuffoſſi. gladijs obiecti. membratim diſcerpti. perierunt terra mariq; ſuccubuerūt hoſtes. Cōſpecta igitur rhodiorū militū generoſitate. quod vi aſſequi nō potuit. dolo verſutia tentare decreuit. Seſpius ſubmiſſis ſibi greculis qui ſibi parent. cōſederationē cum rhodijs inire equa conditione permiſſa. dummodo quidpiā tributi titulo cōcederetur. Cum vero reiectum veſtigal ſepenumero videret. arte pacē tractat. eam ratam habet ſi tacita tributi cōditione orator Hieroſolymozū cum inuulſculis tribunal ſuū adeat. Arbitratus quidē ſe munera tributi titulo accepturū. que rhodior; magiſter munera vocitaret. Fallitur qđ hoſtis hoc cōdimento. nec rhodij cōditionē recipiunt. et qđ cōiungi cōtemnunt. qui fidem chriſti perſequit. quā ex pſeſſionis voto tutantur. defendunt. iuuant. His de cauſis rabidus hoſtis odiū cōtra rhodios inexorabile cōcipit. menteq; deſtinauit urbem ſi poſſet perdere. et rhodior; nomen penitus delere. Impulſus qđ eſt quozundā pſuaſionib; qui ad turcos deſecerant. abditaq; vrbis cognouerant. Inter quos primū locum obtinuit vir nepharius et perditū ingeniū Antonius meligabo Rhodios non inſimo loco p iij

Cauſa obſidionis

Paliologi.

*Rhodi Magistri
solymani.*

*Asiphe
militis.*

20.

hinc. qui rem domesticam tam pridem dilapidauerat. Is rei domesticæ penuria ductus diutius cogitans quoniam modo rhodijs infestus esset. et patrie cladem afferret. urbis per pugnacula. turres. menia. abdita loca. munitiones. diligentius speculatus. ciuitatisque situm. edificia describens ad turcum traiecit. Constantinopoli quoque degens. bone pollicitationis spe urbis potiunde data. quendam bassam greculum ex nobili paliologorum familiam natum. ad nephandum facinus allexit. Secutus est huius vestigia euboicus quidam Demetrius Sophonia vir quidam suppositivus et maleficus. qui post cuboicam direptionem ad turcum defecit. aliqui rhodi habitauerunt postea nunc noie de pace tractauit. hic etiam suorum obsidionis exitum. Exactis itaque his in oriundis suadendisq; annis tribus. tandem res balle placuit. Profuit ad id inducendum apostatarum plurimorum qui fide abnegauerat iniquitas. qui peruersorum suorum probant. Asserebat proditor Anthonius ubi nonnullis locis veteribus muris venustate collapsis. facillime inimico patere. ac paucos ciues defensores adesse. et plerumque comituum triticisq; penuria laborare. subsidia a longinquis regionibus rhodios expectare. que tempore adesse non poterint. Idem testatur demetrius. Id quoque sequaces astipulant. His tactis fundamentis suadebat facinus aggredi oportere. Dum hec Bizanti agitantur. Rhodiorum clarissimus princeps ac magister Petrus danbussion vir quidem magnus et excellenti ingenio ac prudentia. illustri familia apud galliam celticam natus. quem ea non latebant. diuino instinctu doctus vetustiora vrbis loca delapsa et minus inuenta toto triennio magnifice erexit. muniuit. ampliavit. excogitavitq; frumenti. vini. magnam et comituum copiam comparare. Religiososq; et mercenarios milites accire quo urbem tueretur pro quibus deuehendis et conducendis epistolas mandatorias ad diuersas urbis prouincias destinauit. Ita nutu dei et magistris opera ciuitas munitur. comitatus comparantur. naues ac milites ad tuitionem accedunt. Proditor Anthonius horum inscius arbitratus omnia apud rhodios negligentius periri. Instigat bassam ut properet et rem memoratu dignam aggrediatur. idipsum suadere conatur demetrius. Quo effectum est ut bassam ad turcum ea ex ordine referret. Sepius quoque inter turci satellites reagitata de rhodie urbis expugnatione consultatur. de qua varia oritur sententia. quibusdam narrantibus rem penitus inanem esse. nec id posse facile consequi ob urbis magnificentiam et militum generositatem. qui asiaticis pares censeri non debent. quibus mortem potius optere quam aliquid turpiter imbecillos agere animo est. alij rem facilem causis asseris affirmantibus. nec tamen paruo tempore quibusuis magistrum prouidisse. Quare si cum celeritate atque diligentia exercitus maritimus atque terrestris comparet. urbem haud dubio expugnaturum iri putant. Accersuntur ad hanc consultationem diffinendam machinarum viri periti. inter quos numeratus est Georgius vir rastro subtilis ingenio qui ex ceteris ad turcum dudum defecerat Constantinopoli quoque degens uxorem et liberos nutrebat. a turco dilectus et plurimis gratijs dotatus. Is aliquando rhodi fuerat. urbemque tabula designauerat. sed tunc non tam munita fuerat. Preterierant namque anni viginti ab eo tempore quo eam viderat. Descripserunt quoque et turci iussu plures egregij artifices rhodie urbis situm. sed Georgius cunctos superauit. Magnis itaque rationibus adductis. vix tandem sententia ut urbis oppugnationi magna fieret. huic fundamento inherentes. nullos tam crassos muros esse qui machinarum impetu demoliri non queant. magnamque turci esse potentiam. qui duo imperia duodecim regna. tot prouincias. totque vrbes subegit. Hostem quoque non parum mouit. Rhodie urbis situs ad comparandas classes aptissimus. insuleque celebritas magnis laudibus ab antiquis predicata. quam ob loci magnificentiam. aeris salubritatem. et ad orientis prouincias christianorum subigendas comoditatem. potentes quondam rhomani beniuolam et sibi amicam reddidere. Putatque si hoc potius fuerit. finitimis subactis diuinis fines suos per egeum ioniumque facile pelagus perlaturum. Resistenti itaque quibusdam pclaris bassis in sinistris pslagienibus. classis instaurat. exercitusque comparatur. Decretumque est ut milites terrestres iter faciant. traiectione bellesponto per Asiam in Iciam que rhodiorum insule adiacet pergant. et per fretum licium a phisico antiqua continentis ciuitate duo de viginti milibus passuum distanter rhodium nauigent. reliquis vero machinarum

Rhe. xvi. mensis Junij exeuntes prefatam ciuitatem Rhodonam lento satis cursu die illa ferebamur in mari. sicut et diebus duobus sequentibus. Erat enim tranquillitas magna in freto. ventis vndique quiescentibus quam tranquillitatem naute bonatum appellant communi vocabulo. sicut et tempestate fortunam. Eo in tempore naus quedam venetiana ex Damasco rediens ad nos applicuit in mari. cuius patronus longum cum nostro miscuit sermonem. inquirens de duce Ferrariensi et duce Lothringie. statumque venetorum. Nam guerra tunc temporis et dissensio gravis inter duces ferrariensem ex vna. et venetos ex parte altera erat. et bellum ingens terra marique gerebatur vtriusque. Finito colloquio vehemens inuit ventus nostram in puppim. ita quod illo celerius ducti. die. xviij. Junij Rhodensi portum finimus illati. Verum quia fama (malum vtriusque quo non aliud velocius ullum) perularat et falso detulerat accusatque nos quod pestis nostra seuiret in galca. iccirco noctem ipsam in portu agere precepto cogebamur donec aurore illucescente dominus Rhodensis supremus magister Johannitarum qui illic in castro residet insigni et inexpugnabili. veritate cognita. et salua guardia data. in ciuitatem suam Rhodum et insulam nos recepit et intro misit. Ubi triduo mansimus sequenti. vscusque ad dominicam primam inclusiue. que festum erat decem milium martirum.

De reliquijs que habentur Rhodi.

Alter medio vero tempore piose que ibi habentur reliquie in castro et in ecclesia sancti Iohannis nobis fuerunt ostense. Est enim ibi crux quedam cinea ex illa conata pelui unde christus discipulorum suorum lauit pedes. et fertur quod si dicta crux in ceram imprimatur. marinas compellat mitigetque tempestates. Item ibi due ostenduntur spine de corona domini nostri Iesu christi. quarum altera quidem in castro. altera vero in ecclesia sancti Iohannis honorifice conseruatur. narratumque nobis pro certo fuit. quod vna earum scilicet que est in castro per singulos annos in die parasceues florem producere aperte et manifeste videatur. Item ibi illorum. xxx. argenteorum denariorum vnus esse perhibetur. immo et demonstratur. pro quibus Judas vendidit christum iudeis. Item ibi caput est sancte. Philomene virginis. et magnam sancte crucis frustum. Brachium quoque sancti Blasij martyris. Item brachium sancti Stephani. pthomartyris. Itemque brachium sancti Iohannis baptiste. Item brachium sancti Georgij martyris. Item brachium sancti Thome apostoli. Item brachium sancti Leodegarii epi. Item caput sancte Eufemie virginis et martyris. Item caput sancti Policarpi epi. Item caput vnus ex vndecim milibus virginum. Item manus sancte Clare virginis. Item manus sancte Anne matris virginis marie. Item sinistrum brachium cum manu inclite virginis et martyris Katherine. quod non nisi in festo eius demonstratur in castro in capella domini rhodensis memorati.

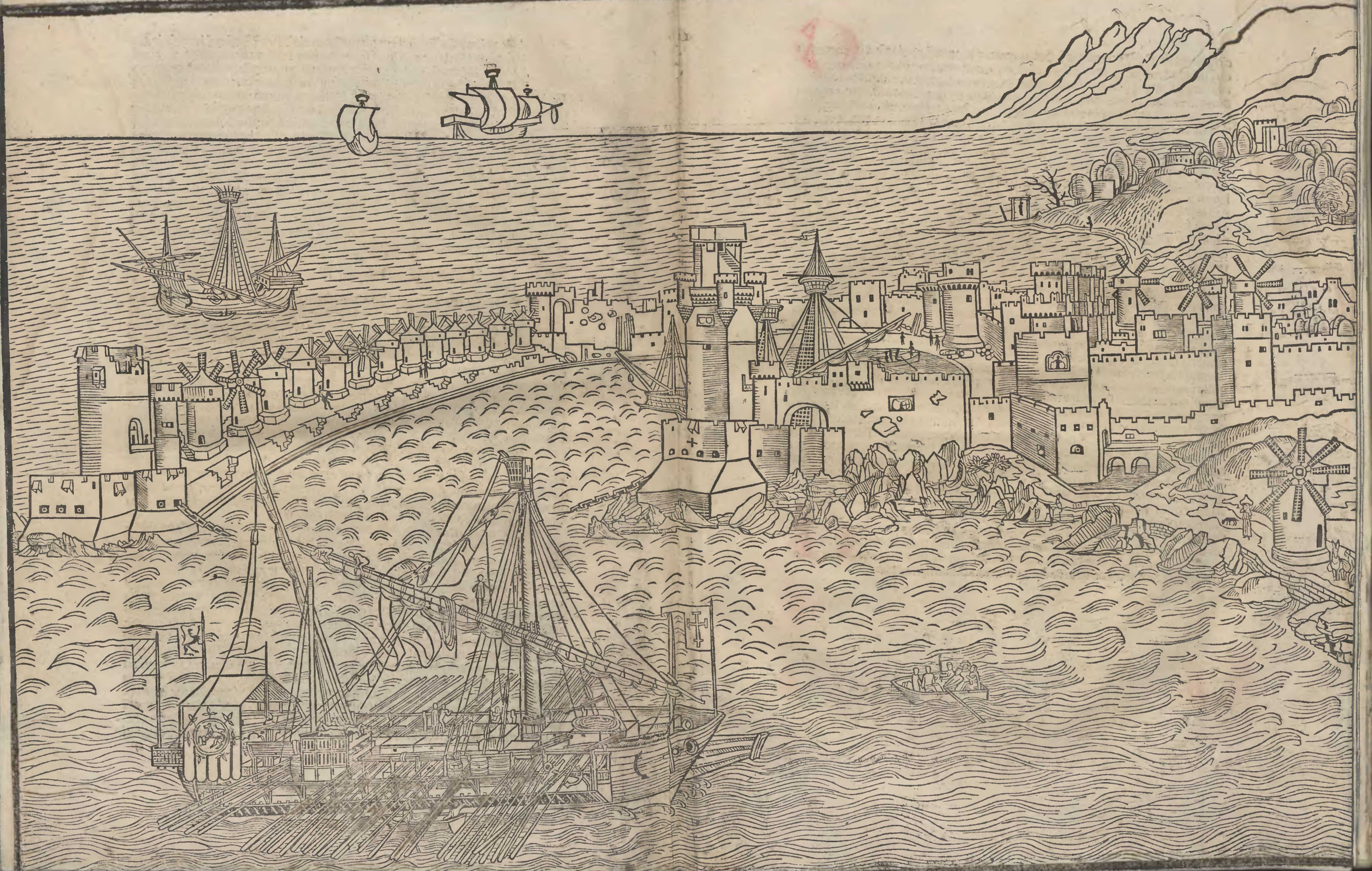
Rhodum est ciuitas fortissimis muris et turribus firmissimis edificata. alijsque pugnaculis et fortalicis bene munita. habetque iuxta litus maris turres. xij. in terra. in quibus. xij. sunt molendina que ventorum impetu mouentur. per Ianuenses olim exstructa. Ob dolum namque et fraude insidialique quibus ciuitatem ipsam et insulam subito opprimere sibi subingare conabantur et capere. pluribus ex eis interfectis hac pena fuerunt mulctati. ut dictas suas edificarent impensis turres cum molendinis in perpetuum incolari et indigenarum subsidium et emolumentum. sueque iniuste fraudis memoriale perhenerent. Ceterum ex Rhodo primum legitur fuisse Troja occasionaliter destructa. eo quod ibi diceretur et celebri vulgare fama aureum esse vellus et de quo in ipsa trojana latius historia habetur. Hec preterea insula Rhodensis insignis opido est. et montuosa. feris abundans siluestribus. et vallibus amenis. Quicunque etiam mare transiunt et vndecunque veniunt Rhodum applicant oportet. Est autem rhodus insula cicladum insularum prima ab oriente. ubi rhodose capitulum dicitur esse inuentum. dum ibi ciuitas primitus conderetur. Porro ciclades insule ut dicitur Isidorus. quondam grece fuerunt quas inde cicladas autumant esse dictas. quod licet spacijs longioribus a delo insula media. sint porrecte in orbem. tamen circa delum ipsam sitae sunt. Nam orbem greci

Bonarum.

Joannis.

13

Cyclades.

54. ciclum vocant. Quidā tamen dicūt sic eas vocatas propter scopulos qui in circumitū earum sunt. De insule sunt in hellesponto inter egcum mare et maleum cōstitue. Cir-
cundant enī pelago indico. et sunt numero quinquagintaquattuor. tendentes a septen-
trione in meridiē. habent quinquaginta milia passū a septentrione ad meridiē. et quin-
quaginta milia ab oriente in occasum. fm Jsidorū. fm Orosium vero milia ducenta.
Prima vero inter eas ut dicit idem Orosius ab oriente est rhodus. a septentrione The-
nedos a quodā iuvene thenes dicto sic vocata. qui infamatus q̄ suam nouercā cognos-
uisset. fugiens insulā istā vacuam reperiens cultoribus obtinuit. qui ex noīe suo ciui-
tati quam ibi cōdidit et insule nomen dedit. a meridiē vero est carpathos insula contra
egyptum. a qua carpathū mare appellatū est sic vocata. ppter celerem fructuum maturi-
tatem. Est enim inter egyptū et Rhodum. Ex hac insula dicuntur et carpathie. magne
naues et spaciose. Ab occasu autē est insula citherea sic vocata. eo q̄ ibi venus orta sit. Ab
orientē finiunt ille insule ciclades litoribus asie. Ab occidentē mari Icario. A septen-
trione mari carphano. In hac quoq̄ vrbe Rhodensi et insula (cuius occasione de cicla-
dibus insulis mentio est p̄inserta) solis fuit colosus creus. id est imago erea. lxx. cubito-
rum altitudinis. alia etiā in ea fuerunt minores colosi. ut dicit Jsidorus. Sed his inci-
70. denter et per digressum dictis. redundo ad historie seriem. Hanc insulā preclārā et vs-
berm rhodensem ipi fratres hospitalis sancti Johannis Hierosolymitani post longas
obsidione. quadrichuē videlicet occupatā et vehemēter oppugnātā. Tandem vix vi ob-
tinuerunt. et ciuium cōiuentia quorundā qui eis fauebāt. habentq̄ ibi iam pridem in
ea metropolim suā. siue sup̄remi sui magistri sedem principalem. Est quoq̄ adeo conti-
gua Turcis et vicina. ut vix vnus intersit spaciū miliaris. nec nisi parū maris bra-
chyū illos diuidat ab istis. Unde et anno superiori vicz. Deccccxxix. Turcus vti
omnibus manifestum est dictā obsidione vallauit ciuitatē. atq̄ classē maximā adducta
bellis impetijt mirabilibus multis diebus. sepeq̄ assultibus animosis aggressus fuit
Tandem ipa die sancti Panthaleonis cum enitissime ex aduerso eam Turci oppugna-
rent. Jamq̄ muros cōscendissent dñi Johannite diuinitus (ut certe creditur) adiuti cō-
seris fortiter cum hostibus manib. ipos e muris eminus repulerunt. nō absq̄ ingenti
turcorū pudore et strage. Sicq̄ obsidio soluta est. iniectis tñ prius (ut fertur) octo mili-
bus lapidib. et vno ex bombardis et machinis turcorū. Et qd̄ mirabile ē dictū haudq̄
dubiū diuina actuz dispositione / vno reuoluto anno dimittat. mortuo ipso seniore tur-
co qui hoc bellum gessit filius eius ipa eadem die sancti Panthaleonis illuc fugiens.
germano suo qui hodie imperat in Turchia eum psequente fuit ibidē captus. sed inde
ad alia christianitatis loca transmissus. in quibus adhuc manet detentus. metu germa-
ni sui p̄dicti minime audens redire. sed neq̄ p̄ualens vtpote diligentissime apud chris-
tianos referuatus et custoditus. Eius rei gratia dñi Johannite extunc tributum dari
solūtū. turco nequaq̄ prestant vt olim. Quinimmo turcus ipē eisdem tributarius effe-
ctus est. Johannitis ipis in cōmune. xxxv. milia ducatorū. magistro vero. x. milia bu-
usq̄ annue p̄bens. quod certa dñorū iporum didicimus narratione.

Carpathia mare
Carpathia.

1479. ab
ille in anno 580
in turciani 87.

8000.

Turci vbi huius

3500.

10000.

et belli ingeniorū apparatus cum parte copiarū classe deuehit. Bassa paliologus expe-
ditionis p̄fectus classem cōscendens Antonium perquiri iubet. quē paulo ante morte
tui p̄ter obisse cōperit. Accersito igitur demetrio satellitē adhibet. Tunc passum rumor
erijt classem et copiosum exercitū in rhodios parari. Turcus vt hec res lateret. aditus
portus. passus custodit. phibetq̄ ne quis nunciū deferat. Sed non valuit eius astutia
magistri solliciti phibere. qui assidue litteris et nuncijs ex turchia apparatū intelligit.
nōnulli quoq̄ ex nuncijs in dolo versati sunt. Nam cum exercitus in liciā degeret clas-
sem operientes affirmauerūt vitā excessisse turcum et ex alijs causis exercitū illic adesse.
Dum hic rerū status esset. summa cura princeps noster hostiū dolos acutē p̄spiciens
cuncta disponit. et de p̄sidijs Langonis castelli sancti Petri feraci. lindi. moneleni. or-
dinat que loca defensorib. comeatib. machinis et ceteris bellis aptis muniunt. Om-
nis p̄lchs cum sup̄ellectili rhodum et oppida intrat. ordi quod maturū fuit colligitur
q̄stionis frumentū crudum (nondū enim messis aderat) quod vrbē circundabat. p̄out
culibet facultas fuit. populus eradicat. colligit. et in domos portat. Dum hec magno
cum tumultu agerent. vigil in specula montis qui in occidentē vergit sacello sancti ste-
phani sacri nunciat classem apparere. extensisq̄ velis nauigare. Magna quippe populi
frequentia ad hoc spectandū cōcurrit. tota ciuitate trepidatur. populiq̄ clamore cuncta
resonant. classis phiscum nauigare p̄perat vt milites qui terrestre ier fecerant cōscendāt
et rhodiorū fretō transito repente velis cōuersis ad nostra declinat litora. Apulit itaq̄
ta classis velorum centum.

Decimo kalendas Junij Anno incarnationis verbi diuini Millesimoquadringen-
tesimo octuagesimo. militeq̄ primū in terrā exposito in vertice montis sancti Stepha-
ni et circa eius montis colles castrametati sunt. machinas quoq̄ et bellica ingenia in li-
tus exonerant eo in loco quē ab ipso monte defluens aqua abluit qui a rhodijs obice
collis spectari nō potest. His peractis pars ad deuehendū terrestrē exercitū phiscū na-
uigat. In classis aduentu quidā thurci equestres pedestresq̄ versus vrbis menia auda-
cia quadā frenū irruunt. eruptione autē a nostris facta hostes fugantur. fundunt. quidā
quoq̄ ex eis trucidantur. Postea dum nostri p̄m clarent altera eruptione facta turci p̄-
pelluntur caditq̄ nōnulli. ex nostris vero miles vnus perijt. qui incautus manū conse-
rebat cuius spolia et cadauer nostri sibi vendicant. turci capite absciso illud lancee suffi-
gunt. ad suos q̄ cum plausu reuertuntur. Postridie eius dici qua classis appulit. hostes
tres ingentes machinas in ortis ecclesie sancti Antonij vicinis. arborib. omnis gene-
ris fructū cōstitis collocat. turrim q̄ sancto Nicolao dicatā in vertice molis sitam op-
pugnare conatur. easq̄ machinas lignearū munitionū. p̄pugnaculis operiūt defendū-
q̄. Hostri vero munimentis que repara vocant cōspectis. tria tormēta que bombardā
vocant ab hostium dextera in ortulo palatij militū auctiorū statuunt. cuiusq̄ dici dilu-
culo Georgius machinarū egregius artifex de quo habitus est sermo repente ad fosse
ripam que magistri palatij munit visus est. amice omnes salutans clamansq̄ vt intro-
ducatur. ab rerū ignaris pene cōfoditur. defenditur ab alijs. ex temploq̄ ad magistrū
perducit. Vir enī erat corpore procero. forma eleganti. sanis eloquens. magna astutia.
cui germania patria est. Rogatus de causa aduētus respondit zelo fidei cōpulsus et pu-
blico christiane religionis cōmodo suauis ad nostros defecisse. placide ex cipit. lauda-
turq̄. p̄positum si in eo persistat. De hostis exercitusq̄ habitu dispositione qualitate cō-
sultus cōstanter. prudenter. intrepideq̄ respondit. Inter cetera edocet numerū militum
omnis generis centū milia vel circiter adesse. classem eam quā diximus machinas sede
cum ingentes deuexisse. quarū longitudinis dimensio duorū palmarū et viginū fertur.
que vchemētissimo velocissimoq̄ tactu globos saxcos rotunditatis palmoz nouē ple-
rosq̄ vndecim torquent. De huius viri defectione varie quidē sentētie suboriant. Qui-
dam exploratorē affirmant. et fugam cōmento asseruisse vt rhodios fallat. Nōnullorū
asseritio fuit eum callidū et maleficū virum esse. multaq̄ olim effinxisse. Quibusdā alijs
sententijs. et in bonam partē defectionē interpretantib. q̄ prudens esset et penitens
erroris id fecerit. sapideq̄ intelligeret hec rhodijs machinare nō posse vbi tā prudentē
p v

15.
22.
9. 11.

100.

1480. ab
in 1560. cor
88.

Rupara.

1000000

300.
53.
300.
M. v. r. h. v. s. u.
700.
principem et expertissimos milites sciret degere. Augent suspensiones epistole ex castris
turcorum in ciuitate sagittis misse. que Georgii insumulant et ab eo cauendum esse dicunt
tant. Magister ingenio solers et perspicax Georgii arma custodia seruari iubet. sex robu-
stissimis comitibus adhibitis. in his que machinarum iactum et bellicorum ingenia spectant
ipsius arte caute utitur. Omni igitur conatu turci ad expugnationem turris et molis sanc-
ti Nicolai incumbunt. si huius possint. putant urbem in suam potestate facile venturam
Est enim moles ipsa trecentorum circiter passuum in mare protensa miro artificio ab antiquis
manufactura. que suo progressu portum tremulis aptum a parte occidentis efficit. Cum in-
troitus cauitibus concludit. ut tritibus introire vit possit. In molis quidem vertice septem-
trionem spectante arx de qua sermo est. magnifice nostra etate erecta est. ubi praeclara tem-
poribus colossus ille ingens rhodius unum de septem mirabilibus mundi posuit erat. Qui post
tres et quinquaginta annos quo fusus est tremotu corruit. osque portus rhodii spectat
Machinis quoque illic collocatis sublimis quaedam turres que portum claudunt valide oppu-
gnari ac dirui. naues quoque ne portum subeant. prohiberi. baud difficile potest. Locis igitur et tur-
ris oportunitate hostis allectus. omni conatu arcem aggreditur. quantis oppugnat. iactus
trecentorum lapidum spericorum diruit eam. praefertim partem que occidentem spectat. Rui-
na quidem turrim munit. Licet enim suo pondere iactusque vehementia saxa ingentia ex qua-
bus edificata erat laberentur. tamen materia calce arena et lapillis immixtis confecta adeo
demoliri non potuit quin turris portum parum staret. ex quo facilis ascensus hosti negetur.
terrorem fuit tamen edificii lapsus. Multorum enim annorum opus illustre. temporis more
to ruit. Praeter quoque plurimorum opinionem. ingentes et impetuosae machine. illam arcem lace-
rant. deturpant. deuastant. Cum autem turris labefacta vix tutabilis videretur. statim ma-
gister industria. ingenio. vigilantia. roboreque. militum eam arcem tutari. qui muros cras-
simidine defendi non potuit. Adhibitis viribus summa cura parantur que turri et molis
presidio sint. Milites igitur in primis strenuissimi deliguntur qui locum defendant. val-
lurnque ex lignis efficitur quod turrim claudat. fossamque cauitibus ex cistis circumducunt.
Collocatur in turri presidium validum pro loci capacitate. Turris namque iussu magistri qui
assiduo cogitatu tuitioni loci inuigilans non formidat. cimba vectus diruptam arcem vise-
re dum machine lapides torquerent calce et lapide oppletur ut locus vix comitum
capax reddatur. Constituitur et aliud presidium equestrium et pedestrium in antemurali. quod
a turri sancti Petri ad inferiorem mandrachii partem protendit. qui transitum turris prohi-
beant. Humile namque mare et vadisum illic transiri potest. ubi et vegetum munitiones
parate. et tabule clauorum in fixatione infestae in profundo fixae sunt. que impedimento essent
hosti vadenti. In vallo autem radice molis milites electissimi locati sunt qui pugnantibus
nostris presidio sint. Ubi magister insignis armis auroque fulgens facinorosi clarissi-
mo intendebat. Disponunt ea parte muros urbis bombarde et tormenta que tremores
et turcorum nauigia expugnent. praefringantque. Prope quoque cautes eius arcis cimbe con-
bilibus complete stationem habent. que in oppugnatione incendant et hostium classi in-
cendium afferant. His rebus magno subtilique ingenio dispositis fiunt vigilie. praetola-
tur hostium inuasio. Demum exorto lucifero. dum zephiri placide flarent. turcorum treme-
mes a litore cantium montis sancti Stephani soluunt superatoque saburre promontorio
nauigant. eamque turrim oppugnant. Primo congressu antequam in terram descendant ingenti
clamore et tympanorum sono voces edunt. ut terrore multitudo sit. Hostes autem in armis
dispositi praesto adsumt. Cum enim tremes turrim oppugnant. machine saxa iaciunt. pre-
dictum quod in turri locatum erat armorum vi. balistis. iactusque lapidum. hostem oppulsat. Pel-
luntur turci. fugantur. trucidant. Ea in pugna quemadmodum postea a perfugis relatum
est. septingenti turci interire. plurimi vero vulnerati sunt. Victoria potius princeps in-
signi equo rectus illustri comitatus phalanga. urbem more triumphantis intrant. sacel-
lumque quo imago sacratissime virginis philermi montis miraculis percelebris posita
erat. visitans gratias agit. et demum ad reficiendos animos militum domum reuertitur. Per-
dita tunc spe arcis molisque potius deinde. visoque valido presidio turci grandioribus viribus ar-
cem aggredi. aliaque loca oppugnare. mentia diruere studet. ut defensoribus distractis. vno

8.
momento molem et loca dirupta inuadant. ne vires nostrorum unite essent. et dum diuersas
partes tutari cogitaremus. negligentius in moles res agitur. Sequenti igitur nocte
magno clamore virorum onera subeuntium cuncta resonant. machinas ad mentia hebreos
tum vebunt. Ante hos muros octo ingentes machinas collocant que munitionibus
defense in mentia saxa grandia iaciunt. Aliam machinam prope radicem molis que ad ses-
pentationem vergit. in cuius vertice damnati. extremo afficiunt supplicio. ponunt que in
vertice montis molis molendinorum. se in molendina supra mole edificata globos saxos
os torqueat. Hostium propositum agnito magister solita prudentia cuncta dirigens. diuinis
supplicationibus cum populo et comitum inuocans. munitiones ad interiora urbis
parat. Judeorum edes que in pomerio erecte erant dirunt. vallum parant. fossa cauatur
et murus fosse summe arte et diligentia obicitur. Inter diu nocturnis operi intendit. Non
magister. non balistarii. non priores. non milites. non ciues. non negotiatores. non matrone. non
nupte. non virgines opere vacant. lapides. terram. calce humeris portant. Auro argento sup-
pellectili non parciunt. ut publice saluti consulat. Machine hostium vehemensimo impe-
tu mentia quatunt. et facie egregiorum lapidum dirunt. Tanta enim erat iactus violentia tor-
mentorum. ut oibus admirationi fuerit. Nullusque rhodii degens ubi ex omni natione las-
tini nois nonnulli versabantur copertus est qui non affirmaret villo vix tpe tales machi-
nas vidisse aut auduisse. Id quoque Georgius perfuga affirmavit. et nullus terrarum tam gran-
des inueniri asserit. Dum enim saxa iaciunt in lapidum exitu sonus ingens edunt. qui toni-
trui instar resonat. fumusque tanquam nubes crassa diuturno tpe in aere vento fertur. quorum
sonus plerique ab oppidanis castelli rubei auditus est. quod a rhodis centum milibus pasa-
sum orientem versus distat. Ipse quoque machine mirabilis quoddam efficiebat. Machine
rum posteriora in munitione que palis terre affixis fabricat. tam grande impetum redde-
bant. ut instar motus terre. edificia ubi paululum hoc pulsu mouerent. Spe igitur in-
mentum inuione perdit. totis viribus vallo fossa et munitionibus interioribus tutamen con-
stituimus. Nec hec hosti sufficiunt. Aggreditur quippe alio terrore vexare. Collocat enim
omni ex parte tormenta et mortaria que ex transuerso edificia urbis verberant. diruant. mor-
talesque coterant. Nec tormenta mortaria dicta. interdum nocturnis saxa in aera sublimia
ciunt. Erat quippe populo ingenti terrore. qui in aere tam grandes globos saxos conspi-
ciebat. Ad enim parua angustiae id nostris incussit. Plus tamen nocturnis interdum ter-
roris attulit. Nullus in priuatis domibus nutus videbat. Quilibet latebras queritabat.
verum ei vulnere mens humana medetur. Iussu magistri mulieres infantes et omnis im-
becillis etas. in pomerio collocatur. et crassa trabe protegit. Ea namque ingenia raro illic
decidunt. Ad urbis quippe frequentiora loca dirigunt ut mortales coterant. domosque
quatiant. Iuvenes vero et robusti qui interdum saxa suscipiebant. tormenta facile vita-
bant. Nocturnis autem quidam caueas subterraneas. quidam valuas crassissimas. quidam forni-
ces et sacras edes querentes sub eis trepidum somnum carpebant. Hoc quoque miraculo
fuit nutusque dei factum esse haud aliter credit. qui publicis supplicationibus assidue ec-
clesiis et altaribus exorabatur. et cum plura saxa machine torquerent. pauci tamen mortu-
les et quaedam benta eorum iactu interierunt que potius domorum ruina iactu lapidis col-
lapsarum quoque saxi globi pondere attrita sunt. Hostes quoque id parum arbitrant. duas ma-
chinas ex grandioribus in eminentiori loco qui ad hesperum vergit. ex quo prospicitur
collocant. que assidue urbem et loca edificiorum frequentiora saxa torquent. Nec ipse ma-
chine licet terrore essent. damnum insignis ediderunt. nec mortales occiderunt. praepedite
non ambigo orationibus que deo. eius genitrici intemeratae et beato Johanni baptiste fie-
bant. Bassa vero principis nostri vigilantiam et ingenium conatibus suis inficere con-
iectans. Magistrum dolo interficere aggressus est. submissis quibusdam qui defectio-
nis pretextu eum adorirentur. Quo cuncto arbitratum rerum facile potiturum. Hoc qui-
dem nephandum facinus perfuga quidam veneno perficere statuit. comite accito qui
postridie cum toxico urbem intraret. His perfugis bassa grandia pollicetur. facinus
perficiant. Qui prior ingressus est examini prudentum. ut certi subicitur. contrariis

Mymia h. b.

Machina inso.

100000

Mortaria

sermonibus deprehenditur. crimensq; ultro pandit. Donetq; ut caueat princeps. quia plurime in eum sunt parate insidie. Damnatu per fuga. securi percussus interijt. Cum vero secleris comes venenti gestans ad nos transiret. a quibusdā vix cōfoditur. Un perritus ad turcos reuertitur. Dum hostis italie stationis menta oppugnat. nocte ad ripam fosse munitionē ac repara. diligentius erigit. hostilibus munimentis fosse adhibitis cōspectis. de his dirimendis cōsiliū agitur. Deligunt fortissimi iuvenes quinquaginta. quibus miles ordinis pficitur egregi. Eruptione itaq; facta. per fossas occulto nostri vadunt. Ubi ad partē munitioni obiectā ventum est. scalis erectis ripaz fosse extemplo cōscendunt sagittis. gladijs et saris hostes persequuntur. fugāt. trucidant. Ea in pugna turci decē gladio celi sunt: munio fracta. Egregij iuvenes victoria potiti. quattuor capitibus hastis affixis urbem ouantes intrant. oppidanorū ingenti plausu excipiuntur. Magister victores muneribus donat. ad incitandum iuvenū animos et alios ad queq; egregie obcunda alliciēdos. Paucis diebus interiectis. turci turris potiunde desiderio cōpulsi. superiorēq; repulsa accensi. arcem sancti Nicolai grandiori conatu arte et ingenio aggrediuntur. munimenta q; et pugnacula iactu machinarū demolunt. Qd perritur. summa diligentia restituit. parant ad cōflictum lignē pontem. qui ex sacello sancti Antonij turris in molem transitū prebeat. Pons autē et lignis varijs vegetibus cōnectis. quibus asseres clavis cōfixe erant cōstruitur. latitudo sex militū equo gradu fronteq; dimicantiū capax fuit. longitudo vero tanta erat que litus vtrūq; cōtingeret. Pontem in mare turci ad ripam molis traducere ingenio pponunt. Anchoram enī rudenti alligatā quo fune pons religatus erat circa molem hostes in mare deuehunt. vt tracto fune anchoraq; mordaci dente renitente pons in vltiorē molis ripam natate cōpella tur. A nostris arte cognita nauta quidā rerum maritimarū non ignarus. nocturnis se ebruit. anchoram soluit fune cautibus remissius alligato. qui parua vi dissoluat. Egre gium facinus ad magistrū detulit. qui auro munere donatus. gaudens comitū plausu ad stationē molis reuertitur. Turci cōperto dolo cum primum pontis dictionē expeririuntur. decepti statuūt scassarū remigio. pontem ad ripam transuehere. Hostis quoq; tante rei intentus. ad oppugnationē trirēmes triginta parat. bene quidez munitas et ad cōflictum ornatas. Preter has q; adiiciunt nōnulla oneraria nauigia. parandarijs vulgo dictas. ex quibus quedā machinis et saris globis tormentis adaptatis onuste fuerit vt si turris victoria potirent repente ex eo loco portum turres mentisq; diruerent. psternerent. demolirent. Nec pstermittūt celeriores cymbas disponere que turcorū strenuissimos quosq; ad molem deuehant. qui primi nostros aggrediant. et cum eis man cōserant. quibus pliantibus ceteri ex ponte et trirēmbus in molē descendunt. Imponuntq; trirēmbus et parandarijs nō paruas machinas quibus nostros psterne possent. Grandes quoq; machine que turrim diruerant ad tempus incundi cōflictus officio fungantur. Princeps vero noster rerum summe inuigilans subtiliq; ingenio et solerti mente cuncta diiudicans. fretus strenuissimū cuiusq; cōmilitonis sententia qui ex occidentali natione aderat. nec defuerūt pleriq; indigene. greci. ingenio manuq; prompti. summa cura arcis defensionē cōsiliū. Suspiciant enī post primā pugnam qd cōngit. turris et moles. pugnaculis. fossa falloq; abundantiusq; munit. accersitis operarijs ferre mille qui inter diu noctiq; cautibus excis. rupibusq; demolitis qd expentur cōficiunt. nec impensarū parciunt sarcinis. Presidia q; in turris ruina collocant. pariter et alia pfidia in radice molis disponuntur. que nostris casu urgente opitulentur. Rebus sic ad pugnam paratis subdubitate nostri. ne turci duobus locis urbem eodem momento aggredirentur. vt vires partirentur. et quod cupiunt facilius conficiant. Tui in cōmoditati et periculo magistri prudentia prouidit. Presidia quoq; robustissimorum in menibus iudeorum ac italie stationis que iam iactu machinarum partim demolita erant statuit. qui tuitioni intendant. nec suo sine insu discedant. Non est qui sane non diiudicaret ac sentiret nostram salutem in turris tuitione collocatam esse. Quot si vno ore oēs tanq; fidei veri athlete eius tuitioni cōsulerent. et vt cōmune xpianorū domiciliū seruari. In quo plurimorū equitū Hierosolymorū ac nobiliū infimorūq;

Latinozum pariter grecorū rhodiorūq; virtus et animositas emicuit. qui cōcordi audacia et animositate asylum et tutissimū christianoū refugium rhodiam urbem tutant. Duo mercenarij iuvenes qui turris presidio ascripti sunt cōprehendunt arma in pelagus deiecit. qui facinore perperato ad turcum deficere pponunt. Crimine daminati capitis supplicio afficiuntur. Ad turris demū oppugnationē turci terciodecimo kalendas Julij in tempesta nocte terra mariq; summo silentio accedunt. Ubi vero pugnam inire conantur. grandi cum clamore timpanorūq; sono inuadunt. Nostri quide arre ctis auribus. hostium impetū cōperientes. vbi eos adesse cōperiunt. gladios stringunt. balistis et tormentorū iactu hostes lacerant. deturbantq;. Hostium trirēmes ac cymbelioribus adherent. Pons q; traducitur quo cōsenso hostes transeunt. Nostre quidez machine in muris collocate globos sarceos torquent. Pons natans frangitur. turci merguntur. quattuor q; trirēmes et nauigia tormentis onusta iactu machinarū psteruntur. et vndis obruuntur. Turci frequentes qui ex cymbis et trirēmbus in molem descēderant. a nostris ceduntur. trucidanturq;. Ignescunt in classē solutis lintibus immittuntur. Nec turci impigri bombardis respondent. ignes iaciunt. sagittas impetuosissimas et balistis et cathapulis torquent. Magna vi in obscuro. nisi dum ignes iaculati lucem pleriq; preberet. Alteriter pugnatur. et media nocteq; ad horā decimam dici sequentis durans pugna. pullantib; hostibus victisq; dirimitur. Vidisses toto tri duo hostiū cadauera liore iacentia auro argēto. insigniq; veste fulgentia et cōplura mari fluctuantia que pelagi estus vt natura solet in superficie ferebat. quorū spolijs cōplures ponti sunt. et ex his nō parū commodi vendicāt. Insignis quide hec pugna fuit morte clarorū viroz qui turcis perant. quorū interitus merore et luctum hosti attulit. pster tim generis turci viri quidam strenuissimū a turcorū dilecti. mors magno fuit merore. Quis cadauer post triduū mari ebuliente in molis litus deuectū reperitur. cuiusq; spolijs quidā ex nostris potitur. Perfuge qui post prelium ad nostros defecerunt edocent exercitum magnā cladē accepisse. turcosq; ea in pugna duo milia quingentos cecidisse. ex coq; bassam ingentem merore cōcepisse. qui tres dies intra papilionēs. frequentia cōmilitonū phibita se cōtinuit. et stragem turco celerius denunciat. eo q; mens eius roditur q; post tantā ruinam turri illatam arce potiri nō potuerit. Et q; tantā in eius oppugnatione ignominia accepit. existimans turcensem numerosum exercitū inualidū esse qui turrim dirupram expugnare nō valuerit. Cum autē turci spem turris expugnande perdidissent conatū. studium. industriā. omnesq; vires ad ciuitatē omni ex parte oppugnantiam cōuertunt. Et licet ad menia iudeorū. ac italie stationis animū potissime cōuertant. nō cessant tū circumquaq; muros verberare et demoliri. Hostis ceptum opus cōtinuat assiduorū conatu aggreditur. ppositum cōficere. Excogitant itaq; turci ad urbē ingenio occulto ppinquare fossas laborinchi p similes effodiunt quas lignis arborū ramulculis cōtectis edificant terraq; operiunt. vt latenter ad fossas urbis accedant. Propugnacula quoq; multis in locis cratibus de viminibus cōtectis edificant. ex quibus assidue sagittant. colubrinis q; ac serpentinis nostros deturbant. fatigant. pensant q; eis cōducere et aliquā partem fosse que menibus adiacet opplere. Opera itaq; ab hoste adhibita lapides pgerere nō cessant. et occulto in fossas iaciūt. Operis assiduitate pars fosse oppletur. antemurale q; equatur. ex quo et muros ruina in dozi formā redacta facillimus cōscensus in menia efficitur. Precellentissimus princeps noster rhodiorū magister his cōspectis diuino quodam ingenio agendis incumbens nil pstermittere decreuit quod saluti urbis conducere videatur. Naturitateq; ac solita modestia vitens militibus ad contionem vocatis conatus et discrimina grauiter et prudenter explicat. Adherbat enim lateri nobilissimus eius frater excellens miles Antonius danbulfon do minus de montelio ad vicecomitem. vir quidem consilio et armis clarus. qui paulo ante ex gallijs robustis comitatus viris orientem sancti sepulchri visitandi gratia cupiens summopere tam glorioso certamini interesse transiret. Is enim a fratre patrum decreto ob fidei integritatem. agendorū experientia artiq; militaris disciplinam commilionum dux et urbis capitaneus designatus magnanimitate et prudentis capitanci

munia obijt. et rerū summe cōsiliū. Aderant nō pauci equites Hierosolymorū pcellentes
 tes batulini priores. senatorij ordinis pceptores et fratres nobilibus familijs in occidē
 tali plaga nati. Affuerūt negociatores prudentia pollentes. ac rhodij ciues. greci quoq;
 ingenio pediti qui vnanimi cōsensu de tutanda vrbe cōsulant. Excelluit pfecto pluri
 morum cuiusq; generis astantium pbitas. generositas. virtus. ac magnanimitas. quoz
 rum sentētijs excussis principis nostri sollertia. quod optimū diuindicatū est elegit. Ho-
 stri vero cuiusdā experti suauis. machinam versilem quod tribuccū vocant. ingentia saxa
 in munitiones et hostium fossas torquens erigere statuit. Edificaturq; celeriter machi-
 na periti viri sententia. nauarū et architectoz opera. Que vbi erecta est. vir peritus gra-
 uia saxa in hostes iacit. multosq; cōterit. munimenta diruit. damnaq; intulit. nō paruis
 pendenda. Excogitatū quoq; est eam partē fosse que lapidibus a turcis oppta erat es-
 uacuare. Sed cum id palam effici nō posset. cuniculo in pomerio effosso exitū sub lapi-
 dibus nostri habent. et clam lapides in urbem cōportant. Sentiunt profecto turci qui
 fosse piqui erant lapidū cōgeriem minui. et ascensus oportunitatē adimi. nisi q̄torius
 quod cupiunt efficiat. Atrocem enim muroz ruina cōspecta. statuitur munitionibus in-
 niti. que impetū machinarū sustineant. Viroz igitur lapsi munimenta et repara no-
 stri obijcunt. que in hunc facta sunt modū. Vurus erasitudinis palmoz duorum in
 pomerio ex opposito menū ducitur. paliq; ex robustissimo ligno terre infigitur. glis ra-
 musculis fructibus q̄z intermixtis intus ponitur. assiduoz attritu infusa aqua firmat.
 densaturq;. Provident insup ingenijs hostes in ipso cōgressu pcellere et ppulsare. Ignē
 q; artificiosos parant varijs modis recōditos. cadis picesulphure. cōbustibilisq; mate-
 ria repletis. ac sacculis laminis ferreis. puluereq; machinarū refertis. q̄ ingenia exilio
 hosti futura sint. Ingens preterea cylindroz copia affert. que in hostes ruant eosq; pre-
 rant. Varia quoq; apugnaculoz forma editur que turcis impedimento: nostris sunt ad
 iumento. Delectabant cōspicientes viroz ingenia que remedia excogitabāt ac plaude-
 bant. Adducitur Georgius proditor fori comitatus caterua ad custodiā data. Cōsul-
 tus de his que tuitioni futura sint. remissius tardiusq; respondet. nec de se experimentū
 ab eo expectatū prebet. quemadmodū pollicitus erat. sperabat quippe vir iniquus et cal-
 lidus videns muroz iacturā et facile ascensum per ruinā. ciuitatē in hostiū potestatem
 futuram. Quedā tamen protulit vt eius astutiam occultaret. Suadet machinā parari
 que in machinas hostium iaciat. Quod vt factum est turcus machinē ictus ex aduerso
 dirigit. murūq; nō parum ledit. Dum hec agerent. epistole ex castris in urbem sagittis
 diriguntur. que Georgiū insimulant. Nec georgius licet vrbis discrimen videret ver-
 bis procacibus se abstinet. Que vt ad noticiā deueniūt vehemens in eum suspicio orit.
 quibus ex causis vinculis et carcere arcetur. Deputaturq; qui virum examinent et cau-
 sas defectionis pquirāt. Examinatus ptradictorij ac cōiecturis sufficientib; cōuictus
 torquet. In tormēto et extra rogatus. vltro fatetur iussu turcoz tyranni ad rhodios de-
 fecisse. vt vrbē si posset pderet. quemadmodū plura oppida pdidit. Sin minus rhodi
 pfinistre versaret cūcta diligenti acutiusq; pquireret et specularēt. Vires q̄z et status
 ac cōditiones incolarū et regionis intelligeret ac demū si classis nō vinceret ad turcū re-
 uerteretur. docturus que ad vrbis expugnationē cōducerent. Proponcbat nāq; turcus
 hanc urbem in suā ditionē redigere q; vt cōficeret multis pollicitationib; ac plurib; do-
 nis allectus Georgius extitit. crimen cōuictus supplicio capitis damnatur. et in propa-
 tulo spectante populo furo furci ligato Georgius suffocatur. vt animā exalauit. popu-
 lus cum plausu ad priuatas stationes reuertit letus et gaudēs de nece pditoris christia-
 ne religionis qui tot animas perdere voluit et ad iugulationem et fidei orthodoxe abne-
 gationem tot preclaros viros. castissimasq; matronas. sacrasq; virgines. et plebem chri-
 stianam perducere studuit. Qui tandem penas sceleri debitas vir perfidus. vigilans et
 semper aliquid cogitans. turcensis classis prefectus bassa. alteras litteras in urbem iac-
 cere studet que grecos indigenas et ciues latinos ad deditionem hortantur. vta et sup-
 pelleculi salua promissa. multamq; immunitatem pollicentur. Solum vrbis diuio-
 nem expostulat et interitum militum ac perniciem religionis Hierosolymorū affectat.

Tribuccū.

*ligio Hieroso-
lorū.*

Si secus rebus suis pfulant ad vnum omnes interituros affirmat. Putant vir nepha-
 rius populū infidum inuocare et qui metu terretur vel muneribus allicret. sed repte-
 rit orthodoxe fidei plebem deuotā ac ordine Hierosolymorū fidā cōsilioq; et armis m-
 tuā equitū et latinorū nostrorū cōuersatione expertā. Ea igitur inuaniū tentante alio
 vritur cōmento. Mittit ad ecclesiā beate marie virginis helcomenire greculū qui tu-
 dum ad turcos defecerat qui vigilēs alloquens ait bassam oratorem ad principem no-
 strum velle destinare dummodo tutus aditus pateat. Respondet vt illic ad ripam fosse
 nunciū mittat. aderitq; in boleario qui noie magistrī respondeat. Affuit postridie bas-
 se orator qui nostris prius salutatis ait. Prefectū classis se nō parum imino rehemēter
 admirari q; tam potenti principi resistere audeamus. qui duo imperia tot regna tot vr-
 bes tot pūcias totq; potentatus subiunguit. Quare suadet vt nostre vrbis et agris in-
 doleamus nec patiamur tam crudele facinus ppetrare nec urbem diripi et ad iugulatio-
 nem viros et mulieres ad raptū et ignominia duci. bellum an pax prestiterit dicamus
 Pollicetur quippe breui forma et cōpendio pacem si libuerit se prestiturū. et nos posses-
 sores vrbis et agroz permanuros. Aliter minas addens. pmitit ppe diem. ciuitatem in
 suam potestatem transiurā. direptionisq; pbituram. et omne genus crudelitatis execu-
 rum. Qui principis nostri vice aderedoctus respondet. Non possumus satis admi-
 rari. vos qui cum classe et impetuosis machinis castrorūq; copia. urbem nostrā circun-
 datis. nos ad pacem hortari. cum id a militantiū officio alienū videatur. Verū signen-
 to agere videmini. vt animos tentetis. Sciatis nec pollicitatōes nec munera vestra nos
 mouere. aut ad aliquid indecens cōficiendum allicere. Nec pfecto mine vestre nos ter-
 rent. Sumus enim vnanimē. nec discrimen est inter grecū et latinum. Christū enim
 colimus vna fide et firma mente. p quo pugnare parati sumus. et mortē potius oppete-
 re q; mabumeto pungi sicut facessant. pmissa et nunc. quib; nos monere conamini. Cū
 vestra classis domesticos lares reuiscit. si oratores de pace tractaturos mittitis. de re
 cōsultabimus. Cum armari et exercitū pincti estis officium bellantiū pficite. et vobis
 deo ppicio cōstanti animo respondebimus. Cognoscetis quoq; nō cum asiaticis et esse
 minatis viros cōtendere. sed cum catholicis fortissimis manum cōferere. Quo dicto tur-
 ci vultu dimisso ex templo discedunt. Cum turcis maiori conatu. ingenio. arteq; resistē-
 tiorum infamia incendit. Pudet quippe eos tū exercitū nō pualere. et sui tyranni formi-
 dosam potentia a rhodis cōtēnni. Furibundi itaq; machinis. mortarijs sagittis. ca-
 thapulis. dies noctesq; urbem lacessunt. infestant. deterrent. expectantq; sagunt si rho-
 diorum animi facinora obire pclara audeant. quemadmodū preclara et magnifica ver-
 ba pferunt. Secundum igitur alterum preliū ad turrim molis diuī Nicolai cōmissus
 diebus septem et triginta exactis. vires in vrbis menta augent. faciemq; ciuitatis datur.
 pant. Notua quidem vrbis crassissimo muro cincta turribus in celum erectis ornata. an-
 temurali q̄z et ppugnaculis aprissimis munita. trium milium quingentorū spericorum
 saxorum frequentissimis ictibus laceratur. deturpatur. demolitur. Eamq; ruinam ple-
 req; domus ciuium et magistratus palacia pznata ac magnifica patiunt. ita vt prioris
 vrbis facies penitus perdita videret. ac tanq; giganti cadaueris sarcina prostrata iace-
 ret. Attoniti sunt plurimoz animi. sed princeps vir quidem magna sapientia. generosi-
 tate atq; magnanimitate. preclaris ac magnificis comitatus equitibus. pugnatorūq;
 globo fortissimo stipatus. spem in deum immortalē. ac filium eius dominū nostrū Je-
 sum christum. eiusq; genitricē. pcursozem q̄z sanctum Johanne baptistam dirigens.
 cunctorum mentes solidat. Nec defuerunt magnanimi batulini priores. pceptores.
 ac fratres sacri ordinis Hierosolymitani pariter negociatores. indigenes et greci qui
 pro fide orthodoxa fortiter pugnare non formidant. Non deterrebat profectio ani-
 mos. muroz formidanda ruina. Non metum incutibat facilis hostium ascensus
 non machinarum impetuosis iactus mentes p̄turbant. Autumant turci paruo mo-
 mento urbem subigere. Putant nostri spe et fide pleni. Mahumetanam gentem facie
 le propulsatū iri. Hinc Turci in auroza et solis occasu ad ripam fossarum si-
 stulis et tympanis Turcensibus solitum cantum edunt. Exultant etiam de futura

37.

3500.

*Pugnatorū
et obsequij
vrbis.*

victoria. Hostri in pomerio tubarum clangore iubilant. Princeps noster preclarissimus. ingenti acumine predictus prope diem hostilem inuasionem futuram coniecit. Daturus igitur consilio presidia menium instituit. Hisque prestantes viros preficit. subfidiaque non negligit quibus et electissimos sui ordinis cuiusvis nationis baculos et equites pesse voluit qui presto casu virgente adesse debeant. Ipe vero partes subsidij non recusat. Quinimmo assiduo labori non parcens. in pomerio menium lapsoz residet. Illic somnium quibus non diurnum sumit. cenitat. versatur. Magistri vestigia strenuissimum quis sequitur. nec primi. nec mediocres. nec infimi onus recusant. Turci vero in castris. precones voce promulgant. ut bis suppellectile in direptionem transierunt. impuberem etiam sub iugum ut fide abneget mittenda. Proiectos vero et adolescentes ad unum iugum lantos. et qui viui capti essent. palis quos ad id exequendum octo milia parauerat cruciandos civitatis ditione turcorum tyranno reservata. His divulgatis properant turci civitatem aggredi. priusque id moliantur. Habumenum suo more invocant. corpus lauant purgantque. Sacculos ad rapinam parant. funiculos ad captivos religandos zonis connectunt. Prædieque pugna intretur. totaque nocte diei continue ac diluculo quod mane quo pugnatum est pcessit. octo machine muris obiecte saxa ingentia assidue torquent. Quod loco propugnaculoz adhibendum erat diruunt. Vigilesque ac custodes et menium presidia partim occidunt. ut muris quisque superstare vix posset. nisi summo astu occultaret. et scalas ad signum campane paululum descenderet et demum conscenderet. Plectempus datum est. propugnacula denuo instaurandi cum bombardarum ictus frequentiores essent ita ut tam paruo tempore trecenta vel circiter saxa iacta sunt. Turci vero iactu machinarum peracto ad signum iactus mortarij quod pridem eo in loco constituerant cõfessissimi magno impetu quâ celeriter quinto kalendas Augusti ruinam orto sole conscendunt. Erat namque facilis ut diximus eis ascensus immo facilior quam nostris per scalas. Superiora quam muroz loca occupant. trucidatoque illic erat quod primo tanto impetui resistere nequiverant. subsidia nostra scalas ascenderet et illic hostilia signa statuunt. Idemque faciunt ad turrinitalie cuius verticem oppugnat. Lamentor undique oritur. manus quosque viriliter cõfessitur. magnaque vi pugnatur. nostri quoque a dextro sinistroque cornu fortiter hosti resistunt. ubi affuerunt gloriose dimicantes miles prestantissimus dominus de montelio capitaneus armis pollens. baculinique et equites Hierosolymoz ac negociatores non paucique indigene et cuiusvis nationis strenui. quorum quidam inter cõfessimos hostes acriter dimicantes cecidere. alij multis vulneribus acceptis vitam servare. Scalas quoque que quattuor erant quibus in vicum iudeoz descendebatur una principis nostri iussu perfracta qua turci descendere ceperat ex templo conscendit. Clarissimus magister et princeps noster Petrus danbussion. pclara comitatus cohorte. magno fortis animo hosti se obijcit. scalamque conscendit hostem viriliter oppugnat. ppulsat quosdamque trucidat. Accaliter ipse sui que comilitones quibus comitatus erat pro fide catholica et republica ebustianoz pugnavere. olim gloriosi machabei. p cultu diuino et hcbreozum libertate preliati sunt. Acc haud secus quam plerique rhomani principes. p tuanda patria dimicare qui ob servatâ rempublicâ patres patrie meruerunt appellari. Nos enim pcellentissimos viros imitatus princeps et magister noster discrimina non formidans vulneribus quinqz in corpore susceptis. quorum unum letale censebatur. nisi medicorum cura remedium attulisset. rhodiorum rempublicam tutatus est. servauit. restituit. Ob quod preclarum quidem facinus pater patrie optimo iure appellandus est. Turci enim perpulchre armati. duo milia quingenti super muros erant cõfessissimi nostros secum manus cõferentes armozum vi propellere nitebantur. Primorum tamē virtus inuicta persistens diuino presidio suffultu nequaquam loco cessit. Sequebaturque turcos qui muris potius erat ingens turcorum multitudo quam totum campum adiacentem ruinam vallum et fossas expleuerat ut terra vix cõspici posset. Affirmat perfuge quadraginta milia turcorum adesse. Pugnatum est duobz horis ambigua fortuna modo ad nostros modo ad turcorum victoria incitante. Tandem diuina clementia principis et nostrozum virtute fouete turci fundunt. ppulantur. cedunt. itaque impetu et celeritate terga vertunt ut sibipis necem et vulnera

afferrent. Spectaculo nobis fuit quod a nostris interpugnandum gestum est cõspicere. Et turcis quippe qui nostros fortiter laccebat sup muros stantes trecenti a nostris in vicum iudeoz precipites trabuntur et impellunt. Erat namque muri altitudo ad intra ferre pedum viginti. Hi omnes ad unum trucidati sunt. et cadauera vulneribus deformia passim iacentia intra vicum visa sunt. Cum turci pedes referrent. et ad castra tenderet. nostri eos cõsecuti sunt et coplures intra munitiones occiderunt. quorum spolijs ac insigni tyranni vexillo auro argentoque ornato quod tante victorie monumento extitit potius. magno cum plausu vicum per muroz ruinam intrant. Cecidere ea in pugna turci tria milia quingenti. quorum cadauera intra vicum super menia fossa. munitionibusque hostium et mari reperta sunt. Et postmodum ad lucem vitanda que passim deformia et lacera iacebant cõbusta. Interire put perfuge diuulgantur qui cum exercitus a basia recenseretur aderant. et turcis obsidionis tempore nouem milia. vulneratque sunt milia quindecim. magnique incommoditatibus exercitum affectum affirmant. fama satis cõstans est et palam perfugis vulgatur turcos visionis miraculo exterritos tanta trepidatione loco cessisse ac pede recessisse. Aiunt enim cum vexilla domini nostri Jesu christi ac virginis Marie ac sancti Iohannis baptiste religionisque Hierosolymoz in cõflictu iussu principis erecta sunt crucem auream in aere splendidissimam hostes vidisse. Apparuisse insuper candidissimam virginem clipeum et basiam gestantem. ac hominem vili veste obsitum splendidissimo comitatu stipatum presidio adesse. Que visio tunc terrorē eis incussit. ut nullo pacto pgredi ausi sunt. Fatendum quoque est hanc victoriā de celo dimissam esse. Quomodo tam parua militum nostrozum copia hosti potentissimo iam muris potius resistere potuisset. nisi diuinum presidium affuisset. Quomodo tam parua temporis morula. tanta hostium manus cecidisset nisi angelus dei victoriā attulisset et inimicos trucidasset. Erant enim tot occisorum cadauera. et ita perpulchre ordinata. ut non horarum sed dierum opus esse videretur. et id potius diuinitus quam humanitus cõgisse putetur. Quis hostem menta possidentem. iamque victoria lasciuientem et exultantē terruit. Deus clementissimus. Quis hostem ne scalas descenderet antequam subsidia conscenderent phibuit. deus fortissimus. Quis eorum mentes obcecauit ut post primam pugnam non aggrediunt nostros. et multis vulneribus oppressos et defatigatos oppugnent. deus clementissimus. Quis tam potentem hostem qui tot et tanta regna subiugauit. phibuit. ne hunc Hierosolymoz principatum. mediocrem quidem ac ceterozum cõparatione tenuem. post Constantinopolitane vrbis excidium sue ditionis faceret. deus sapientissimus. Argamus igitur gratias de tanto beneficio ei qui nos ab impioz. manibus pseruauit. Turci enim spe potius vrbis ducti quam crudelitatis genera exercere. ponebant. sed nephando operatu frustrati tanque pecudes trucidant. ppulantur. vincuntur. Ex templo pugna cõmissa ad primum lapidē castra et papiliones turci collocant. machinas ad litus maris deubunt. et nauigij onerant vulneratos. et quos ex licia traiecerat multos dies usque ad eorum discessum in turchiam cum omni suppellectili reuehant. Ortos vineas predia si que intacta illesaque remanserant vastant. depopulant. incendunt. ingenti pecudis multitudine subacta. Dum hec turci molirentur et discessum pararet. apparere subsidarie naues quas pcellentissimus Sicilie rex. Ferdinandus fidei catholice deuotissimus rhodij munebat. Que ad auram post meridiem turcis cõspicientibus cum rhodiorum plausu. et gratijs altissimo datis portum intrare non formidat. Hostis machinas quas ad hoc parauerat in eas dirigit. Iactu machinarum una detrimentum malo excipit. altera incolumis euasit. Anchoris ante aditum portus naues subnixe vi tormentoz et maris estu feruente paululum ab aditu discedunt. Despero adueniente et pcella ingruente naus que lela fuerat portum intrat. altera vela ventis dare compellitur. Postidie eius diei cum ea naus portum subire niteretur vento deficiente. dum placidum reddidit mare nec longius a classe turchensi distaret. triremis turcorum viginti exercitu et rhodij cõspicientibus nauim aggrediunt et oppugnant. Qui nauim deuehuntur. viriliter se tutant. Horis vero tribus nauali prelio machinarum iactu pugnatum est. Tandem nostri victores euasere. In qua pugna triremis pfecta occidit. Hacque incommoditate accepta. ad suos hostis reuertit. et nauis subsidaria postera die portum plenius velis intrare non formidat.

300.

20.

3500.

9000.

15000.

Visio mirabilis
vrbis hierosolymorum

Sicilie rex
Ferdinandus

20.

Sic in quibus
89
11
Attulerunt profecto benantes nunciū quod Rhodios nō parua affecit leticia. Pontifici quippe littere recitantur. que rhodioꝝ animos paterna monitione solidant. Subsidia q̄ nauū parata pandunt que prope diem ventura erant. Preterea grandē expeditionem parari nunciant. que nedum rhodios obsidione liberare. verum etiā inimicam classem expugnare. ac p̄sternere possit. Rhodij leto accepto nuncio clementissimū rhomanum pontificē Sixtū quartū miris laudibus tollūt. laudant. predicant. deoꝝ pro eius felici statu humiles p̄ces fundunt. Hic quoq; rumor ad turcos transit. qui perterriti ceptum discessum accelerant. Exactis igitur nouē et octoginta diebus rhodioꝝ litorē classis soluens. p̄hiscum navigare p̄perat. Illic milites et suppellectilē exonerat. vbi dies vnde cum morata ad domesticos lares cum clade et ignominia reuertit. Qui obsidionis pericula exp̄tus est et res publico functus officio cognouit ad laudē dei. christiane religionis exaltationē et rhodioꝝ gloriā rerū gestarū cōmentariū edidit.

De captione ciuitatis Iduntine.

Mari
Adrian
Wen
Apulia
Rex Neapoli
11
Iduntina postea q̄ insula rhodi diuino potius miraculo q̄ alias muris illius. p̄ magna parte solo equatis a turcorū obsidione et furore fuit liberata. atq; ita ipsi turci spe sua et conatu impiḡssimo frustrati fuerunt. indigne valde obprobrium illud ferentes. atq; plurimis quas eis christianorū negligentia parauit elati vicioꝝ tantis stragibus et calamitatū generibus. quibus regna. puincias. ciuitates et loca plurima christianorū hactenus affecere nequaq; cōtenti. neq; sparsi sanguinis fideliū multitudine satiat. arbitrabantur facile ignominia quā a rhodianis accepissent in ceteros christicolas posse retorquere. Proinde classem denuo instaurant validissimā et copiosum exercitū parant. p̄tes italie. maxime mari adriatico vicinas. terra marisq; inuadere et successiue in diram et miserabile redigere seruitutē animose cōtendunt. Numismum cum ip̄e turcorū tyrannus crudelissimus. auro et hominibus abundans et domnandi mira cupiditate inflammatus. optime intelligeret gentes sibi vicinas. bellis frequentibus per eum attritas. arma sumere nō audere. et solos fideles vngaros muro co ad orientē remansisse. in italos ext̄se cōsequi decreuit. Ergo post ceteras cruentissimas iacturas et strages quas christianis populis ip̄i nēphandissimi hostes fidei turci in alijs terris intulerūt. post horrendā tot ciuitatū euersionē. miserabile excidiū. et lamentabile atq; vniuerso pene orbi terrarū notissimos conatus. rhodieq; vrbis postremo cū ingenti multitudine gentium. terra marisq; obsidione in Apuliam regni Sicilie puinciam cum magno exercitu et classe ex velona applicuere. Est in ea puincia ciuitas quedam archiepiscopali sede insignis. atq; populorū multitudine et rerum omnium opulentia nō minime p̄stans iduntū appellata. vnius noctis nauigatione a predicta ciuitate Velona. que sub turcorū est potestate distans. Hanc ip̄i immamissimū turci post aliquot dierū obsidionē. et muroꝝ eiusdē machinarū impetu euersionē. tandē (heu rem miserā et afflictā) cruentissimo bello vi et armis ceperūt. expugnauerunt. spoliauerunt. viris partim cecis. partim acerbissime seruitutis iugo subiectis. matronis stupratis. virginibus raptis. sanctimonialibus sedatis. adolescentibus inmaniter trucidatis. senibus hominum et equorū calcibus cōculcatis. Sacerdotibus etiā intra ecclesiā p̄ defensione fidei. humiles p̄ces instantē altissimo porrigentibus. ferarū more iugulatis. et ip̄o archiepiscopo iduntino sene et arnoso. pontificalibus induto sacratissimā crucē manibus tremulis tenente. terra lignea crudeliter in frustra diuiso. pregnantibus q̄ cum semiuivis corporeculis inaudita crudelitate dilaniatis. atq; dilaceratis. demū ciuitatē ip̄am iduntinā in suā ditionē redactā. hominibus et numero copioso. muris. victualibus. vallo. machinis. armis et alijs ad defensionē necessarijs mirū in modū muniuerūt. Tandē ip̄o turcorum principe mahumeto. haud longe post ex hac luce subtracto. filius eius in regno successor qui hodie turcis imperat. p̄fata ciuitatē iduntinā regi reddidit Neapolitano. ex causis quas breuitatis gratia p̄mitto. Atq; ita turcis vbi et apulie puincia pulsā xp̄ianis incolis denuo iduntū inhabitat. hec de historijs istis breuiter dicta sufficiat.

Deregamine peregrinantium transmare scribit Hali medicus in hunc modum.

Ligih
Thoma
A mari peregrinanti si subuersio et vomitus acciderit. Utatur sirupo sebesteni vel granatorū cum menta. vel pomorū mūzoz cum tamarindis sugat. et odor et granata poma mūza coctana. minuatq; cibum. Si autē incipit ei vomitus dominari mundet stomachus eius coleris. et utatur deinceps supradictis. sitq; cibus eius acerbū. vel qui sit de acerbis. Rasis autē medicus dicit. Qui per mare vult incedere roob fructū et medicinas quibus vti p̄suevit secum deferat. Prius tñ q̄ ingrediatur mare per aliquot dies comestioni qua cōsuevit vti. debet minuire. tali q̄ cibo vti qui sit de his que rigidū stomachum faciūt. Ea quoq; die qua mare primū ingreditur aquā nō intueatur. sed ea odorare et comedere paulatim incipiat. que vomitus reprimit. Quibus ita gestis si stomachi subuersio acciderit et vomuerit. aliquatenus vomere permittendū est. qm̄ hoc ei nō nocebit. Et si plus q̄ necesse est hoc ei accidat roob fructū quasi sorbendo atq; lambendo sumat. et sumach et granatorū grana et huiusmodi accipiet.

De cautela cōtra pediculos ac pulices et muscas in mari

Icidit autē peregrinanti copia pediculorū in corpore p̄pter sudorē et puluerem ac balnei paucitatē. Nō cum euenerit corpus eius carbaplastis cum argento vīno occiso. cum oleo adiuncta astrologia longa et de felle. Hanc q̄ balneū ingrediatur et corpus eius fricatione valida mundetur. caputq; cū caraphilagine et bozace lauetur. Rasi autē vbi supra. Pediculorū grauatiōe prohibent vsus balnei et lauacri. pannoz frequens mutatio. p̄prieq; vt pannis qui carni adheret lineus sit. tarde nāq; pediculis repletur. hmoi autē interficit argentū vīnū extinctum si oleo misceatur. et ex eo fila lancea inungatur. que super se aliquis impendat aut ex eis se cingat. Pulices cum herba que dicit p̄secaria in lecto posita fuerit quasi ebrii et paralitici fiunt. nec salire nec se mouere p̄nt. Si vero in aqua in qua tribuli cocti fuerint tribulus roretur. pulices omnino destruent. aqua similiter in qua ruta decoquit aut oleander eos interficit. Pulices ex fumo palee et ex fumo vaccini stercoꝝ et q̄ maxime ex fumo iunci triangulati et nigelle fugantur. Puscerero aqua in qua niger elleborus coquitur et arsenici citrini vel olibani fumo necantur. Alia pleraq; medicinalia p̄ta cōfectiones et hmoi sanitatis p̄seruatiua. cōseruatiua aut cōfortatiua satis cōmunia sunt. et facile quisq; peritum medicum potest habere cōsultum qui has voluerit subire peregrinationes sup̄ his rebus quas sibi inter peregrinandū necessarias arbitrabitur. Ideo de eis sup̄sedere q̄ quidpiā scribere maxime q̄ me nō satis deceat malo.

Sanctarum peregrinationū in montem Syon ad venerandū christi sepulchrum in Hierusalem. atq; in montem Synai ad diuam virginem et martyre katherinam opusculū hoc cōtenuum per Petrum drach ciuem Spirensē impressum Anno salutis nostre D. cccc. xc. die. xxix. Julij. finit feliciter.

Six

89

11

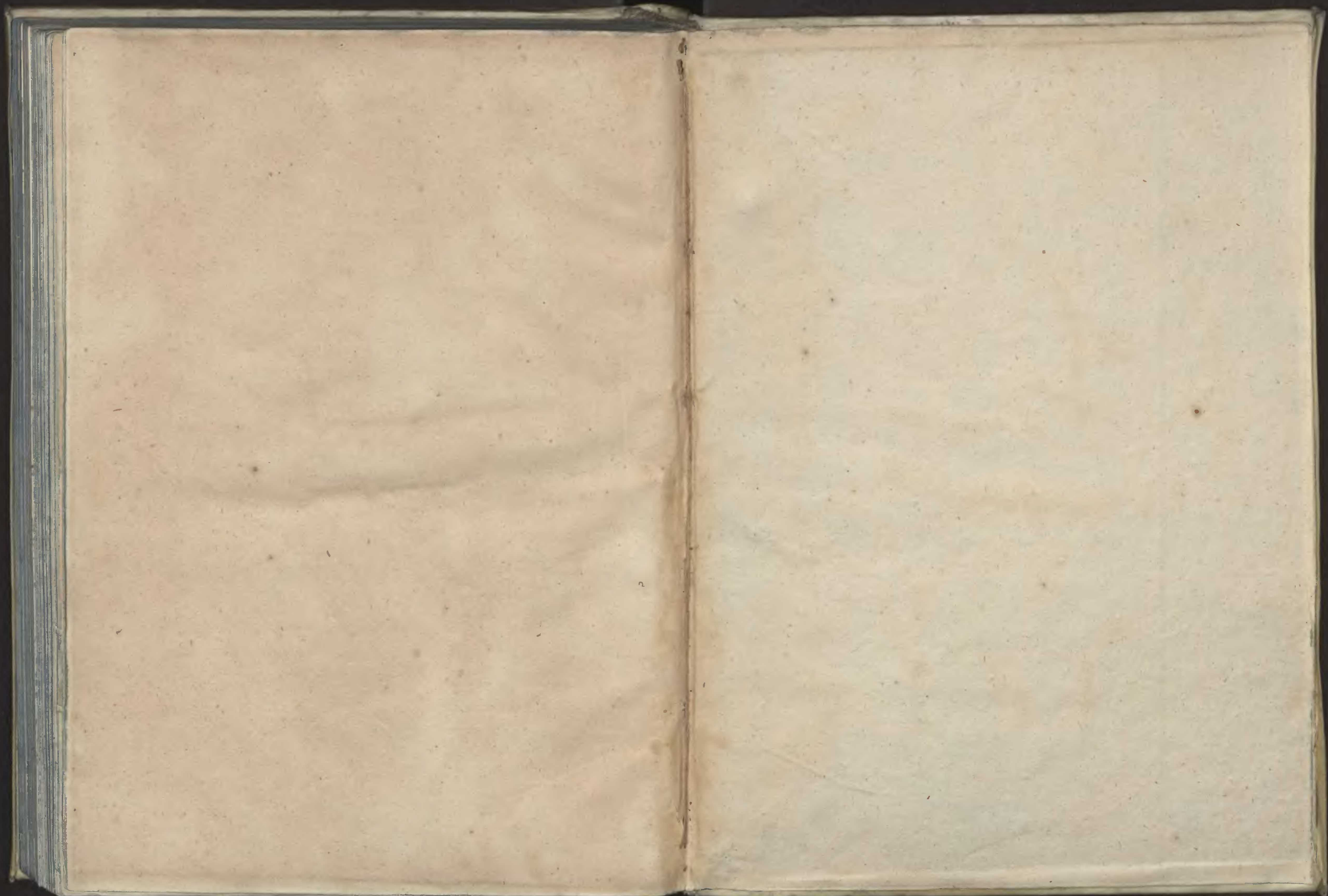
m

Ad

40

2

Lex

20
2,141